

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİNDEN
DOĞAN SORUMLULUK**

Gülten DURAN ALTINIŞIK

Yüksek Lisans Tezi

**Konya
2022**

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUKTA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİNDEN
DOĞAN SORUMLULUK

Gülten DURAN ALTINIŞIK

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ayaz YAVUZ

Konya

Eylül 2022

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay **en fazla 6 ay** ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

**Gülten
DURAN ALTINIŞIK**

---

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ayaz YAVUZ danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gülten DURAN ALTINIŞIK

TEŞEKKÜR

Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İhlalinden Doğan Sorumluluk adlı bu alıőma, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Ayaz YAVUZ danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. İlgı duyduğum alanda bana çalışma ve kendini geliştirme imkanı tanıyan danışmanıma, emeği geçen tüm akademik ve idari personele bu vesile ile teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Çalışmanın insanlığa ışık tutması amacıyla...

14 Eylül 2022

Gülten DURAN ALTINIŞIK

ÖZET

Gülten DURAN ALTINIŞIK

Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İhlalinden Doğan Sorumluluk

Yüksek Lisans

Konya, 2022

Merkezinde kişi bulunan kişilik hakkı, birçok değeri içinde barındırmaktadır. Bu değerler maddi ya da manevi olabilmektedir. Esin kaynağı İsviçre Hukuku olan 5718 sayılı MÖHUK' un kanunlar ihtilafı kuralları arasında kişilik haklarının ihlalinden sorumluluk kenar başlıklı md. 35'te özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu özel bağlama kuralının uygulanabilmesi, ihlalin kamuya açık alanda yapılmış olması temeline bağlanmıştır. Bu düzenleme dışında kalan kişilik hakkı ihlalleri haksız fiillere ilişkin genel kural olan md. 34'e göre değerlendirilmektedir. Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir.

Milletlerarası özel hukuk açısından, kişilik hakkı ve ifade özgürlüğü menfaatleri farklı değerlendirmekte ve farklı hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Bazı devletler İsviçre ve Türk Hukuku'nda olduğu gibi konuya ilişkin ayrı bir düzenleme yapmayı tercih etmişlerdir. Özel düzenleme yapmayan devletler haksız fiil kuralları içerisinde konuyu düzenlemişlerdir. Amerika hukukunda haksız fiil sorumluluk türü tahdididir, doktrin ve yargısal uygulamalarla şekillenmektedir.

Kişilik hakkı ihlalini, kişisel statü olarak vasıflandıran devletler olduğu gibi; Türkiye'nin de içinde olduğu birçok devlet haksız fiil statüsü olarak vasıflandırmaktadır. Vasıflandırmanın farklı yapılması, bağlama kuralları, bağlama noktaları ve uygulanacak hukukun farklı olmasına neden olmaktadır. Konuya ilişkin ulusal ve uluslararası tartışmalar ile devletlerin tercihlerine genel olarak değinilmiştir.

Türk Hukuku'nda md. 35'te zarar görene tek taraflı ve sınırlı bir hukuk seçimi hakkı tanınmaktadır. Aynı zamanda zarar veren tarafı koruyucu bir düzenleme yapılarak öngörme şartı getirilmiştir. Böylece zarar veren taraf ile zarar gören tarafın hakları arasında dengenin korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kişilik hakkı, kitle iletişim araçları, kişilik hakkı ihlalleri, uygulanacak hukuk, zarar görenin seçimlik hakkı

ABSTRACT

Gülten DURAN ALTINIŞIK

Responsibility for Violation of Personal Rights in Private International Law

Master's Thesis

Konya, 2022

The right of personality, which has the person at its center, contains many values. These values can be tangible or intangible. Among the conflict of laws rules of MHUK numbered 5718, the source of which is Swiss Law, the article titled Liability for violation of personal rights. There is a special regulation in 35. The application of this special binding rule is dependent on the fact that the violation was committed in the public domain. Violations of personal rights other than this regulation, which is the general rule regarding tortious acts, art. It is evaluated according to 34. In violation of the right to personality with the mass media, the right of personality and the freedom of expression and press come into conflict.

In terms of private international law, the rights of personality and freedom of expression are evaluated differently and different legal regulations are made. Some states have preferred to make a separate regulation on the subject, as in Swiss and Turkish Law. States that do not make special arrangements have regulated the subject within the tort rules. In American law, the type of tort liability is limitation, it is shaped by doctrine and judicial practices.

As there are states that characterize the violation of personal rights as a personal status; Many states, including Turkey, qualify it as wrongful act status. Different qualifications cause different binding rules, binding points and applicable law. The national and international debates on the subject and the preferences of the states are generally mentioned.

In Turkish Law, art. 35, the injured party is granted a unilateral and limited choice of law. At the same time, the condition of foreseeing the harming party by making a protective regulation has been introduced. Thus, it was tried to maintain the balance between the rights of the injured party and the injured party.

Keywords

Personal rights, mass media, violations of personal rights, applicable law, election rights of the victims

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. KİŞİLİK HAKKI	3
2.1. Kavramsal Çerçeve	3
2.1.1. Kişi ve Kişilik Kavramları	3
2.1.2. Kişilik Hakkı Kavramı	4
2.2. Kişilik Hakkının Özellikleri	5
2.2.1. Mutlak Haklardan Olması	5
2.2.2. Şahıs Varlığı Haklarından Olması	6
2.2.3. Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardan Olması	6
2.2.4. Çok Yönlü Bir Hak Olması.....	7
2.2.5. Kişinin Ölümünden Sonra Mirasçılara Geçmiyor Olması.....	8
2.3. Kişilik Hakkının Kapsamı.....	8
2.3.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğü.....	9
2.3.2. Ad ve Resim Üzerindeki Hak	10
2.3.3. Özgürlükler	11
2.3.4. Şeref ve Haysiyet	11
2.3.5. Giz Alanı ve Özel Hayat	12
3. KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNDE KULLANILAN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	15
3.1. Basın	15
3.1.1. Basın Özgürlüğü	15
3.1.2. 5187 sayılı Basın Kanunu	21
3.2. Radyo ve Televizyon	23
3.2.1. Radyo ve Televizyon Özgürlüğü	24
3.2.2. 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun.....	26

3.3. İnternet.....	28
3.3.1. İnternet Özgürlüğü	28
3.3.2. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	30
4. KİŞİLİK HAKKININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE İHLALİ TÜRLERİ	36
4.1. Kişilik Hakkının Basın Aracı ile İhlali Türleri	36
4.1.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğünün Basın Aracı ile İhlali	36
4.1.2. Şeref ve Haysiyetin Basın Aracı ile İhlali.....	37
4.1.3. İsim, Resim ve Yazı Üzerindeki Hakkın Basın Aracı ile İhlali	38
4.1.4. Hayat Alanlarının Basın Aracı ile İhlali.....	39
4.2. Kişilik Hakkının Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali Türleri.....	40
4.2.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğünün Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali	40
4.2.2. Şeref ve Haysiyetin Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali.....	41
4.2.3. İsim, Resim ve Ses Üzerindeki Hakkın Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali	42
4.2.4. Hayat Alanlarının Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali	43
4.3. Kişilik Hakkının İnternet Aracı ile İhlali Türleri	44
4.3.1. Kişilik Hakkının Alan Adları Yoluyla İhlali.....	44
4.3.2. Kişilik Hakkının E-Posta Yoluyla İhlali	45
4.3.3. Kişilik Hakkının Spam Gönderme Yoluyla İhlali.....	45
4.3.4. Kişilik Hakkının Sosyal Medya Yoluyla İhlali	46
4.3.5. Kişilik Hakkının Web Sitelerinde Yapılan Yayınlar Yoluyla İhlali	47
5. KİŞİLİK HAKKI İHLALİNDE HUKUKİ KORUMA YOLLARI	48
5.1. Koruyucu Davalar.....	48
5.1.1. Saldırının Önlenmesi Davası	48
5.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası	48
5.1.3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası	49
5.1.4. Düzeltmenin veya Kararın Üçüncü Kişilere Bildirilmesi veya Yayımlanması	49
5.2. Tazminat Davaları	50
5.2.1. Maddi Tazminat Davaları	50
5.2.2. Manevi Tazminat Davaları.....	51
5.3. Vekaletsiz İş Görme Davası.....	52
5.4. Düzeltme ve Cevap Hakkı	53

5.4.1. Yazılı Basında Düzeltme ve Cevap Hakkı.....	53
5.4.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı Düzeltme ve Cevap Hakkı.....	54
5.4.3. İnternet Yayınlarına Karşı Düzeltme ve Cevap Hakkı	54
5.5. Hukuki Korumada Taraflar	56
5.5.1. Davacı Taraf.....	56
5.5.2. Davalı Taraf	58
5.6. Karşılaştırmalı Hukuktaki Duruma Genel Bakış	59
5.6.1. Avrupa Birliği Roma II Tüzüğü.....	59
5.6.2. Amerika Hukuku	61
5.6.3. İsviçre Hukuku	64
6. KİŞİLİK HAKKININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE İHLALİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUK.....	66
6.1. Vasıflandırma (Bağlanma Konusu ve Yorumu)	67
6.1.1. Lex Fori Yöntemi	69
6.1.2. Lex Causae Yöntemi	69
6.1.3. Bağımsızlık Yöntemi	70
6.1.4. Üç Teorinin Değişik Şekillerde Kullanımı (Karma) Yöntem	70
6.2. Kişilik Hakkı İhlalinin Vasıflandırması.....	71
6.2.1. Kişisel Statü	71
6.2.2. Haksız Fiil Statüsü	72
6.2.3. Türk Hukukunda Vasıflandırma ve İlgili Bağlama Kuralları	72
6.3. Kişilik Hakkı İhlalinin Oluşum Zamanı ve Yeri.....	74
6.3.1. Genel Olarak	74
6.3.2. Kişilik Hakkı İhlalinin Oluşum Yeri.....	75
6.3.3. Kitle İletişim Araçlarıyla Kişilik Haklarının İhlalinin Gerçekleşme Yeri Açısından Yayım/Yayın İçeriğinin Adımları.....	76
6.4. Kişilik Hakkının Kitle İletişim Araçları ile İhlalinde Uygulanacak Hukuka İlişkin Değerlendirmeler.....	82
6.4.1. Genel Olarak	82
6.4.2. Kişilik Hakkının Basın Aracılığı ile İhlalleri Açısından.....	84
6.4.3. Kişilik Hakkının Radyo ve Televizyon Aracılığı ile İhlalleri Açısından.....	86
6.4.4. Kişilik Hakkının İnternet Aracılığı ile İhlalleri Açısından	87
6.4.5. Türk MÖHUK. Md. 35'in Değerlendirmesi	89
7. KİŞİLİK HAKKI STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİNDE KULLANILAN BAĞLAMA NOKTALARI	91
7.1. Genel Olarak Bağlanma Noktası ve Yorumu	91

7.2. Lex Fori'nin Uygulanması.....	91
7.3. İka Yeri Hukuku	92
7.3.1. Fiilin İşlendiği Yer ile Zarar Yerinin Farklı Olması	92
7.3.2. Fiilin İşlendiği Yer veya Zararın Oluştığı Yer in Birden fazla Olması.....	96
7.4. Çifte Dava Edilebilirlik Kuralı	106
7.5. Müşterek Milli Hukuk ve Müşterek Mutad Mesken	107
7.6. Zarar Gören veya Zarar Veren Tarafın Mutad Mesken veya İş Yeri Hukuku	110
7.6.1. Zarar Gören Tarafın Mutad Meskeni veya İşyeri Hukuku	110
7.6.2. Zarar Veren Tarafın Mutad Mesken veya İşyeri Hukuku	112
7.7. Hukuk Seçimi	114
7.7.1. Tek Taraflı Hukuk Seçimi.....	114
7.7.2. Tarafların Anlaşması ile Hukuk Seçimi.....	115
7.8. En Sıkı İlişkili Hukuk	116
8. YABANCI HUKUKUN UYGULANMASINI ENGELLEYEN KURALLAR .	119
8.1. Kamu Düzeni	119
8.2. Doğrudan Uygulanan Kurallar.....	122
9. SONUÇ.....	126
KAYNAKLAR	130
ÖZGEÇMİŞ.....	142

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
ALI	American Law Institute
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BM	Birleşmiş Milletler
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
ÇHDS	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
dn.	Dipnot
Ed.	Editör
E.	Esas
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD.	Hukuk Dairesi
E-posta	Elektronik Posta
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
IP	Internet Protocol
İBBGK	İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İİK	İcra ve İflas Kanunu
İSS	İnternet Servis Sağlayıcı
K.	Karar
m.	madde
MHB	Milletlerarası Hukuk Bülteni
MÖHUK	5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında
Kanun	
No	Numara
RTÜK	Radyo Televizyon Üst Kurulu
s.	sayfa
S.	Sayı
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TRT	Türkiye Radyo- Televizyon Kurumu
TV	Televizyon
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Vol.	Volume
www	World Wide Web
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

1. GİRİŞ

Kişilik hakkı, tadadi olarak içinde maddi ve manevi değerleri barındıran, hukukun kişi olarak düzenlediği ve koruduğu şahıs varlığı haklarındanır. Bu hakkın hem temel hak ve özgürlüklerle hem de insan haklarıyla kesişim alanları bulunmaktadır. Kişilik hakkının kitle iletişim araçlarıyla ihlalinde, kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir. Her devlet kültürel, ekonomik, hukuksal ve siyasal olarak pek çok yönden farklılık arz etmektedir. Bu durum, milletlerarası özel hukuk alanında kişilik haklarının ihlaline bağlı hukuki düzenlemelere de yansımıştır. Böylece her devletin düzenleme ve uygulamaları çeşitlenmiştir.

Tez konusu, kişilik haklarının medya dahil tüm kitle iletişim araçlarıyla ihlalinden doğan sorumluluktur. Bu tezin hazırlanmasında literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Ulusal ve uluslararası alanda, bilimsel ve yargısal içtihatlarla bakış açısı çeşitliliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Konu, özel hukuk alanıyla sınırlandırılmasına rağmen, milletlerarası usul hukukunu kapsamamaktadır. 5718 sayılı MÖHUK. md. 35/3'te yer alan kişisel veriler, ayrı bir çalışma konusu oluşturacak kadar geniş ve detaylı olduğu için tez kapsamı dışında bırakılmıştır.

Çalışmada, kişilik hakkı ihlali nedeniyle zarar görenlere, başvurabilecekleri hukuki yollar hakkında ışık tutabilmek ilk hedefimiz olmuştur. Ayrıca konu hakkında sınırlı sayıda çalışma bulunduğundan hukuk bilimine katkı sağlayabilmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın 2 ve 3 numaralı başlığında, kişilik hakkı ve bu hakkın ihlalinde kullanılan kitle iletişim araçları değerlendirilmiştir. İlk olarak kişilik hakkı, özellikleri ve kapsamına değinilmiştir. Akabinde, özgürlükler ve ilgili kanunlar açısından, yazılı basın, radyo-televizyon ve internet araçları incelenmiştir.

4 ve 5 numaralı başlıklarda, ihlal türlerine ve iç hukukta yer alan koruma yollarına değinilmiştir. Ardından, Avrupa Birliği Roma II Tüzüğü, Amerika hukuku ve İsviçre hukuku genel olarak ele alınmıştır.

6 ve 7 numaralı başlıklarda, bu tür ihlallerden doğan sorumluluğa uygulanacak hukuk ile bağlama noktaları, iç hukuk ve milletlerarası özel hukuk açısından değerlendirilmiştir.

6 numaralı başlıkta, uygulanacak hukuk konusunda vasıflandırma yöntemleri, kişilik hakkı ihlalinin vasıflandırılması, ihlalinin oluşum zamanı ve yeri ile uygulanacak hukuka ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

7 numaralı başlıkta ise, konuya ilişkin bağlama noktaları ayrıntılarıyla ele alınmıştır. İka yeri bağlama noktasında, fiil yeri ile zarar yerinin farklı olması ve bu yerlerin birden fazla olması halleri incelenmiştir. Ayrıca tekrara düşmemeye özen gösterilerek kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkının ihlalinde zarar yerinin tespiti ve lokalizasyonu ile öngörülebilirlik şartı incelenmiştir. İç hukukumuzda düzenlenmemiş olsa dahi devletlerin hangi bağlama noktalarını tercih ettikleri örnekleriyle açıklanmıştır. Son olarak 8 numaralı başlık ile yabancı hukukun uygulanmasını engelleyen, kamu düzeni ve doğrudan uygulanan kurallara değinilerek çalışma tamamlanmıştır.

2. KİŞİLİK HAKKI

2.1. Kavramsal Çerçeve

Kişi, kişilik ve kişilik hakkı kavramlarının merkezinde yer almaktadır. Kişilik hakkının tanınması ve korunması, milletlerarası hukuk açısından farklı düzenlemeler içermektedir. Kişilik hakkı kavramına geçmeden önce kişi ve kişilik kavramları ana hatlarıyla değerlendirilecektir.

2.1.1. Kişi ve Kişilik Kavramları

Kişi denilince ilk akla gelen varlık insan olmaktadır. Günümüze kadar yaşanan toplumsal, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, kişisel ve toplumsal birçok ihtiyacın doğmasına neden olmuştur. Bu ihtiyaçlardan biri de insan yanında başka varlıkların da hukuken kişi sayılabilmesidir.

Kişi, hak edinmeye ve borçlanmaya ehil olan varlıklar olarak ifade edilmektedir⁵. Türk Medeni Kanunu'nun (TMK.) md. 8-117 arasında Kişiler Hukuku düzenlenmektedir. Bu kanunda kişiler, gerçek ve tüzel kişiler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kişiler insanlardır; tüzel kişiler ise, kendilerine hukuk düzeni tarafından ayrı bir kişilik tanınmış, kişi veya mal topluluklarıdır⁶. Tüzel kişiler TMK md. 48'de belirtildiği üzere yaradılış gereği insana özgü nitelikler dışındaki tüm hak ve borçlara ehildirler⁷. Türk Medeni Kanunu'nda açıkça belirtildiği üzere gerçek ve tüzel kişi dışında hiçbir varlık ve topluluk kişi sayılmayacaktır.

Kişilik, gerçek kişiler için tam ve sağ doğumla, tüzel kişiler içinse hukuk düzenine uygun bir kuruluş ile başlamaktadır. Gerçek kişilik kural olarak ölümle, özel hallerde kanuni

---

⁵ Zevkliler, Aydın/Ertay, Şeref/Havutçu, Ayşe/Gürpınar, Damla (2018), Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 10. Bası, Ankara, s.69; Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgur/ Ateş, Derya (2019), Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C: I, 15. Baskı, İstanbul, s. 433; Zeytin, Zafer/ Ergün, Ömer (2018), Türk Medeni Hukuku, 4. Baskı, Ankara, s: 79; Antalya, O. Gökhan (Ed.). (2019), Marmara Hukuk Yorumu, C: I, Medeni Hukuk (Giriş- Kavramlar- Başlangıç Hükümleri) 3. Bası, Ankara.s.119

⁶ Hatemi, Hüseyin, Kişiler Hukuku, 8. Bası, İstanbul 2020, s. 1-2; Zevkliler vd., s.69-70; Akipek vd., s. 233; Zeytin/ Ergün, s.79, 113; Antalya, s.119-120

⁷ Zeytin/ Ergün, s: 118; Aytın, Sinem (2017). Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Manevi Tazminat Davası, Yüksek Lisans Tezi; Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 3

karine olan ölüm karanesiyle veya gaiplik kararı ile son bulabilmektedir. Tüzel kişiler ise kanuni sebeplerle kendiliğinden, fesihle veya mahkeme kararıyla sona erebilmektedir⁸.

Kişilik kavramı, kişi kavramına nazaran daha geniş kapsamlıdır. Kişilik, içinde barındırdığı değerlerin toplamından oluşur. Bu değerler arasında, hak sahibi olabilme, borçlanabilme, hukuki işlem yapabilme ve hukuk düzeni tarafından korunan tüm kişisel değerler ile kişisel durumlar yer almaktadır⁹. Kişilik, kişi kavramını da içinde barındıran ondan daha geniş bir kavramdır¹⁰. Kısaca, ortada hukuken tanınan bir kişi olmalıdır ki, buna kişilik atfedilebilsin ve hak tanınabilsin.

2.1.2. Kişilik Hakkı Kavramı

Kişilik hakkı kavramı, “Kişinin kişiliğini oluşturan, kendisini insan kılan maddi ve manevi tüm değerlere, özel olarak hayatına, beden bütünlüğüne, sağlığına, onuruna, saygınlığına, özel hayatın gizliliğine, sözüne, resmine, adına, eserine, özgürlüğüne, bu arada ekonomik hareket serbestliğine ilişkin hakkıdır”¹¹ şeklinde tanımlamıştır. Bu kavram, kişinin kişisel değerlerinin tümü üzerinde geçerli olan ve herkese karşı ileri sürülebilen tekeli bir hak¹² veya kişiliği oluşturan değerlerin tümü üzerinde bulunan hak¹³ olarak da doktrinde tanımlanmaktadır.

Türk hukukunda kişilik hakkı kavramının kanuni bir tanımı yapılmadığı gibi kapsamı da belirtilmemiştir. Yargıtay kararlarında,

“...Kişilik haklarının tanımı ve kapsamı yasada açıkça belirtilmemiş ise de, bu hakların kişinin yaşamı, sağlığı, vücut ve ruh bütünlüğü ile toplum içindeki yerini sağlayan ve koruyan değerler olarak tanımlanabileceği, bu tanımdan

⁸ Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay- Özdemir, Saibe (2020), Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 19 Bası, İstanbul, s.17, 322.

⁹ Ayan, Mehmet/ Ayan Nurşen (2016), Kişiler Hukuku, 8. Basım, Ankara, s 30; Zevkliler vd., s. 70

¹⁰ Helvacı, Serap (2007), Medeni Hukuk, s. 74, eBook collection (HiperKitap). Erişim Tarihi: 15.05.2021

¹¹ Serozan, Rona (1977), Kişilik Haklarının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.11, S.14, s. 93

¹² Zevkliler, Aydın (1983), Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırımın Sonuçları, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, s. 2; Erdoğan, İhsan/ Keskin, A. Dilşad (2019), Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 2. Baskı, Ankara, s. 141

¹³ Helvacı, s. 111; Antalya, s. 186- 187; Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Murat (2019), Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Hukukunun Başlangıç Hükümleri, 4. Baskı, Ankara, s. 258 (Başlangıç Hükümleri)

da anlaşılacağı üzere bu hakların fiziki, duygusal ve sosyal kişilik değerleri taşıyan haklar olarak gruplandırılabilceği... ”¹⁴ belirtilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK.) kişilik hakkı kavramının tanımı ve kapsamına ilişkin olarak da “*Kişilik hakkı kavramı; kişiyi var eden, kişiliğini serbestçe geliştirmesini sağlayan, diğer kişilerden farklılığını temin eden bütün değerler üzerindeki haktır. Yaşam, vücut bütünlüğü, özgürlükler, şeref ve haysiyet, özel yaşam, isim, resim gibi kişisel varlıklar üzerindeki haklar kişilik hakkını ifade eder*” şeklinde karar vermiştir¹⁵.

Doktrin ve yargısal içtihatlarda yer alan tanımlar dikkate alındığında, hayat hakkı, vücut bütünlüğü, sağlık, özgürlükler, insan onuru, isim, resim ve ses üzerindeki haklar, özel hayat ve sır alanı¹⁶ gibi kişilik hakkının içeriğinde bulunan bazı değerler sınırlandırmadan sayılarak, kişilik hakkının, bu değerlerin üzerinde bir hak olduğu belirtilmektedir.

Kişilik hakkı, genel olarak malvarlığı değerleri dışında kalan hukukun kişi olarak nitelendirdiği ve koruduğu şahıs varlığı hakları türü olarak da anılmaktadır. Kişiden başlayıp kişilik hakkına kadar uzanan bu kavramları iç içe geçmiş halkalara benzetebiliriz. En küçük merkez halka kişi, bir büyük halka kişilik, en büyük halka ise kişilik hakkı kavramlarını temsil edecektir. Bu benzetme ile kişilik hakkının, kişi ve kişilik kavramlarını içinde barındıran kapsamı geniş bir hak olduğu sunucuna ulaşılabilir.

2.2. Kişilik Hakkının Özellikleri

2.2.1. Mutlak Haklardan Olması

Mutlak hak, herkese karşı ileri sürülebilen haklar olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Mülkiyet hakkı, kişilik hakkı, ad üzerindeki haklar örnek olarak verilebilir. Kişilik hakkı, mutlak hak özelliği taşımaktadır. Bu nedenle kişiler, kişilik haklarına saygı duyulmasını

---

¹⁴ 4. HD. (2014, Şubat 26). E. 2013/ 6998. K. 2014/3155; Yargıtay 4. HD. (2014, Kasım 11). E. 2014/ 85. K. 2014/14998. Yargıtay HGK. (2012, Haziran 27). E. 2012/179 K. 2012/412. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 17.07.2022

¹⁵ Yargıtay HGK. (2020, Eylül 23). E. 2017/2297 K. 2020/672 T. 23.9.2020 Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 17.07.2022

¹⁶ Zeytin/ Ergün, s. 89-91; Peschke Güneş, Seldağ (2016). Roma Hukukunda Kişiliğin Korunması ve Türk Medeni Kanunu’ndaki Yansımaları, IV. Türkiye – Slovenya Karşılaştırmalı Hukuk Sempozyumu Kitabı. 1 Ekim 2015. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 159

¹⁷ <https://sozluk.adalet.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 15.07. 2022

herkesten isteyebilirler ve ihlal olması halinde de kişilik hakkı kapsamındaki her bir değerinin korunmasını hukuki olarak talep edebilirler¹⁸. Alman hukukunda genel kişilik hakkının, mutlak hak özelliği taşımadığı görüşünü savunanlar bulunmaktadır. Bu görüşte olanlar farklı gerekçeler ileri sürmüştür. Bu gerekçeler şöyle sıralanabilir: sadece maddi varlıklar üzerindeki hakların mutlak hak olabilmesi, başkalarının bilinen hakların herkese karşı ileri sürülebilmesi, hakkın ihlal edilmemesini herkesten isteyebilmesi, mutlak hakların belirli tip ve sayıda olmasıdır¹⁹. Alman hukukunda genel kişilik hakkının bu niteliği hakkında farklı görüşler bulunmaktadır.

2.2.2. Şahıs Varlığı Haklarından Olması

Kişilik hakkı, kişinin hayatı, sağlığı, onuru, özel hayatı vb. para ile ölçülemeyen birçok değeri kapsadığı için şahıs varlığı hakları arasında değerlendirilmektedir. Kişilik hakkının malvarlığı değerlerinden olmaması, kişilik hakkına yapılan saldırıların malvarlığı değerini hiçbir zaman etkilemeyeceği anlamı taşımamaktadır²⁰. Kişilik hakkı ihlali neticesinde oluşan tedavi giderleri, kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlal edilen bir doktorun müşterilerini kaybetmesi veya işinden olması gibi maddi bir zararın oluşması bu hakkın şahıs varlığı hakkı olmasını engellemeyecektir. Bu nedenle kişilik hakkı kapsamındaki değerlerin ihlali neticesinde maddi veya manevi bir zarar meydana gelebilecektir²¹. Kişilik hakkı ihlalleri neticesinde oluşan maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davalar kişilik hakkının hukuken korunması başlığında incelenecektir.

2.2.3. Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklardan Olması

Türk Medeni Kanunu'nun md. 23'te düzenlendiği üzere kişilik hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu özelliğinden dolayı vazgeçilemez, başkalarına devredilemez. Kişi

---

¹⁸ Ayan/ Ayan (2016), Kişiler Hukuku, 8. Basım, Ankara, s.87; Antalya, s. 188; Erdoğan / Keskin s. 274; Helvacı, s. 111; Kılıçoğlu, Ahmet M. (2016), Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 5. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi (Hukuksal Sorumluluk), s.8; Yüksel, Hilal, Kişilik Hakkı İhlali Kapsamında İnsan Üzerinde Yapılan Deneyler ve Hukuki Sonuçları, İstanbul 2017, s. 67; Zevkliler vd., s.95

¹⁹ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 8-9; Oğuzman vd. s. 171

²⁰ Zevkliler vd., s.96; Ayan/ Ayan, s.88; Antalya, s.188

²¹ Erlüle, F. (2015). Türk Borçlar Kanunu'na Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, 2. Baskı, Ankara, s. 88; Erdoğan/ Keskin, s.273; Acabey, Mehmet Beşir, Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı, Yaşar Üniversitesi E- dergisi, 2013, 8 (Özel), s. 15. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jyasar/Issue/19146/203157>, Erişim Tarihi: 29.05.2021

yaptığı işlemler ile özgürlüklerinden, hak ve fiil ehliyetinden tamamen vazgeçemeyecektir. Örneğin insan hayat hakkından vazgeçemeyecektir ve bu yönde yaptığı irade açıklamaları da geçersiz olacaktır²². Hakkın kişiye sıkı sıkıya bağlılığı ile bir hakkın sadece belirli kişiye tahsis edilmesi ve kural olarak kullanımının da onun iradesine bırakılması anlaşılmaktadır. Hak ve özgürlüklerden hiçbirinin kullanımını sınırsız değildir. Bu nedenle TMK. md. 23'te kişinin kendisine karşı ve md. 24'te üçüncü kişilere karşı kişilik hakkı korunmuştur.

Kişilik hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı olması nedeni ile devredilemez olması, kişilik hakkının bir kül ve bütün halinde devredilemeyeceği anlamını taşımaktadır. Kişilik hakkı kullanımının devredilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Örneğin isim hakkının kullanımını devredilebilmektedir²³. Sonuç olarak, şahsa sıkı sıkıya bağlılık ile kişilik hakkının, sahibine ayrılamaz nitelikte bağlı olması ifade edilmektedir.

2.2.4. Çok Yönlü Bir Hak Olması

Çok yönlü bir hak olması özelliği ile kişilik haklarının çeşitli hukuki düzenlemelerle yer alması ve korunması ifade edilmektedir. Milletlerarası hukuk açısından, 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)²⁴, 4. Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)²⁵, 20. Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi (ÇHDS)²⁶ kişisel hakların belirlenmesi ve korunmasına ilişkin düzenlemelerdir²⁷.

Türk hukuku açısından, kişilik hakkının içeriğinde bulunan değerler başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere, medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku, ceza

---

²² Helvacı, s. 111; Zeytin/ Ergün, s.89

²³ Erlüle, s. 89; Oğuzman vd., s 172

²⁴ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tam metin, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf> , Erişim Tarihi: 05.07.2022.

²⁵ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi orijinal metin, <http://www.un.org.tr/humanrights/tr/birlesmis-milletler-insan-haklari-belgeleri>, Erişim Tarihi: 05.07.2022.

²⁶ Tam metin, http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf, Erişim Tarihi: 05.07.2022

²⁷ Turgut, Cemile (2021), Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Kişilik Hakkı, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, s. 113

hukuku gibi pek çok hukuk normuyla korunmaktadır²⁸. TC. Anayasasının md. 12 “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir” ve md. 17/1 “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” kişilik hakkının korunmasının kaynağını teşkil etmektedir. Bu çalışmada, kişilik hakları ihlali özel hukuk yönüyle ele alınacaktır.

2.2.5. Kişinin Ölümünden Sonra Mirasçılara Geçmiyor Olması

Türk hukukunda, kişilik hakları, gerçek kişiler için tam ve sağ doğumla, tüzel kişiler için hukuka uygun kuruluş ile kendiliğinden kazanılmaktadır. Kişi ve kişilik başlığında daha önce belirtildiği üzere, gerçek kişiler için ölüm ve diğer sebeplerle, tüzel kişilerde kanuni sebeplerle kendiliğinden, fesihle veya mahkeme kararıyla kişilik sona ermektedir. Bu nedenlerle sona eren kişilik hakkı kural olarak mirasçılara geçmemektedir²⁹.

Ölen kişinin, kişilik hakkı ihlaline neden olabilecek müdahale durumunda bu ancak yakınlarının maddi ve manevi kişilik değerlerini etkileyeceği için bu kişilerin kişilik hakkına saldırı teşkil edecektir³⁰. Bu nedenle yakınlarının açtığı dava kişilik hakkının mirasçılara geçtiği anlamına gelmemektedir. Bu konuyu Yargıtay HGK. (2020 Ağustos 8). 2017/1392 K. 2020/542 güncel bir kararında “...şeref ve haysiyete yönelik saldırılar kişinin ölümü sonrasında gerçekleşirse ölenin kişilik hakkının ihlal edildiği söylenemez. Çünkü TMK'nın 28. maddesiyle kişilik ölüm ile sona erer. Ancak ölenin şeref ve haysiyetine yönelen saldırılar onun yakınlarının kişilik hakkına saldırı teşkil eder...” şeklinde konuyu değerlendirmiştir.

2.3. Kişilik Hakkının Kapsamı

Türk hukukunda, kişilik hakkı kavramının kanuni bir tanımının yapılmadığı ve kapsamının da belirtilmediği hususlarına kişilik hakkı kavramı başlığında değinilmiştir.

---

²⁸ Ayan/ Ayan, s. 89; Karayalçın, Yaşar (1962). Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, s. 252-256

²⁹ Erlütle, s. 89; Hatemi, s. 86; Helvacı, s. 112; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 7; Oğuzman vd., s. 172-173; Zevkliler vd., s. 95

³⁰ Baskın, Onur (2021), Türk Hukuku Bakımından Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 70; Hatemi, s. 86; Kaya, Mine (2015), Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme- İnternet- Sosyal Medya) Kişilik haklarının Korunması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 32-33 (Elektronik Ortam)

Hatemi'ye göre, kişilik hakları yerine kişilik hakkı terimi kullanılarak bu hakkın koruma alanına giren değerlerin incelenmesi daha doğru bir ifadedir³¹. Bu görüş benimsenerek bu çalışmada kişilik hakkı şeklinde tekil kullanılacaktır.

Türk özel hukukunda kişilik hakkının korunmasına ilişkin genel düzenlemeler TMK. md. 23, 24, 25 ve TBK. md. 58'de yer almaktadır. TMK.'nın kişiliğin korunması kenar başlığı altında düzenlenen md. 23 ve 24 genel yapıdadır ve çerçeve çizmektedir³². Kişilik hakkı kapsamına giren değerler bu hükümlerde belirtilmemiştir. Kişilik hakkı kapsamına giren değerlerin sınırlayıcı olarak belirlenmemesi, hakime, ihtiyaç halinde değerleri belirleme olanağı tanımaktadır. Hakim kişilik hakkının içeriğini tespit ederken somut olayın özelliklerini dikkate alacaktır³³. Kişilik hakkı kapsamında yer alan değerlerin tahdidi olmaması, aslında zamanın toplumsal ihtiyaçlarını dikkate alarak yeni değerler eklenebilmesi açısından olumludur.

Doktrin, kişilik hakkının konusu olan değerleri sınırlı olmayan şekilde bildirme eğilimindedir³⁴. Hatta doktrinde bazı yazarlar kişilik hakkı kapsamında yer alan değerleri gruplama eğilimindedir³⁵. Kişilik hakkının konusuna giren değerlerden bazıları başlıklar halinde incelenecektir.

2.3.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğü

Hayat hakkı, alternatif olmayan yegane bir haktır. Bu hak, hukuki düzenlemelerle hem kendisine karşı hem de dışarıdan yapılacak saldırılara karşı korunmuştur. Kişi kendi hayatından vazgeçmez ve hayatına son verilmesine rıza gösteremez. Başkalarının da

---

³¹ Hatemi, s. 66

³²Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 5; Oğuzman vd. s. 174; Turgut, s. 115

³³ Antalya, s.189; Ayan/ Ayan, s.86; Erlüle, s. 90; Yüksel, s. 67; Doğan, P. Bahar (2014), Çatışan İki Değer: Haber Verme Hakkı ve Kişilik Hakkı, Ankara Barosu Dergisi, S:4, s.480. (Çatışan Değerler)

³⁴ Oğuzman vd., s. 174; Hatemi, s. 75; Zeytin/ Ergün, s.89-91; Kayıhan Şaban/ Ünlütepe, Mustafa, Medeni Hukuk Bilgisi, 4. Baskı, Ankara 2017, s. 190. (Medeni Hukuk)

³⁵ Zevkliler vd., s.95; Doğan (Çatışan Değerler), s. 480-481: Kişilik hakkı değerlerini: maddi bedensel değerler, manevi değerler, mesleki- ticari manevi değerler olmak üzere üç grupta incelemektedir. Antalya, s. 190'da: psikolojik kişilik değerleri, duygusal kişilik değerleri ve sosyal değerler olarak üç grupta değerlendirmektedir. Akipek vd., s. 346-349: Bu ayrım kesin ve mutlak olmamakla birlikte genel kişilik hakları, özel kişilik hakları ayrımına tabi tutularak değerlendirilmektedir.

yapacakları müdahale ile kişinin hayatına son verme hakkı bulunmamaktadır³⁶. Örneğin, bir doktor, ötenazi isteyen hastanın hayatına son veremeyecektir.

Vücut bütünlüğü kapsamına insanların bütün organları, kemikleri, dokuları ve en küçük parçaları girmektedir. Her durumda saldırılara karşı vücut bütünlüğü hukuki koruma altındadır³⁷. Doktrinde ruhsal değerleri, vücut bütünlüğü içinde değerlendirenler olduğu gibi; sağlık içinde değerlendirenler de bulunmaktadır³⁸. Sonuçta hangi grupta yer alırsa alsın kişilik hakkının koruduğu değerler arasında bulunmaktadır.

2.3.2. Ad ve Resim Üzerindeki Hak

Gerçek ve tüzel kişileri birbirinden ayırmaya yarayan her türlü işaret adın kapsamına dahildir ve internet alan adları da bu kapsamda yer almaktadır. Türk ve İsviçre medeni kanununda adın kapsamı geniş tutulmuştur. Gerçek kişilerde ön ad, soyad yanında takma ad, lakap da korunmaktadır. Tüzel kişilerde ticaret siciline tescil edilen ticaret unvanı kişiyi tanımlamaktadır. Sunucu adresleri de adın korunması kapsamında değerlendirilmektedir³⁹. TMK. md. 26 ad üzerindeki kişilik hakkının korunmasına ilişkin özel düzenlemedir⁴⁰. Kişilik hakkı TMK. md. 24 ve 25'te genel düzenlemelerle korunurken, gerçek ve tüzel kişilerin ad üzerindeki hakkı TMK. md. 26'da özel düzenlemeyle korunmaktadır.

Kişinin resmi, tasvir edilen dış görünüşünü onun tanınmasını sağlayacak ölçüde yansıtılması şeklinde tanımlanmıştır. Bir görüntünün, kişinin tanınabilir şekilde dış görünüşünü ortaya koyması ve çoğaltılabilme unsurlarını taşıması halinde kişinin resmi olarak adlandırılabilir. Resmin oluşturulmasında kullanılan teknik ve araç önemli değildir⁴¹. Fotoğraf, video, fırça veya kalemle yapılan resim, karikatür vb. resim kapsamına girmektedir. Özetle hangi materyal üzerine yapılırsa yapılsın hangi malzeme

---

³⁶ Hatemi, s. 66-67; Zevkliler vd., s 96; Oğuzman vd., s. 176; Ayan / Ayan, s. 91; Zeytin/ Ergün, s. 89-90

³⁷ Zevkliler vd., s 97; Zeytin/ Ergün, s. 89

³⁸ Vücut bütünlüğü içinde değerlendirenler bkz. Oğuzman vd., s. 178; Sağlıkla beden bütünlüğü arasında fark olduğu ve sağlık kavramı içerisine bedensel sağlık ile ruhsal sağlığın girdiği yönünde açıklamalar için bkz. Zevkliler vd., s 97-98

³⁹ Özdemir, Hayrunnisa (2008), Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması, AÜHFD, C: 57, S: 3, s. 563-564; Akkurt, Sinan Sami (2020), Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 55-56

⁴⁰ Hatemi, s.81; Oğuzman vd., s. 116; Özdemir, s. 583

⁴¹ Işık, Egemen (2021), Bir Kişilik Değeri Olarak Kişinin Resmi, İstanbul Hukuk Mecmuası,78(4), s.1743

kullanılırsa kullanılsın kişinin dış görünüşünü ortaya koyan ve kişinin tespitini sağlayan her şey resim kavramı içerisinde yer almaktadır.

2.3.3. Özgürlükler

Türk hukuk düzeninde yalnızca haklar değil aynı zamanda özgürlükler de korunmuştur. Özgürlük, başkalarına zarar vermemek koşuluyla, bireyin kendi iradesiyle bir şey hakkında karar verebilmesi ve bu kararı hiçbir baskı görmeden yerine getirebilmesi olarak tanımlanır⁴². Özgürlükler kişiye insan olması nedeniyle tanınan ve ondan ayrılmayan değerler olarak da yorumlanmıştır⁴³.

Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde, ifade özgürlüğü ile kişilik hakları çatışmaktadır. İfade özgürlüğü, genel olarak herkesin serbestçe her türlü düşünce ve bilgiye ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, tüm bilgi ve düşüncelerini serbestçe açıklaması ve yaymasıdır⁴⁴.

Milletlerarası hukukta AİHS. konuya ilişkin önemli bir belgedir. AİHS. md. 10'da ifade özgürlüğü düzenlemesi yer almaktadır. Türk hukukunda TC. Anayasası ifade özgürlüğünü, md. 25'te düşünce ve kanaat hürriyeti ile md. 26'da düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti başlıklarıyla ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Özgürlükler, haklar ile birlikte anayasal güvence altındadır.

2.3.4. Şeref ve Haysiyet

Sözlükte, şeref: toplumda bir kimseye gösterilen saygı; toplumsal saygınlık; haysiyet: onur olarak tanımlanmıştır⁴⁵. TMK.' dan doğan koruma kapsamında kişinin sosyal, ekonomik, mesleki şeref ve haysiyeti de bulunmaktadır⁴⁶. Şeref ve haysiyetin ihlal edilip edilmediği, standart bir "değer cetveli" kabul edilerek "normal vatandaş" açısından objektif kriterlerle tespit edilmelidir. Şayet normal bir vatandaş olarak zarar gören kişi

---

⁴² Atar, Yavuz (2021), Türk Anayasa Hukuku, 14. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 129; Ulusoy, Sümeyye (2019), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C.2, S.2, 2019, s. 121,

⁴³ Zevkliler vd., s. 98

⁴⁴ Turgut, s. 274-275

⁴⁵ Yılmaz, Ejder (1992), Hukuk Sözlüğü, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları (Sözlük)

⁴⁶ Akipek, s. 388; Akkurt, s. 52; Kaya (Elektronik Ortam), s. 36

şeref ve haysiyetini oluşturan değerlerde eksilme olduğunu düşünüyor ise saldırının oluştuğu söylenebilecektir⁴⁷.

Şeref ve haysiyet, kişiye insan olması nedeniyle tanınan ve kişilik hakkının konusuna giren manevi değerlerdir. Herkesin insan onuruna yakışmayan, insanı toplumda küçük düşürecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğü vardır⁴⁸. Kişinin genel haysiyet ve onuru yanında bir meslekle, sanatla veya ticaretle uğraşıyor olmasından dolayı mesleki ve ticari şeref ve haysiyeti ihlal edilebilmektedir⁴⁹. Yargıtay'ın mesleki ve ticari şeref ve haysiyetin ihlali konusuna ilişkin *“Ekonomik itibar da tüzel kişinin şeref ve haysiyetinin bir görüntüsüdür. Tüzel kişinin ekonomik faaliyetleri de toplum tarafından değerlendirilmektedir. Tüzel kişinin kişilik haklarından olan onur ve saygınlığı onun korunan değerlerinin başında gelir”*⁵⁰ şeklinde tüzel kişilerin korunan kişilik hakkı değerlerine ilişkin kararları bulunmaktadır.

2.3.5. Giz Alanı ve Özel Hayat

Milletlerarası hukukta konuya ilişkin: İHEB. md. 12’de *“Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır”* düzenlemesi; AİHS. md. 8’de *“Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir”* düzenlemesi; Birleşmiş Milletler (BM.) ÇHDS’nin md. 16’da *“Hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz”* düzenlemesi bulunmaktadır.

---

⁴⁷ Helvacı, s.119; Akkurt, s. 53-54

⁴⁸ Zevkliler vd., s. 99; Oğuzman vd., s.190; Zeytin/ Ergün, s.90; Yüksel, s. 73

⁴⁹ Gedikli, Ahmet Taha (2019), Kitle İletişim Faaliyetlerinde Kişilik Haklarına Saldırı Hallerinde Başvuru Yolları, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.18; Oğuzman vd., s. 192; Acabey, s. 19; Oral, Tuğçe (2018), Tüzel Kişilerin Manevi Zararının Tazmini, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, s. 74

⁵⁰ Yargıtay 11. HD. (2016. Eylül 26), E. 2015/13180 K. 2016/7629; Yargıtay 11. HD. (2015. Ekim 15). E. 2014/13783 K. 2015/10613; Yargıtay 4. HD. T. (2020. Mart 2), E. 2019/1569 K. 2020/1036; Yargıtay HGK. (2012. Şubat 1), E. 2011/687 K. 2012/26; Yargıtay HGK. (2016. Ocak 22). E. 2014/213 K. 2016/70. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 23.07.2022

TC. Anayasası md. 20'de özel hayatın gizliliği ve dokunulmazlığı ile giz alanının korunması, md. 21-22'de ise konut dokunulmazlığı ile haberleşme hürriyeti düzenlenmektedir.

Türk hukukunda kişinin hayat alanı, kamuya açık alan, özel hayat alanı ve giz alanı ayrımı yapılarak incelenmektedir⁵¹. Kamuya açık alan, kişinin rutin hayat faaliyetleri ile kişinin kendi rızasıyla alenileştirdiği hayat faaliyetlerinden oluşmaktadır⁵². Kişinin yürüyüş yapması, alışveriş yapması, konferansta konuşması, basın açıklaması yapması bu faaliyetlere örnek gösterilebilir.

Giz alanı, kişinin güven duyduğu kimselerle yaptığı paylaşımı dışında diğer kişilerin bilgisinden uzak tuttuğu ve başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği alandır. Bu alan içerisinde cinsel hayat, aile hayatı, mektuplar, anılar gibi değerler yer alır⁵³. Bu hak giz alanına karışılmamasını şayet tesadüfen veya sızarak sır hakkında bilgi sahibi olanlar varsa onlardan da bu sırrı açıklamamalarını isteme yetkisi vermektedir⁵⁴.

Özel hayat ise, kişinin giz alanı dışında kalan ailesi, yakınları ve arkadaşları gibi sınırlı sayıda kişilerle paylaşmak istediği olay ve hareketleri içerir⁵⁵. Özel hayat alanında paylaşılan bir bilginin, öğrenilen kişilerce, diğer kişilere aktarılabilmesinin bilindiği varsayılmaktadır. Bu nedenle yakın çevrenin diğer kişilere nakilleri kişilik hakkına saldırı oluşturmamaktadır. Burada özel alandan alınan bilgilerin ortak alana taşmayacak şekilde nakillerden bahsedilmektedir.

Kişilerin özel ve gizli hayatına ait bilgilerin başkalarına açıklanması kadar, hukuka aykırı bir biçimde öğrenilmesi de kişilik hakkının ihlaline neden olmaktadır. Örneğin gizli

---

⁵¹ Aka, Beyza (2017), Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukukî Korunma Yolları, İzmir Barosu Dergisi, S. 2, s. 241; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s.118; Zevkliler vd., s. 100; Aksoy Dursun, Sanem/ Genç Arıdemir. Arzu (Ed.). (2020). Kişilik Haklarına İlişkin Güncel Sorunlar, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s.37

⁵² Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 119; Turhan, Ayşe Melek (2018), Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s. 34; Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 38

⁵³ Helvacı, s. 117; Atasoy, Kemal (2016), Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 276

⁵⁴ Akipek vd., s.392; Zevkliler vd., s. 100

⁵⁵ Oğuzman vd., s. 201-202; Helvacı, s. 117; Ayan/ Ayan, s. 97

kamera kullanılması, gizli fotoğraf çekilmesi ve ses kaydı yapılması⁵⁶ şeklinde olabileceği gibi kitle iletişim araçlarıyla, sosyal medyada, internette kişilerin özel hayatlarına ait bilgilerin ele geçirilip depolanması şeklinde de olabilmektedir. Bu durum kişilik hakkının ihlali konusunda potansiyel tehlike oluşturmaktadır⁵⁷. Kişinin rızasını aşan kişilik hakkı ihlalleri konusunda kamuya mal olan kişilerin özel hayat alanları dardır. Bu kişilerin bilgilerinin kamu yararı gerekçesiyle basın ve ifade özgürlüğü kapsamında kullanılması hukuka uygun olmaktadır⁵⁸.

Kişisel verilerin korunması TC. Anayasası md. 20 kapsamında güvence altına alınmıştır. 24.03.2016 tarihli 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Bu kanunda, kimliği tespit edilebilen gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Kişisel veriler konusu ayrı bir çalışma gerektirecek kadar geniş olması nedeniyle bu çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır.

---

⁵⁶ Zevkliler vd., s. 101-102; Helvacı., s.118; Oğuzman vd., s. 202; Yargıtay HGK. (2007. Mart 7). E. 2007/98 K. 2007/110'da "Bir kişinin hukuka aykırı bile olsa konuşmalarının ve görüntüsünün gizli kamera ile kayda alınması aynen telefon konuşmalarının yasadışı dinlenmesinde olduğu gibi onun kişilik haklarına ve özel yaşamına saldırı niteliği taşımaktadır. Bu kayıt ve görüntülerin televizyon yoluyla kamuoyuna yansıtılması kişilik haklarına yapılmış ikinci bir saldırı niteliğindedir". Aynı yönde Yargıtay 4. HD. (2015. Mayıs 25), E. 2014/10463 K. 2015/6652; Yargıtay 4. HD. (2020. Ekim 5), E. 2018/4286 K. 2020/3179. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 20.07.2022

⁵⁷ Oğuzman vd., s. 205; Atasoy, s. 277

⁵⁸ Atlı, Turan (2020), Kişilik Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:1, s. 8-9; Erdemir, İrem (2019), Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 18

3. KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİNDE KULLANILAN KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

Kitle iletişimi, bilgi, düşünce ve tutumların geniş bir kitleye teknik aygıtlarla iletilmesi sürecidir. Kitle iletişim araçları ise, kitlesel bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar olarak tanımlanmaktadır⁵⁹. Haberleri, düşünce ya da duyguları yazı resim ve ses olarak üretip çoğaltan ve değişik özellikteki topluluklara ileten teknik araçlardır. Bu araçlara yazılı basın, radyo ve televizyon, internet, örnek gösterilebilir⁶⁰. Kitle iletişim özgürlüğü, haber, düşünce ve kanıların basın, radyo-televizyon, sinema ve internet gibi kitle iletişim araçları ile serbestçe alınması ve yayılması şeklinde tanımlanmaktadır⁶¹.

Kitle iletişim araçları ile yayınlanan bilgi, haber ve duygular toplumu etkilemek, yönlendirmek ve inandırmakta çok etkilidir. Günümüzde kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımını kişilik hakkı ihlallerine neden olabilmektedir. Bu çalışma kapsamında kitle iletişim araçlarından yazılı basın, radyo ve televizyon ile internet ele alınacaktır.

3.1. Basın

3.1.1. Basın Özgürlüğü

Basın özgürlüğü, kişilerin düşüncelerini serbestçe ifade edebilmesi yanında bu kişilerin düşünceye, bilgiye ve habere ulaşma hakkını da içeren bir özgürlüktür⁶². Basının özgür olması, basın kuruluşları ile burada çalışan kişilerin herhangi bir baskı hissetmeden, özgürce düşünüp fikir üretebilmeleri, kamuyu ilgilendiren meseleleri topluma

---

⁵⁹ Dilber, Fadime (2014). Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, S: 3, s. 60- 61. DOI: 10.18493/kmusekad.37789. Dergipark Veri Tabanı Erişim Tarihi: 05.07.2022

⁶⁰ Kukul, Metin (2007), Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s. 21; Zengi, Utku Ufuk (2014). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kitle İletişim Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Isparta, s. 6

⁶¹ Gedikli, 30

⁶² Hazar, Zeynep (2013), Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII S.1-2; s.1528; Yılmaz, Gizem (2014). Özgür Basın Ütopyası, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt. 88, S.4, İstanbul. s. 3. (Basın Özgürlüğü); Salihpaşaoğlu, Yaşar (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s. 13; Bilen, Selim (2018), Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. s. 16

aktarabilmeleri ve onlara ışık tutabilmeleri ile bu görevi dışarıdan gelebilecek baskı ve müdahaleye mahal vermeden serbestçe yapabilmeleri olarak ifade edilmiştir⁶³.

AİHS. md. 10'da ifade özgürlüğü düzenlenmektedir. Basın özgürlüğü ifade özgürlüğünün kullanım şekilleri arasında yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ilk kez basın yoluyla ifade özgürlüğü ihlaline 26.04.1979 tarih 6538/74 sayılı Sunday Times/ Birleşik Krallık davası⁶⁴ ile karar vermiştir. Bu davada AİHM bir ilaca ve bununla ilgili davalara ilişkin bir makalenin basın yoluyla yayımlanmasını engelleyen İngiliz Mahkemesi kararının md. 10'u ihlal ettiğine karar vermiştir⁶⁵. AİHS. md. 10/2'de basın özgürlüğünün sınırları düzenlenmiştir. Sınırlama ancak, demokratik toplum düzenin gereklerine uygun olarak yasalarla yapılabilecektir⁶⁶. Konuya ilişkin Yargıtay kararlarında⁶⁷ *"AİHS'nin 10/2. maddesinde yer alan ifade özgürlüğünün sınırlama sebepleri, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin engellenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması"* olarak bu özgürlüğe ilişkin sınırlar belirtilmiş ve kullanılmıştır.

---

⁶³ Özkepir, Ramazan, Kocaman, Salih Zeki, Kart, Erkal Hilmi (2020), Sosyal Medya ve Basın Hukuku (Açıklamalı- İctihathı), Ankara. s. 94-95; Aksoy, Hüseyin Can (2014). Cevap ve Düzeltme Hakkı Çerçevesinde Haberin Gerçeğe Aykırılığı, TBB. Dergisi, S.112, s. 56

⁶⁴ <https://arsivdosya.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/Download/Kararlar/EmsalAIHMKararlari/Sunday%20Times-Birle%20C5%9Fik%20Kral%20C4%B1k%2026.04.1979%20tarikh%20ve%206538-74%20Ba%20C5%9Fvuru%20Numaral%20C4%B1%20Karar.docx?download=true>. Erişim Tarihi: 07.07.2022

⁶⁵ Hazar, s. 1529; Tatar, Dilara Buket (2013). Medya Özgürlüğü ve Ahlakın Korunması. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3), 161; Cebre, Ayvaz (2016), Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, s. 298 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/24952/263388>, Erişim Tarihi: 30.05.2021. İfade özgürlüğünün kullanım şekli olan basın özgürlüğünün ihlaline ilişkin Özgür Gündem/ Türkiye Davası, Basvuru no: 23144/93, Karar tarihi: 16. 03. 2000, par. 43 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22%3A%5B%5D%22%22%5D%7B%22GRANDCHAMBER%22%22%7D>} Erişim Tarihi: 07.07.2022

⁶⁶ Tatar, s. 161

⁶⁷ Yargıtay 19. CD. (2021. Şubat 24), E. 2020/6848 K. 2021/2049; Yargıtay 19. CD, (2021. Şubat 17). E. 2020/6868 K. 2021/1703 örnek olarak gösterilebilir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 19.07.2022

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde her ikisi de temel hak niteliği taşıyan kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir⁶⁸. AİHM Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08 davası ile çatışan menfaatlerin dengelenmesi konusunda bazı kriterler getirmiştir. Bu kriterler, kişilik hakkı ile ifade özgürlüğü çatışmasında dengenin oluşturulmasında dikkate alınmaktadır⁶⁹.

TC. Anayasası md. 28’de basın özgürlüğü düzenlenmiştir. Basın özgürlüğünün sınırlanmasında, TC. Anayasası md. 26 düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ve md. 27 bilim ve sanat hürriyeti hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Basın Kanunu md. 3’te de “*Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir*” düzenlemesi bulunmaktadır. Bu düzenlemeyle basın özgürlüğü kapsamında yer alan haklara yer verilmiştir.

Basın özgürlüğü içinde yer alan hiçbir hak sınırsız değildir. Basının, yetkisini kullanırken ve sorumluluğunu yerine getirirken başta Anayasa olmak üzere ve diğer yasal düzenlemelerle güvence altına alınan kişilik haklarına saygı göstermesi gerekmektedir. Ancak bazen basın görevini yaparken ve sorumluluğunu yerine getirirken basın özgürlüğü ve kişilik hakkının çatışması sonucu sorumluların cezai ve hukuki sorumluluğu oluşabilmektedir⁷⁰.

Basın, hem toplumun duygu ve düşüncelerini aktarabilmek hem de toplumun isteklerini dile getirmek görevlerini üstlenmişlerdir. Basının görevleri, haber vermek, denetim ve

---

⁶⁸ Özel Sibel (2010), İmalatçının Sorumluluğu ve Kitle İletişim Araçları Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinde Uygulanacak Hukuk Avrupada Devletler Özel Hukuku ve Yeni Hükümleri, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dr. Nüsret- Semiha Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Araştırmaları Merkezi Konferans Yayınları Serisi 2, İstanbul, s. 224. (MÖHUK. 35), Legal Veri Tabanı Erişim Tarihi: 30.10.2021

⁶⁹ AİHM Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08 davası ile getirdiği kriterler, Tümay, Murat (2015), Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi, Anayasa Yargısı, S:32, s. 374, aynen “*Basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyi ve yazının amacı, ilgili kişinin yayından önceki davranışı, bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, yayının içeriği, biçimi ve sonuçları ve yaptırımın ağırlığı, olarak ifade edilmiştir*” şeklindedir. Aynı yönde Von Hannover/Almanya (No.2) B. No: 40660/08 ve 60641/08 kararı da bulunmaktadır.

⁷⁰ Yargıtay, çatışan değerlerin dengelenmesi kriteri getiren AİHM.’nin Axel Springer AG/Almanya kararını dikkate almaktadır. Yargıtay 19. CD. (2021. Şubat 24), E. 2020/4769 K. 2021/2050 T. 24.2.2021; Yargıtay 12. CD. (2018. Şubat 28). E. 2017/1832 K. 2018/2246; Yargıtay 12. CD. (2018. Ocak 17). E. 2017/1848 K. 2018/545 örnek olarak gösterilebilir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 14.07.2022

eleştiri, kamuoyu oluşturmak, eğitim, siyasal sürece katılımı sağlamak ve eğlence olarak sayılabilecektir⁷¹.

Basın Kanunu'nda yer alan basın özgürlüğü kapsamındaki hakların neler olduğu kanun metniyle birlikte yukarıda verilmiştir. Bu haklar dikkate alınarak haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı; haber, düşünce ve bilgileri yorumlama ve eleştirme hakkı; haber, düşünce ve bilgileri basabilme ve dağıtabilme hakkı⁷² ile son olarak üretme hakkı⁷³ incelenecektir.

3.1.1.1. Haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı

Haber verme hakkı, haberin kaynağına ulaşabilmek, ulaştığı bilgileri paylaşabilmek ve dağıtabilmek hakkının varlığı anlamındadır⁷⁴. Bu hak, devlet kurumu haber kaynağındaki bilgilere ulaşma hakkını da içermektedir⁷⁵. Basından, toplumsal olaylar hakkında kamuoyunu gerçek ve objektif şekilde aydınlatması, onları bilinçlendirmesi beklenmektedir⁷⁶. Türk hukukunda bu konuda 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu bulunmaktadır. Bu kanunun amacı md. 1'de "*demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek*" olarak açıklanmıştır. Akabinde kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını kapsadığı belirtilmiştir⁷⁷.

Gazetecilerin haber kaynaklarının korunması hakkı konuya ilişkin bir diğer düzenlemedir. Milletlerarası Hukuk, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 8 Mart 2000 tarihli 701. toplantısında, üye devletler için gazetecilerin "haber kaynaklarını açıklamama hakları" konusunda R(2000) 7 sayılı Tavsiye Kararını almıştır. Bu karara göre, üye

---

⁷¹ Mutlu, Mustafa (2016). Kitle İletişim Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı, The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 46, Spring IV, s.206; Gedikli, s. 40.

⁷² İçel, Kayıhan. (2011). Haberleşme Özgürlüğü. Journal of Istanbul University Law Faculty, 41 (1-2), 71-107. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/9102/113806>, Erişim Tarihi: 01.06.2021

⁷³ Yavuz Yayla, s. 53; Benzer ayırım, Gül, Cengiz (2019), AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: IV, S:1, s.116, <https://dergipark.org.tr/en/pub/eruhfd/issue/46717/585903> Erişim Tarihi:01.06.2021

⁷⁴ Cebre, s. 293

⁷⁵ Türkiye'de 2003 tarih ve 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu düzenlenmiştir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4982.pdf>, Erişim Tarihi:30.05.2021.Salihpaşaoğlu, s.16-17

⁷⁶ Acabey, s. 4-5

⁷⁷ 4982 SK. Madde 2- Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

devletlere gazetecilere haber kaynaklarını açıklamama bir hak olarak verilmiştir. Bu hakkın sınırlandırılabilmesi için, sözleşme md. 10/2 tek başına yeteli olmadığı ayrıca haber kaynağının açıklanması, kamu yararı gereği açıklanmamasından daha üstün olacaksa ve ek olarak “yeterince hayati” ve “ciddi bir karakter sergilemesi halinde sınırlandırılabilir” belirtilmiştir⁷⁸.

5187 sayılı Basın Kanunu md. 12’de haber kaynağı ile ilgili modern bir düzenleme bulunmaktadır⁷⁹. Haber verme hakkının hukuka uygun olabilmesi, kamu yararı bulunmasına, gerçek ve güncel olmasına, haberin özü ve lafzı arasında denge bulunmasına bağlıdır⁸⁰. Bu konu hakkında Yargıtay kararları “*yazılı ve görsel basın işlevini yerine getirirken, yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin var olmasını, konunun güncel olmasını gözetmeli, haberi verirken öze biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır*”⁸¹ şeklinde ifade edilmiştir. Basın aracı ile kişilik hakkı ihlallerinde açılacak davalar çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde incelenecektir.

3.1.1.2. Haber, düşünce ve bilgileri yorumlama ve eleştirme hakkı

Haber, düşünce ve bilgileri yorumlama ve eleştirme hakkının kullanılması araçlarından biri de basındır . Basının yorumlama ve düşünce hakkı, bir konu, olay veya durum hakkında bakış açısını ve değer yargılarını bildirmesi, beyan etmesi anlamındadır⁸². Eleştiri hakkı, kişilere basın aracılığıyla en olumsuz düşüncelerin açıklanması imkanını vermektedir⁸³. Basının yalnızca haber veya bilgiye ulaşma hakkının korunması yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda bunları yorumlama ve eleştirme hakkı da bulunmaktadır.

---

⁷⁸ Yavuz Yayla, s.55; Salihpaşaoğlu, s. 19

⁷⁹ 5187 sayılı Basın Kanunu 12.md. “*Sürelî yayın sahibi, sorumlu müdür ve eser sahibi, bilgi ve belge dahil her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamaz*” Salihpaşaoğlu, s. 20; Yavuz Yayla, s. 69

⁸⁰ Doğan (Çatışan Değerler), s. 486; Bilen, s. 42

⁸¹ Yargıtay 4. HD. (2019. Mart 1). E. 2019/257 K. 2019/1894 T. 1.4.2019; Yargıtay 4. HD. (2020. Temmuz 7). E. 2018/1042 K. 2020/2574; Yargıtay 4. HD. (2015. Ocak 27). E. 2014/5327 K. 2015/972; Yargıtay 4. HD. (2020. Mart 4). E. 2018/2299 K. 2020/1063 Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 13.07.2022

⁸² Esendal, Nihan, Basın Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali, 2018 Ankara, s. 67

⁸³ Mutlu, s. 206; Acabey, s. 5

Basının yorumlama ve eleştirme hakkını kullanırken kişilerin haklarına, şeref ve haysiyetine, kamunun düzenine uygun olarak kullanılması önem taşımaktadır⁸⁴. Tabii ki basının yorumlama ve eleştiri hakkını kullanması, kamu ve özel hukuk kişilerinin hukuken korunan hakların sınırlarını aşmadan en olumsuz düşüncelerin bile açıklanabilmesini sağlamaktadır.

3.1.1.3. Haber, düşünce ve bilgileri basabilme ve dağıtabilme hakkı

Basın özgürlüğü kapsamında, basının elde ettiği haber, bilgi ve düşünceleri yorumlaması, eleştirmesi ve bunları yazı yoluyla kağıda aktarması, basması, çoğaltması ve yayımlaması da bulunmaktadır. Basın bu hakkı kullanması hukukumuzda TC. Anayasası ile güvence altına alınmıştır.

Basının haber alma hakkının varlığı ve bu hakkı kullanması, haberi yayma hakkının güvence altına alınması ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle basının elde ettiği haberleri sınırlama olmadan yayma hak ve güvencesi bulunmalıdır⁸⁵. TC. Anayasası md. 28’ de, *“Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz”* ve md. 29’da *“Sürelili veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz”* düzenlemeleriyle basının elde ettiği bilgileri yayım amacıyla, teminat ve izin şartı aranmaksızın basılabilmesini ve dağıtabilmesini güvence altına almaktadır.

3.1.1.4. Üretme hakkı

Üretmek, oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek anlamına gelmektedir⁸⁶. Üretme hakkı ise, aydınlatma ve eleştiri dışında kişinin farklılık arz eden bir eser ortaya koyması (üretmesi) ve bu (üretilen) eseri basın aracı ile açıklaması ve çoğaltması anlamına gelmektedir⁸⁷. Bu hak bazen yaratma veya eser oluşturma hakkı olarak da adlandırılabilir.

Basın bir bilgiyi, haberi veya düşünceyi, işlemeden ham hali ile değil de yazıya yorum katarak, bilimsel düşüncelerle harmanlayarak, karikatürize ederek kamuoyuna

---

⁸⁴ Doluay, Ayhan, Dijital Çağda Yasal ve Etik Kodlar Çerçevesinde Basın Hak ve Özgürlükleri KKTC Örneği, 2018 İstanbul: Beta Yayınları, s. 35. Turhan, s. 58

⁸⁵ Kılıç, s. 17

⁸⁶ Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi 14.07.2022

⁸⁷ Yavuz Yayla, s. 60; Salihpaşaoğlu, s. 33; Esendal, s. 68

sunabilecektir. Aslında bilim ve sanat özgürlüğü kapsamında kalan bu hakla üretilen eserlerin basım ve yayımının yapılması onu basın özgürlüğüne taşımaktadır⁸⁸. Basın, basın özgürlüğünün sınırları içinde belirtilen haklarını kullanmalı ve görevlerini yerine getirmelidir.

3.1.2. 5187 sayılı Basın Kanunu

Düşüncelerimizi ifade edebildiğimiz araçlardan biri de basındır. Basın sözlükte gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü, matbuat; bu tür iş yerlerinde görevli kimselerin tümü olarak tanımlanmıştır. Tanımdan anlaşılacağı üzere basın kavramı burada basın çalışanlarını ve diğer kitle iletişim araçlarını da kapsayacak şekilde geniş ele alınmıştır. Kılıçoğlu'na göre, dar anlamda basın, belirli zaman aralıklarıyla yayımlanan kitap ve dergi gibi basılmış eserlerken; geniş anlamda basın: düşüncelerin yazılı basın dışında radyo, televizyon, internet gibi araçlarla yazı, resim ses, görüntü teknikleriyle kamuoyuna açıklanmasıdır.

5187 sayılı Basın Kanunu'nda basının tanımına yer verilmemiş ancak md.1'de *“Bu kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir. Bu kanun basılmış eserlerin basımı ve yayımını kapsar”* şeklinde amacı ve kapsamı düzenlenmiştir. Bu çalışmada basın, basın kanunu kapsamında yer alan *“basılmış eser”* karşılığında kullanılacaktır.

5187 sayılı Basın Kanunu md. 2'de *“(a) Basılmış eser: Yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlar”* olarak tanımlanmıştır. Kanunun gerekçesinde, basılmış eser tanımına uymayan haber ajansı yayınlarının da bu kanunun uygulanması açısından basılmış eser sayılacağı şeklinde geniş değerlendirilmesine rağmen haber ajansı yayınları ses ve görüntü kullanılarak da yapılabileceğinden bu çalışmada basın, basılmış eser karşılığı olarak kullanılacaktır.

Kişilik hakkının basın aracılığıyla ihlalinde kullanılan basın açıklamasının, basılmış eser ve yayım olmak üzere iki unsur bulunmaktadır. Basılmış eserdeki yazı kapsamına resim, karikatür gibi her türlü çizgi ve şekil girmektedir. Bir eserin basılmış eser sayılabilmesi

---

⁸⁸ Karaman, Şebnem (2019). Basın Özgürlüğünün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s. 29-30

için sadece kanunda düzenlenen araçlarla basılıp çoğaltılması yeterli olmamakta aynı zamanda bu basım ve çoğaltmanın yayım amacıyla yapılmış olması da gerekmektedir. Bu nedenle özel olarak saklamak veya bulundurulmak için basılan eserler bu kanun kapsamı dışında kalmaktadır. Basın açıklamasında, basılmış eser ve yayım kurucu unsur niteliğindedir.

5187 sayılı Basın Kanunu md. 2/b’de “Yayım: Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulması” şeklinde düzenlenmiştir. Kanuni düzenlemede basılmış eserin kamuya arzının yani yayımın hangi şekillerde yapılacağı belirtilmemiştir. Basın, düşünce açıklama işlevini yayım yoluyla gerçekleştirmektedir.

Basılmış eserin yayım şekilleri tahdidi olmadan, eser sahibinin iradesine ve rızasına uygun olarak yapılan satışlar dağıtım, herkesin girebileceği ve görebileceği parklar, meydanlar, okullar gibi yerlerde asılması, konulması, yapıştırılması ise gösterme ve asma yayım şekillerine örnek gösterilmektedir⁸⁹. Bir eserin yayım hazırlıklarının yapılmış olması yayım unsurunun gerçekleştiği anlamına gelmeyeceği gibi, onun reklamının ya da duyurusunun yapılması yayımlandığı anlamı taşımayacaktır⁹⁰. Yayım hazırlığı aşaması, kişilik hakkı ihlalleri açısından ancak ihlal edilme tehlikesi oluşturabilecektir.

Yayımlı, düşüncelerimizi ifade ettiğimiz basılmış eserin kamuoyu ile yani üçüncü kişilerle paylaşarak duyurulması şeklinde ifade edebiliriz. Basılmış bir eser yayımlanmadığı sürece herhangi bir suç oluşmayacağı gibi herhangi bir kişilik hakkı ihlali de oluşmayacaktır.

Basın açıklaması türleri, konusuna göre, olay açıklaması ve değer yargıları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Olay açıklamaları geçmişte olmuş veya hala mevcudiyetini sürdüren durum ve olaylar hakkındaki objektif aktarımlardan oluşur. Olay açıklamalarına günlük basında yer alan haberler örnek olarak gösterilebilir. Değer yargıları ise, bir durum veya olay hakkında kişisel düşüncelerin açıklanmasıdır yani sübjektif açıklamalardır. Sübjektif niteliklerinden dolayı gerçeklik araştırmasında ve ispat aracı olarak kullanılamazlar.

Basın açıklaması, yayımın süreli olup olmamasına göre süreli ve süresiz yayım olarak ikiye ayrılmaktadır. 5187 sayılı Basın Kanunu, md. 2/c’de “Süreli yayım: Belli aralıklarla

---

⁸⁹ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s.37-39

⁹⁰ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 36

yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarını”, md. 2/h’de “*Süresiz yayın: Belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, armağan gibi basılmış eserleri*” ifade ettiğini belirtmiştir. Süreli yayınların ekonomik olması ve geniş kamuoyu kitlelerinin takip etmesi, süresiz yayınların da daha dar bir kesimce takip edilmesi açısından kişilik hakkına saldırı yönüyle değerlendirildiğinde; süreli yayımlar ağır, süresiz yayımlar daha hafif saldırı olarak değerlendirilebilir.

Basın açıklamalarında düşünceler yazı, resim, karikatür aracılığıyla olabilmektedir. Resim, kişilik hakkı içerisinde yer alan değerler konusunda da belirtildiği üzere, bir kimsenin dış görünüşünü onu tanınabilir şekilde kopya edilmesiyle oluşmaktadır. Resim fotoğraf makinesi, kamera gibi teknik araçlarla elde edilebilir veya çizim yolu ile yani karikatür ile de elde edilebilir.

Etki bakımından karikatür resimden, resim ise yazıdan daha fazla dikkat çekici ve okuyucular üzerinde daha fazla etki bırakıcı niteliktedirler. Her somut olayda kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyıp taşımadığı ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Basın açıklamasının türlere ayrılması yayınların türünün tespitinde kullanıldığı gibi kişilik hakkının basın aracılığıyla ihlalinde hukuken sorumlu olanların tespitinde de önem rol oynamaktadır.

3.2. Radyo ve Televizyon

Kitle iletişim araçlarından olan radyo ve televizyonun dar ve geniş olarak nitelendirilebilecek anlamları bulunmaktadır. Dar anlamı, basılı eser dışında haber, düşünce ve fikirlerin radyo ve televizyon aracılığı ile kamuoyuna açıklanmasıdır. Geniş anlamı, ses ve görüntünün elektrik sinyallerine dönüştürülerek programların sınırlı olmayan alıcı kitleye iletilmesi ve bu iletim için gereken teçhizat (donanım) ile yayımlanmasına kadar olan tüm olayları ifade etmektedir⁹¹.

Radyo televizyon özgürlüğü görsel işitsel iletişim özgürlüğü olarak da tanımlanmaktadır. Bu özgürlük, ifade özgürlüğünün radyo ve televizyon aracılığı ile kullanılması özgürlüğü

---

⁹¹Aytn, s. 44-45; Serdar, İlknur (1999), Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 51-52

olarak açıklanabilir. Radyo ve televizyon birbirlerini tamamlasalar da kullanılış şekli ve araçlarına göre farklı hukuki düzenlemelere tabidirler⁹².

Bu açıklamalar değerlendirildiğinde, ifade özgürlüğü içerisinde yer alan basın özgürlüğü basılmış eserin basın aracı ile kullanımıyken; radyo ve televizyon özgürlüğü ifade özgürlüğünün radyo ve televizyon aracılığı ile kullanılması olarak adlandırılmaktadır. Basın ile radyo ve televizyon Türk hukukunda farklı kanuni düzenlemelere tabidirler. Türk hukukunda radyo ve televizyon aracı ile yapılan yayınlar 15.02.2011 tarihinde kabul edilen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Türkiye radyo ve televizyonları ise ayrı bir düzenlemeye tabi⁹³ olup çalışmamız açısından dipnot açıklaması dışında değinilmemiştir.

3.2.1. Radyo ve Televizyon Özgürlüğü

Basın özgürlüğü incelenirken dile getirildiği üzere, radyo televizyon özgürlüğünde de haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı; haber, düşünce ve bilgileri açıklayabilme; haber, düşünce ve bilgileri yayabilme hakkı evleviyetle bulunmaktadır⁹⁴. Radyo televizyon özgürlüğünün kendine özgü üç unsuru bulunmaktadır. Birincisi radyo ve televizyon kuruluşu işletme özgürlüğü, ikincisi program içeriğine ilişkin özgürlük, üçüncüsü ise, radyo ve televizyon hizmetlerden yararlanma özgürlüğüdür⁹⁵.

İlk unsur, radyo ve televizyon kuruluşu işletme özgürlüğüdür. Radyo ve televizyon kuruluşunun kurulması ve işletilmesi özgürlüğünün sağlanabilmesi için devletin iki asli görevi bulunmaktadır. İlk görevi, bu özgürlüğün ölçülü sınırlanmasıdır. Özgürlüğün sınırlanmasından kasıt radyo televizyon işletmesi kurmanın birtakım izinlere tabi

---

⁹² Azer, Can (2011). Görsel-İşitsel İletişim Özgürlüğünde Tekel ve Oligopol Sorununa Genel Bir Bakış, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(2), s. 200

⁹³ 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun kısaca (6112 SK.) olarak kullanılacaktır. Türkiye Radyo-Televizyon (TRT) Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usuller 2954 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. TRT de özel yayın kuruluşları gibi 6112 SK. 45/2 gereğince RTÜK denetimine tabidir.

⁹⁴ İçel, s. 94-97; Azer, s. 204- 205

⁹⁵ Azer, s. 207; Canoruç, Mustafa Şenay (2007), Türk Anayasa Hukukunda Görsel İşitsel İletişim Özgürlüğü'nün Niteliği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C:6, S:22, s. 333. www.esosder.org, Erişim Tarihi 03.06.2021

tutulmasıdır. İkinci görevi ise, bu alana girmeye engel olan veya var olan fiili durumları ortadan kaldırmasıdır⁹⁶.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin md. 10'da ifade özgürlüğü düzenlemesi ile TC. Anayasası'nın md. 26'da yer alan düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, paralel düzenlemelerle radyo, televizyon ve benzer diğer yayınların izin sistemine tabi tutulmasının ifade özgürlüğünün ihlali anlamına gelmeyeceğini açıkça belirtmişlerdir.

TC. Anayasasının md. 133'de radyo ve televizyon istasyonları kurmanın ve işletmenin kanuni düzenlemelere uyulması şartıyla serbestçe yapılabileceğini düzenlemektedir. 6112 SK. md. 37'de medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın lisansı için idarî, malî ve teknik şartları belirlemek, şartları sağlayanlara yayın lisansı vermek, denetlemek ve gerektiğinde iptal etmek görev ve yetkisi RTÜK⁹⁷'e verilmiştir.

İkinci unsur, program içeriğine ilişkin özgürlük olmasıdır. Radyonun kulağa televizyonun hem göze hem kulağa hitap etmesi yayınların kişileri ve toplumu etkilemesine neden olmaktadır. Şiddet içeren, haksız rekabete, kişilik hakkının ihlaline ve aşırı tüketime neden olabilecek yayınlar kişileri ve toplumları olumsuz etkilemektedir. Program içeriğine ilişkin özgürlük, radyo ve televizyon program içeriğine dışarıdan bir müdahale olmadan, programın içeriği hakkında içeride kaygı duyulmadan hazırlanabilmesi olduğu söylenebilecektir⁹⁸.

6112 SK.'da, medya hizmet sağlayıcının⁹⁹ bağımsızlığı ve sorumluluğu başlıklı md. 6'da, radyo ve televizyon programlarının içeriğinin hazırlanmasına ve yayımlanmasına ön müdahale yapılamayacağı ve yayın içeriğinin önceden denetlenemeyeceği hususları düzenlenmektedir. Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi md. 7'de program içerik ve sunuluşunun genel olarak insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı olması gerektiği belirtilmiştir.

---

⁹⁶ Azer, s. 207-208

⁹⁷ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, kısaca (RTÜK) olarak kullanılacaktır.

⁹⁸ Azer, s. 209

⁹⁹ 6112 SK. md. 3'te "*Medya hizmet sağlayıcı: Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editöryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır.

Üçüncü unsur ise, radyo ve televizyon hizmetlerden yararlanma özgürlüğüdür. Radyo ve televizyon özgürlüğü iki yönlü bir özgürlüktür. Bu özgürlüğün ilk yönünde ifade özgürlüğünü radyo ve televizyon aracılığı ile kullanan taraf (yayıncılar) bulunmaktadır. Diğer yönünde bu yayımlara muhatap olan (dinleyici ve izleyiciler) yer almaktadır¹⁰⁰.

Radyo ve televizyon aracılığıyla yapılan yayınlarla topluma, ülkemizde ve dünyada yaşanan gelişmeler ile politik, ekonomik ve sosyal pek çok haber ve bilgi aktarılmaktadır. Radyo ve televizyon hizmetlerden yararlanma özgürlüğü, dinleyici ve izleyicilere, haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı ile onları yorumlama, değerlendirme, eleştirme ve televizyon canlı yayımlarda anında bağlanıp cevap verebilme haklarını da sağlamaktadır. AİHS konuya ilişkin md. 10'da ifade özgürlüğünün haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği hususu önceki bölümlerde de belirtilmiştir. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de görsel işitsel alanda gözetleme, denetleme ve gerektiğinde yaptırım uygulama yetkileriyle donatılmış RTÜK bulunmaktadır¹⁰¹.

3.2.2. 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun¹⁰²

3.2.2.1. Amacı- kapsamı¹⁰³ ve sınırlandırılması

Radyo ve televizyon özgürlüğünün diğer özgürlüklerden, bilhassa basın özgürlüğünden farklı hukuki düzenlemelere tabi tutulmasının ve sınırlandırılmasının özel nedenleri: teknik, sosyal ve ekonomik olarak açıklanabilir. Teknik neden: radyo televizyon yayınlarının frekanslarının kıt ve sınırlı olması; sosyal neden: radyo ve televizyon yayınlarının geniş bir kesimi etkilemesi ve bu kesimin kural olarak pasif olması;

---

¹⁰⁰Azer, s. 209; Canoruç, s. 342

¹⁰¹ Canoruç, s. 358- 359

¹⁰² 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun bu çalışmada kısaca 6112 SK. olarak anılacaktır.

¹⁰³ 6112 SK. md. 1'de, "Bu Kanunun amacı; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir" kanunun amacı; md. 2/f. 1'de "Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar veya diğer yollarla yapılan radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsar" ile kanunun kapsamı düzenlenmiştir.

ekonomik nedenin ise birçok yayın kuruluşunun bulunması ve program yapmanın büyük sermaye gerektirmesi olarak açıklanmıştır¹⁰⁴.

Radyo ve televizyon kuruluşu işletme özgürlüğü kapsamında yer alan radyo ve televizyon yayımlarının 6112 SK. md. 8’de düzenlenen yayın hizmet ilkelerine uygun yapılması gerekmektedir. Buradaki yayın hizmet ilkelerine uyma yükümlülüğüyle programların toplumsal etkilerinin dikkate alınması ve bu sorumlulukla hareket edilmesi anlaşılmalıdır.

6112 SK. md. 8’in diğer fıkralarında çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programların çocuk ve gençlerin izleyebileceği zaman dilimlerinde koruyucu sembol kullanılsa dahi radyo ve televizyonda yayınlanamayacağı düzenlenmiştir. 6112 SK. md. 8 ihlalinin gerçekleşme şekline ilişkin Danıştay’ın yakın tarihli bir kararı¹⁰⁵ sunulmuştur.

Arkadaş bulma, takviye edici gıda vd... mevzuata aykırı olarak sağlık beyanı ile reklamı, satışı ve pazarlanmasının yapılamayacağı; sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hat ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemeyeceği bu madde içeriğinde düzenlenmiştir. İzleyici ve dinleyiciyi yanıltıcı, haksız kazanca neden olacak uygulamalar ile ödül, ikramiye taahhüdü ve ürün tanıtımı, satışı ve pazarlamasının yapılamayacağı da bu madde içeriğinde düzenlenmiştir. Radyo ve televizyon alanının denetimi daha önce belirtildiği üzere ülkemizde bağımsız üst kurul olan RTÜK tarafından yapılmaktadır¹⁰⁶. 6112 SK. Bölüm 11’de RTÜK’e ilişkin kanuni düzenleme bulunmaktadır.

---

¹⁰⁴ Canoruç, s. 335-340

¹⁰⁵ Danıştay 13. D. (2018. Şubat 21), E. 2017/869 K. 2018/606’da “*filmde yer alan görüntülerin, 6112 SK. md. 8/f. 2’de "Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz." ilkesini ve 24. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "Medya hizmet sağlayıcılar, koruyucu sembol sistemi kullanarak, izleyicileri program hizmetlerinin içeriği hakkında sesli veya yazılı olarak bilgilendirir." ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır*” şeklindedir.

¹⁰⁶ Işık, Metin (2008). Görsel- İşitsel İletişim Alanının Düzenlenmesinde Yeni Eğilimler ve RTÜK, Selçuk İletişim, 5(2), s.203: Uluslararası alanda düzenleyici ve gözetleyici kurullar: ABD’de FCC (Federal İletişim Komisyonu); İngiltere’de OFCOM (Office Of Communications); Faransa’da CSA (Conseil Supérieur De Audiovisuel); Danıştay 13. D. (2015. Ocak 26), E. 2014/5076 K. 2015/163 “*6112 sayılı... Kanun hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, yayın ilkelerine aykırı yayın yapıldığının belirlenmesi hâlinde, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yine Yasada belirtilen müeyyidelerin uygulanabileceğinin açık olduğu*” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı Erişim Tarihi: 15.07.2022.

3.3. İnternet

İnternet Türk Dil Kurumu sözlüğünde, bilişim olarak yer almaktadır¹⁰⁷. İngilizce inter(national) net(work) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. İnternet, dünya çapında çok sayıda bilgisayarı birbirine bağlayan bir sistem olarak ifade edilmiştir¹⁰⁸.

İnternete girebilmek veya oluşturulan internet sitesini sanal ortamda sunabilmek için İSS (Internet Access Provider)'lerin (TTNET, Superonline gibi) devreye girmesi gerekmektedir. İSS'lere ulaşım, telefon sinyallerini bilgiye dönüştüren modem denilen aletlerle, telefon veya GSM şebekesi üzerinden sağlanmaktadır. Bilgisayarların kendi aralarında iletişimi sağlamaları en çok TCP (Transmission Control Protocol) /IP (Internet Protocol) ile olmaktadır. İnternet sitelerinin izlenebilmesi için ise "browser" denilen web (Explorer, firefox, chorome gibi) veya internet tarayıcılarına ihtiyaç bulunmaktadır¹⁰⁹.

İnterneti diğer kitle iletişim araçlarından ayıran yönü, aynı anda çok sayıda haberi aktarabilmesi diğer taraftan kullanıcının geri dönme imkanına sahip olabilmesidir¹¹⁰. Günümüzde internetin iletişim, alışveriş, ticaret, haberleşme, bilim ve teknoloji de kullanılması adeta ülkelerarası sınırları kaldırmıştır. Kişisel ve küresel boyutta kitle iletişim aracı olarak internet kullanımının olumlu etkileri bulunduğu bilinmektedir. Tabiidir ki bu durum bireysel, toplumsal ve milletlerarası alanlarda hak ve özgürlük ihlallerine de yol açabilmektedir.

3.3.1. İnternet Özgürlüğü

İnternet özgürlüğünü, haber, düşünce ve yorumların internet aracı ile kitlelere ulaştırılması olarak tanımlanabilmektedir¹¹¹. Bu çalışma kapsamında daha öncede belirtildiği üzere ifade özgürlüğü, hangi kitle iletişim aracı ile kullanılıyorsa, o aracın adı

---

¹⁰⁷ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 03.06.2021

¹⁰⁸ Çakır, Hamza (2005), Bir İletişim Dili Olarak İnternet, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:19, S. 2, s. 75

¹⁰⁹ Özbakır, Ali Fuat (2019). Sosyal Medya ve İnternette Hukuki Sorumluluk, Ankara. s. 28

¹¹⁰ Çetin, Ebru (2016). Kitle İletişim Aracı Olarak İnternet ve Hukuk İlişkisi: Türkiye Örneği, Sosyoloji Dergisi, S:33, s. 3

¹¹¹ Avcı, Cemil (2015). Yargı Kararlarında Kitle İletişim Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır. s. 90

ile anılmaktadır. Burada internet araç olarak kullanıldığından internet özgürlüğü adı ile anılmaktadır.

İnternet erişimi “3. Kuşak İnsan Hakkı” olarak 2011 yılında İHEB.’ ne dahil edilmiştir. Aynı yıl Avrupa Konseyi tarafından “İnternetin Evrenselliğini Bütünlüğünü ve Açıklığını Korumak ve Geliştirmek” başlıklı kararı ile internet erişimini temel hak olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ilave edilmiştir¹¹².

Amerika (ABD) hukuk düzeninde internete ilişkin olarak 1996 yılında yürürlüğe girmiş olan İletişim Ahlakı Yasası bulunmaktadır. Bu yasa ile internet üzerinde paylaşılan müstehcen resim, yazı ve bunun gibi içeriklerin yayınlanması, iletilmesi ve şiddet içerikli paylaşımların yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Bu maddenin uygulanması kapsamında yetkili mercilere kişilerin e-posta yazışmaları ve internet ortamında yapılan sohbetleri izleyebilme imkanı tanınmıştır. Ayrıca Federal İletişim Komisyonu 2015 yılında aldığı kararla internetin kamu malı olduğunu duyurmuştur¹¹³.

İnternet özgürlüğü veya internet temel hakkı, çeşitli ülke anayasalarında ve uluslararası düzenlemelerde yer alan temel hak ve özgürlüklerden farklı bir kavramdır. İnternetin doğası gereği sınırları ortadan kaldıran, ana merkeze sahip olmayan, tarafsız bir yapısı olması nedeniyle bilgi edinme, düşünceyi açıklama ve haber alma özgürlüğünün temeli niteliğindedir¹¹⁴.

İnternet ile her kullanıcı bir yayıncı haline gelerek iletişimin demokratikleşmesi sürecine katkı sağlamaktadır. İnternet özgürlüğü karşısında, devletin korumakla yükümlü olduğu kişilik hakkı, insan onuru, mülkiyet ve bilgi edinme gibi “karşı haklar” bulunmaktadır. Karşı hakların korunması için internet özgürlüğünün sınırlanması meşru görülmektedir¹¹⁵. İnternete ilişkin düzenlemelerin hem Türk hukukunu hem de milletlerarası hukuku ilgilendiren boyutu bulunmaktadır¹¹⁶. Çalışmamızın

---

¹¹² Gören, Zafer (2014), İnternet Özgürlüğünün Koruma Alanı ve Sınırları, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 13, S: 26, S. 2, s.12

¹¹³ Zarifoğlu, Ayça Ece (2019). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda İnternet Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s. 73-74

¹¹⁴ Gören, s.10-11

¹¹⁵ Gören, s. 13-14

¹¹⁶ Uluslararası düzenlemelere: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi İnternette İletişim Özgürlüğü Bildirisi gibi örnekler; ulusal düzenlemelere: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile kanun koyucu tarafından, internet Özgürlüğünün sınırlanmasının sınırı düzenlenmesi ile 23.05.2007

sınırlandırılması bakımından internete ilişkin düzenlemeler özel hukuk açısından değerlendirilecektir.

3.3.2. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun¹¹⁷

5651 SK.'nın amacı ve kapsamı md. 1'de düzenlenmiştir¹¹⁸. Bu kanunda yer alan temel internet araçları (aktörleri): içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı, sosyal ağ sağlayıcıları ve toplu kullanım sağlayıcıları olarak düzenlenmiştir¹¹⁹. Ülkemizde telekom kuruluşları sadece altyapı hizmeti sunmaktadır¹²⁰.

3.3.2.1. İnternet araçları (aktörleri)

İnternet aktörlerinden, internet servis sağlayıcıları (Internet Service Provider- İSS), kişilerin internete bağlanmalarını, internet yoluyla iletişim kurmalarını ve internetin sunmuş olduğu olanaklardan yararlanmayı sağlayan aracı unsurdur. İnternet ağının giriş kapısı olarak adlandırılır. İSS'ler erişim, içerik ve yer sağlayıcıları içinde barındıran geniş bir kavramdır¹²¹. İSS'ler şemsiye bir kavram olarak düşünülebilir.

İnternet aktörlerinden ikincisi olan internet erişim sağlayıcı, 5651 SK. md. 2/e' de "*kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişiler*" olarak tanımlanmıştır. İnternet erişim sağlayıcı (Internet Access Provider),

---

tarihinde yürürlüğe giren, 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun gibi örnekler gösterilebilir.

¹¹⁷ 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kısaca 5651 SK. olarak anılacaktır.

¹¹⁸ 5651 SK. md. 1' de "*Amaç ve kapsamı; içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir*" şeklinde belirtilmiştir.

¹¹⁹ Özkepir vd, s. 571; Benzer açıklamalar: Doğu, Ali Haydar (2014), İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (8), s. 325-326; Durak, Yasemin (2014), İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Koruma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:22, S:1, s. 106- 107

¹²⁰ Kılıç, Nurettin (2018), İnternet Ortamında Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 28, (İnternet); Kaya, Turgut (2019), İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, 1 Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

¹²¹ Özbakır, s. 47- 48; Tekin, Esra (2020), Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 28; Etlioğlu Erçetingöz, Seçil (2019), İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 57

genellikle internet servis sağlayıcı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat 5651 SK.’ya göre, internet ortamında verilen hizmetler İSS’leri kapsayacak şekilde şemsiye bir kavram olarak kullanılmıştır. Erişim sağlayıcı, daha dar kapsamlıdır ve yalnızca internet erişim hizmetini yerine getirir. Erişim, yer ve içerik sağlayıcılar, İSS çeşitlerindedir¹²². İnternet erişim sağlayıcılara TNET, Turkcell, Superonline gibi örnekler verilebilir¹²³. Sonuç olarak, internet erişim hizmetleri adı üstünde yalnızca erişime özgülenmiştir. Erişim sağlayıcının sorumluluğu 5651 SK. md. 6’da düzenlenmiştir.

İnternet aktörlerinin üçüncüsü olan internet içerik sağlayıcı, 5651 SK. md. 2/f’de “İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanmıştır. İnternet ortamında bilgiyi ve belgeyi sağlayan, oluşturan, üzerinde değişiklik yaparak yayımlayabilen hukuk kişilerinden oluşmaktadır¹²⁴. İçerik sağlayıcıların sorumluluğu 5651 SK. md. 4’te düzenlenmiştir.

İnternet aktörlerinin dördüncüsü olan yer sağlayıcı, 5651 SK. md. 2/m’de “Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanmıştır. Kısaca web sitelerinin internette depolandığı alanlardır¹²⁵. Yer sağlayıcı (hosting), hem internet sayfalarına hem de internet servis sağlayıcılarına barınma hizmeti verebilirler. Bir internet servis sağlayıcı, abonesine ait web sayfasını, kendi bilgisayarında muhafaza ederek buraya internetten erişim olanağı sağladığında, yer sağlama hizmetinde bulunmuş olmaktadır¹²⁶. Yer sağlayıcı olabilmek için faaliyet yönetmeliğindeki koşulları sağlamak ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan izin almak gereklidir¹²⁷. Facebook, Twitter, Gmail yer sağlayıcılara örnek olarak gösterilebilir¹²⁸. Yer sağlayıcının sorumluluğu 5651 sayılı İnternet Kanunu md. 5’te düzenlenmiştir.

---

¹²² Özbakır, s. 65; Kılıç, s. 32

¹²³ Erdemir, s. 63

¹²⁴ Kaya, s. 36; Doğu, s. 325: Örneğin, resmi kurumlar ve üniversiteler resmi web sitelerinden dolayı içerik sağlayıcıdır; Özel, Sibel (2004), Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik hakkının korunması, Ankara: Seçkin Yayıncılık. (Kişilik Hakkı), s. 156

¹²⁵ Etlioğlu Erçetingöz, s.58

¹²⁶ Tümerdem, Murat (2013), İnternette Kişilik Hakkının İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. S. 48

¹²⁷ Doğu, s. 326; Erdemir, s. 64

¹²⁸ Tekin, s. 32

İnternet aktörlerinin sonuncusu da toplu kullanım sağlayıcılarıdır. Bu aktör 5651 SK. md. 2/ i’de “*Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayanı*” olarak tanımlanmıştır. Personel ve öğrencilerine ücretsiz internet hizmeti sunan üniversiteler olduğu gibi; ücret karşılığında bu hizmeti sunanlar internet kafeler (ticari toplu kullanım sağlayıcıları) da bulunmaktadır¹²⁹. Bütün toplu kullanım sağlayıcılarının temel yükümlülükleri, konusu suç teşkil eden içeriklere erişimi önleyici tedbirleri almaktır¹³⁰. Toplu kullanım sağlayıcıların sorumluluğu 5651 SK. md. 7’de düzenlenmiştir.

3.3.2.2. İnternette iletişim türleri

Elektronik posta, world wide web, bilgisayar ilan panoları ve forumlar, dosya aktarma protokolü, sosyal medya platformları olarak sıralanabilir. Bu iletişim türleri sırasıyla ana hatları ile açıklanacaktır.

Elektronik Posta (e-mail), internet aracılığı ile diğer bilgisayar kullanıcılarının hesaplarına mesaj ya da dosya göndermek için kullanılan sistemdir¹³¹. Kullanıcılar bu sistem yoluyla haberleşebilme yanında her türlü, yazı, görsel ve işitsel ekleyerek gönderebilirler¹³². Elektronik posta “Basit Posta Aktarım Protokolü (Simple Mail Transfer Protocol-SMTP)” kullanılarak, gönderilen iletinin hedeflenen adrese ulaşmasını sağlar¹³³. İnternet ortamında e-posta sisteminden yararlanabilmek için hem göndericinin hem de alıcının e- posta adresleri bulunmalıdır¹³⁴. Günümüzde aktif olarak kullanılan e-posta sistemi ile hukuki ihlaller de artmış durumdadır.

---

¹²⁹ Doğu, s. 326

¹³⁰ Durak, s. 107

¹³¹ Atlı, s.17; Kaya, s. 28; Peker Demir, Esra (2014), İnternet Aracılığı ile Kişilik Haklarına Saldırı, Yüksek Lisans Tezi, Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. s. 38

¹³² Doğu, s. 330; Erdemir, s. 73-74; Tümerdem, s.33

¹³³ Soysal, Tamer (2007), Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 65, S. 1, s.146

¹³⁴ Elmasulu, Dilek Ece (2018), Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Şeref ve Haysiyete İnternet Yoluyla Saldırdan Doğan Sorumluluk Davalarında Milletlerarası Yetki, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, s. 26; Tümerdem, s. 34; Durak, s. 104; Kılıç (İnternet), s.24

World Wide Web (Web), internette “www” bağlantılı sayfaları ifade etmektedir. Dünya geniş ağı olarak veya dünyayı saran ağ olarak çevrilmiştir¹³⁵. Web dünyanın çeşitli yerlerindeki sunucularda¹³⁶ kayıtlı pek çok sayıda dosyadan oluşmaktadır. Bu dosyalar yazı, ses veya görüntü kaydedebilen bilgi ve belgelerden oluşmaktadır¹³⁷. Web sayfasındaki bilgilere ulaşmak için tarayıcılar kullanılmaktadır¹³⁸. Bu tarayıcılara Mozilla Firefox, Google Chrome, Internet Explorer, Opera örnek olarak gösterilebilir¹³⁹. Teknolojinin son haliyle web, bir tek bilgi ve dosya paylaşımı değil, internette alışverişe kadar pek çok alanda hizmet verebilmektedir.

Bilgisayar ilan panoları ve forumları iki ayrı internet iletişim türüdür. Bilgisayar ilan panoları, günlük hayatımızda kullanılan ilan tahtaları gibi internet ortamında herkesin erişimine ve bilgi paylaşımını sağlarlar. Bu yöntemle kullanıcılar fikirlerini birbirleriyle rahatlıkla paylaşabilirler¹⁴⁰. Kullanıcıların internet yoluyla göndermiş olduğu ilanların, panodan sorumlu işleten tarafından yayınlandığı web sunucularıdır. Geniş kitlelerle, ekonomik şekilde bilgi paylaşımı sağlamanın yanı sıra; kullanıcıların gerçek veya takma isimle katılabilmeleri nedeniyle kişilik ihlallerinin artırılabilceği yerlerdir¹⁴¹.

Forumlar ise, internet kullanıcılarının forum adı verilen web sunucuları aracılığıyla bir araya gelerek belirli konu, bilgi ve haberleri tartışır ya da bilgi alışverişinde bulunurlar¹⁴². Posta iletileri, haber grupları, elektronik bültenler forumlara ilişkin örneklerdir¹⁴³. Kısaca ilan panoları, günlük hayatımızda kullanılan mantar panoların

---

¹³⁵ Elmasulu, s. 27

¹³⁶ Tümerdem, s. 50; Özel (Kişilik Hakkı), s. 157: Sunucu (server): Dijital bilgileri depolayarak diğer bilgisayarlara hizmet sağlayan bilgisayar veya programlardır. İnternette yayımlanan tüm bilgiler bir sunucu üzerinden yayımlanır.

¹³⁷ Oğuz, Sefer (2018), İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 52; Erçetingöz, s. 52

¹³⁸ Kaya, s. 25; Özbakır, s. 28

¹³⁹ Etlioğlu Erçetingöz, s.53

¹⁴⁰ Elmasulu, s. 33; Peker Demir, s. 42

¹⁴¹ Tümerdem, s. 39; Durak, s.105

¹⁴² Çelik, 28; Tümerdem, s. 38

¹⁴³ Tümerdem, s. 38-39 aynen: tartışma platformları e-posta yoluyla oluşturulduklarında bunlara posta listeleri de denilmektedir. Forum türlerinden biri olan elektronik bültenlerde ise iletişim tek yönlüdür. Burada kişi bir e-posta listesine abone olur. Haber gruplarında ise, tartışmalar internet ağı üzerinden yapılmaktadır; ayrıca bunun için gruba üye olmak gerekmemektedir. Kaya, s. 29

bilgisayarda web aracılığı ile kullanımınıdır. Forumlar ise web sunucusu aracılığıyla posta listesi, haber grupları ve elektronik bültenler gibi çeşitli iletişim türleridir.

Dosya aktarma protokolü (File Transfer Protocol; FTP), bilgisayarlar arasında dosya aktarımı için bağlanmayı sağlayan aynı zamanda nesne değişimi de yapılabilen protokollerdendir¹⁴⁴. FTP, dosya aktarma protokolüne üye bilgisayarlar arasında birbirlerinin veri tabanlarına ulaşımı sağlarlar¹⁴⁵. Burada bahsedilen dosyalar boyutları büyük olan ve geniş kitlelere dağıtılan dosyalardır¹⁴⁶.

Sosyal medya, sanal topluluklar ve ağlar vasıtasıyla bilgi, fikir ve çeşitli ifade şekillerinin üretilmesini ve paylaşılmasını etkileşimli sağlayan ve aracısı internet olan teknolojilerin tümü olarak tanımlanabilmektedir¹⁴⁷. Katılım, açıklık, karşılıklı konuşma, topluluk ve bağlantısallık ilkelerinin geçerli olduğu sosyal medya ortamında oluşturulan çeşitli topluluklar ve gruplar bulunmaktadır. Sosyal medya araçları çeşitlilik göstermektedirler¹⁴⁸. Bu çalışma açısından sosyal platformlardan: bloglar, mikrobloglar, sosyal ağ siteleri, medya paylaşım siteleri kavramsal olarak ele alınacaktır.

Blog, kısaca günlük şeklinde kişisel ana sayfadır¹⁴⁹. Teknik olarak bir web sayfası olan blogların en yaygın örneği internet gazeteciliğidir¹⁵⁰. Kolay oluşturulabilmesi ve yorum yapılabilen platformlar olması dolayısıyla çok sık kullanılmaktadırlar. Sık güncellenebilen web siteleri olarak da tanımlanmaktadır¹⁵¹.

Sosyal ağların özel görünüm biçimlerinden olan mikroblogları, bloglardan ayıran yönü dosya kapasiteleridir. Twitter günümüzde anlık haber, yorum ve bilgilere ulaşımı hızlandıran ve kolaylaştıran bir mikroblog özelliği taşımaktadır¹⁵².

---

¹⁴⁴ Soysal, s. 146; Kılıç, s. 149; Tümerdem, s. 40; Peker Demir, s. 43

¹⁴⁵ Ayhan İzmirli, Hilal Lale (2012), İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 33

¹⁴⁶ Tümerdem, s. 40; Peker Demir, s. 43

¹⁴⁷ Akkurt, s. 98; Zarifoğlu, s. 20

¹⁴⁸ Çelik, Kübra Deniz (2019). Sosyal Medya Kullanımının İş Sözleşmesine Etkisi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık. S. 18

¹⁴⁹ Atlı, s. 11; Çelik, s. 60; Engin, Yahya (2015), Sosyal Medya Kullanıcılarında Dijital Kimlik Olgusu ve Toplumsal Olaylar Bağlamında İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.s. 13

¹⁵⁰ Çelik, s. 20; Elmasulu, s. 31

¹⁵¹ Çelik, s. 21; Etlioğlu Erçetingöz, s. 55

¹⁵² Akkurt, s. 107; Çelik, s.22; Engin, s. 14

Sosyal ağ siteleri, kitlelerle bağlantı kurmak için sistemde zorunlu bulunan profilin paylaşılmasına olanak tanıyan, bir bağlantıyı paylaşanlarla diğer kullanıcıların listesinin birbirine eklemesi ve aynı zamanda sistemde bulunan her bir kişinin birbirilerini görmesini sağlayan web tabanlı servis olarak tanımlanmaktadır¹⁵³. Günümüzde sosyal ağlara örnek olarak Facebook, LinkedIn, MySpace verilebilmektedir¹⁵⁴. Medya paylaşım siteleri, kullanıcılarına video ve fotoğraf gibi içerikleri üretip paylaşma ve yorum yapma olanağı sağlayan sosyal medya siteleridir¹⁵⁵. Fotoğraf paylaşımına Flickr.Com, video yayımlanan sitelere YouTube örnek olarak gösterilmektedir¹⁵⁶.

---

¹⁵³ Vural, Z.B.A/ Bat, Mikail (2010), Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Journal of Yasar University, Vol:20, Issue:5, p. 3355, Google Akademik, Erişim Tarihi: 20.05.2021; Akkurt, s. 104

¹⁵⁴ Akkurt, s. 105; Çelik, s. 31; Elmasulu, s. 30; Kaya, (Elektronik Ortam) s. 91; Engin; s. 15

¹⁵⁵ Kaya, (Elektronik Ortam) s. 92- 93

¹⁵⁶ Akkurt, s. 106; Kaya, (Elektronik Ortam) s. 93

4. KİŞİLİK HAKKININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE İHLALİ TÜRLERİ

4.1. Kişilik Hakkının Basın Aracı ile İhlali Türleri

Kişilik haklarına saldırı genel itibarıyla kişinin rızasına dayalı ve rızası dışında (haksız fiille¹⁵⁷) gerçekleşebilmektedir. Bu çalışmada haksız fiil yönü ele alınacaktır.

4.1.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğünün Basın Aracı ile İhlali

Hayat hakkı, herkese karşı ileri sürülebilen, vazgeçilemez ve devredilemez mutlak bir niteliğindedir. Bu hak hem kişinin kendisine karşı hem de diğer insanlara karşı hukuk düzenince korunmuştur¹⁵⁸. Kişinin rızası olmadan hayat hakkına yapılan her türlü müdahale hukuka aykırı olup kişilik hakkına saldırı teşkil eder. Kişinin kendi hayatı hakkında sınırını yine kendisinin hayat hakkını ortadan kaldırmayacak nitelikte olması belirleyecektir¹⁵⁹.

Vücut bütünlüğü içerisine, dokular, organlar, kemikler ve en küçük parçalar dahildir¹⁶⁰. Vücut bütünlüğüne müdahalenin hukuka aykırılık teşkil etmesi için kişinin rızası dışında gerçekleşmesi gerekmektedir. Rızanın hukuka uygun olabilmesi içinse, müdahalenin kişilik hakkına zarar vermemesi ve rızanın kamu düzenine, ahlaka, adaba aykırı olmaması aranmaktadır¹⁶¹.

Sağlık değeri kapsamına kişinin fizyolojik sağlığı yanında psikolojik sağlığı da girmektedir. Kişinin fizyolojik sağlığı ile psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyecek davranışlar hukuka aykırılık oluşturacaktır¹⁶². Basın aracılığıyla daha çok maddi olmayan kişisel değerleri zarar görmektedir. Bu durum maddi kişisel değerler üzerinde basın aracılığıyla kişilik hakkı ihlallerinin hiç gerçekleşmeyeceği anlamı taşımamaktadır. Basında yer alan gerçek dışı haber nedeniyle kişinin kalp krizi geçirerek ölmesi, basında

---

¹⁵⁷ Eren, Fikret (2018). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (23. Basım) Ankara: Yetkin Yayınları. s. 509: Haksız fiil kavramı geniş anlamda hem kusur hem kusursuz sorumluluğu içerirken, dar anlamda haksız fiil sadece kusur sorumluluğunu içermektedir. Doktrinde haksız fiilden daha çok dar anlamı yani kusur sorumluluğu halleri için kullanılmaktadır.

¹⁵⁸ Hatemi, s. 66-67; Zevkliler vd., s 96; Oğuzman vd., s. 176; Ayan / Ayan, s. 91; Zeytin/ Ergün, s. 89-90

¹⁵⁹ Esendal, s. 75; Kaya, (Elektronik Ortam) s. 34

¹⁶⁰ Zevkliler vd., s 97; Zeytin/ Ergün, s. 89

¹⁶¹ Esendal, s. 75

¹⁶² Esendal, s. 76; Bilen, s. 52; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 54

tavsiye edilen bitkisel ürünün zayıflama amaçlı kullanılması sonucu sağlığını kaybetmesi örnek olarak verilebilir¹⁶³. Doktrinde, ruh sağlığı bazen sağlık içerisinde bazen de vücut bütünlüğü içerisinde değerlendirilmektedir¹⁶⁴. Sonuçta her iki değer de hukuk düzenince korunan kişilik hakları kapsamındadır. Kaldı ki kişilik hakkı kapsamındaki değerler arasında sınırlar kesin ve keskin değildir.

4.1.2. Şeref ve Haysiyetin Basın Aracı ile İhlali

Şeref ve haysiyetin korunması hakkı AİHS açıkça düzenlenmemiştir. AİHM. İçtihat yoluyla md. 8' de özel hayata saygı hakkı düzenlemesi kapsamında koruma altına almıştır. Şeref ve haysiyet ile ifade özgürlüğü çatıştığı uyumsuzluklarda mahkeme bu değerler arasında adil bir denge kurarak sonuçlandıracaktır¹⁶⁵.

Şeref ve haysiyetin ihlali sözlü, yazılı veya bir davranış ile kişinin manevi değerlerinin ihlali bu sosyal değer ve itibarında bir eksilmeye oluşmaktadır. Burada oluşan zarar manevidir¹⁶⁶. Basın yoluyla kişilik hakkı ihlali sayılan açıklamalar haber, yorum, eleştiri, röportaj, biyografi vb. çeşitli içerikte ve her olayda farklı bir usulle gerçekleşebilmektedir¹⁶⁷. Örneğin bir kimsenin deli, şerefsiz, eşcinsel olarak nitelendirilmesi; kadın ticareti veya uyuşturucu ticareti ile suç izafe edilmesi; iflas ettiğinin yazılması gibi durumlar şeref ve haysiyete basın yoluyla saldırı olarak nitelenebilmektedir¹⁶⁸. Şeref ve haysiyete basın yoluyla saldırı hem tüzel kişilere hem gerçek kişilere karşı olabilmektedir.

---

¹⁶³ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 54; Esendal, s. 77

¹⁶⁴ Bkz. Kişilik Hakkının Kapsamı başlığı

¹⁶⁵ Karaçam, Sinem Servet (2020). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özel Yaşama Saygı Hakkı Kapsamında Şeref ve İtibarın Korunması, Anayasa Yargısı, Cilt: 37, Sayı: 2, s.113. Yukarıda bkz. AİHM Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08 ve Von Hannover/Almanya (No.2) B. No: 40660/08 ve 60641/08 davaları.

¹⁶⁶ Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s. 105; Karayalçın, s. 266; Bilen, s. 53

¹⁶⁷ Özkepir vd., s. 810; Yargıtay 4. HD. (2015. Mart 10). E. 2014/7569 K. 2015/2782 “...dava konusu yazılardan “...Peki İbiş ne yapıyor? O da küsiyor...” diye başlayan bölümdeki yazının eleştiri sınırlarını aşığı ve davacının kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle verilen kararda olay tarihi, olayın gelişimi, sarfedilen sözlerin niteliği ve yayının mahalli gazetede yapılması ve yukarıdaki ilkeler birlikte değerlendirildiğinde davalılar aleyhine hükmedilen manevi tazminat miktarı fazladır, daha alt düzeyde manevi tazminata hükmedilmek üzere kararın bozulması gerekmiştir” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 18. 07. 2022

¹⁶⁸ Acabey, s. 24-25; Yargıtay HGK. (2021. Şubat 4), E. 2017/1479 K. 2021/32 “...birinci sayfada manşetten verilen haberde gerekli olmadığı hâlde fotoğrafına da yer verilmek suretiyle davacının ön plana çıkarıldığı, hakkında şikâyete konu dava sırasında ileri sürülmeyen iddialara da yer verilerek kamuoyu

4.1.3. İsim, Resim ve Yazı Üzerindeki Hakkın Basın Aracı ile İhlali

Adın korunması hem gerçek hem tüzel kişileri kapsar. Ad geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gereken bir kavramdır. Toplumda kişileri birbirlerinden ayırmaya yarayan ad ve çeşitleri ile isim özelliği bulunan tüm unsurlar ad kapsamında değerlendirilmektedir¹⁶⁹. Ad kapsamındaki bu değerlere ün, simge, arma, lakap, ticaret unvanı vb. örnek olarak gösterilebilir¹⁷⁰. İnternette gerçek ve tüzel kişiler tarafından kendilerini tanıtmak amacıyla alınan ve benzer kişilerden kendilerini ayırt etmeye yarayan adlara, internet alan adları denir. İnternet alan adları da adın korunması kapsamındadır¹⁷¹. Alan adının korunması, belirli gerçek veya tüzel kişiyi tanıtip diğer benzerlerinden ayırma fonksiyonunu ne kadar artırırsa bütün haksız fiillere karşı korunması da o oranda artmaktadır¹⁷². Adın korunmasında, çeşitli ad türlerini içinde barındıran geniş bir kapsam dikkate alınmaktadır.

Resmin bir kişiyi başkaları tarafından tanınır yapan çeşitli görünümle olduğu konusuna kişilik hakkının kapsamında değinilmiştir¹⁷³. Resim üzerindeki kişilik hakkı ihlallerinde, resmin yapıldığı zemin önem taşımamaktadır. Resmin belirgin hale geldiği zemin kum, taş plastik, kağıt olabilir. Resim üzerindeki hakta asıl olan hangi teknikle resmedilirse edilsin zemin üzerinde belirginleşen şeklin kişinin dış görünüşünü yansıtmadır¹⁷⁴. Kişinin resmi üzerindeki hakkı, resmin çekilmesi, basımı, yayımı, çoğaltılması, verilen iznin kapsamı dışında yayımın yapılması gibi durumları da kapsamaktadır¹⁷⁵. Kişinin resmi üzerindeki hakkının kitle iletişim araçları ile ihlali, genellikle başka bir kişilik hakkı

---

karşısında güven sarsıcı bir üslubun kullanıldığı, bu şekilde haberde öz ile biçim arasındaki dengenin bozulduğu görülmekle, yayının hukuka aykırı olduğunun ve davacının kişilik haklarının zedelendiğinin kabulü gerekir” aynı yönde, Yargıtay HGK. (2019. Nisan 16). E. 2017/4-1414, 2019/464 K.; Yargıtay HGK. (2019. Aralık 10) E. 2017/4-1833, K. 2019/1333. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 18. 07. 2022

¹⁶⁹ Özdemir, s. 566; Zeytin/ Ergün, s. 97

¹⁷⁰ Salihpaşaoğlu, s. 50; Zeytin/ Ergün, s. 98; Acabey, s. 19; Kayıhan, Şaban (2012), Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması, Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm II. Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 2-4 Mayıs, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 157, Kongre ve Sempozyumlar Dizisi: 25, s. 729. (Bildiri Kitabı)

¹⁷¹ Özdemir, s. 569-570

¹⁷² Oğuz, s. 345

¹⁷³ Bkz. 2.3. Kişilik Hakkının Kapsamı; Mutlu, s. 202; Acabey, s. 19

¹⁷⁴ Akyasan Birsen, Gönül (2020), Sosyal Medyada Paylaşılan İçerik Nedeniyle Kişilik Hakkı İhlalleri, Ankara: Seçkin Yayınevi s. 109

¹⁷⁵ Esendal, s. 86; Helvacı, s. 121; Salihpaşaoğlu, s. 50; Kayıhan (Bildiriler Kitabı), s. 729: Karikatür de resim kavramına dahildir.

değerinin de ihlaline neden olabilir. Kişinin rızası olmadan sadece resminin yayımlanması da kişilik hakkı ihlali türünden biridir¹⁷⁶. Yargıtay 4. HD. (2020. Şubat 26), E. 2017/3052 K. 2020/918'de “*davalının kolay bir araştırmayla davacıya ait fotoğraflar ve terör örgütü üyelerinin fotoğraflarını ayırt edebilecekken özensiz davranarak davacının kişilik haklarına zarar verdiği ve böylece ifade özgürlüğünün sınırlarını aştığına*” karar vermiştir.

Kişinin yazıları, mektup ve anıları üzerindeki hakkına yapılan saldırılar açısından hukuki koruma mevcuttur. Yazı bir eser niteliği taşıyor ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun (FSEK) koruması altındadır ve çalışmamız kapsamı dışındadır. Bu kapsam dışında yazı üzerindeki hakkın korunması genel hükümlerle olmaktadır.

Kişinin yazılarının rızası dışında yayımlanması, bir kimsenin yazısının başka kişiye mal edilmesi, kişinin yazısının niteliğinin değiştirilmesi kişinin yazısı üzerinde kişilik hakkının ihlali niteliği taşımaktadır¹⁷⁷. Bir kişilik değeri olarak isim, resim ve yazı üzerinde bulunan kişilik hakkı çeşitli görünüş biçimleri ile ihlal edilebilmektedir.

4.1.4. Hayat Alanlarının Basın Aracı ile İhlali

Çalışmanın kişilik hakkının kapsamı başlığında belirtildiği üzere burada korunan alanlar özel ve gizli hayat alanlarıdır. Özel hayat alanına kişinin yakın çevresi dahildir. Kişi ve yakınları arasına başka üçüncü kişilerin sızması, bu ilişkideki olaylara vakıf olması ve açıklaması kişilik hakkının ihlali niteliği taşımaktadır¹⁷⁸. Giz alanı daha dar kapsamlıdır. Ünlü veya ünsüz kişi ayrımı yapılmaksızın kişinin duyguları, aile hayatı, cinsel hayatı, mektupları, anıları gizli hayat değerleri arasındadır¹⁷⁹.

Bir kimsenin kanser hastası olduğunu paylaşmak istememesi gibi sağlık koşullarına ilişkin bir gizli alanı bulunabilir. Kişinin gizli alanının herkese açık olan ortak alandan farklı olması yeterli değildir, aynı zamanda kişide olayı gizli tutma iradesi de

---

¹⁷⁶ Işık, Egemen (2021), Bir Kişilik Değeri Olarak Kişinin Resmi, İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(4), s. 1733. (Kısaca: Resim)

¹⁷⁷ Serdar, İlknur (1999), Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 96-97

¹⁷⁸ Serdar, s. 85; Bilen, s.60; Belli, s. 70

¹⁷⁹ Acabey, s. 21; Salihpaşaoğlu, s. 58; Serdar, s. 87

bulunmalıdır¹⁸⁰. Kural olarak Türk Medeni Kanunu'nda gizli ve özel hayat alanı korunmaktadır.

Hayat alanlarının basın yoluyla ihlalinde, özel hayat alanı kümesine dahil kişilerce başka kişilere anlatılması ihlal niteliği taşımazken vakıf olduğu olayı basın aracılığı ile kamusal (ortak) hayat alanında paylaşması kişilik hakkının ihlalini oluşturmaktadır. Kişinin borca batık olduğunun, şiddetli aile geçimsizliği yaşadığının, iş hayatında başarısız olduğunun öğrenilerek basın yoluyla paylaşmak özel hayata hukuka aykırı olarak saldırı ve kişilik hakkının ihlali kapsamında değerlendirilir¹⁸¹. Kişilik hakkı kapsamındaki değerlerin gruplandırılmasında kesin ve keskin bir ayırım bulunmamaktadır. Bu nedenle hukuka aykırı bir saldırı bu değerlerden birinin veya birkaçının ihlali sonucunu doğurabilmektedir.

4.2. Kişilik Hakkının Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali Türleri

Radyo ve televizyondan yapılan görsel işitsel iletilerin, verildiği yerden (vericiden) alıcılara ulaşmasına yayın/ yayını adı verilmektedir¹⁸². Radyo ve televizyon aracı ile kişilik hakkının ihlali türleri kişilik değerleri açısından incelenecektir.

4.2.1. Hayat, Sağlık ve Vücut Bütünlüğünün Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali

Çalışmanın başlangıcında belirtildiği üzere, doktrinde ruhsal değerleri, vücut bütünlüğü içinde değerlendirenler olduğu gibi; sağlık içinde değerlendirenler de bulunmaktadır¹⁸³. Hayat, sağlık ve vücut bütünlüğü değerlerine kişinin rızası olmadan herhangi bir şekilde saldırı kişilik hakkının ihlalini oluşturmaktadır. Kişiliği ihlal edilen mağdurun rızasının hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırması için verilen rızanın hukuka uygun olması gerekir. Hayat ve vücut bütünlüğünün ihlalinde, saldırıya uğrayanın neden olması ve rıza göstermiş olması, kişilik hakkına saldırının doğmasını ve bu nedene bağlı talepleri tamamen ortadan kaldırmamaktadır¹⁸⁴.

---

¹⁸⁰ Mutlu, s. 204; Serdar, s. 41

¹⁸¹ Bilen, s. 61; Serdar, s. 86

¹⁸² Serdar, s. 73; Coşkun, Sena (2018), Radyo ve Televizyon Hizmetlerinde Denetim, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 15

¹⁸³ Bkz. 2.3. Kişilik Hakkının Kapsamı başlığı

¹⁸⁴ Oğuzman vd., s. 176-177; Aytın, s. 85

Radyo ve televizyon aracıyla kişilik hakkı ihlalleri daha çok kişinin ruhsal değerleri üzerinde gerçekleşmektedir. Bu duruma sağlık yayını ile tavsiye edilen ilacın kişinin fizyolojik veya psikolojik sağlığını bozması hali; çocukların şiddet içeren programların etkisi ile sağlıklarının bozulması örnek olarak gösterilebilir¹⁸⁵.

4.2.2. Şeref ve Haysiyetin Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali

Bu saldırı türü görüntülü, sesli veya her ikisinin eş zamanlı kullanımını ile yapılabilmektedir. Burada olay açıklaması veya değer yargıları şeklinde saldırılar söz konusudur¹⁸⁶. Radyo ve televizyon aracılığı ile şeref ve haysiyetin ihlalleri, kişinin hakkında gerçek olmayan açıklamalarda bulunmak, düşünce ve bilgileri kelime oyunları ile kasten başkalaştırarak yayınlamak, asılsız suçlamak, iftira ve hakaret etmek, toplumda kişiyi küçük düşürmek şeklinde oluşabilmektedir¹⁸⁷.

Gerçek olmadığı halde kişiye hırsızlık, casusluk isnadında bulunmak, tüzel kişi için şirketin kara para kullandığı isnadında bulunmak örnek olarak gösterilebilir¹⁸⁸. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Haber, eleştiri ve çeşitli programlarda, olmayan bir sıfat veya suçun isnadı, iftira, hakaret vb¹⁸⁹...şekillerde de olabilmektedir.

---

¹⁸⁵ Arslan, Mehmet (2009), Radyo ve Televizyon Yayınlarında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 39. (Radyo- TV.). Mutlu, s. 201; Serdar, s.74-75

¹⁸⁶ Serdar, s. 76; Aytın, s. 87, Arslan (Radyo- TV.), s. 43

¹⁸⁷ Mutlu, s. 103; Oğuzman vd. s. 138; Serdar, s. 76

¹⁸⁸ Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s. 93; Yargıtay 4. HD. (2020. Aralık 7)., E. 2020/3349 K. 2020/4184 “...kişinin kendisine karşı bu denli ağır bir suç işlendiğini iddia etmesine rağmen ceza soruşturmasına konu etmemiş olması, olayın üzerinden uzunca bir zaman geçmiş olması ve hiçbir yeni gelişme olmaksızın gündeme getirilmesi nedeniyle konunun güncel olmaması, iddianın cinsel saldırı gibi çok ağır bir suçun konusunu oluşturması nedeniyle programda konuşulan konuların davacının kişilik haklarına saldırı oluşturacak mahiyette olduğu anlaşılmaktadır...” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 20. 07. 2022

¹⁸⁹ Yargıtay 4. HD. (2014. Aralık 18). E. 2014/16412 K. 2014/17379 “...Davacılar, davalı şirkete ait TV kanalında canlı olarak yayınlanan "Yalnız Değilsiniz" adlı programına katılan şahıslar tarafından kendileri hakkında asılsız ithamlar ve hakaretlerde bulunulduğunu belirterek açtıkları manevi tazminat davasında, canlı olarak yayınlanan programa katılan şahıslar tarafından davacıların kişilik haklarına saldırı niteliğinde konuşmalar yapıldığı, yayıncı kuruluşun da haksız fiil eyleminden sorumlu olduğu...” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 20. 07. 2022

4.2.3. İsim, Resim ve Ses Üzerindeki Hakkın Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali

Radyo ve televizyon aracı ile isme yapılan saldırılar adın kullanılmasının çekişmeli olması veya adın gaspı şeklinde olabilmektedir¹⁹⁰. Bir yayın kişinin şeref ve haysiyetine zarar vermese dahi isim hakkına zarar verebilmektedir. İsmın gasp edilmesi, başka kişiye ait ismin kullanılması şeklinde ya da bir ismin eşyaya verilmesi şeklinde de olabilmektedir. Bir kişinin isminin köpeğe verilmesi, ünlü bir sanatçının adının ve soyadının parfüme verilmesi şeklinde olabilmektedir¹⁹¹.

Adın kullanılmasının çekişmeli olması, bir kimsenin halihazırda kullandığı adın, bu adı kullanmaya hakkı olmadığı yönündeki itiraz, o adın diğer kişilerin adları ile birleşmesi veya karışması nedeniyle bu kişilerin kişilik hakkının zarar görmesi ile ortaya çıkmaktadır¹⁹². Burada adın haksız olarak kullanımı söz konusu olmakta ve bu durumda kast ile süreklilik aranmaktadır. İsviçre Federal Mahkemesi önceleri kurulmuş olan bir vakfın adının yeni kurulan derneğe verilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır¹⁹³. Adın kapsamına gerçek kişiler, tüzel kişiler, internet alan adları da girmektedir.

Kişinin yalnızca resmine (görüntüsüne) yapılan saldırılar olabileceği gibi diğer kişilik hakkı değerlerine saldırı ile birlikte resim hakkına saldırı yapılması mümkündür¹⁹⁴. Örneğin, bir kişinin resminin rızası dışında televizyonda özel okul reklamında kullanılması verilebilir. Kişinin resminin ticari, siyasi, reklam amacıyla kötüye kullanılarak çoğaltılması veya kişinin izni dışında kullanılması photoshop yoluyla değiştirilerek kullanılması halinde söz konusu olabilmektedir. Resim kavramına fotoğraf, film görüntü kaydı, karikatür gibi şekillerle oluşturulması hali de girmektedir¹⁹⁵.

---

¹⁹⁰ Oğuzman vd., s. 137-138; Serdar, s. 96; Özdemir, s. 584

¹⁹¹ Özdemir, s. 585; Aytın, s. 95

¹⁹² Helvacı, s. 137; Özdemir, s. 584

¹⁹³ Özdemir, s. 585

¹⁹⁴ Aka, s.234; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 143

¹⁹⁵ Bellican, Cüneyt (2018), Ticari Açıdan Kullanılmaya Elverişli Resim Üzerindeki Hakkın İzinsiz ve Reklam Amaçlı Kullanımı, Fasikül Hukuk Dergisi, C: 10, S. 100, s. 139- 140; Acabey, s. 31; Oğuzman vd. s. 198; Yargıtay 4. HD. (2019. Ocak 14). E. 2016/13480 K. 2019/55 “...davacının fotoğrafı yayınlanmak suretiyle yapılan haberin bütünü değerlendirildiğinde; bir gün önce davacının imtiyaz sahibi olduğu gazetede yayınlanan haberin eleştirisine yer verilmekle birlikte, davacıyı cemaat üyeliğiyle ve cemaate hizmet etmekle suçlayıcı ifadelerle de yer verildiği, yazının amacı dışına çıkılarak haberin veriliş şekline göre öz ile biçim arasındaki dengenin bozulduğu, eleştiri sınırlarının aşıldığı ve davacının kişilik haklarına saldırının gerçekleştiği...” ve Yargıtay 4. HD. (2013. Eylül 10). E. 2013/11809 K. 2013/13931 “...bir hekim olan davalının mesleği nedeniyle elde ettiği fotoğrafları meslek sırrı kapsamında değerlendirmeyip

Kişinin sözleri, sesini, zevkini, duygularını ve düşüncelerinin şeklini yansıtmaktadır. Ses sanatçısının izni olmadan radyo ya da televizyon programında kullanılması ses üzerinde hakkın ihlaline örnek olarak verilebilir¹⁹⁶. Gizli kamera kaydı hukuka aykırı bir amaç güdülmese bile her zaman kişilik hakkı ihlali sayılmaktadır¹⁹⁷. Kişilerin ismi, resmi ve sesi üzerindeki hakkının ihlalinde radyo ve televizyon araçları etkin bir rol oynamaktadır.

4.2.4. Hayat Alanlarının Radyo ve Televizyon Aracı ile İhlali

Kişilik hakkının özellikleri başlığında belirtildiği üzere ortak hayat alanı, herkes tarafından gözlemlenebilen hayatın olağan akışı içindeki olaylardan oluşmaktadır¹⁹⁸. Bu hayat alanından belirsiz sayı ve kişilere açık olan alan anlaşılmalıdır.

Kişilerin özel hayatına ilişkin bilgilerin, olayların radyo ve televizyon aracılığı ile belirsiz kişi topluluğuna açıklanması hukuka aykırılık teşkil etmektedir¹⁹⁹. TMK. md. 24'te bildirilen hukuka uygunluk sebebi bulunmadan özel hayata yapılan her müdahale hukuka aykırıdır. Mutazarrının rızası ve üstün nitelikli hak bulunması kitle iletişim araçlarıyla yapılan saldırıların hukuka uygunluğu anlamında önemlidir²⁰⁰. Rızanın hukuka uygun olması, verilen rızanın sınırlarının korunması, açıklamanın rıza doğrultusunda yapılması ve gerçeklik vasfı taşımasıyla mümkündür²⁰¹.

---

ve onu saklamayarak başka bir davada davacının iznini almadan delil olarak sunması, davacının özel yaşamının gizliliğinin ihlali olup, onun kişilik haklarına saldırı oluşturur...” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 25. 07. 2022

¹⁹⁶ Serdar, s. 97; Helvacı, s. 120-121: Aynen “Hiç kimse hukuka aykırı olarak başkasının resmini yapamaz, fotoğrafını çekemez, sesini ve görüntüsünü kaydedemez veya bunları yayınlamaz, teşhir edemez, kullanamaz. Burada resmin ve sesin yalnızca aynan kullanımı değil bozularak kullanılması, siyasi, ticari, reklam amacıyla istismar edici şekilde çoğaltılması da kişilik hakkının ihlali niteliğindedir”.

¹⁹⁷ Oğuzman vd., s. 199; Yargıtay 4. HD. T. (2007. Ekim 26). E. 2006/13723 K. 2007/13089 “...davalıların gizlice ses ve görüntü kaydetme biçiminde gerçekleşen bu eylemi, davacının şeref ve haysiyetine tecavüz etme amacı güdülmemiş olsa bile, kişilik haklarına saldırı oluşturur...” Aynı yönde, Yargıtay 4. HD. (2020. Ekim 5). E. 2018/4286 K. 2020/3179 T. 5.10.2020. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 25. 07. 2022

¹⁹⁸ Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s.119; Serozan, s.106

¹⁹⁹ Serdar, s. 85; Arslan (Radyo- TV.), s. 51; Aytın, s. 98; Yargıtay 4. HD. (2015. Aralık 16). E. 2015/1538 K. 2015/14831 “...açık denizde umuma açık olmayan özel bir teknede balayında bulunduğu sırada, özel hayatlarını gizlemek için gerekli tedbirleri aldıkları anlaşılan davacının eşi ile birlikte iken özel yaşamının fotoğraflanması ve haber yapılmasında herhangi bir toplumsal yarar bulunmadığı, bu durumun davacının özel hayatını ihlal eder nitelik taşıdığı...” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 21.07.2022

²⁰⁰ Turhan, Ayşe Melek (2018), Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 37

²⁰¹ Aytın, s. 99-100; Esendal, s. 81; Helvacı, 121

Sır (giz) alanı ise, kişinin kendisi ve güven duyduğu sayılı kişilerden oluşan ve bunlar dışında kişilere kapalı olmasının istediği alandır. Örnek olarak kişinin yazışmaları, işletme defteri gibi unsurların radyo veya TV kanalında yayınlanması gibi²⁰². Kişilerin, aile hayatı, duygu dünyası, düşünceleri, cinsel hayatı, hisleri, sağlık bilgileri bu alan içinde yer alır²⁰³. Bu alanda, giz içerisinde yer alan kişisel değer ve bunun sırdaşlar dışında üçüncü kişilerle paylaşmama iradesi eş zamanlı bulunmalıdır.

4.3. Kişilik Hakkının İnternet Aracı ile İhlali Türleri

4.3.1. Kişilik Hakkının Alan Adları Yoluyla İhlali

Alan adları web sitelerini birbirinden ayırt etmede kullanılan erişim adresleridir²⁰⁴. Alan adları bir yandan gerçek veya tüzel kişilere internet ortamında ulaşım kolaylığı sağlarken diğer yandan web sitesi sahiplerinin kimliği görevini üstlenmektedir²⁰⁵. Burada başkasının adının gasp edilmesi veya benzer şekilde kullanımı ile isim hakkına saldırı yapılabilmektedir²⁰⁶. Kullanılan alan adına saldırı olması halinde somut olayın durumuna göre haksız rekabet, marka hakkının ihlali veya haksız fiil hükümleri uygulanmaktadır²⁰⁷. Özel hukukta adın korunması kapsamına internet alan adları da girmektedir.

İsviçre hukukunda www.luzern.ch şeklindeki adın aslen Luzern şehrinin resmi web sayfasının kullanıcı adı olması nedeni ile gerçek kişinin almış olduğu kullanıcı adının kaydının silinmesine karar verilmiştir²⁰⁸. www.hepsiburda.com alan adının ticaret unvanında hepsiburda.com İhracat Anonim Şirketi olarak kullanılması halinde de hukuki korumadan faydalanılacaktır²⁰⁹.

---

²⁰² Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s. 139- 140; Atasoy, s. 276

²⁰³ Akipek vd., s. 348; Mutlu, s. 204; Elmasulu, s. 23-24

²⁰⁴ Tümerdem, s. 56; Peker Demir, s. 57

²⁰⁵ Doğu, s. 327; Elmasulu, s. 18; Erdemir, s. 66; Tümerdem, s. 58-59

²⁰⁶ Fırat, s. 110; Doğu, s. 329: Aynen “*Kişiyeye ait marka veya unvanın bir başkası tarafından kullanılması, ünlü kişi ya da markaların adlarına benzer alan adlarının alınması veya kasıtlı olarak ad içerisindeki bir harfin değiştirilerek ya da eksiltilerek tescil edilmesi de örnek olarak gösterilebilir*”

²⁰⁷ Kılıç, (İnternet), s. 65; Peker Demir, s. 60-61

²⁰⁸ Özdemir, s. 588

²⁰⁹ Oğuz, s. 343

4.3.2. Kişilik Hakkının E-Posta Yoluyla İhlali

Günümüzde e-posta ile tebligat yapılması mümkün hale gelmiştir. Kullanıcılar kendi aralarında bu yolla haberleşebilmekte ve her türlü nesneyi ek yaparak gönderebilmektedir. Kişiyi e-posta gönderilerek sinkafli sözler söylenebileceği gibi, şeref ve haysiyetine, özel hayatına saldırı da yapılabilmektedir. Özel hayat alanının ihlallerine, görüntü, ses, bilgi, belge, resim gibi malzemelerin e-posta yoluyla yayınlanması örnek gösterilebilir²¹⁰.

E-posta alıcıya ulaşana kadar birçok alandan geçmektedir ve bu alanlarda başka kişiler tarafından kopyalanabilmektedir. Bu nedenlerle gizli bilgilerin e-posta ile paylaşılması daha uygun olacaktır²¹¹. Kişinin e-posta adresindeki içeriklerin rızası dışında ele geçirilmesi, kaydedilmesi, açıklanması, isminin ve resminin kullanılması ve sosyal ortamda dolaşımının sağlanması bu tür ihlallerin çeşitlerindedir²¹². İnternet yoluyla gönderilen e-postaların insanoğluna kolaylık ve hız sağlamanın yanında güvenli bir ortamı tam olarak sağlayamamaktadır.

4.3.3. Kişilik Hakkının Spam Gönderme Yoluyla İhlali

Spam istem dışı alınan maillerdir. Spam göndermede amaç, reklam, pornografik yayınlara yönlendirmek, yasadışı ilaç ve malzeme pazarlamak, ideolojik mesajları topluma iletmek olarak söylenebilir²¹³. Spam gönderme yoluyla kişinin rahatsız edilmeme hakkı ihlal edilmektedir²¹⁴. 23.10.2014 tarihli 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun²¹⁵ ile istenmeyen ticari elektronik postalara ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kanun²¹⁶ md. 6'ya göre, ticari elektronik iletiler, alıcılara ancak önceden onayları alınmak kaydıyla gönderilebilir. Bu onay, yazılı olarak

---

²¹⁰ Doğu, s. 330-331; Erdemir, s. 74

²¹¹ Tümerdem, s. 35; Soysal, s. 152

²¹² Fırat, s. 109-110; Soysal, s. 151; Peker Demir, s. 66

²¹³ Kılıç, (İnternet), s. 67; Doğu, s. 333

²¹⁴ Doğu, s. 333; Erdemir, s. 78; Tümerdem, s. 76

²¹⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6563.pdf>, Erişim Tarihi: 07.08.2021

²¹⁶ 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun md. 2'de "Ticari elektronik ileti, Telefon, çağrı merkezleri, faks, otomatik arama makineleri, akıllı ses kaydedici sistemler, elektronik posta, kısa mesaj hizmeti gibi vasıtalar kullanılarak elektronik ortamda gerçekleştirilen ve ticari amaçlarla gönderilen veri, ses ve görüntü içerikli iletiler" şeklinde tanımlanmıştır.

veya her türlü elektronik iletişim araçlarıyla alınabilir. Bu kanun ile amaçlanan kişilerin rızası alınmadan bu tür e postaların gönderilmesinin önlenmesi yani bu yolla kişilik hakkı ihlallerinin oluşmadan önlenmesidir²¹⁷.

Günümüzde bir haber veya duyuru için spam e-posta rıza alınmadan gönderilebilmektedir. Bu durumdan rahatsız olunuyor ise ilgili yerlerin işaretlenerek geri bildirim yapılması halinde bir daha gönderilmeyeceği bilgisi yer almaktadır. Gerekli işaretlemeden sonra bir daha spam e-posta gönderilmemektedir. Aksi takdirde hizmet sağlayıcı hukuken sorumlu olmaktadır.

4.3.4. Kişilik Hakkının Sosyal Medya Yoluyla İhlali

Kişilerin özel hayatlarına ilişkin resim, video gibi paylaşımların izinsiz alınması, sosyal medya platformlarında yayımlanması ayrı ayrı kişilik hakkı ihlallerine neden olmaktadır. Facebook, twitter, e-posta adreslerinin illegal erişimi, içeriğindeki bilgilerin ele geçirilmesi, gerçek sahibinin bu hesaplara ulaşımının engellenmesi de sosyal medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerindedir²¹⁸. Bu yol ile de ceza hukuku kapsamında olan aynı zamanda suç teşkil eden saldırılar da oluşabilmektedir. Çalışmamız açısından sadece özel hukuk yönü değerlendirilmektedir.

Son yıllarda gözlemlendiği üzere internet aracılığıyla hayat, beden bütünlüğü ve sağlık değerlerinin de ihlal edildiği, asgari anlamda bu değerleri tehdit ettiği kabul edilmektedir. “Mavi Balina” sosyal medya uygulaması oyun adı altında çocukları olumsuz etkilemiş hatta bazı çocukların intiharına yol açmıştır. Bu durum hayat, sağlık, beden bütünlüğü değerlerini tehdit ettiğine örnek gösterilmektedir²¹⁹. Sosyal medyanın kullanımı açısından olumlu yönleri yanında olumsuz yönleri de bulunduğu görülmektedir. Olumsuz yönlerinden birisi de kişilik hakkı değerlerinin birisini veya birkaçını eş zamanlı olarak ihlal edebiliyor olmasıdır. İnternet ve sosyal medya ile kişilik hakkı ihlalleri küresel bir sorun oluşturmaktadır.

---

²¹⁷ Doğu, s. 334

²¹⁸ Esenyel Hanaz, Fatma, Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2018, s. 197

²¹⁹ Akkurt, s.253; Atlı, s. 26; Karşı görüş: Durak, s. 108, maddi bütünlüğe yapılan saldırılar internet yoluyla yapılamaz. Akhmatalieva, Gulzhar (2019) Kırgızistan’da Telekomünikasyon Ağları Aracılığıyla İntihar Olayları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, s.629

4.3.5. Kişilik Hakkının Web Sitelerinde Yapılan Yayınlar Yoluyla İhlali

Teknolojinin hızlı ilerlemesi kişilerin internette veri sağlayıcı olmasını yani paylaşımlarda bulunmasını kolaylaştırmıştır. Web sitesi yayınları ile bu çalışmada daha önce belirtilen kişilik hakkı değerleri ihlal edilebilmektedir. Kişilerin özel fotoğraflarının, sınırlarının rızası dışında web yayınlarında kullanılması, gerçeğe aykırı haberlerin veya isnatların yapılması, karikatür gibi yollarla ağır eleştiri ve yorumlarla şeref ve haysiyete saldırılar yapılabilmektedir²²⁰.

Kişilik hakkının kapsamı konusunda giz alanı ve özel hayat alanı başlığı altında daha önce belirtildiği üzere kişilerin hukuka aykırı şekilde kayıt ve görüntülerinin alınması kişilik hakkının ihlalidir. Bu kayıt ve görüntülerin televizyon yoluyla kamuoyuna yansıtılması kişilik haklarına yapılmış ikinci bir saldırı niteliğindedir. Özel hayata ilişkin bilgiye hukuka aykırı şekilde ulaşılması ile bu bilginin yayınlanması iki ayrı kişilik hakkı ihlali oluşturmaktadır²²¹. Kişilik hakkı değerleri, kullanılan araca göre çeşitli şekillerde ihlal edilebilmektedir. Basında yazılı, televizyon ve radyoda görsel-işitsel olarak, internette ise yazılı, sözlü, görsel-işitsel yolların çeşitli kombinasyonları ile ihlal edilebilmektedir.

---

²²⁰ Kılıç (İnternet), s. 68; Doğu, s. 335-337; Kaya (Elektronik Ortam), s. 151-152; Peker Demir, s. 74; Yargıtay HGK. T. (2021. Haziran 10). E. 2017/1383 K. 2021/743'da "davacının eski eşiyle birlikte "www.....com" adresli web sitesinde yayınladıkları düğün videolarındaki dansları hakkında davalı tarafından yapılan yorum bir bütün olarak değerlendirildiğinde davacının toplum içerisinde küçük düşmesine ve itibarının sarsılmasına neden olduğu, davacı ile eşinin özel ve aile hayatlarına müdahale niteliği taşıdığı ve eleştiri sınırlarının da aşıldığı... davacının kişilik hakkına saldırı niteliği taşıdığı" şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı Erişim Tarihi:16.07.2022

²²¹ Esenyel Hanaz, s. 197; Bkz. Yargıtay HGK. (2007. Mart 7). E. 2007/98 K. 2007/110

5. KİŞİLİK HAKKI İHLALİNDE HUKUKİ KORUMA YOLLARI

5.1. Koruyucu Davalar

Koruyucu davalar TMK. md. 25/f. 1'de düzenlenmiştir²²². Bu düzenlemeye göre üç çeşit dava açılabilmektedir. Saldırının önlenmesi davası, saldırıya son verilmesi davası ve saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasıdır. Bu çalışma açısından kişilik hakkına saldırının kitle iletişim araçlarıyla yapılıyor olması önemli ve önceliklidir.

5.1.1. Saldırının Önlenmesi Davası

Önleme davası saldırı fiiline yönelik bir davadır²²³. Kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyacak olan bir eylemin çok yakın ve güçlü bir ihtimal ile oluşma tehlikesinin bulunması halinin mevcut olduğunu iddia eden kişi hakimden saldırının önlenmesini isteyebilir²²⁴. Örneğin, kitle iletişim araçlarından herhangi biri ile kişinin özel hayatına saldırı niteliği taşıyan bir haberin yayınlanacağı haberini alan kişi henüz bu haber yayımlanmadan hakimden saldırının önlenmesini isteyebilecektir.

Saldırının önlenmesi davası eda davası niteliğindedir²²⁵. Hakim kararında, henüz gerçekleşmemiş ve kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyacak olan fiilin yapılmamasına karar verecektir.

5.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Saldırıya son verilmesi davası, açılabilmesi için kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan eyleme başlanılmış ve etkileri devam ediyor olması gerekmektedir. Bu dava geleceğe yönelik eda davasıdır ve amacı hukuka aykırı olan kişilik hakkı saldırısının kaynağına yönelik olarak ortadan kaldırılmasıdır²²⁶. Bu davada da önleme davası gibi kusur

---

²²² 4721 sayılı TMK. md. 25/f. 1'de "Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir" şeklinde düzenlenmiştir.

²²³ Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s. 325; Serdar, s. 251; Oğuzman vd., s. 255; Zevkliler vd., s.106

²²⁴ Akkurt, 368-369; Bilen, s. 96; Hatemi, s. 75; Serozan, s. 96

²²⁵ Bilen, s. 98; Hatemi, s. 76; Kaya, (Elektronik Ortam) s. 324

²²⁶ Arslan (Radyo- TV.), s. 88-89; Kaya, (Elektronik Ortam) s. 326-327; Kılıçoğlu, (Hukuksal Sorumluluk), s. 336; Serdar, s. 256; Soysal, s. 152

aranmamaktadır. Kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan gerçek dışı bir yayının devam ediyor olması hali örnek olarak verilebilir.

Saldırıya son verilmesi davası ile birlikte yayının yöneldiği kitlede meydana gelen olumsuz yargıları gidermek için düzeltme ve cevap hakkı da kullanılabilir. Bu dava ile kişilik hakkına saldırının sonuçlarının ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

5.1.3. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası

Niteliği gereği bu davanın açılması için, saldırının yani fiilin bitip sonuçlarının yani etkilerinin devam ediyor olması gerekmektedir. Bu dava önleme ve durdurma (son verme) davasının açılmaması halinde başvuru bir dava türüdür. Düzeltme ve cevap hakkının kullanılmış olması bu davanın açılmasına engel değildir²²⁷.

Genellikle üçüncü kişilerin kişilik hakkına yapılan saldırıyı öğrenmiş olmaları, bu saldırının kişilik hakkı kapsamındaki değerlerden biri ya da birkaçını ihlal etmesi ve muhatap kitlede yanlış izlenimler uyandırması durumunda saldırının etkisinin devam ettiği söylenebilecektir. Saldırının etkisinin devam etmesine, dergi veya gazetede kişilik hakkının ihlali niteliği taşıyan yazının basımının yapılarak dağıtılması örnek olarak verilebilir²²⁸. Bu dava türünde, kişilik hakkını ihlal eden ve sona eren bir fiil ile devam eden bir etkinin olması gerekmektedir.

5.1.4. Düzeltmenin veya Kararın Üçüncü Kişilere Bildirilmesi veya Yayımlanması²²⁹

Bu dava madde metninden de anlaşılacağı üzere bağımsız bir dava olmayıp koruyucu davalarla birlikte tedbir nitelikli bir istemden oluşmaktadır²³⁰. Hakim talebin bulunması halinde nerede ve nasıl, hangi araçla yayınlanacağına karar verebilecektir²³¹.

Kişilik hakkı kitle iletişim araçlarıyla ihlal edilenler, koruyucu davalardan birisi lehine sonuçlansa dahi yapılan saldırının haksız olduğu, önlendiği veya son verildiği yönündeki

---

²²⁷ Pınarbaşı, Serdar (2021), Türk Hukukunda Kişilik Hakkının Korunması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 85; Serdar, s.337; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), 528

²²⁸ Kılıç, (İnternet), s. 88; Oğuzman vd., s. 264

²²⁹ 4721 sayılı TMK. md. 25/f. 2'de "Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir" şeklinde düzenlenmiştir.

²³⁰ Gedikli, s. 108; Tekin, s. 113

²³¹ Turhan, s. 47; Gedikli, s. 109

mahkeme kararı üçüncü kişiler tarafından bilinmeyecektir. Davacı bu kanuni düzenleme ile lehine olan kararın üçüncü kişilere bildirilmesini veya yayımlanmasını hakimden talep edebilecektir.

5.2. Tazminat Davaları

5.2.1. Maddi Tazminat Davaları

Kişilik hakkı ihlalden dolayı açılacak maddi tazminat davası özel hüküm bulunmadıkça, TMK. 25/3'e göre açılacaktır²³². Açılacak davanın mesnedi TBK. 49. maddesinde düzenlenmiştir²³³. Maddi tazminat davası açılabilmesi için başta kusur, hukuka aykırı saldırı, maddi zarar ve uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir²³⁴. Bu dava ile kişilik hakkı değerlerine yapılan haksız saldırı ile meydana gelen maddi zararın giderilmesi amaçlanmaktadır²³⁵.

Maddi zarar için kişinin malvarlığı aktifinde istem dışı eksilme söz konusu olmalıdır. Bu eksilme kişiyi aktifinin azalması (fiili zarar) veya aktifinin artması gerekirken böyle bir gelişmenin olmaması (yoksun kalınan kar) şeklinde gerçekleşebilmektedir²³⁶. Maddi tazminat davası saldırının önlenmesi davasıyla eş zamanlı açılmamaktadır bunun nedeni henüz zararın meydana gelmemiş olmasıdır²³⁷. Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkına ilişkin davalarda ağırlıklı olarak yoksun kalınan kar olarak ortaya çıkmaktadır. Yoksun kalınan kar için, tacizci ilan edilen bir doktora, hasta olarak başvuran kişilerin azalması; bir tacirin gerçek dışı bir haberle iflas ettiğinin açıklanması veya unlu mamul üreticisinin zührevi hastalığı bulunduğu şeklinde gerçek dışı bir açıklamayla müşterilerini kaybetmesi örnek olarak gösterilebilir²³⁸.

---

²³² 4721 S. TMK. 25/3 f. "Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır" düzenlemesi bulunmaktadır.

²³³ 6098 S. TBK. 49/1f. "Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür" düzenlemesiyle haksız fiil sorumluluğu düzenlenmiştir.

²³⁴ Oğuzman vd., s. 267; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 362

²³⁵ Zevkliler vd. s. 106; Hatemi, s. 76; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 362; Serdar, s. 273-274

²³⁶ Ayan/ Ayan, s. 129; Tümerdem, s. 101

²³⁷ Oğuzman vd., s. 268; Pınarbaşı, s. 92

²³⁸ Arslan (Radyo- TV.), s. 93; Akkurt, s. 423-424; Erçetingöz, s. 77; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 365

Kişilik hakkı değerlerinin hukuka aykırı saldırı nedeniyle maddi bir zarar meydana getirmesi halinde söz konusu olmaktadır. Bu zarar kişilik hakkı ihlal edilenin malvarlığının aktifinin azalması veya yoksun kaldığı bir kar olması halinde ortaya çıkabilmektedir. Kişilik hakkı ihlallerinde en çok yoksun kalınan kar nedeniyle maddi tazminata hükmedilmektedir.

5.2.2. Manevi Tazminat Davaları

Manevi tazminat, manevi zararın giderimidir²³⁹. Manevi tazminat davası kişilik hakkına hukuka aykırı olarak yapılan saldırıdan doğan acı, elem ve ıstırabın telafisi amacını taşımaktadır²⁴⁰. Adın gaspı (TMK. md. 26), ölüm hali ve bedensel zarar (TMK. md. 56) gibi özel hüküm bulunan hallerde bu hükümler, bunlar dışında kişilik hakkına yapılan saldırılarda (TBK. md. 58)'de yer alan genel hükümler uygulanmaktadır²⁴¹. Manevi tazminatın şartları şöyle sıralanabilir: Kişilik hakkı ihlal edilmiş olmalıdır. Bu ihlal hukuka aykırı bir fiille gerçekleşmelidir. Bu fiil neticesinde manevi zarar meydana gelmiş olmalıdır. Fiil ile zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır. Son olarak da zarar veren kişi kusurlu olmalıdır²⁴².

TBK. md. 58 kapsamında manevi değerlere saldırı haksız fiil veya suç niteliğinde de olabilir. Kitle iletişim araçlarından biri ile kişiye hakaret edilmesi durumunda, bu kişi şeref ve namusunun ihlalden derin bir üzüntü duyabileceği gibi huzuru ve psikolojisi de bozulabilecektir. Böyle bir durumda manevi zarar oluşmuştur²⁴³.

Kişilik hakkına yapılan saldırı maddi değerlere yapılmış olsa dahi bunun sonucunda hem maddi hem manevi zarar doğabilir. Anı değeri yüksek malvarlığı değerine hukuka aykırı

---

²³⁹ Hatemi, s. 76; Zevkliler vd., s. 106

²⁴⁰ Helvacı, s.131; Oğuzman vd., s.268

²⁴¹ 6098 S. TBK. md. 58'de kişilik hakkının zedelenmesi başlığı altında "*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. (2) Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir*" düzenlemesi yer almaktadır.

Oğuzman vd., s. 272; Tok, Ozan (2015), Manevi Tazminat talebi ve davasının benzer kurumlarla karşılaştırılması, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S: 2, s. 1, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi: 08.06.2021.

²⁴² Günay, Erhan (2017), Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık s. 22

²⁴³ Günay, s. 81; Akkurt, s. 430

saldırı sonucu meydana gelen maddi değer kaybı maddi zararı oluştururken; aynı fiil sonucunda kişinin büyük üzüntü yaşaması manevi zararı oluşturmasına örnek olarak gösterilebilecektir²⁴⁴.

Manevi tazminat miktarını belirlerken hakim, kişiyi uğradığı zarara sevinecek hale getirecek kadar yüksek miktarda olmamalı ve kusurun ağırlığı ile olayda indirim sebepleri varsa bunlar da dikkate alınarak hakkaniyete göre karar vermelidir²⁴⁵. Özetle, kişilik hakkını oluşturan maddi veya manevi değerlere hukuka aykırı bir saldırı sonucunda manevi zarar oluşabilmektedir. Diğer kanuni şartları da taşımak koşuluyla manevi tazminat davası açılabilir.

5.3. Vekaletsiz İş Görme Davası

Vekaletsiz iş görme davası için TMK. md. 25/3²⁴⁶ TBK. md. 530'a²⁴⁷ atıfta bulunmuştur. Burada gerçek anlamda olmayan vekaletsiz iş görme düzenlenmiştir²⁴⁸. Bu davanın açılması koşulları şunlardır: Başkasına ait olan bir işin görülmesi gerekmektedir. Bu iş görme neticesinde iş gören kişi malvarlığı ile ilişkili bir kazanç elde etmelidir. Hukuka aykırı bir saldırı ve bu saldırı ile elde edilen kazanç arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır²⁴⁹. Bu davanın açılmasında kusur şartı aranmamaktadır²⁵⁰. Bu dava, en fazla

---

²⁴⁴ Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru (2016), Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat, Terazi Hukuk Dergisi, C:11, S:115, ss.39-55, s. 42, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi: 06.06.2021

²⁴⁵ Kılıçoğlu Yılmaz, s. 55; Yargıtay 4. HD. (2016. Şubat 17). E. 2015/2991 K. 2016/1881'de "Yargıç, manevi tazminatın tutarını belirlerken, saldırı oluşturan eylem ve olayın özelliği yanında tarafların kusur oranını, sıfatını, işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını da dikkate almalıdır. Tutarın belirlenmesinde her olaya göre değişebilecek özel durum ve koşulların bulunacağı da gözetilerek takdir hakkını etkileyecek nedenleri karar yerinde nesnel (objektif) olarak göstermelidir... Takdir edilecek tutar, var olan durumda elde edilmek istenilen doyum (tatmin) duygusunun etkisine ulaşmak için gerekli olan kadar olmalıdır." Aynı yönde Yargıtay 4. HD. (2019. Mayıs 13). E. 2019/539 K. 2019/2759, Yargıtay 4. HD. (2018. Mart 29). E. 2017/2009, K. 2018/ 2494. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 21.07.2022

²⁴⁶4721 S. TMK. 25/3.f. "Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır" şeklinde düzenlenmiştir.

²⁴⁷ 6098 sayılı TBK. 530 md. "İşsahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, işgörmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, işgörenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür" şeklinde düzenlenmiştir.

²⁴⁸ Helvacı, Serap/ Aydın, Gülşah Sinem (2017), Kişilik Hakkının İhlalinden Doğan Vekaletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi, C:23 S:1, s. 271

²⁴⁹ Helvacı/Aydın, s. 272-273; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 358-359; Serdar, 267

²⁵⁰ Helvacı/ Aydın, s. 294; Serdar, s. 268

mağdurun isminin ve resminin hukuka aykırı kullanılmış olması veya haksız rekabet sonucu kazanç elde edilmesi halinde açılabilir²⁵¹. Kitle iletişim araçlarından biriyle bir kimsenin sır alanına giren mektuplarını hukuka aykırı bir şekilde açıklamak suretiyle kazanç elde edilmesi durumunda bu dava hükümleri uygulanabilecektir.

5.4. Düzeltme ve Cevap Hakkı

Avrupa Birliği'nde, 2007 tarihli Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ile cevap hakkı düzenlenerek, üye devletlerin cevap hakkı veya benzeri alternatif yollar sağlamaları gerektiği öngörülmüştür. AB Konseyi tavsiye kararı ile, gerçeğe aykırı ifadeler yanında bir kimsenin mahremiyetine, şeref ve haysiyetine veya itibarına saldırı teşkil eden içerikler bakımından da cevap hakkının tanınmasını tavsiye etmiştir. AİHM.'si Melnychuk v. Ukrayna kararı ile AİHS'de düzenlenmemiş olmasına rağmen düzeltme ve cevap hakkının ifade özgürlüğü hakkının norm alanı içinde olduğunu belirlemiştir²⁵².

Türk hukukunda düzeltme ve cevap hakkı dava niteliği taşımayan çekişmesiz yargı faaliyetidir. Bu hak TC. Anayasası md. 32'de düzenlenmiştir²⁵³. Aşağıda Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet yoluyla kişilik hakkı ihlalleri açısından değerlendirme yapılacaktır.

5.4.1. Yazılı Basında Düzeltme ve Cevap Hakkı

Gazete, dergi gibi yazılı basında yer alan haber, eleştiri, karikatür, resim vb. yayımlarda cevap ve düzeltme hakkının, TC. Anayasası md. 32'de kanunla düzenlenebileceği göndermesiyle 5187 sayılı Basın Kanunu md. 14'te hüküm ve koşulları düzenlenmiştir.

Şeref ve haysiyeti ihlal edilen veya gerçeğe aykırı yayımdan dolayı zarar gören kişilerin başvurabileceği yoldur. Düzeltme ve cevap hakkından hem gerçek hem tüzel kişiler faydalanabilmektedirler.

---

²⁵¹ Oğuzman vd., s. 276

²⁵² Esenyel Hanaz, s. 271-273

²⁵³ TC. Anayasası 32. md. "Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. (2) Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir" düzenlemesi bulunmaktadır.

Düzeltilme ve cevap hakkı, basılmış eserler arasında yer alan süreli yayınlar için kabul edilen bir haktır²⁵⁴. Süreli yayınlara belirli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi örnek olarak verilebilir. Yazılı basında düzeltilme ve cevap metnini yayımlayacak olan muhatap süreli yayının sorumlu müdürüdür²⁵⁵. Sadece basılmış eserlerdeki süreli yayınlarda mutazarrırın başvurabileceği bir yol olduğu unutulmamalıdır.

5.4.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarına Karşı Düzeltilme ve Cevap Hakkı

6112 SK. md. 18'de düzeltilme ve cevap hakkı düzenlenmiştir. Radyo ve televizyon yayınlarına karşı cevap ve düzeltilme hakkının, md. 18/f. 1'de "*Gerçek ve tüzel kişiler, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılması hâlinde, yayın tarihinden itibaren altmış gün içinde, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamak ve suç unsuru içermemek kaydıyla,...*" kullanılabileceğini düzenlemiştir. Yazılı basında düzeltilme ve cevap hakkına ilişkin yapılan açıklamaların bu başlıkta da geçerli olduğu gözlemlenmektedir.

Radyo televizyon aracılığıyla yapılan reklam, haberler, canlı yayın futbol müsabakaları gibi türlerle yapılan yayınlara karşı bu hak kullanılabilmektedir²⁵⁶. Radyo ve televizyon yayınlarında düzeltilme ve cevap hakkının kullanımına ilişkin, başvuran kişiye ilgili medya hizmet sağlayıcılarına veya md. 18/f.7 gereğince doğrudan sulh ceza mahkemesine başvuru yapılabilir şeklinde seçimlik hak tanınmıştır.

5.4.3. İnternet Yayınlarına Karşı Düzeltilme ve Cevap Hakkı

İnternet yayınlarına karşı düzeltilme ve cevap hakkı adında doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır²⁵⁷. 5651 SK. md. 9 "*İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin*

---

²⁵⁴ Ekren, Asım (2021), Basılı, Görsel, İşitsel ve Sosyal Medyada Düzeltilme ve Cevap, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 93

²⁵⁵ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 515

²⁵⁶ Ekren, 148

²⁵⁷ Yargıtay 19. CD. T. (2019. Şubat 18). E. 2018/2256 K. 2019/4434 "*...19.02.2014 tarihinde yürürlüğe giren 06.02.2014 tarihli 6518 sayılı Kanun ile değişik 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesiyle, artık internet ortamında yapılan yayınlar hakkında "düzeltilme ve cevap" metni yayınlanmamasına dair mahkeme kararı verilmesi yöntemi ve mahkeme kararının gereğini yerine getirmeme şeklindeki suçun ortadan kaldırılmış olması karşısında...*" şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 22.07.2022

engellenmesi” ile md. 9/A “Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi” düzenlemeleri halen yürürlükte bulunan son düzenlemelerdir.

İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi yoluna kimlerin nerelere başvurabileceği belirlenmiştir. 5651 SK. md. 9/1’de “*İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir*” ile 5651 SK. md. 9/5’te “*Hâkimin bu madde kapsamında verdiği içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararları doğrudan Birliğe²⁵⁸ gönderilir*” düzenlemeleri bulunmaktadır. Örnek olarak kişinin adı ve soyadı kullanılarak muvafakati alınmadan Twitter’da oluşturulan sahte hesaba erişim engelleme kararı verilmiştir²⁵⁹.

29/7/2020 tarihli ve 7253 SK.²⁶⁰ ile değişen 5651 SK. Ek md. 4 ile içerik ve yer sağlayıcı aynı zamanda sosyal ağ sağlayıcı ise; kişilik hakları ihlal edilen mağdurlar sosyal ağ sağlayıcısına da başvuru imkanı kazanmıştır. Sosyal ağ sağlayıcıları, mağdurlara en geç 48 saat içinde olumlu veya olumsuz cevap vermelidir. Olumsuz cevaplar ise gerekçeli olmalıdır²⁶¹.

Konuya ilişkin yukarıda bahsedilen ikinci kanuni düzenleme 5651 SK. md. 9/A’dır. 9/A’nın birinci fıkrasına göre, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel yaşamının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Bilgi Teknolojileri ve İletişim

---

²⁵⁸ 5651 SK. 2/n. “*Birlik: Erişim Sağlayıcıları Birliğini*” tanımlamaktadır.

²⁵⁹ Doğan, Aişe Sena (2020). Kişilik Hakkının 5651 Sayılı Kanun’un 9. Maddesi Kapsamında Korunması, Bilişim Hukuku Dergisi, S: 2, s. 171 (Dergi): İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliği D. İş. No: 2020/4317 D. İş.; Yargıtay 19. CD. (2015. Kasım 5), E. 2015/233 K. 2015/6748’da “...söz konusu internet sitesi ve facebook hesabının avukat olan G. Ş. ’in mesleki onur ve şerefini tahkir etmek amacıyla kurulup bu doğrultuda yayın yaptığının anlaşılması karşısında itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediği...bozulmasına, şikayetçinin kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia ettiği www.avukatguclusanmagdurlari.com isimli web sitesindeki ve www.facebook.com sitesindeki ilgili URL adresinde yer alan hukuka aykırı içeriğe 5651 sayılı Kanun’un 9/1 ve 4. maddeleri gereğince erişimin engellenmesine 05/11/2015 tarihinde oybirliğiyle karar verildi” şeklindedir. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 22.07.2022

²⁶⁰ 7253 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

²⁶¹ Özkepir vd. s. 590

Kurumu'na²⁶² doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebileceklerdir²⁶³. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na başvuru yapılmasından sonra erişimin engellenmesi için atılacak adımlar md. 9/A'nın beşinci fıkrasında *“Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar”* şeklinde düzenlenmiştir.

Özetle, internet yayınları hakkında düzenleme ve cevap hakkı konusunda doğrudan bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Bunlar yerine internetin uluslararası sınırı kaldıran ve kendine özgü yapısı gereğince farklı düzenlemeler yapılmıştır. 5651 SK. md. 9 ile içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi için, kişilik hakkının ihlali nedeniyle uyarı yöntemi ve yargı yolu düzenlenmiştir. 9/A maddesi ile özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi düzenlenmiştir. Ek- 4 maddesi ile sosyal ağ sağlayıcılar hukuk düzenine süje olarak eklenmiş ve bunlar aynı zamanda yer ve içerik sağlayıcı iseler ilave sorumluluklar getirilmiştir.

5.5. Hukuki Korumada Taraflar

Kişilik hakkına yapılan saldırılarda hukuki koruma sağlayan koruyucu davalarda kusur şartı aranmamaktadır. Ancak bu konuda açılacak olan tazminat davalarında kural olarak kusur aranacaktır.

5.5.1. Davacı Taraf

Hukuk düzenimizde kişiler gerçek ve tüzel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Davacı ve davalı tarafı bu kişiler oluşturabilirler. Kişilik hakkı kapsamındaki değerlerden birinin hukuka aykırı olarak ihlali halinde, kişilik hakkı ihlal edilen taraf davacı olacaktır. Hem koruyucu davalar hem de tazminat davasında gerçek ve tüzel kişiler davacı tarafı

---

²⁶² 5651 SK. 2/1'da “Kurum: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu” şeklinde tanımlanmıştır.

²⁶³ Turgut, s. 429

oluşturabilmektedirler. Ancak tüzel kişilerin manevi tazminat davası açıp açamayacakları doktrinde tartışmalıdır. Sübjektif teoriye göre, tüzel kişilerin, elem, acı, üzüntü gibi insana özgü olan duyguları bulunmadığından manevi zarar oluşmamaktadır. Bu nedenle tüzel kişiler manevi tazminat davası açamayacaklardır²⁶⁴. Objektif teoriye göre ise, manevi zarar kişilik değerlerinde oluşan objektif eksilmedir ve kişinin bu saldırı nedeniyle acı, elem duyması aranmamaktadır²⁶⁵. Objektif görüşe göre tüzel kişiler manevi tazminat davası açabileceklerdir. Bu konuda karma görüşü savunanlar da vardır. Bu görüşe göre, objektif teori sübjektif teori ile tamamlanmalıdır²⁶⁶. Antalya'ya göre TBK. 58. md.'de tazmini gereken manevi zararda "Kişilik değerinin zedelenmesi sonucu mağdurun kişiliğine yansıyan elem, acı, üzüntü, yaşama sevinci gibi duygusal kaybın (subjektif unsur), ruhsal huzurda eksilme veya kayıp yani ruhsal bütünlüğünün eksilmesi niteliğinde (objektif unsur)" bulunmalıdır. Tüzel kişiliğin manevi tazminat talebinde, talep edenin niteliği gereği sübjektif unsur aranmayacaktır²⁶⁷.

Karma görüş manevi tazminatın unsurlarının, objektif ve sübjektif unsurlardan oluştuğunu kabul etmektedir ve manevi tazminatın tatmin ve denkleştirme olarak iki işlevi olduğu kabul edilmektedir²⁶⁸. 4721 S. TMK. 25/4 f.'ye göre "*Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez*" ile hem yasanın hem de Yargıtay'ın karma görüşü benimsediği bildirilmiştir²⁶⁹.

---

²⁶⁴ Erlüle, s. 40 naklen: "*Tercier'e göre sübjektif unsur, zarar görenin kişiliğinde objektif olarak meydana gelen eksilmeyi duymasının, hissetmesinin yanında bu eksilmenin bilincine varmasını da gerektirir. Buna göre zarar görenin, objektif olarak gerçekleşen eksilmenin bilincine vararak çektiği acı manevi zararı oluşturur*"; Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 452; Özyürek, Öykü (2019), Kişilik Haklarına Saldırı Nedeniyle Manevi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul, s. 59

²⁶⁵ Aka, s. 258; Serdar, s. 221; Yıldız, Ozan Ali (2020), Şeref ve Haysiyete Yönelik Saldırıları Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 3682-3683

²⁶⁶ Antalya, O. Gökhan (2016), Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması, Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 229. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/333733>, Erişim Tarihi: 13.06.2021. (Manevi Tazminat) aynı yönde görüş naklen: "*Arpacı, hem objektif hem de sübjektif teorisinin birlikte ele alınması gerektiği görüşündedir*" şeklindedir.

²⁶⁷ Antalya (Manevi Tazminat), s. 230

²⁶⁸ Antalya (Manevi Tazminat), s. 239; Serdar, s. 222-223

²⁶⁹ Antalya (Manevi Tazminat), s. 245; Oğuzman vd., s. 274; Erlüle, s. 61

Yargıtay HGK. kararı “...Manevi zarar, kişilik değerlerinde oluşan objektif eksilmedir. Duyulan acı, çekilen ızdırap manevi zarar değil, onun görüntüsü olarak ortaya çıkabilir. Acı ve elemi manevi zarar olarak nitelendirilmesi sonucu, tüzel kişileri ve bilinçsizleri; öte yandan, acılarını içlerinde gizleyenleri tazminat isteme haklarından yoksun bırakmamak için yasalar manevi tazminat verilebilecek bazı olguları özel olarak düzenlemiştir. Bunlar kişilik değerlerinin zedelenmesi (4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 24), isme saldırı (TMK m. 26), nişan bozulması (TMK m. 121), evlenmenin butlanı (TMK m. 158/2), boşanma (TMK m. 174/2) bedensel zarar ve ölüme neden olma (818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) m. 47, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 56) durumlarından biri ile kişilik haklarının zedelenmesi (BK m. 49, TBK m. 58) olarak sıralanabilir...”²⁷⁰ şeklindedir.

5.5.2. Davalı Taraf

Kişilik hakkını koruyan davalarda davalı taraf, kişilik hakkına hukuka aykırı olarak saldırıda bulunan kişi (saldırgan, fail) olacaktır. Koruyucu davalarda kusur aranmadığından, fiilin kastla veya taksirle işlenmiş olması önemli değildir. Tam ehliyetsizlere karşı koruyucu davalar açılabilir. Tazminat davalarında kusur sorumluluğu arandığı için tam ehliyetsizlere karşı kural olarak bu davalar açılmaz²⁷¹. Sınırlı ehliyetsizlerin haksız fiil sorumlulukları olduğu için, koruyucu davalar ve tazminat davalarında davalı taraf olabilirler. Ancak tam ve sınırlı ehliyetsizlere karşı açılan davada kanuni temsilcileri onları temsil edecektir²⁷².

5187 sayılı Basın Kanunu md. 13 hukuki sorumlulukta müştereken ve müteselsilen sorumluluk benimsenmiştir. Basılmış eserler yoluyla işlenen fiillerden dolayı maddi/manevi zarar süreli yayınlarda “*eser sahibi ile yayın sahibi ve varsa temsilcisi*”; süresiz yayınlarda “*eser sahibi ile yayımcı, yayımcının belli olmaması halinde basımcı*” müşterek ve müteselsil sorumlu olacaklardır.

2954 Sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanunu md.28’de, TRT yayınlarından sorumlu olanlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 6112 SK. md.18/f. 6’da “*Gerçek ve tüzel kişilerin*

²⁷⁰ Yargıtay HGK. (2021. Mayıs 27). E. 2017/1319 K. 2021/630. Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 22.07.2022

²⁷¹ 4721 S. TMK. 15. md.’de “*Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz*”

²⁷² Pınarbaşı, s. 75- 76; Esenyel Hanaz, s. 296-297

kişilik haklarını ihlâl eden yayın hizmetlerinden doğan maddi ve manevi zarardan dolayı, medya hizmet sağlayıcı kuruluş ile birlikte programın yapımcısı müştereken ve müteselsilen sorumludur". 6112 SK. md. 46'da sorumluluk ve sorumlu müdür başlığı ile ayrıntılı düzenleme ile sorumlular sayılmıştır. Bu kanundaki düzenlemelerin tümü değerlendirildiğinde davalılar: medya hizmet sağlayıcı kuruluş ile birlikte program yapımcısı, şirketi idare ve temsile yetkili kişiler, yayını yöneten veya programı yapanla birlikte sorumlu müdür olabileceği görülmektedir.

5651 SK. 4-5-6. md.'ler ile sırasıyla içerik sağlayıcının, yer sağlayıcının ve erişim sağlayıcının sorumluluğu düzenlenmiştir. İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu tutulmuştur. Yer sağlayıcı 5651 SK.'nun 5/2f. "*Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür*" düzenlemesinde belirtildiği üzere yayından çıkarma işlemini yerine getirmese davalı olabilecektir. Erişim sağlayıcının sorumluluğu 5651 SK. md. 6'ya göre, içeriğin hukuka aykırı olduğu bildirilmesine rağmen erişim sağlayıcı yayına devam ederse davalı taraf olabilecektir.

5.6. Karşılaştırmalı Hukuktaki Duruma Genel Bakış

5.6.1. Avrupa Birliği Roma II Tüzüğü

Avrupa Birliği (AB) hukukunda akit dışı borç ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk, "Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka İlişkin Tüzük" ya da diğer adı ile "Roma II Tüzüğü" 31.07.2007 tarihinde yayımlanmış ve 11.01.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁷³. Bu tüzüğün amacı, akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuk alanındaki kanunlar ihtilafı kurallarının yeknesaklaştırılmasıdır²⁷⁴. Tüzüğün ikinci bölümünde haksız fiile ilişkin kanunlar ihtilafı kuralları düzenlenmiştir.

Tüzükte asli akit dışı borç ilişkileri için farklı bağlama kuralları düzenlenmiştir. Konumuz açısından 4.md.' de genel ve objektif bağlama kuralı yer almaktadır. Tüzüğün 5-9

---

²⁷³ Tütüncübaşı, Uğur (2018), Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçme Serbestisi, Ankara: Adalet Yayıncılık, s. 63; Tarman, Zeynep Derya (2008), Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (Roma II), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 57, S: 2, s. 195

²⁷⁴ Tarman, s. 193; Tütüncübaşı, s. 70

maddeleri arasında haksız fiilin özel alt grupları için özel bağlama kuralları düzenlenmiştir²⁷⁵.

Tüzüğün 4. maddesi üçlü bir düzenleme yapmıştır. İlk olarak ika yeri kuralını terk ederek zararın meydana geldiği yeri esas almışlardır. İkinci olarak haksız fiillere ilişkin olarak zarar veren ve zarar gören ortak bir yerde ikamet ediyorlar ise, zarar yeri önemli olmaksızın tarafların müşterek mutad meskenleri hukukunun uygulanması benimsenmiştir. Üçüncüsü halin icabı ile olayın tüm şartlarının birlikte değerlendirilmesi durumunda tarafların dâhil olduğu akit dışı hukukî ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı irtibatlı olduğu açıkça anlaşılır ise akit dışı hukukî ilişkisine 4. maddenin 1. ve 2. fıkralarında öngörülen hukuk değil; daha sıkı ilişkili olan ülkenin hukuku uygulanacağı düzenlenmiştir²⁷⁶.

Roma II Tüzüğünde, objektif bağlama noktasından sonra özel akit dışı ilişkiler düzenlenmiş hemen akabinde ise subjektif bağlama kuralları düzenlenmiştir. Subjektif bağlama kuralları diğer bir ifade ile taraf iradelerinin hukuki ilişkide yer bulmasıdır. Öncelikle akdi ilişkilerde uygulanmaya başlamış günümüzde ise aile, miras, akit dışı ilişkiler gibi birçok hukuki ilişkide uygulanır hale gelmiştir²⁷⁷. Hukuk seçimi imkanı 14. madde ile taraflara sınırlı olarak tanınmıştır. Bu kural hem objektif bağlama kurallarını hem de daha sıkı hukuku bertaraf eden bir nitelik taşımaktadır²⁷⁸.

Hukuk seçimi ile bertaraf edilemeyecek hususlar, hukuki ilişkinin tüm unsurlarının tek ülkede gerçekleşmesi ve taraflarının tek ülkede olması (md. 14/2), birlik hukukunun emredici hükümleri (md. 14/3), doğrudan uygulanan kurallar (md.16), emniyet, asayiş kuralları ve kamu düzeni (md. 26)'da düzenlenmiştir²⁷⁹.

---

²⁷⁵ Tütüncübaşı, s. 75-76

²⁷⁶ Önal, Ali (2020), Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuka Dair Genel Kural, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, s. 213; Kayış, Bengül (2010), Haksız Rekabetten Doğan Kanunlar İhtilafı Kuralları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s.83- 84

²⁷⁷ Önal, s. 184-185, 191

²⁷⁸ Önal, s. 192-193; Özdemir Kocasakal, Hatice (2010), Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m. 24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları, MHB yıl 30, S:1-2, s.33. (Kısaca: MÖHUK 24/3f.); Güngör, Gülin (2008), Tüketicinin Mutad Meskeni Hukuku “Düşünsel Temeller”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:52, S: 2, s.124; Kayık Aslıhan (2011), Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiiller ve Uygulanacak Hukuk, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, s. 54

²⁷⁹ Önal, s. 207-212 ayrıntılı bilgi için bakınız.

Uluslararası alanda kişilik hakkının ihlalden doğan sorumluluğa ilişkin hükümlerle Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak kanunlar ihtilafı kurallarında uygulama birliği sağlanmaya çalışılmış ancak "Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka İlişkin Roma II Tüzüğü" kapsamında çıkarılmıştır²⁸⁰. Roma II Tüzüğü tartışmalarında ifade hürriyeti konusunda hassasiyet, ifade özgürlüğü ve kişilik hakları arasındaki dengenin bazı devletlerde farklı düzenlenmiş olması sebebiyle kapsamdan çıkarıldığı belirtilmiştir²⁸¹. Devletler özel hukuku alanında akit dışı borç ilişkilerinde çok önemli olan özel hayatın ve kişilik haklarının ihlali (md.1/2-g) hususunun Roma II tüzüğünün kapsamı dışında tutulmasını politik sebeplerden kaynaklanacağını belirten görüşlerde bulunmaktadır²⁸². Her devlet kişilik hakkı ihlalleri için uygulanacak hukuku kendi iç hukuk düzenleri uyarınca belirlemektedir.

5.6.2. Amerika Hukuku

Amerika (ABD) hukuk sisteminde, özel yaşama saygı hakkı bireysel boyutu yanında genişleyerek kişilik hakkının korunması boyutuna ulaşmıştır²⁸³. Amerika hukuk düzeninde haksız fiiller hukuku doktrin ve yargısal uygulamalar ile şekillenmektedir²⁸⁴. ABD. hukuk sisteminde restatementler (rest.) ikincil kaynaklar olarak değerlendirilmektedir. Hem teori hem pratik açıdan faydalanan restler mahkemelerin karar vermesinde önemli yardımcılardır²⁸⁵. Common Law hukukunda, verilen mahkeme kararlarındaki hukuki gelişmeler American Law Institute (ALI) tarafından derlenmektedir²⁸⁶.

---

²⁸⁰ Esenyel Hanaz, s. 311; Tarman, s. 220

²⁸¹ Stone, Peter (2007), The Rome II Regulation On Choice Of Law In Tort, Ankara Law Review, Vol: 4, No: 2, s. 99-100, Google Akademik Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 15.08.2021

²⁸² Tütüncübaşı, s. 72

²⁸³ Esendal, s. 172; Yücel, Aysun (2010), Karşılaştırmalı Hukukta Basın Özgürlüğü- Kişilik Hakları İlişkisi, Mehmet Ali Şefik Makale Yarışması, s. 13. <http://mehmetalisefik.net/karsilastirmali-hukukta-basin-ozgurlugu-kisilik-haklari-iliskisi/> Erişim Tarihi: 02.01.2022

²⁸⁴ Engle, Eric (2005), Harmonisation Of Rights Of Privacy And Personality In The European Union, C:1, NO:2, p 213. <https://ssrn.com/abstract=1335084> Erişim Tarihi: 24.01.2022; Esendal, s. 173

²⁸⁵ Çalışkan, Yusuf (2006), Türk Tabiiyetinde Olan Kişiler ile İlgili Davalar Işığında Amerikan Milletlerarası Yargılama Hukukundaki Bazı Temel Kavramlar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 62, s. 65

²⁸⁶ Önal, s. 62

ABD. hukuk düzeninde haksız fiiller, Rest. III. (Rest. of Tort, Third) geniş bir şekilde düzenlenmiştir. Sorumluluğun paylaşılması, ekonomik zararlardan doğan sorumluluk, fiziksel ve duygusal zararlar ile ürün sorumluluğu olmak üzere dört ayrı kitaptan oluşan Rest. (Rest III olarak anılacaktır) 2012 yılından itibaren uygulanmaktadır. ABD mahkemeleri içtihat yolu ile haksız fiillere ilişkin kuralları genişletme ve daraltma yetkisine sahiptir²⁸⁷. Haksız fiilden doğan sorumluluk belirli sorumluluk tipleri ile sınırlandırılmış ve tahdididir²⁸⁸. ABD.'de mahkemeler, haksız fiil sorumluluğunun belirlenmesinde de yetkilidirler. Bu yetkilerini kullanırken, haksız fiillerin sorumluluk tiplerinin sınırlı sayıda olduğunu göz önünde bulundurmaları mecburidir²⁸⁹.

Anglo-Amerikan haksız fiil hukukunun güçlü yönünü, her haksız fiil tipinin ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmesi oluştururken; zayıf yönünü haksız fiil oluşturan her davranışın tek tek tetkik edilmesindeki zorluklar oluşturmaktadır. Bu hukuk sisteminde haksız fiillerin genel ve tek bir amacından bahsedilememektedir²⁹⁰.

Kusur açısından, common law hukuku değerlendirildiğinde, kasıt, ihmal yada kötüniyet kusur sorumluluğunun şartı olarak aranmaktadır. Şayet bu sayılanlar bulunmuyor ise, sorumluluk için zararın kusursuz sorumluluk çerçevesinde gerçekleşmiş olması gerekmektedir²⁹¹. Kötüniyet²⁹² farklı anlamlarda kullanılmakla birlikte, failin eyleminde aranan kasıt (trespass) ise, fail tarafından öngörülebilir olmasına rağmen, fail tarafından göz önüne alınmadan fiile devam edilmesi sonucunda hukuk düzenince yasaklanan sonucun meydana gelmesine yönelik istek olarak izah edilmektedir²⁹³.

---

²⁸⁷ Önal, s. 59; 230 dñn. Rest kısaca: Rest. Amerikan hukukunun ikincil resmi kaynağı olarak kabul edilmektedir. Rest. Hukukun hemen tüm alanlarında içtihat derlemesi olarak sunulmakta ve dönemsel zaman dilimlerinde yenilenerek kullanıcılara sunulmaktadır.

²⁸⁸ Esendal, s. 175; Önal, s. 58

²⁸⁹ Sebok, Anthony J. (2003), The Fall and Rise of Blame in American Tort Law, Brooklyn Law Rev., Y.2003, C.68, sa.4, s.1031.<https://brooklynworks.brooklaw.edu/blr/vol68/iss4/5>. Erişim Tarihi: 19.02.2022

²⁹⁰ Gönül Koşar, Günhan (2020), Haksız Fiil Hukukunun Amacı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69 (3), s. 1444- 1445

²⁹¹ Özden Merhacı, Selin (2012), Common Law Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Fiiller, Ankara Barosu Dergisi, Sa: 4, s. 182

²⁹² Özden Merhacı, s. 182 aynen: “Common Law’da kötüniyet iki anlama gelmektedir. İlk anlamı “makul bir gerekçe olmadan hukuka aykırı bir fiilin kasıtlı işlenmesi, ikinci anlamı “bir kimsenin uygun olmayan veya ek bir saikle eylemi işlenmesi” şeklindedir. Kural olarak ikinci anlamı ile haksız fiiller hukuku ilgilenebilir. İstisnası, kötüniyetin haksız fiilin oluşumunda gerekli olması veya sorumlulukla ilgili olması halleridir” şeklinde açıklanmıştır.

²⁹³ Özden Merhacı, s. 183

ABD hukuk düzeninde zarar açısından haksız fiiller üçe ayrılmaktadır. Bunlar, bedene ve eşyaya yönelik haksız fiiller, kişinin ruhsal dokunulmazlığına yönelik olan haksız fiiller, ekonomik zarara yönelik haksız fiillerdir²⁹⁴. Common Law hukukçusu haksız fiilin tespitinde fiilin, hukuk düzeninin haksız fiil olarak düzenlediği fiiller arasında yer alması ile ilgilenir²⁹⁵.

Common law hukukunun, Kıta Avrupası hukukunun haksız fiili değerlendirdiği anlama en yakın olan haksız fiil kategorisi ihmale dayanan haksız fiillerdir (negligence). Negligence'nin şartları, özen yükümü ve ihlali, illiyet bağı ve zarardan oluşmaktadır²⁹⁶.

Sullivan davasında New York Times Gazetesi, insan hakları grubu tarafından ırkçılıkla mücadele ilanını yayınlarken, Alabama Montgomery polis merkezi ile ilgili gerçek dışı iddialarda bulunmuşlardır. Bu gelişme üzerine bir komiser gazete aleyhine dava açmıştır. Mahkemenin verdiği kararda, gazetenin gerçekliğini kontrol etmeden ilan yayımlanmasında ihmalinin olması ve kamu görevlisinin görevi nedeniyle gerçeği yansıtmayan yayından dolayı tazminata hak kazanabilmesi için davalı gazetenin kötüniyet ile hareket ettiğini ispat etmesi gerektiğini karara bağlamıştır. ABD. hukuku açısından 1964 yılında karara bağlanan New York Times v. Sullivan davası ile ifade özgürlüğü, kişilik hakkının korunmasına göre üstün sayılmıştır. Böylece kamu ile ilişkili konularda yayım/yayın yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde davacı basın açıklamasının gerçeği yansıtmadığını ispat yükümlülüğü altına girmiştir²⁹⁷.

Amerikan Yüksek Mahkemesi daha sonra verdiği Gertz v. Robert Welch kararı ile kamuya mal olmuş kişi ile özel kişiler arasında ayırım yapılarak, özel kişilerin, kamuyu ilgilendiren uyuşmazlıklarda kamuya mal olmuş kişilerde olduğu gibi davalının kötüniyetli hareketini değil, ihmallerinin ispatlanmasını yeterli bulmuşlardır²⁹⁸.

---

²⁹⁴ Önal, s. 61

²⁹⁵ Özden Merhacı, s. 181

²⁹⁶ Özden Merhacı, s. 183; Önal, s. 60; Esendal, s. 176

²⁹⁷ Özel (Kişilik Hakkı), s. 59; Esenyel Hanaz, s. 112; Esendal, s. 180- 181; Del Russo, Alexander D. (1981), Freedom of The Press And Defamation: Attacking The Bastion of New York Times Co. V. Sullivan, Saint Louis University Law Journal, Vol:25, s. 501-502; Gray, Fred D., The Sullivan Case: A Direct Product of The Civil Rights Movement, Case Western Reserve Law Review, Vol: 42, s. 1223- 1228. Heinonline Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 12.03.2022

²⁹⁸ Özel (Kişilik Hakkı), s. 60; Elmasulu, s. 47

5.6.3. İsviçre Hukuku

İsviçre hukuk düzeninde, haksız fiillere uygulanacak hukuk konusu genel olarak başlığı altında 132 ve 133. maddeleri; özel olarak başlığı altında 134-140 maddeleri arasında altı ayrı haksız fiil türüne yer verilmiştir²⁹⁹. İsviçre MÖHUK. md.132’de haksız fiillerde hukuk seçimi, md. 133’te ise uygulanacak hukuku ilişkin objektif bağlama noktaları düzenlenmiştir³⁰⁰. İsviçre hukukunda kişilik hakkının kitle iletişim aracı kullanmaksızın ihlal edilmesinde uygulanacak hukuk konusunda md. 132 yapılacak hukuk seçimi konusunda tarafları sınırlandırmakta hakimin hukuku dışında bir hukuk seçme imkanı vermemektedir³⁰¹.

İsviçre MÖHUK. md. 133/1 zarar gören ile zarar verenin ortak mutad mesken hukuku bulunması durumunu, md. 133/2 tarafların ortak mutad meskeni bulunmuyor ise, fiilin işlendiği yer hukukunun; fiil yeri ile zarar yerinin farklı olması halinde, zarar veren zararın o yerde ortaya çıkabileceğini öngörebilecek durumda değilse, fiil yeri hukukunun uygulanmasını düzenlemektedir. Aynı kanun md. 133/3’te taraflar arasında haksız fiilden önce mevcut bir ilişkinin var olması ve bu ilişkinin haksız fiil ile ihlal edilmesi durumunda, haksız fiille alakalı olan taleplere, daha önce mevcut olan ilişkiye uygulanacak hukuk uygulanmasını düzenlemektedir. Uygulanacak hukukun tespitinde, md. 15’te daha sıkı ilişkili hukuk, hakimin hukuku yani İsviçre hukuku seçimi hariç, her zaman uyuşmazlıklarda göz önünde bulundurulacak ve daha sıkı ilişkili hukukun bulunması halinde uygulanabilecektir³⁰².

İsviçre MÖHUK. md. 139’da kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili özel düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenleme ile kişilik hakkının medya yolu ile ihlalinde uygulanacak hukuku göstermektedir³⁰³. İsviçre hukukunda internete, md. 139’da medya düzenlemesi

---

²⁹⁹ Sariöz, Ayşe İpek (2011), Haksız Rekabetten Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Yetkili Mahkeme, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 152

³⁰⁰ Sariöz, s. 74

³⁰¹ Tütüncübaşı, s. 162

³⁰² Sariöz, s. 75- 76: Aynen, “İsviçre MÖHK. m. 15 uyarınca, “somut olayın bütün şartları göz önüne alındığında, İsv. MÖHK. ’da yer alan kurallar uyarınca belirlenen hukuk dışında, olay ile daha sıkı ilişkili olduğu anlaşılan başka bir hukukun belirlenmesi halinde, istisnai olarak bu hukuk uygulanır. Bu hüküm tarafların hukuk seçimi yaptıkları durumlarda uygulanmaz.” Genel hüküm niteliğindeki bu düzenleme İsviçre MÖHK. ’da düzenlenen tüm uyuşmazlıklar açısından geçerlidir.

³⁰³ Özel (Kişilik Hakkı), s. 106- 107

içerisinde yer verilmemektedir. Ancak İsviçre doktrinde, internetin, herhangi bir içeriği belirsiz sayıda kişilere iletme amacına yönelik olması nedeniyle medya kapsamında değerlendiren görüşler bulunmaktadır³⁰⁴. Ana hatları ile mukayeseli hukuku incelemiş bulunuyoruz. Aşağıda kanunlar ihtilafı kuralları ayrıntılarıyla incelenecektir.

---

³⁰⁴ Tekin, s. 275

6. KİŞİLİK HAKKININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI İLE İHLALİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUK

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde her ikisi de temel hak niteliği taşıyan kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğünün karşı karşıya geldiği hususu ile ortaya çıkan uyuşmazlıklarda AIHM ve Yargıtay'ın kullandığı dengelenme kriterlerine yukarıda değinilmiştir³⁰⁵. Konuya ilişkin yabancılik unsuru taşıyan uyuşmazlıklarda karşı karşıya gelen hakların dengelenmesi uygulanacak hukukun bu iki hakkı ne derece koruduğuna bağlı olarak değişecektir. Bu yönüyle uygulanacak hukukun tespiti taraflar için de çok önemli olmaktadır.

Bilim ve teknolojideki hızlı ilerleme kitle iletişim araçlarının çeşidi ve hızını artırmıştır. Bu gelişmelerin olumsuz yönünden biri de kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlallerini artırmasıdır. Bu gelişmeler, genel haksız fiil kurallarının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Aynı zamanda ayrı bir düzenleme yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Milletlerarası özel hukukta kanunlar ihtilafı kurallarının özelleştirilmesi yönünde eğilimler olmasına rağmen, kişilik hakkına ilişkin özel kanunlar ihtilafı kuralının kabul edilmesi henüz yaygın olarak benimsenmemiştir³⁰⁶. Milletlerarası özel hukukta kişilik hakkı ihlallerinden doğan sorumluluk hakkında Almanya, Avusturya gibi bazı devletler, konuyu akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuka ilişkin genel kanunlar ihtilafı kuralı kapsamında değerlendirerek bu yönde kanuni düzenlemeler yapmışlardır. İsviçre ve ondan esinlenen Türkiye gibi devletler ise konuya ilişkin özel kanuni düzenlemeler yapmışlardır³⁰⁷.

Kişilik hakkı kapsamındaki değerleri her devletin kendi milli değerleri kapsamında koruması, ifade özgürlüğü ve kişilik hakkının karşı karşıya gelmesi, her iki tarafın menfaatlerinin dengelenmeye çalışılması, farklı bakış açılarına sahip devletlerin bir araya gelerek ortak bir kanunlar ihtilafı kuralı oluşturmalarını engellemiştir. Bu duruma, AB'ye üye devletlerin anlaşma sağlayamamış olmaları nedeniyle kişiliğin korunması düzenlemesinin Roma II Tüzüğünden çıkarılması örnek olarak gösterilebilir.

---

³⁰⁵ Bkz. Kişilik Hakkı İhlallerinde Kullanılan Kitle İletişim Araçları, 3.1. Basın

³⁰⁶ Comparative Study on the Situation in the 27 Member States As Regards the Law Applicable to Non-contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality. JLS/2007/C4/028. Final Report. s. 77. <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Mainstrat%20Study.pdf>. Erişim Tarihi: 05.08.2022. (Karşılaştırma Çalışması Nihai Raporu)

³⁰⁷ Güner, Cemil (2020), Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y: 8, S: 15, s. 256-257

Uygulanacak hukukun tespitinden önce vasıflandırma ve vasıflandırma probleminin çözümünde kullanılan yöntemler incelenecektir. Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde birden fazla fiil ve zarar yeri olabilmektedir. Bu nedenle vasıflandırma konusundan sonra kişilik hakkı ihlalinin oluşum zamanı ve yeri incelenecektir.

6.1. Vasıflandırma (Bağlanma Konusu ve Yorumu)

Yabancı unsurlu hukuki olay veya ilişkide, uygulanacak maddi hukuku gösteren kurallara kanunlar ihtilafı kuralları denilmektedir. Kanunlar ihtilafı kuralları, gösterici kurallar (bağlama kuralları) olarak da adlandırılmaktadır. Çünkü yabancı unsurlu özel hukuk ilişkisinde yalnızca uygulanacak maddi hukuku göstermektedir. Örneğin 5718 SK. md. 18’de “*Nafaka talepleri, nafaka alacaklısının mutad meskeni hukukuna tabidir*” düzenlemesinde görüldüğü üzere, kanunlar ihtilafı kuralları uyuşmazlıkta uygulanacak hukuki düzenlemeyi bizzat içermemekte, yalnızca uyuşmazlığa uygulanacak hukuka işaret etmektedir³⁰⁸.

Kanunlar ihtilafı kuralları, bağlanma konusunun belirlenmesinde, kural olarak genel kavramları (sistem kavramlarını) kullanır. Bu kavramlar, o kanunlar ihtilafı kuralının düzenlediği yaşam ilişkilerini gösterir. Ehliyet, evlenme, soybağı, haksız fiiller, şekil vd. örnek olarak gösterilebilir. Bu nedenle kanunlar ihtilafı kuralının konusu denilince, şayet hukuki işlem ehliyeti söz konusu ise, şu hukuk; şayet şekil söz konusu ise, bu hukuk uygulanmalı şeklinde anlaşılmalıdır³⁰⁹.

Kanunlar ihtilafı kurallarının iki zorunlu unsuru bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, belirli bir hayat ilişkisi (bağlanma konusu) ve ikincisi bağlanma konusunun belirli bir hukuk düzenine tabi olmasında dikkate alınan olay (bağlanma noktası) olmaktadır. Bağlanma ise, bağlanma konusunun bağlanma noktası yoluyla belirli bir hukuk düzenine tabi tutulmasıdır³¹⁰.

---

³⁰⁸ Şanlı, Cemal/ Esen, Emre/ Ataman Figanmeşe, İnci (2021), Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 26-28; Yağcı, Salim Serdar (2017), Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a armağan, c:19, Özel Sayı, s. 2635

³⁰⁹ Nomer, Ergin (2017), Devletler Hususi Hukuku, 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 97

³¹⁰ Nomer, s. 96; Anbarlı Bozatay, Şeniz/ Turan, Şeydanur (2021), Yabancılık Unsurlu Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına Uygulanacak Hukukun Tespiti: Kanunlar İhtilafı Kuralları, The Journal of International Civilization Studies, Volume: VI, Issue: I, p. 37

Vasıflandırma bir hukuki kavramın hukuki karakterinin tespiti anlamına gelmektedir. İç hukukta yapılan vasıflandırma ile milletlerarası özel hukukta yapılan vasıflandırmanın birbirinden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Milletlerarası özel hukuk açısından vasıflandırma problemi, hukuki kavramların farklı hukuk düzenlerinde farklı anlaşılmasından kaynaklanabilmektedir³¹¹.

Vasıflandırma problemi çeşitli durumlarda oluşabilmektedir. İlk olarak, iç maddi hukuk ile yabancı maddi hukuk arasında sistem farklılıklarının olmasıdır. Örneğin, mirasçısı bulunmayan terekeye devletin sahip çıkması hali, bir hukuk düzeninde miras hukukuna, başka bir hukuk düzeninde ise sahipsiz mala el koyma hukukuna ilişkindir³¹². Konu hakkında bir diğer örnek, zamanaşımı müessesesidir. Zamanaşımı kimi hukuk düzenlerinde usul hukukuna, kimi hukuk düzenlerinde ise maddi hukuka ilişkin olmaktadır³¹³.

İkinci bir durum, hakimin maddi hukukunda herhangi bir düzenlemenin bulunmamasıdır. Örneğin, Anglo-Amerikan hukukunda bulunan “trust” hukuki müessesesi, teşkilatlandırılmış bir mal varlığını ifade etmektedir. Ancak ne Kıta Avrupası hukuklarında ne de Türk hukukunda trust’a ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır³¹⁴. Üçüncü durum, iç maddi hukuk ile milletlerarası özel hukuk kuralları arasındaki sistem farklarının bulunması halidir. Örneğin, milletlerarası özel hukukta, evlenme, boşanma gibi genellikle aile hukukunda karşılaşılan mutad mesken kavramı, TMK.’da düzenlenmemesine rağmen, 6100 sayılı HMK.’ da düzenlenmiştir³¹⁵.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlali durumunda, birden fazla zarar yeri ve uygulanacak hukuk ile karşılaşmak mümkündür. Bir uyuşmazlığa aynı anda birden fazla hukukun uygulanabilmesi imkan dahilinde değildir. Bu nedenle evleviyetle vasıflandırma konusundaki problem çözülmeye çalışılmalıdır. Nomer’e³¹⁶ göre, vasıflandırma hukuku, bağlanma konusunu yorumlayacak olan hukuk düzenini ifade etmektedir. Bağlama

---

³¹¹ Doğan, Vahit (2021), Milletlerarası Özel Hukuk, 7. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, s.220. (Kitap)

³¹² Nomer, s. 97; Doğan (Kitap), s. 221

³¹³ Şanlı vd., s. 55

³¹⁴ Nomer, s. 99

³¹⁵ Tekinalp, Gülören (2020), Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları, 13. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, s. 37. (MÖHUK. Güncel)

³¹⁶ Nomer, s. 100

konusunun vasıflandırılması sorununun çözümü için dört yöntem öngörülmüştür. Bunlar: *lex fori*, *lex causae*, bağımsızlık teorisi, üç teorinin değişik şekilleri (karma teori) dir.

6.1.1. Lex Fori Yöntemi

Doktrinde en çok taraftar kazanmış teori *lex fori*'dir. Hakim bağlanma konusu hayat ilişkisini kendi hukuk düzenine uygun olarak hukuki bir nitelendirme yapacak yani vasıflandıracaktır. Kısaca Türk hakimini Türk maddi hukukuna göre vasıflandırma yapacaktır³¹⁷. Haksız fiilin nerede işlendiği hususuna bakılmaksızın haksız fiil sorumluluğuna *lex fori*'nin uygulanması, mahkeme seçiminin keyfi olmasıyla birlikte adil olmayan sonuçlara yol açmaktadır³¹⁸. Davacının kendi lehine olan hukuku seçmesi durumunda her ülkede farklı neticelenen davalar ortaya çıkabilecek ve bu durum milletlerarası hukukta karar yeknesaklığını olumsuz etkileyebilecektir.

Lex fori yöntemi, hakimin hukukunda bulunmayan kavramlar ya da farklı sistem kavramları için düzenlenmiş olan hukuki müesseselerin yorumunda çözüm üretmemektedir. Örneğin, zamanaşımının *lex fori* de maddi hukuka *lex causae*'de usul hukukuna girmesi halinde bu yöntemin yetersiz kalmaktadır. *Lex fori* hukukunda düzenlenmemiş bir kavram olan *trust*'u hakim yine kendi hukukuna göre yorumlayamayacaktır³¹⁹.

6.1.2. Lex Causae Yöntemi

Uyuşmazlık konusu hayat ilişkisinin, milletlerarası özel hukukun tatbiki sonucu belirlenen hukuk düzeninde, davanın esasına uygulanacak olan maddi hukuka göre vasıflandırılmasıdır³²⁰. Bu yöntemin olumlu tarafı, bütün hukuk sistemlerini eşit değerde görmeyi esas almasıdır. Bu nedenle hakim yabancı hukuku ait olduğu ülkedeki gibi anlayacak ve uygulayacaktır³²¹. Bu yöntemde hakimin kendi hukuk sisteminde

---

³¹⁷ Nomer, s. 100; Yağcı, s. 2639

³¹⁸ Tekinalp (MÖHUK. Güncel). s. 353; Özel, Sibel (2021), Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun “Daha Sıkı İlişkili Hukuk” Temelinde Belirlenmesi, *Public and Private International Law Bulletin*, C:41, S:2, s. 486. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ppil/issue/64125/939398>. (Kısaca: Haksız Fiil), Erişim Tarihi: 08.09.2021

³¹⁹ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s.38

³²⁰ Nomer, s. 101; Yağcı, s. 2641

³²¹ Doğan (Kitap), s.221

uygulanacak hukuku belirlemeden *lex causae*'ye nasıl ulaşılacağı konusu bir döngüsel sonuçsuzluk oluşturduğundan eleştirilmektedir³²². Bu eleştirilerin nedenleri şöyle sıralanabilir³²³: Yetkili hukukun tespitinden önce, yetkili bir hukuk varmış gibi hareket edilmektedir. Kavramların vasıflandırılması da bu varsayılan yetkili hukuka göre yapılmaktadır. Hakim bu işlemlerden sonra, kendi hukukunun kanunlar ihtilafı kurallarına göre yetkili hukuku tespit etmektedir.

6.1.3. Bağımsızlık Yöntemi

Bu yöntem, *lex fori* ya da *lex causae* yöntemini kullanmanın zorunlu olmadığını belirtmektedir. Vasıflandırmanın, kanunlar ihtilafı hukukuna özgü, bağımsız ve özel kavramlarla yapılmasını savunan görüştür³²⁴. Bu yöntemde karşılaştırmalı hukuktan yararlanılması tavsiye edilmektedir. Bütün devletler tarafından kabul edilebilecek kavramların oluşturulması ve geliştirilmesi temeline dayanmaktadır. Devletler üstü hukuki kavramların oluşturulması için, devletleri çalışmaya teşvik etmesi en önemli özelliğidir.

Bu yöntem, mahkemelere fazla yük getirmesi, kesin sonuca ulaştırmaması ve mukayeseli hukuka göre belirlenecek sistem kavramlarının içeriğinin tespitindeki zorluklar nedeniyle eleştirilmektedir³²⁵.

6.1.4. Üç Teorinin Değişik Şekillerde Kullanımı (Karma) Yöntem³²⁶

Bu başlık altında yer alan ilk yöntem genişletilmiş *lex fori*'dir. Bu yöntemde esas metot, hakimin hukukunda yer alan kavramlara (konu, sebep) göre vasıflandırma yapılmasıdır. Kavramlar yorumlanırken eşzamanlı olarak gönderme yapılan hukuk kurallarının fonksiyonları da göz önünde bulundurulmalıdır. Yabancı hukukta, hukuki sorun teşkil eden bir kavram olduğu takdirde bu kavram tüm kapsamı ile hakimin hukukuna aktarılabilecektir.

---

³²² Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 38

³²³ Doğan (Kitap), s. 222

³²⁴ Nomer, s. 102; Yağcı, s. 2642

³²⁵ Doğan (Kitap), s. 222

³²⁶ Tekinalp, Gülören (2006), Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 9. Baskı, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım, s. 32, Hiperkitap Veritabanı Erişim Tarihi: 07.09.2021

İkinci yöntem kademeli yorum yöntemidir. Uygulanacak hukukun bulunması ilk kademeyi, kavramların yorumunu yapacak olan lex causae ise ikinci kademeyi oluşturacaktır. Bu teoride lex fori yöntemiyle vasıflandırma yapılması ve ikinci kademede gerçek vasıflandırma değil sadece hukuki ilişkinin uygulanacak hukuktaki yerini tespit edilmesi söz konusudur³²⁷.

Bütün vasıflandırma problemlerini çözebilen tek bir yöntem bulunmamaktadır. Bu yöntemlerden hiçbiri diğerine üstün tutulmamaktadır. Yukarıda sayılan yöntemlerin her biri hem hakime vasıflandırma probleminin çözümünde alternatif olmakta hem de hakimin daha adil ve uygulanabilir kararlar vermesine hizmet etmektedir³²⁸.

6.2. Kişilik Hakkı İhlalinin Vasıflandırması

6.2.1. Kişisel Statü

Kişilik hakkı ihlali nedeniyle açılan davalarda, uygulanacak hukukun tespiti için vasıflandırma yapılması önceliklidir. Kişilik hakkı ihlali gerçekleşmişse, ilk amacın kişiliğin korunması olduğunu düşünen hukuk düzenleri, kişilik hakkı ihlallerini kişisel statü olarak vasıflandırmaktadır.

Milletlerarası özel hukukta azınlıkta kalan görüş bu tür ihlalleri kişisel statü olarak vasıflandırmaktadır. Örnek olarak, Alman hukukunda ve Avusturya hukukunda azınlıkta kalan görüşün vasıflandırmaları verilebilir. Kişilik hakkı ihlalinin kişisel statü olarak vasıflandırılması tercih edilirse, bağlama noktaları: vatandaşlık, ikametgah veya mutad mesken olabilecektir³²⁹. Kişilik hakkı ihlali, kişilik hakkı kapsamındaki değerlerin korunmasına yöneliktir. Ne var ki kişisel statü olarak vasıflandırma kişilik hakkı ihlal edilen tarafı dikkate almaktadır. Oysa ki bu tür uyuşmazlıklarda hem iki taraf hem de iki tarafın farklı menfaatleri bulunmaktadır. Kişisel statü olarak vasıflandırma, yalnızca tek tarafı (mağduru) dikkate aldığından uyuşmazlığı çözümsüzlüğe götürmektedir³³⁰. Bu nedenle kişisel statü görüşünü destekleyenler azınlıktadır.

---

³²⁷ Doğan (Kitap), s. 223; Nomer, s. 103-104

³²⁸ Şanlı vd., s. 59

³²⁹ Nomer, s. 112; Özel (Kişilik Hakkı), s.81; Etlioğlu Erçetingöz, s. 88,89

³³⁰ Özel (Kişilik Hakkı), s. 82

6.2.2. Haksız Fiil Statüsü

Türkiye'nin de içinde bulunduğu baskın görüşe göre, kişilik hakkı ihlalleri haksız fiil olarak vasıflandırılmaktadır³³¹. Common law hukuk sisteminin uygulandığı bütün ülkelerde şeref ve haysiyetin ihlali haksız fiil olarak kabul edilmektedir. Kişilik hakkı ihlallerinin haksız fiil olarak vasıflandırılması halinde, uygulanacak hukukun tespiti için ika yeri hukuku veya daha sıkı ilişkili hukuka ait farklı bağlama noktaları kullanılabilir³³².

Vasıflandırmada esas alınan maddi hukuk kavramları lex foriye göre belirleneceğinden Türk hakimi yabancılık unsuru taşıyan bir kişilik hakkı ihlali haksız fiil olarak vasıflandıracaktır³³³. Kişilik hakkı ihlali, Alman hukuku ve Avusturya hukukunun çoğunluk görüşüne göre; İsviçre hukuku ve Türk hukukunda ise her daim haksız fiil olarak vasıflandırılmıştır³³⁴. Görüldüğü üzere kişilik hakkı ihlallerinin farklı vasıflandırılması hakimi farklı bağlama noktalarına ve farklı sonuçlara götürmektedir.

6.2.3. Türk Hukukunda Vasıflandırma ve İlgili Bağlama Kuralları

Türk hakimi, yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkta ilk olarak ihlal edildiği iddia edilen hakkın, kişilik hakkı kapsamında olup olmadığını inceleyecektir. Şayet yabancılık unsuru bulunan kişilik hakkı ihlali varsa Türk hukuk düzenince kabul edildiği şekliyle haksız fiil olarak vasıflandıracaktır³³⁵. Akabinde bu ihlalin kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini inceleyecektir.

5718 sayılı MÖHUK.'ta kişilik haklarının ihlalinde haksız fiillere ilişkin genel kural md. 34'te ve kişilik haklarının kitle iletişim araçları ile ihlalden sorumluluk ise md. 35'te özel kural olarak düzenlenmiştir. Bu kurallar, bu çalışmada genel ve özel bağlama kuralı olarak anılacaktır.

---

³³¹ Nomer, s. 368; Özel (Kişilik Hakkı), s. 82

³³² Özel (Kişilik Hakkı), s. 81; Etlioğlu Erçetingöz, s.89

³³³ Doğan (Kitap), s. 446; Nomer, s. 368

³³⁴ Özel (Kişilik Hakkı), s. 82

³³⁵ Özel (Kişilik Hakkı), s. 83

6.2.3.1. Haksız fiillerden kaynaklanan sorumluluğa ilişkin genel bağlama kuralı

Türk hukukunda yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlıkta, kitle iletişim araçları kullanılmadan devletlerarası kişilik hakkı ihlalleri gerçekleşirse 5718 SK. 34.md. haksız fiile ilişkin genel kurala tabi olmaktadır.

5718 S. MÖHUK. md. 34'te “(1) *Haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tâbidir.*

(2) *Haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması hâlinde, zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanır.*

(3) *Haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması hâlinde bu ülke hukuku uygulanır.*

(4) *Haksız fiile veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukuk imkân veriyorsa, zarar gören, talebini doğrudan doğruya sorumlunun sigortacısına karşı ileri sürebilir.*

(5) *Taraflar, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçebilirler”* düzenlemesi yer almaktadır.

6.2.3.2. Kişilik hakkı ihlalinden kaynaklanan sorumluluğa ilişkin özel bağlama kuralı

Türk hukukunda kitle iletişim araçlarıyla kişilik haklarının ihlalinde sorumluluğa uygulanacak hukuk özel olarak 2007 tarihli 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 35. maddesinde “Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk” kenar başlığı ile düzenlenmiştir. Bu tez çalışmasının konusunu da bu madde oluşturmaktadır.

5718 S. MÖHUK. md. 35'te “(1) *Kişilik haklarının, basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçları ile ihlâlinden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre;*

a) *Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku,*

b) *Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya*

c) *Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır.*

(2) *Kişilik haklarının ihlâlinde cevap hakkı, süreli yayınlarda, münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayınlandığı ülke hukukuna tâbidir.*

(3) *Maddenin birinci fıkrası, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması yolu ile kişiliğin ihlâl edilmesinden doğan taleplere de uygulanır” özel düzenlemesi bulunmaktadır.*

6.3. Kişilik Hakkı İhlalinin Oluşum Zamanı ve Yeri

6.3.1. Genel Olarak

Milletlerarası alanda uzun süre uygulanan ika yeri (lex loci delicti comissi) kişilik hakkı ihlallerinde de uygulanmaktadır³³⁶. Ancak kişilik hakkı ihlallerinin oluşum anı ve yerinin tespiti için, haksız fiillerde fiil yerinin mi yoksa zarar yerinin mi esas alınacağı belirlenmelidir. Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerinde, ihlalin oluşum yerinin tespiti, fiil yeri, zarar yeri tespiti, fiil veya zarar yerlerinin çokluğu, lokalizasyon sorunlarının eklenmesiyle daha da zorlaşmaktadır³³⁷. Bazı ülkelerde kanunlarda düzenlenmişken bazı ülkelerde doktrin ve yargısal içtihatlarla dayanarak uygulanmaktadır³³⁸. Milletlerarası bazı düzenlemeler fiil yeri ile zarar yerini alternatif olarak dikkate alınırken; diğer bazı düzenlemeler iki hukuktan hangisi mağdur lehine ise o hukukun uygulanmasını tercih etmişlerdir³³⁹.

Kitle iletişim araçları yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde, kişilik hakkı ihlali, yayım/yayın içeriğinin muhatap dışında üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi (alenileşmesi) ile gerçekleşmektedir³⁴⁰. Burada her bir kitle iletişim aracı için ayrı ayrı yayım/yayın aşamaları dikkate alınarak ihlalin oluşum zamanı ve yeri tespit edilmelidir. Kişilik hakkının ihlâl edilmesi, kitle iletişim araçları kullanılarak ve kitle iletişim araçları kullanılmadan gerçekleştirilen ihlaller şeklinde ikiye ayrılarak incelenecektir.

---

³³⁶ Tütüncübaşı, s. 138

³³⁷ Özel (Kişilik Hakkı), s. 83; Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 353

³³⁸ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 353

³³⁹ Doğan (Kitap), s. 441

³⁴⁰ Özel (Kişilik Hakkı), s. 85

6.3.2. Kişilik Hakkı İhlalinin Oluşum Yeri

6.3.2.1. Kitle iletişim araçları kullanılmadan kişilik hakkının ülke dışı ihlali

Kişilik hakkı ihlalinin bu türünde, zarar veren (fail) tek bir açıklamayla, mektup, telefon, telgraf, fax, e-posta ile başka ülkede bulunan muhatabın kişilik hakkını ihlal etmektedir. Bu tür mesafeli haksız fiillerde, fail bulunduğu ülkede kişilik hakkını ihlal eden içeriği (açıklamay) göndermekte; bu gönderinin muhatap tarafından alınıp içeriğinin öğrenmesi ile sonuçlarını doğurmaktadır. Zarar, muhatabın gönderi içeriğini öğrendiği anda olduğundan, kişilik hakkı ihlalinin oluşum anı ve yeri eş zamanlıdır. İç hukukumuzda sadece muhataba yapılan yayım da kişilik hakkı ihlali oluşturmaktadır³⁴¹. Muhataba gönderilen bu ileti teknik anlamda yayım anlamına gelmektedir ki bu durum kişilik hakkı ihlalinin oluşum yerinin tespiti açısından önemlidir³⁴².

6.3.2.2. Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlali

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinin yayın ile gerçekleştiği belirtilmiştir³⁴³. İka yeri, haksız fiilin kısmen veya tamamen yapıldığı yerdir. Haksız fiilin tamamlanmasında hazırlık hareketlerinin yapıldığı yer, ika yeri kapsamında değerlendirilmemektedir³⁴⁴. Zarar, yayın sonucunda olduğu için, kişilik hakkının ihlal eden fiil yeri ile zarar yerinin aynı yer olduğu belirtilmiştir³⁴⁵. Genellikle yayım yeri ve zarar yeri aynı olmakla birlikte her zaman örtüştüğü söylenemeyecektir³⁴⁶. Netice itibariyle yayım/yayın yer ve zaman bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

---

³⁴¹ Özel (Kişilik Hakkı), s. 84: Tek Bir Açıklamayla Gerçekleşen İhlaller olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca iç hukuk açısından dpn. 16 bkz.

³⁴² Göğer, Erdoğan (1965- 1966), Haksız Fiilden Doğan Borçların Tabii Olduğu Kanun, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 22-23, Sayı 1-4, s. 500. (Kısaca: Uygulanacak Hukuk)

³⁴³ Castel, Jean-Gabriel (1990), Multistate Defamation: Should the Place of Publication Rule be Abandoned for Jurisdiction and Choice of Law Purposes?, Osgoode Hall Law Journal, Vol.28, No:1, 1990, p. 164-165 Google Akademik, Erişim Tarihi: 15.06.2021

³⁴⁴ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 356

³⁴⁵ Svantesson, Dan Jerker B. (2005), 'Place Of Wrong' in the Tort of Defamation - Behind the Scenes of a Legal Fiction, Bond Law Review, Article: 7, Volume: 17, Issue: 2, p. 151, Google Akademik Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 09.06.2021 (Tort of)

³⁴⁶ Özel (Kişilik Hakkı), s. 94

Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerini, gerçekleşme yeri açısından Svantesson³⁴⁷ altı adımlı bir modelle açıklamıştır³⁴⁸. Birinci adım oluşturma (yayım/yayın içeriğinin hazırlanması) , ikinci adım gönderme (okuyucu, izleyici ve dinleyicilere gönderilmesi), üçüncü adım kişilere ulaşması (gönderilerin birçok kişiye ulaşması), dördüncü adım kişilerin içeriğe vakıf olması (içeriğe ulaşan kişilerin konuya vakıf olmaları), beşinci adım içeriğin sonuçları (içeriğin olumsuz sonuçlara neden olması) ve altıncı adım etkileri hissetme (kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin olumsuz etkileri hissetmesi) aşamaları olarak sıralayabiliriz. Her bir kitle iletişim aracı için fiil ve zarar yerlerinin tespitinde bu modele göre uyarlanmaya çalışılacaktır.

6.3.3. Kitle İletişim Araçlarıyla Kişilik Haklarının İhlalinin Gerçekleşme Yeri Açısından Yayım/Yayın İçeriğinin Adımları

6.3.3.1. Birinci adım: oluşturma (yayım/ yayın içeriğinin hazırlanması)

Yayım/Yayın'ın içeriğinin hazırlanması adımı, kişilik hakkını ihlal eden ifadelerin yazılması, işitsel görsel yayınlarda program akışında kullanılmak üzere izinsiz fotoğrafların çekilip hazırlanması, internette hakaret içeren e-postanın taslak olarak hazırlanması örnek olarak verilebilir. Bu adımda ne kişilik hakkı ihlal eden fiil ne de zarar oluşmamıştır³⁴⁹. Fiil yeri olarak bu adımın başlangıç noktası olarak alınması icra edilmemiş bir düşünceden kişinin sorumlu tutulması ile eşdeğer olacaktır ki bu durum insan haklarına aykırılık oluşturacaktır³⁵⁰. Bu aşamada yayın içeriği hazırdır fakat yayınlanmamış ve herhangi bir kişilik ihlali oluşmamıştır.

6.3.3.2. İkinci adım: gönderme (okuyucu, izleyici ve dinleyicilere gönderilmesi)

Yayının anlamı ve gerçekleşme zamanı hukuk düzenlerinde farklılıklar içerebilmektedir. İçeriğin gönderilmesi, kitle iletişim aracının türüne ve teknolojik özelliğine göre değişecektir. Türk hukukuna göre, 5187 sayılı Basın Kanunu md. 2/ b'de "*Yayım: Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulmasını*" ifade etmektedir. 6112 SK. 3/1- z(ff)'de "*Yayın hizmeti: Medya hizmet sağlayıcının editoryal sorumluluğu altında ve*

³⁴⁷ Svantesson (Tort of), p. 160-161

³⁴⁸ Esenyel Hanaz, s. 321

³⁴⁹ Svantesson (Tort of), s. 163

³⁵⁰ Svantesson (Tort of), s. 176

temel amacı kamuoyunu bilgilendirmek, eğlendirmek veya eğitmek üzere elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sunmak olan, bireysel iletişim hariç olmak üzere, televizyon yayın hizmeti, isteğe bağlı yayın hizmeti ve ticarî iletişim ile radyo yayın hizmetini” belirttiği düzenlenmiştir. 5651 SK. 2/1(ğ)’de “İnternet ortamında yapılan yayın: İnternet ortamında yer alan ve içeriğine belirsiz sayıda kişilerin ulaşabileceği verileri” ifade ettiği bildirilmektedir. Türk hukukunda bu düzenlemelerin ortak noktası olarak kamuya sunulma, bireysel iletişim dışında belirsiz sayıda kişilere sunulma olduğu gözlemlenmektedir. Burada basılı gazete gönderme, e-gazete yayınlama, radyo/televizyon yayını gibi kullanılan araca göre çeşitli şekillerde olabilmektedir. Bu adımda eylem gerçekleşmiş olsa da zarar henüz gerçekleşmemiştir³⁵¹. Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlaline ilişkin içeriğin gönderilmesi işlemi yapılmış olsa dahi bu aşamada zarar meydana gelmemiştir.

Kıta Avrupası hukukunda yayın yeri ve dağıtım yeri ayrımı yapılarak düzenlenmiştir. İngiltere’de basılan ve Fransa’da yayınlanan bir gazete düşünüldüğünde İngiltere yayın yeri, Fransa dağıtım yeri olmaktadır³⁵². İngiltere hukuk düzeninde yayın, hakaret hukukuna ilişkin özel bir anlama sahiptir³⁵³. Bir gazete için aynı sayının her satışı bir yayın, televizyon içinse her bir kişinin aynı televizyon yayını izlemesi ayrı birer yayın anlamına gelmektedir³⁵⁴. İngiltere hukuk düzeninde yayın yeri, gazetenin satıldığı yer veya televizyon programının izlendiği yer olmaktadır.

Yayının gerçekleşme zamanı, devletlerin tek yayın veya çoklu yayın kuralından hangisini benimsediğine göre değişmektedir. ABD. hukukunda tekli yayın kuralı benimsenmiştir. Bu kurala göre, aynı yayının kaç kişiye veya devlete ulaştığına bakılmaksızın yalnızca bir yargı çevresinde tek dava açılabilir³⁵⁵. AB.’ne üye ülkelerde çoklu yayın kuralı benimsenmiştir. Bu kurala göre, aynı gazetenin satıldığı her yer ve aynı televizyon programının izlendiği her yerde ayrı bir yayın gerçekleşmekte ve o yerlerde ayrı bir dava

---

³⁵¹ Svantesson (Tort of), s. 164-165

³⁵² Hartley, Trevor C. (2010), Libel Tourism' And Conflict Of Laws, Vol: 59 No:1, p. 27. <https://www.jstor.org/stable/25622268>, Erişim Tarihi: 10.12.2021

³⁵³ Svantesson, Dan (2003). The Place of Action Defence A Model for Cross-Border Internet Defamation. Australian International Law Journal. p. 176. HeinOnline Veri Tabanı, Erişim Tarihi:3.12.2021.(İnternet)

³⁵⁴ Hartley, s. 26

³⁵⁵ Hartley, s. 28

sebebi olmaktadır³⁵⁶. Tekli ve çoklu yayın kuralları ilerleyen bölümlerde kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yerinin lokalizasyonu başlığı altında incelenecektir.

6.3.3.3. Üçüncü adım: kişilere ulaşması (gönderilerin birçok kişiye ulaşması)

Yayımın yani dağıtımın gerçekleşme anı açısından iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki basılmış eserin ilgililerin egemenlik alanına girmesi (örneğin gazetenin abonenin posta kutusuna konulduğu anda); ikinci görüş, basılmış eserin yayımlayan kişinin egemenlik alanından çıkmış olduğu anda yayım gerçekleşmiştir³⁵⁷. Bu adım posta kutusuna gelen bir mektup, gelen kutusuna düşen bir e-posta, radyo yayınının kişinin radyosu tarafından alınması gibi şekillerde örneklendirilebilir.

Yazılı yayım bakımından Türk hukukunda, yayımın içeriğinin gönderilmesi ve alınması farklı zamanlarda gerçekleşmektedir. Bu duruma, gazetenin basım yerinden gönderilmesi ve dağıtım yerlerine ulaşması örnek olarak gösterilebilir. Yazılı yayımlarda ikinci ve üçüncü adım farklı zamanlarda gerçekleşmektedir. Radyo ve televizyon ile internet yayınlarında ise içeriğin gönderilmesi ile alınması aynı zamanda gerçekleştiği için ikinci ve üçüncü adım birleşmiştir. Kişilik hakkını ihlal eden içeriğin üçüncü kişilerce ulaşılabilir hale gelmesi bu adımı oluşturmaktadır. Radyo yayınının aynı anda alınabilir olması, mesaj içeriğinin e-posta kutusuna gelmiş olması, bayiinden gazetenin alınması bu adıma örnek olarak verilebilir. Yayıncı tarafından gönderilen içerik okuyucu, izleyici ve dinleyici tarafından ulaşılabilir haldedir³⁵⁸. Bu adımda yayım içeriği üçüncü kişilerce ulaşılabilir konumdadır. Bu adımda ikinci adımda olduğu gibi henüz zarar oluşmamıştır³⁵⁹.

---

³⁵⁶ Warshaw, Aaron (2006), "Uncertainty from Abroad: Rome II and the Choice of Law for Defamation Claims", Brooklyn Journal of International Law, Vol. 32, pp. 276, HeinOnline Veri Tabanı Erişim Tarihi: 18.02.2022

³⁵⁷ Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 38

³⁵⁸ Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer (2002), "İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk", MHB, 22(2), s. 978. Dergipark Veritabanı Erişim Tarihi: 04.09.2021

³⁵⁹ Svantesson (Tort of), s.165

6.3.3.4. Dördüncü adım: kişilerin içeriğe vakıf olması (içeriğe ulaşan kişilerin konuya vakıf olmaları)

Bu adımda üçüncü kişiler, kişilik hakkını ihlal eden içeriğe vakıf olmaktadır. Diğer bir ifade ile haksız fiil dördüncü adımda gerçekleşmektedir³⁶⁰. Kişilik hakkı ihlale uğrayan şahıs açısından haksız fiilin gerçekleştiği yer dördüncü adım olmaktadır.

Kitle iletişim araçları için ortak bir zarar yeri bulunmamaktadır. Haksız fiilin işlendiği yer olarak, fiil yerinin mi? yoksa neticenin, zararın doğduğu yerin mi? dikkate alınacağı hususu tereddütlere yol açmaktadır. Mesela mektubun postaya verildiği yer mi? yoksa gönderilen mektubun okunduğu yer mi? haksız fiilin gerçekleştiği yerdir. Bu soruya farklı hukuk düzenleri farklı cevaplar vermektedir. Avusturya hukuku haksız fiilin meydana geldiği yer olarak, fiil yerini; İsviçre hukuku zarar yerini dikkate almaktadır. Alman hukuku fiil yeri ile zarar yeri arasındaki seçim hakkını zarar görene bırakmıştır.

Türk hukuku haksız fiilin işlendiği yer ile zararın oluştuğu yerin farklı ülkelerde olması durumunda, zararın meydana geldiği ülke hukukunu uygulamaktadır. Bu durumda gönderilen mektubun okunduğu yer, zararın meydana geldiği yer (md.34/2) olmaktadır. Haksız fiil hukukunu belirleyen zarar, haksız fiilin meydana geldiği andaki zarardır. Bu zarar maddi, fiili, doğrudan ve mevcut bir zararı kapsamaktadır³⁶¹.

Yazılı basında, zararın gerçekleştiği yer açısından dağıtım önemlidir. Dağıtım, eser sahibinin rızasıyla ve onun iradesine uygun olarak gerçekleştirilmelidir. Şayet basılmış eser sahibinin isteği ve rızası dışında yayımlanmışsa, ona sorumluluk yüklenemeyecektir³⁶². Dağıtım yerindeki kişilerin yayım içeriğine vakıf oldukları yer, zarar yeri kabul edildiğinden, gazetenin içeriğine vakıf olunan her yerde kişilik hakkı ihlali oluşabilecek ve her yer ayrı ayrı zarar yeri olabilecektir³⁶³.

Radyo ve televizyon açısından zarar yeri değerlendirildiğinde, yayının yapıldığı an ses ve görüntünün elektromanyetik dalgalar yoluyla vericiden ayrıldığı andır. Vericiden ayrılan dalgalar üzerinde değişiklik yapılması mümkün olmadığı gibi geri alınması da mümkün

---

³⁶⁰ Svantesson (Tort of), s.166

³⁶¹ Nomer, s. 360-361

³⁶² Kılıçoğlu (Hukuksal Sorumluluk), s. 37

³⁶³ Castel, s. 164

değildir³⁶⁴. Yayının alınması ile içeriğe vakıf olunması eş zamanlı olduğundan zarar yeri yayının izlendiği, dinlendiği yer olmaktadır.

İnternet hukuku açısından konuya bakıldığında, içeriğe erişilen yer zarar yeridir³⁶⁵. İçeriğe erişim ile kişilik hakkı ihlali eş zamanlı olarak meydana gelmektedir³⁶⁶. Zarar yeri genelde zarara uğrayan kişinin ikametgahı ve mutad meskeni ile örtüşmektedir³⁶⁷. Sonuç olarak zarar yeri tespiti yapılırken içeriğe erişip vakıf olmak tek başına kullanılmamalı, zarara uğrayan kişinin ikametgahı veya mutad meskeni gibi bağlanma noktaları ile birlikte değerlendirilmelidir. Kişilik hakkı statüsünün belirlenmesinde kullanılan bağlama noktaları ana başlığı altında konu detaylandırılacaktır.

6.3.3.5. Beşinci adım: içeriğin sonuçları (içeriğin negatif sonuçlar doğurması)

Bu adım bir olaylar bütünü ifade etmektedir. Mağdurun kötü sonuçlara mazur kalmasına, işten kovulması, eşi tarafından ona karşı boşanma davası açılması örnek olarak gösterilmektedir³⁶⁸. Dolaylı zararın ortaya çıktığı bu aşama mağdura uygulanacak hukuk ve yargı yetkisi konularında çok geniş yetkiler sağlayacağı için dolaylı zararın gerçekleşme yeri uygun bir bağlama noktası olarak görülmemektedir³⁶⁹. Bu aşamada uygulanacak hukuku belirleyen zarar yeri kavramı ile uygulanacak hukuk kapsamında talep edilebilecek dolaylı zararların karıştırılmaması önemlidir³⁷⁰.

6.3.3.6. Altıncı adım: etkileri hissetme (kişilik hakkı ihlal edilenin negatif etkileri hissetmesi)

Mağdurun ihlalin olumsuz etkisini doğrudan hissettiği basamaktır. Mağdurun mutad meskeni ile olumsuz etkileri hissettiği yer genelde aynı yer olmaktadır. Fakat her ihlalde bu şekilde gerçekleşeceğinden bahsetmek mümkün değildir. Mağdurun bulunduğu yeri değiştirmesi nedeniyle, olumsuz etkilerin hissedildiği yerin de değişmiş olması

---

³⁶⁴ Serdar, s. 74

³⁶⁵ Uyanık Çavuşoğlu, s. 977-978

³⁶⁶ Esenyel Hanaz, s. 338- 339

³⁶⁷ Uyanık Çavuşoğlu, s.984

³⁶⁸ Svantesson (Tort of), s. 167; Tekin, s. 136

³⁶⁹ Svantesson (Tort of), s. 167

³⁷⁰ Özel (Haksız Fiil), s. 512

mümkündür. Bu aşama mağdurun ihlalin olumsuz etkilerini en fazla mutad meskeninin bulunduğu yerde hissedeceği varsayımına dayanan bir adımdır³⁷¹. İnternet aracılığıyla meydana gelen haksız fiiller çoğunlukla mesafe haksız fiillerinden oluşturmaktadır. Zararın meydana geldiği yer bağlama noktasını tanımlayan bir düzenleme veya istikrar kazanmış mahkeme içtihadı bulunmamaktadır³⁷².

Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerinde fiil yeri ile zarar yeri tespiti kitle iletişim aracının türüne göre farklılık arz edecektir. Bu durumda altı adımlı modelin kitle iletişim araçlarına uyarlanması halinde bazı adımların aynı anda gerçekleşmesi veya birleşik olması mümkündür. Fiil yerinin tek başına katı bir şekilde uygulanması birtakım sorunlara yol açmaktadır. Bunlardan ilki, internet açısından veri dünyanın herhangi bir yerinde yüklenebileceği için yükleme yeri tesadüfi olabilmektedir. İkinci olarak, yükleyenin kendi menfaatine uygun bir yeri seçmesi ve orada veriyi yüklemesi halinde tüm inisiyatif yayıncının elinde olmaktadır. Servis sağlayıcılardan hangisinin içerik yüklemede kullanıldığının belirlenmesindeki zorluklar da bu bağlama noktasının uygulanması imkanını azaltmaktadır³⁷³. Bu görüşte fail, eylemin gerçekleştiği hukuk kurallarına göre hareket ettiği için zarar yeri hukukuna göre sorumlu olması hakkaniyete aykırı olmaktadır³⁷⁴. Uygulanacak hukukta haksız fiil yeri için, fiil (eylem) yeri kullanılacak ise yukarıda belirtilen sakıncalar dikkate alınarak tek başına uygulanmamalıdır.

Uygulanacak hukuk bakımından, zarar yeri bağlama noktası kullanılacak ise özellikle internet yayınlarına dikkat edilmelidir. Çünkü internet yayınlarında dördüncü adım yayıncının kontrolü dışında gerçekleşmektedir. Bu nedenle yayıncının sorumluluğu açısından, zarar yerine odaklanmak adalete uygun olmadığından eleştirilmektedir³⁷⁵. Uygulanacak hukukta haksız fiil yeri için zarar (sonuç) yeri kullanılacak ise yukarıda belirtilen sakıncalar dikkate alınarak tek başına uygulanmamalıdır.

---

³⁷¹ Svantesson (Tort of), s. 161 and 169

³⁷² Tekin, s. 181; Elmasulu, s. 157-158

³⁷³ Özel, Sibel (2004), İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi, MHB, C: 24, S:1-2, s. 614. (İnternet)

³⁷⁴ Özel (Haksız Fiil), s. 488

³⁷⁵ Svantesson (Tort of), s. 167

6.4. Kişilik Hakkının Kitle İletişim Araçları ile İhlalinde Uygulanacak Hukuka İlişkin Değerlendirmeler

6.4.1. Genel Olarak

Çalışmanın önceki bölümlerinde değinildiği üzere, kişilik hakkının kitle iletişim araçlarıyla ihlaline ilişkin özel bağlama kuralı düzenlemesi yapan devlet sayısı azdır. Bu tür özel düzenlemesi olmayan devletler, kişilik hakkı ihlaliyle ilgili uyuşmazlıkları haksız fiil olarak vasıflandırmaktadır. Böylece uygulanacak hukuk haksız fiillere ilişkin kanunlar ihtilafı kurallarına göre tespit edilmektedir.

Haksız fiillere uygulanacak hukuk konusunda bağlama noktası olarak haksız fiilin ika yeri kuralı (lex loci delicti) yaygın şekilde benimsenmiştir. Ancak ika yeri kuralı, mesafeli haksız fiillerde tatminkar sonuca ulaştırmamıştır. Bu nedenle, bazı hukuk düzenleri ika yeri kuralı yanında fer'i bağlama noktalarına yer vermiştir. Bazı hukuk düzenleri de içtihat yoluyla ika yeri kuralını esnetmeyi tercih etmiştir.

AB. üyesi devletlerin hukukuna bakıldığında, ika yeri kuralı çoğu ülkede esas kural olarak düzenlenmiştir. Ancak fer'i bağlama noktaları açısından hukuk düzenleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. İtalya, Hollanda, Litvanya ve Portekiz'de ika yeri kuralı yanında müşterek vatandaşlık veya müşterek mutad mesken bağlama noktalarına yer vermiştir. Ayrıca Avusturya hukukunda daha sıkı ilişkili hukuk bağlama noktasına yer verilmiştir³⁷⁶. Bağlama noktaları başlığında detaylandırılacağı üzere Alman hukukunda, müşterek mutad mesken ve daha sıkı ilişkili hukuk bağlama noktalarına yer verilmiştir. AB. üye devletlerinin hiçbirinde, zarar gören tarafın lehine sonuç vereceği ileri sürülen zarar görenin mutad meskeni, tek bağlama noktası olarak düzenlenmemiştir³⁷⁷.

Fransa Hukuku, ika yeri kuralını içtihatlar yoluyla esneten hukuk düzenine örnek gösterilmektedir. Fransız Yüksek Mahkemesi, Lautour v Guiarud davasında ika yeri bağlama noktasını temel kanunlar ihtilafı kuralı olarak belirlemiştir³⁷⁸. Ancak basın yoluyla kişilik hakkı ihlali gibi uyuşmazlıklarda ika yerinden ziyade zarar yerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Son yıllarda ise, kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı

---

³⁷⁶ Esenyel Hanaz, s. 385

³⁷⁷ Karşılaştırma Çalışması Nihai Raporu, s. 113

³⁷⁸ Krvavac, s.113

ihlali gibi karmaşık durumlarda zarar görenin koşulları ve daha sıkı ilişkili ülkenin varlığı bağlama noktalarını dikkate almaktadır³⁷⁹. Amerika hukuk düzeninde haksız fiiller hukukunun doktrin ve yargısal uygulamalar ile şekillendiği hususuna ayrı bir başlık ile değinilmiştir.

Akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuk alanındaki kanunlar ihtilafı kurallarının yeknesaklaştırılması amacıyla Roma II Tüzüğü kabul edilmiştir. Ancak özel hayatın ve kişilik haklarının ihlali (md.1/2-g) hususu devletler arasında anlaşma sağlanamadığından Roma II Tüzüğü'nün kapsamı dışında kalmıştır. Roma II Tüzüğü kapsamında kullanılan bağlama kuralları ve noktaları 7. numaralı ana başlıkta detaylandırılacaktır.

Amerika hukukunda, daha önce belirtildiği üzere kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlali haksız fiil sorumluluğu kapsamında değerlendirilmektedir. Uygulanacak hukuk konusunda Restatement on Conflict of Laws'ın 145. Bölümünde tüm haksız fiiller bakımından uygulama alanı bulacak olan genel bir kurala yer verilmiştir³⁸⁰. Görüleceği üzere burada “zarar yeri, fiil yeri, ikametgah, mutad mesken, vatandaşlık, birleşme yeri, tarafların işyeri ve şayet varsa taraflar arasındaki ilişkinin merkezi irtibatları” dikkate alınmaktadır. Restatement on Conflict of Laws'ın 150³⁸¹ bölümünde kitap, radyo, televizyon, gazete ya da benzer iletişim vasıtasıyla kişilik haklarının ihlâline uygulanacak hukuk yer almaktadır. Bu durumda uygulanacak hukuk paragraf 6'da sayılan prensipler doğrultusunda dava ve taraflar ile en sıkı ilişkili hukuk olmaktadır³⁸².

Türk hukukunda, yabancılik unsuru içeren ilişkilere ait uyuşmazlıklarda uygulanacak hukukun tespiti gerekmektedir. Uygulanacak hukukun tespitinde ilk basamak vasıflandırma olmaktadır. Kişilik hakkı ihlalinin vasıflandırılması başlığında belirtildiği üzere, uyuşmazlığın kişisel statü olarak vasıflandırılması halinde vatandaşlık, ikametgah

---

³⁷⁹ Esenyel Hanaz, s. 387-388; Sariöz, s.77-78

³⁸⁰ Önal, s. 91, aynen 145: “1. Haksız fiilden kaynaklanan bir sorunun varlığının dava konusu olması durumunda, tarafların hakları ve borçları 6. Paragrafta belirtilen prensipler ışığında değerlendirilerek, söz konusu dava konusu hukukî olayın en sıkı ilişkili olduğu devletin iç hukukunca belirlenecektir. 2. Dava konusu hukukî soruna uygulanacak kanunun saptanması için 6. Paragrafta belirtilmiş bulunan prensiplerin uygulanması sırasında dikkate alınacak olan irtibat numaraları şunlardır: a) Zararın ortaya çıktığı yer, b) Zarara yol açan fiilin işlendiği yer, c) Tarafların ikametgahlarının bulunduğu yer, tarafların mutaden buldukları yer ve tarafların vatandaşlıkları; eğer bir şirket mevcut ise şirketin kuruluş veya işletme merkezinin bulunduğu yer, d) Eğer taraflar arasında haksız fiil öncesinde kurulmuş bulunan bir hukukî ilişki var ise bu hukukî ilişkinin ağırlık merkezinin bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır”.

³⁸¹ Metin için bkz. <https://msgre2.people.wm.edu/2ndRestatement.html>. Erişim Tarihi: 10.12.2021

³⁸² Tekin, s. 271

gibi bağlama noktaları kullanılmaktadır. Kişilik hakkının ihlal edilmesi, haksız fiil olarak vasıflandırılırsa, ika yeri kuralı ya da bu kurala ilişkin diğer bağlama noktaları kullanılmaktadır.

Kişilik haklarının ihlalden doğan sorumluluk hakkında genel haksız fiil kuralları zaman içinde yetersiz kalmıştır. Bu nedenle İsviçre MÖHUK. 139'dan esinlenilerek Türk hukukunda md. 35 özel kuralı düzenlenmiştir³⁸³. Kitle iletişim araçları yolu dışında kişilik hakkı ihlallerine uygulanacak hukuk, haksız fiillerde genel bağlama kuralı niteliğindeki md. 34'e göre tayin edilecektir³⁸⁴. MÖHUK. md. 35'in uygulanabilmesinin temel şartı, kişilik hakkı ihlalinin kamuya açık bir ortamda gerçekleşmesidir. Kamuya açık olma: yayımın, haberin veya bilginin hem kamuya açık olmasını hem de belirsiz kişileri hedefleyen yerlerde yayımlanmasını ifade etmektedir³⁸⁵.

Kitle iletişim araçlarının tek başına kişilik hakkı ihlalde araç olarak kullanılmış olması md. 35'in uygulanması açısından yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda bu araçlarla yapılan yayımın, kamuya açık olması ve kamuya yönelik olması gerekmektedir. Bu nedenle internet aracılığı ile gönderilen e- posta, kamuya açıklık şartını taşıyor ise genel haksız fiil kapsamında değerlendirilmektedir³⁸⁶. Özel haksız fiil türü olan kişilik hakkı ihlali uyuşmazlıklarında davacı ve davalının menfaatleri yani kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğünün çatışması ve çatışan bu menfaatlerin dengelenmesine ilişkin haksız fiil türüdür³⁸⁷. Uygulanacak hukukun tespiti, hakim tarafından, çatışan menfaatlerin tartılması ve dengelenmesi oranına bağlı olarak değişecektir.

6.4.2. Kişilik Hakkının Basın Aracılığı ile İhlalleri Açısından

5718 sayılı MÖHUK. md. 35'te medya kavramı içerisinde basın, radyo ve televizyon örnek olarak sayılmaktadır. Kitap gibi periyodik olmayan yayımlarda medya kapsamına

---

³⁸³ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s.366; Nomer, s. 368; Tütüncübaşı, s. 144-145; Şanlı vd., s. 382.

³⁸⁴ Tiryakioğlu, Bilgin (2010), Genel Olarak Haksız Fiillere, Haksız Rekabete ve Rekabetin engellenmesine Uygulanacak Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dr. Nüsret- Semiha Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Araştırmaları Merkezi Konferans Yayınları Serisi 2, İstanbul, s. 213, Legal Veri Tabanı Erişim Tarihi: 30.10.2021; Tütüncübaşı, s.145; Şanlı vd., s. 389

³⁸⁵ Nomer, s. 369

³⁸⁶ Şanlı vd., s. 391

³⁸⁷ Özel, (MÖHUK. 35), s. 225

dahildir. Gelişime açık bir düzenleme olduğu için medya kapsamında gelecekte oluşabilecek yeni çeşitleri de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Milletlerarası özel hukuk doktrininde genel olarak, basım yeri, zarar farklı ülkelerde meydana gelse dahi fiil yeri olarak kabul edilmektedir. Ancak zarar gören tarafın mutad meskeni veya diğer sebeplerle en sıkı ilişkili hukukun varlığı halinde seçimlik bir bağlama noktası olarak zarar yeri kullanılabilir³⁸⁸.

ABAD, Shevill and Others v Presse Alliance SA³⁸⁹ kararında, basın aracılığıyla kişilik hakkının ihlalinde, şeref ve haysiyeti ihlal edici yayın sebebiyle, bir kimsenin kişilik hakkına yönelik zararın, mağdurun bu yerlerde tanınması koşuluyla, yayının dağıtıldığı yerlerde meydana geldiğine hükmetmiştir³⁹⁰.

Amerika hukukunda, anayasayı yorumlama yetkisi bulunan Amerika Yüksek Mahkemesi'ne ifade ve basın özgürlüğünün sınırlandırılması yetkisi verilmiştir. Bu yetkiye sahip yüksek mahkeme özgürlüğün sınırlandırılması hakkında bazı kriterler geliştirmiştir³⁹¹. Yüksek mahkemeye göre basın özgürlüğünün sınırları “başkalarının şöhret ve haklarının korunması”, “ulusal güvenlik” ve “müstehcenlik” olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır³⁹². Amerika Yüksek Mahkeme'nin Schenck v. United States³⁹³ davası, ifade ve basın özgürlüğü ile bu özgürlüklerin sınırlandırılması noktasında önemli bir karardır. Bu karara göre, tehlikenin var olması için, bu tehlikenin ciddi ve somut olması ile açık ve mevcut olması gerekmektedir³⁹⁴.

Amerika Yüksek Mahkemesi, Brandenburg v. Ohio³⁹⁵ davası ve sonrasında “açık ve mevcut tehlike” kriterini düşünceyi açıklama özgürlüğünü daha iyi koruyacak şekilde

---

³⁸⁸ Nomer, s. 368

³⁸⁹ Shevill and Others v Presse Alliance SA. Davası karar metni için bkz. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61993CJ0068&from=EN>. Erişim Tarihi: 10.10.2021.

³⁹⁰ Case C-68/93 Fiona Shevill, IxoraTrading Inc.,Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA, (1995). Par. 29

³⁹¹ Hazar, s. 1533

³⁹² Salihpaşaoğlu, s. 37

³⁹³ Schenck v. United States. Karar metni için bkz. <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep249/usrep249047/usrep249047.pdf>. Erişim Tarihi: 02.03. 2022.

³⁹⁴ Yılmaz (Basın Özgürlüğü), s. 11

³⁹⁵ Brandenburg v. Ohio. Davası karar metni için bkz. <https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/usrep/usrep395/usrep395444/usrep395444.pdf>. Erişim Tarihi: 09.09.2021. Hazar, s. 1536 dp. 58 aynen: Brandenburg v. Ohio, 395 U.S. 444, 1969. Bu davada siyahî karşıtı ırkçı bir örgüt olan

kararlarında yorumlamaya devam etmiştir. Ancak bu kriter bilhassa baskı eyleminin artması gibi zor dönemlerde, düşünceyi açıklama özgürlüğü için potansiyel bir tehlike yaratabilmektedir. Bu tehlikeye rağmen, bu kriter Amerika sınırlarını aşarak AİHM’ de dahil birçok ülkenin yargı sisteminde kullanılır hale gelmiştir. Ayrıca bu kriter, Türk Hukukuna, 2003 tarihinde AB. uyum çalışmaları kapsamında “açık ve yakın tehlike” şeklinde geçmiştir³⁹⁶.

6.4.3. Kişilik Hakkının Radyo ve Televizyon Aracılığı ile İhlalleri Açısından

ABD Anayasası’nda ifade özgürlüğü medya özgürlüğünü de kapsamakta ve bu özgürlüğü koruma altına almaktadır. Amerika hukukunda, “Bill of Rights” adı altında kollektif olarak ABD Anayasası’na on madde eklenmiştir. Eklenen md. 1’de: “*Kongre, bir dini tesis eden veya serbestçe bir dinin ibadetini meneden veya söz yahut basın hürriyetini veya halkın sükûnetle toplanıp hükûmete şikâyetlerini bildiren arzuhâller göndermek hakkını takyit eyleyen hiçbir kanun yapamaz*” şeklindedir³⁹⁷. Bu madde ifade özgürlüğü kapsamında: din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü ve dilekçe hakkını düzenlenmektedir³⁹⁸.

Amerika hukukunda, ifade özgürlüğünü sınırlamanın başlangıç noktası, özgürlük ve düzen dengesi mecburiyeti olmuştur. Bu nedenle ifade özgürlüğü ile toplumun huzuru, genel ahlak, milli güvenlik, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi değerlerle çatışması halinde, aralarında bir dengenin sağlanması aranmıştır³⁹⁹. Eklenen md.1 ile ilgili olarak Amerika Yüksek Mahkemesi iki hususa açıklık getirmek istemiştir. Bunlardan ilki, ifade kavramının kapsamını belirlemektir. Mahkeme bu belirlemeden sonra ifade özgürlüğünü yazılı, sözlü ifadeler yanında sembolik ifadelerinde kapsayacak şekilde geniş yorumlamıştır. İkinci husus, hangi ifade veya konuşmanın bu madde

---

Ku Klux Klan lideri Clarence Brandenburg bir gösteri sırasında “Zenciler Afrika’ya, yahudiler İsrail’e dönmelidir” şeklinde bir konuşma yapmıştır. Bunun üzerine Brandenburg mahkûm edilir. Ancak Yüksek Mahkeme oybirliği ile bu mahkûmiyetin anayasaya aykırı olduğuna karar verir.

³⁹⁶ Hazar, s. 1536; Salihpaşaoğlu, s. 71; Yılmaz (Basın Özgürlüğü), s. 11

³⁹⁷ Tatar, s. 158- 159

³⁹⁸ Arslan, Zühtü, ABD. Yüksek Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, s. 30. <http://www.libertedownload.com/ldt/ifade-hurriyeti/abd-yuksek-mahkemesi-karalarinda-ifade-ozgurlugu.pdf>. Erişim Tarihi: 11.11.2021. (ABD.)

³⁹⁹ Gül, s. 112

kapsamında değerlendirilmeyeceğini açıklamaktır. Bunlar, nefret ifadeleri, kavgacı sözler, müstehcen yayınlar ve ırkçı söylemlerdir⁴⁰⁰.

Türk hukukunda, kişilik haklarının ihlalden sorumluluk başlıklı özel bağlama kuralı md. 35'te yer almaktadır. Bu kuralda Nomer'e göre, radyo ve televizyon da medya kapsamındaki iletişim araçları arasında örnekleme yoluyla sayılmaktadır. Milletlerarası özel hukukta, radyo ve televizyon yayınlarında, zarar farklı yerlerde gerçekleşse de yayın yapan tarafın merkezinin bulunduğu yer, fiil yeri olarak kabul edilmektedir. Burada da basın aracı ile ihlallerde değinildiği üzere zarar yeri, zarar gören tarafın mutad meskeni veya diğer sebeplerle en sıkı ilişkili hukukun varlığı halinde seçimlik bir bağlama noktası olarak kullanılabilir. Kısaca medya halihazırda kullanılan basın, radyo ve televizyon gibi iletişim araçlarını kapsamaktadır. Aynı zamanda medya alanında yeni iletişim araçları ortaya çıkarsa onları da medya kapsamına dahil edebilecek şekilde bir düzenlemedir. Bu yönüyle geleceğe yönelik ve modern bir düzenleme olduğu söylenebilecektir.

6.4.4. Kişilik Hakkının İnternet Aracılığı ile İhlalleri Açısından

Günümüzde internetin sınırları kaldıran çok fonksiyonlu bir iletişim aracı olması ve yoğun kullanılması kişilik hakkı ihlallerinin artmasına sebep olmaktadır. İster kişisel ister profesyonel kullanıcı olsun halihazırda bulunan kuralların uygulanması tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Tartışmalar internet ortamının ayrı bir dünya olarak kabul edilip edilmemesi noktasında toplanmaktadır⁴⁰¹. Bu nedenle halihazırda bulunan kuralların kullanılması ya da yeni ve internete özgü kuralların oluşturulması hususu tartışmalıdır.

---

⁴⁰⁰ Arslan (ABD.), s. 35

⁴⁰¹ Özel (İnternet), s. 613-614

6.4.4.1. Yeni ve internete özgü kuralların oluşturulması

Siberuzay⁴⁰², ayrı bir dünya olarak kabul edilmelidir görüşünde⁴⁰³ halihazırda bulunan hukuki düzenlemeler, internet gelişimi ve kullanımının gerisinde kalmaktadır. İnternete özgü bağlama kurallarının olması öngörülebilirlik ve uygulanabilirlik açısından avantaj sağlayacak ve uygulanacak hukuku bir ülkeye kadar indirgeyebilecektir⁴⁰⁴. Bu görüşte internet, gerçek dünyadan ayrı olan ve sınırları ortadan kaldıran bir dünya olarak değerlendirilmektedir.

İki ayrı dünyanın problemlerini kendi içinde çözmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu görüşe katılanlar en çok sosyal medya alanına odaklanmaktadır. Çözüm önerileri, sosyal medyanın oluşturduğu bu alanın ayrı bir siyasi grup ya da sosyal düzen olarak adlandırılması ve kavramsallaştırılmasıdır⁴⁰⁵. İnternetin hızlı olması ve mali bakımdan çok külfetli olmaması, kişilere pek çok alanda hizmet sunması gibi nedenlerle internet kullanımının artması, internet aracılığıyla kişilik hakkı ihlallerinin de artırmıştır. Bu ihlallerin etkileri gerçek dünyada ortaya çıkmaktadır⁴⁰⁶. İnterneti farklı dünya olarak gören ve çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü konusunda ayrıcalık talep eden bu görüşün uygun olmadığını düşünmekteyiz. Kişilik hakkının internet aracı ile ihlalinde, bu ihlalin gerçek dünyada olan kişileri etkilediği görüşüne katılmaktayız.

6.4.4.2. Halihazır kuralların kullanılması

İnternet aracılığı ile kişilik hakkı ihlallerinde uygulanacak hukukun tespiti, siberuzay görüşleri arasında yapılacak tercihe göre değişecektir. Önceki başlıkta belirtildiği üzere kişilik hakkı ihlalinden gerçek dünyada bulunan kişiler etkilenmektedir. Diğer bir ifade ile kişilik hakkına yapılan saldırı siberuzayda olsa da etkilenen kişiler içinde yaşadığımız dünyada bulunmaktadır. Bu nedenle iki farklı dünya ayırımının yapılması

---

⁴⁰² Özel (Kişilik Hakkı), s. 148: “Siberuzay bütünüyle birbirine bağlanmış, bilgisayar destekli, bilgisayar girişli ve bilgisayar kaynaklı, çok boyutlu, yapay ve sanal gerçeklik” olarak tanımlanmıştır. Siber uzayın güncel ve çeşitli tanımları için bkz. Çakır, Fatma (2016), Politik İdealizm ve Siber Uzay ile Dönüşen Uluslararası İlişkiler, Cyberpolitik Journal 1(1), s. 135 (Siberuzay). Siberuzay kelimesi Kanadalı bilimkurgu yazarı William Gibson’un Neuromancer isimli romanında kullanılmış ve halüsinasyon olarak nitelendirilmiştir.

⁴⁰³ Lutzi, Tobias (2017). AB Uluslararası Özel Hukukunda İnternet Davaları-Tutarlı Bir Yaklaşım Geliştirme. Uluslararası ve Karşılaştırmalı Hukuk Quarterly, 66 (3), 687-688. doi:10.1017/S0020589317000240. Google Akademik Veri Tabanı Erişim Tarihi: 03.04.2022

⁴⁰⁴ Uyanık Çavuşoğlu, s. 986

⁴⁰⁵ Mills, 29-31; Esenyel Hanaz, s.473-474

⁴⁰⁶ Özel (İnternet), s. 617

eleştirilmektedir⁴⁰⁷. Bir diğer eleştiri bu kuralların hızlı ilerleyen teknolojinin gerisinde kalacağı yönündedir⁴⁰⁸. İnternet kullanımının artması ile birlikte gazetelerin hem basımı yapılmakta hem de internet ortamında yayınlanarak kullanıcılara sunulmaktadır.

İnternetin ayrı bir dünya olduğu görüşünün tercih edilmesi halinde, aynı içeriğe sahip baskı gazete ve internet gazetesiyle kişilik hakkı ihlalinde, ayrı dünyalara ait farklı kurallara tabi olma gündeme gelecektir. Bu uyuşmazlığın mahkeme önüne gelmesi halinde, uygulanacak hukukun tespitinde farklı bağlama noktaları farklı çözüm yollarına sevk edeceği için uygun bulunmamaktadır. Ayrıca interneti de içinde barındıran bağlama kuralının tarafsız, kısa, gelişime açık, esnek şekilde tasarlanmasının gerekli ve yeterli olacağı vurgulanmıştır⁴⁰⁹. İnternette meydana gelen eylemin içinde yaşadığımız dünyadan tamamen ayrı olduğunu ifade etmek mümkün görünmemektedir. İnternete ilişkin kurallar diğer kurullarla birlikte aynı düzenleme içinde bulunmalıdır.

6.4.5. Türk MÖHUK. Md. 35'in Değerlendirmesi

Türk hukukunda kişilik hakkının internet dahil tüm kitle iletişim araçları yoluyla ihlali halinde uygulanacak hukuk özel bir düzenleme konusu yapılmıştır⁴¹⁰. Kitle iletişim araçlarının, tadadi olarak sayılan iletişim araçlarının tümü ve gelecekte oluşabilecek araçları da içinde barındırabilecek bir üst kavram olarak ele alındığı ve modern bir düzenleme olduğu gözlemlenmiştir.

5718 SK. md. 35 kenar başlığı kişilik haklarının ihlalinde sorumluluk olarak düzenlenmişse de tüm kişilik hakkı ihlallerinde uygulanacakmış gibi izlenim vermesi nedeniyle yanıltıcıdır⁴¹¹. Örneğin Türkiye'de oturan (T), Fransa'da bulunan arkadaşı (A)'ya e-posta yoluyla hakaret etmiş olsa, bu yabancı unsur içeren kişilik hakkı ihlali md. 34 kapsamında olacaktır. Ancak aynı fiili basın, radyo- TV, internet veya diğer kitle

---

⁴⁰⁷ Zittrain, Jonathan (2003), Be Careful What You Ask For: Reconciling a Global Internet and Local Law, Cato Institute, s. 8, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=395300 Erişim Tarihi: 16.04.2022

⁴⁰⁸ Rolph, David (2007), The Message, Not the Medium: Defamation, Publication and the Internet in *Dow Jones & Co Inc v Gutnick*, Sydney Law Review, Vol.24, No.2, 2002, s.270. <https://ssrn.com/abstract=1000090>. Erişim Tarihi: 28.12.2021

⁴⁰⁹ Cuniberti, Gilles (2010), Von Hein on Rome II and Defamation, Conflict of Laws.net: Views and News in Private International Law, <http://conflictoflaws.net/2010/von-hein-on-rome-ii-and-defamation/> Erişim Tarihi: 01.05. 2022

⁴¹⁰ Nomer, s. 368

⁴¹¹ Tütüncübaşı, s. 145

iletişim araçlarıyla kamuya açık şekilde gerçekleştirirse md. 35 kapsamında değerlendirilmelidir⁴¹².

Kişilik hakkının kitle iletişim araçlarıyla ihlalinde, uygulanacak hukukun tespitindeki zorluk aslında haksız fiilin unsurlarının birden fazla ülkeye dağılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Uygulanacak hukuk anlamında 5718 SK. md. 35 zarar görene seçimlik hak tanınmıştır. Bu seçimlik hak sınırlı veya koşullu bir haktır. Zarar gören md. 35/1'de (a) ve (c) bentlerinde bulunan bağlama noktalarını seçebilmesi, zarar veren yayıncının öngörebilmesi koşuluna tabi tutulmuştur. (b) bendini seçebilmesi herhangi bir koşula ve zarara tabi tutulmamıştır. Bu kanun md. 35/2' de cevap hakkı her bir kitle iletişim aracı için 5 numaralı başlık altında incelenmiştir. Bağımsız çalışma gerektiren md. 35/3 bu çalışma kapsamı dışındadır.

Doktrinde medya ve diğer kitle iletişim araçları yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde uygulanacak hukukun belirlenmesinde: İka yeri hukuku, zarar yeri hukuku, yayım yeri hukuku, kuruluş yeri hukuku, davacının yerleşim yeri hukuku, davalının yerleşim yeri hukuku gibi bağlama noktalarının kullanılması tavsiye edilmektedir⁴¹³. Türk hukukunda kişilik hakları ihlalinin haksız fiil olarak vasıflandırıldığı ve kitle iletişim araçlarıyla yapılan kişilik hakkı ihlallerinin ise özel haksız fiil bağlama kuralı olarak nitelendirildiği gözlemlenmiştir. Burada ihlalin kamuya açık alanda yapılması şarttır.

Bu çalışmada daha önce kitle iletişim araçları, bu araçlarla yapılan ihlal türleri, zararın oluşum yeri ve zamanı ile yayım/ yayın içeriğinin adımları incelenerek fiil yeri ve zarar yeri hukuku konularına değinilmiştir. İlerleyen bölümde İka yeri hukuku⁴¹⁴ fiil yeri ve zarar (sonuç) yerinin farklı olması, birden fazla olması, uygulanacak hukukun tespiti ve sınırlandırılması konuları ayrıntılarıyla incelenecektir.

---

⁴¹² Tütüncübaşı, s. 146; Özel (MÖHUK. 35), s. 226- 227

⁴¹³ Şanlı vd., s. 390-391

⁴¹⁴ Bkz. Kişilik Hakkı Statüsünün Belirlenmesinde Kullanılan Bağlama Noktaları ana başlığının, İka Yeri Hukuku başlığında ayrıntıları ile incelenmiştir.

7. KİŞİLİK HAKKI STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİNDE KULLANILAN BAĞLAMA NOKTALARI

7.1. Genel Olarak Bağlanma Noktası ve Yorumu

Hukukumuzda bazı kaynaklar bağlama noktalarının yorumlanması faaliyetini “bağlama noktasının vasıflandırılması” olarak adlandırırken, bazı kaynaklar “bağlanma noktası ve yorumu” olarak adlandırmaktadır⁴¹⁵. Bağlanma noktası “bağlanma kavramları, bağlanma sebepleri, bağlanma olayları” olarak da kullanılmaktadır. Örneğin, tarafların tabiiyeti, ikametgahı, haksız fiilin vuku bulduğu yer gibi bağlama noktaları bulunmaktadır. Bağlama noktaları aracılığıyla bulunan hukuk düzenine, hüküm statüsü “lex causae” denilmektedir⁴¹⁶. Bağlama noktalarının hangi hukuka göre anlamlandırılacağı problem teşkil etmektedir.

İkametgah kavramına, farklı hukuk düzenlerinin farklı anlamlar yüklemesi nedeniyle bağlanma noktasının yorumlanması sorunu yani bağlama noktasında vasıf ihtilafı oluşmaktadır⁴¹⁷. Bağlanma noktalarına ilişkin çeşitli teoriler ileri sürülmüştür. Bu teoriler bağlanma noktalarının yorumlanması açısından önemlidir. Aşağıda başlıklar halinde sunulmaya çalışılacaktır.

7.2. Lex Fori'nin Uygulanması

Haksız fiillerde uygulanacak hukukun tespitinde ilk aşama lex fori (hakimin hukuku) olmuştur⁴¹⁸. Unsurları aynı yerde gerçekleşen haksız fiillerde uygulanacak hukukun tespiti daha kolay iken, unsurları farklı yerde gerçekleşen haksız fiillerde bu kolay olmamaktadır⁴¹⁹. Birden fazla ika yeri, birden çok sonuç yeri veya her ikisinin de çok olması ve farklı devletlerde bulunması halleri de sorun oluşturabilmektedir⁴²⁰.

---

⁴¹⁵ Tekin, s. 228, dpn. 823

⁴¹⁶ Nomer, s. 105; Doğan (Kitap), 211

⁴¹⁷ Nomer, s. 106; Göger, Erdoğan (1969), Devletler Hususi Hukuku Yönünden İkametgâh, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:26, Sayı:3, s. 245 (Kısaca: İkametgah)

⁴¹⁸ Özel (Haksız Fiil), s. 483-515

⁴¹⁹ Yılmaz, Gizem (2016), Türk Milletlerarası Özel Hukuku ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:22, S: 3, s. 3114. (Mukayeseli Hukuk), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359860>, Erişim Tarihi: 05.09.2021

⁴²⁰ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s 355

Haksız fiil hangi ülkede ika edilmiş olursa olsun hakimin hukuku (lex fori)'yi uygulamak, haksız fiile ilişkin kuralların güvenlik ve düzen kuralları olması gerekçesine dayandırılmaktadır. Bu görüş kötü niyetli yargılama yeri seçimi yapılabilmesi, keyfiyet ve adaletsizliği beraberinde getirebilmesi gerekçesi ile eleştirilmiştir⁴²¹. Günümüzde açık denizlerdeki haksız fiiller dışında lex fori'nin uygulama alanını bulmak güçtür⁴²². Bu teori aynı zamanda belirsizlikte yaratmaktadır. Örneğin, yayın yoluyla yapılan kişilik hakkı ihlalin nedeniyle davacının davasını açma zamanına kadar davalının hangi devlet hukuk düzenine tabi olacağı belirli değildir. Ayrıca davacıya menfaatinin en yüksek olacağı hukuk düzenini seçme imkanı tanınmış olmaktadır. Bu görüş zamanla yerini ika yeri kuralına bırakmıştır.

7.3. İka Yeri Hukuku

Haksız fiilin ika edildiği yer hukukunun uygulanmasının farklı gerekçelere dayandıran görüşler bulunmaktadır. Bunlar ika yeri devletinde bozulan kamu düzeni ve güvenliğinin yerine getirilmesi, toplumsal düzenin yeniden sağlanması, ika yerinde kazanılan tazminat hakkının aynı yerde uygulanması ve uyuşmazlığın tarafları için öngörülebilir olması şeklinde ifade edilmektedir⁴²³. İka yerini tespit etmek her zaman kolay olmamaktadır. Haksız fiilin ika yeri ile sonuç yerinin farklı olması, ika yeri ve sonuç yerinin birden fazla olması gibi durumlarda hangi hukukun uygulanması gerekeceği sorunu ortaya çıkmaktadır.

7.3.1. Fiilin İşlendiği Yer ile Zarar Yerinin Farklı Olması

7.3.1.1. İka yeri olarak haksız fiilin işlendiği yer hukukunun uygulanması

Haksız fiillerden doğan borçlara hangi hukukun uygulanacağı konusunda genel kabul gören çözüm haksız fiil yeri hukuku (lex loci delicti commissi) diğer bir ifade ile haksız fiilin gerçekleştiği yer (ika yeri) hukuku uygulanmaktadır. Bununla kastedilen haksız fiili

---

⁴²¹ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 353; Özel (Haksız Fiil), s. 486

⁴²² Kravavac, Marija (2010), Tortious Liability and Conflict of Laws, Acta Universitatis Danubius, Juridica, Volume:6, No:2, p.111 <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=obo&AN=56562374&lang=tr&site=ehost-live>. Erişim Tarihi: 14.09.2021; Etlioğlu Erçetingöz, s. 140

⁴²³ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 354; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3116

oluşturan unsurların tümünün aynı ülkede meydana gelmesidir⁴²⁴. Bu teori ile birlikte haksız fiili ika eden kişinin fiillerini bulunduğu yere göre ayarlaması ve ona göre sorumlu olması yani işlem güvenliği sağlanmış olacak ve her iki taraf uygulanacak hukuku öngörebilecektir⁴²⁵. Bu kural her iki tarafın meşru beklentilerine cevap veriyor olması nedeniyle önemlidir. Avantajlı yönü ise belirlilik ve tekdüzelik sağlamasıdır. Haksız fiilin ika yeri, davanın nerede açıldığına bakılmaksızın mahkemeler tarafından kolayca tespit edilecek ve uygulanacak hukuk her mahkemeye göre değişmediği için milletlerarası özel hukuk açısından karar tekdüzeliği sağlanabilecektir⁴²⁶.

İka yeri hukukunun uygulanması, haksız fiilin tüm unsurları ile bir devlette gerçekleşmesi halinde kolaylık teşkil etmektedir. Ancak haksız fiilin unsurlarının farklı devletlerde gerçekleşmesi halinde, haksız fiil kavramı yeniden tanımlanmalı ve haksız fiilin hangi unsurunun dikkate alınacağı kanun koyucu tarafından belirlenmelidir. Uygulanacak hukukun tespitinde, fiil (eylem) yerinin mi; yoksa zarar (sonuç) yerini mi dikkate alınması gerektiği konusunda seçim zorunludur⁴²⁷. Fiil yerinin tercih edilmesi, davalı/yayıncıların kendi menfaatlerine uygun hükümler öngören bir hukuk düzenini seçebilmeleri yönüyle eleştirilmektedir. Fiil yeri tercihinin destekleyenler, yayıncının hareketini fiilin gerçekleştiği yere göre ayarladığını ve onu zarar yerine göre sorumlu tutmanın hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmektedirler⁴²⁸.

Avusturya, Belçika gibi bazı hukuk düzenleri haksız fiil yeri olarak, zarara sebep olan fiilin yapıldığı yeri kabul etmişken, İsviçre gibi bazı hukuk düzenleri zarar yerini tercih etmişlerdir⁴²⁹. Kıta Avrupa'sında adil uygulama için ika yeri kuralı çoğunlukla kabul görmüştür. Ancak fiil yerinin tesadüfi olduğu durumlar için ika yeri kuralının yumuşatılması ihtiyacı doğmuş ve ek kurallara başvurulmuştur⁴³⁰. Yurt dışında bazı

---

⁴²⁴ Nomer, s. 359; 5718 S.K. 34/1f.; Özel (Haksız Fiil), s. 489

⁴²⁵ Özel (Haksız Fiil), s. 487

⁴²⁶ Pietriche, Robert (2015), The Ascendancy of the Lex Loci Delicti: The Problematic Role of the Theory in Australian Choice of Tort Law Rules, Melbourne Journal of International Law, 16/1, p. 86, 114. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=109054162&lang=tr&site=ehost-live>. Erişin Tarihi: 25.09.2021.

⁴²⁷ Doğan (Kitap), s. 441; Nomer, s. 361

⁴²⁸ Özel (Haksız Fiil), s. 488; Özel (Kişilik Hakkı), s. 92

⁴²⁹ Nomer, s. 360

⁴³⁰ Nomer, s. 363-364; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3117

mahkeme kararlarının yorumlanmasında fiilin işlendiği yer hukukunun dikkate alındığı belirtilmiştir⁴³¹.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde fiil yeri ölçütünün kullanılması bazı sakıncaları beraberinde getirebilecektir. Şöyle ki, daha önce belirtildiği üzere burada kişilik hakkı ile ifade özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir. Bu konudaki uyuşmazlıklarda zarar veren taraf ile zarar gören tarafın hakları arasında dengenin korunması gerekmektedir. Bu konuda AİHM. tarafından Von Hannover v. Almanya⁴³² davasında kişilik hakkı değerlerinden özel hayatın gizliliği ile ifade özgürlüğü arasındaki denge açısından değerlendirme yapılmıştır⁴³³. Fiil yeri hukukunun tercih edilmesi halinde tarafların hakları arasında korunmaya çalışılan denge zarar gören tarafın aleyhine bozulabilecektir.

7.3.1.2. İka yeri olarak zarar yeri hukukunun uygulanması

Haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yer farklı ülkelerde ise zararın meydana geldiği ülke hukuku (lex loci damni) uygulanacaktır⁴³⁴. Burada mesafeli haksız fiil söz konusu olmaktadır. Zararın meydana geldiği yer, zararın meydana geldiği anda hakkın konusu olan varlığın bulunduğu mahaldir. Örneğin zararı doğuran kurşunun isabet

---

⁴³¹ Mills, Alex (2015). Sosyal medyada sınır ötesi karalama için geçerli yasa: 'Facebookistan'da ifade özgürlüğünü kimin yarası yönetiyor? Medya Hukuku Dergisi, 7 (1), s. 23. <https://www.tandfonline.com/loi/rjml20> Erişim Tarihi: 22.11.2021

⁴³² Kararın tam metni için bkz. Von Hannover v. Germany, HUDOC, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61853%22%5D%7D>. Erişim Tarihi: 29.07.2022.

⁴³³ Canbolat, Ferhat/ Gönül Koşar, Günhan (2020), Basın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinin Tespitinde Kullanılan Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ölçütlerinin Değerlendirilmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 151, s. 280-281: dava konusu olay kısaca “*Prenses Caroline 1993 ve 1997 yıllarında değişik Alman dergilerinde yayımlanan fotoğraflarına ilişkin olarak Alman mahkemelerine kişilik hakkının ihlal edildiğini öne sürerek başvurmuştur. Alman mahkemelerinin muhtelif kararı üzerine Prenses Caroline, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “Özel Yaşama Saygı” kenar başlıklı 8. maddesinin Almanya Federal Cumhuriyeti (Almanya) tarafından ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'ye başvurmuştur. AİHS'nin 8. maddesi uyarınca özel yaşamının korunması ile 10. madde uyarınca ifade özgürlüğünün karşı karşıya geldiği bu durumda bir denge kurulması gerektiğini belirterek...*” Başvurucunun davası kabul edilmiş ve Prenses Caroline'nin özel hayatının ihlal edilmesinden koruyamadığı için karar Almanya aleyhine olmuştur. Erdemir, s. 18.

⁴³⁴ Şanlı vd., s. 384, 546 dp. Aynen, zarar yeri bağlama noktasının tercih sebepleri hakkında bkz. Öztekin-Gelgel, Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, İstanbul,2006, s. 96

ettiği, gönderilen mektubun okunduğu otomobilin kontrolden çıkarak kaza yaptığı yer zarar yeridir⁴³⁵.

Bağlama noktalarının yorumu kanunlar ihtilafı kuralını koyan hukuka göre yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile Türk hakimi Türk kanunlar ihtilafı kuralının bağlanma noktasını Türk hukukuna göre yorumlayıp anlamlandıracaktır⁴³⁶. Haksız fiil hukukunu belirleyen zarar, hukuki değer taşıyan bir varlığın zarara uğramasıdır. Uygulanacak hukuku belirleyen zarar, maddi, fiili, doğrudan ve mevcut bir zarardır⁴³⁷.

Konunun örneklendirilmesi gerekirse, Gerçek kişi (K), A ülkesinde restaurantta mantar yemiş olsa, B ülkesinde mantarın zehirli olması nedeniyle rahatsızlansa ilk müdahalenin ardından tedavi olanakları zengin olan C ülkesine ambulans uçakla nakledilse ve tedaviye cevap verse, bu olayda zarar (doğrudan sonuç) (K)'nın B ülkesinde gerçekleşen rahatsızlanma durumudur. C ülkesindeki tedavi masrafları B ülkesinde oluşan ise zararın sonucu olmaktadır.

Zarar yeri hukuku talep edilen dolaylı zarar ve sonuçları hakkında da uygulanacaktır⁴³⁸. Kısaca uygulanacak hukuku belirleyen zarar yeri kavramı ile uygulanacak hukukun tespitinden sonra sorumluluğun kapsamında yer alan dolaylı zarar kavramları karıştırılmamalıdır.

Amerika hukukunda fiil yeri ile zarar yeri farklı devletlerde bulunuyorsa zarar yeri hukukunun uygulaması tercih edilmektedir. ABD'nin West Virginia eyaletindeki bir yol inşaatı sırasında patlama meydana gelmiş ve bu patlamada Ohio'da bulunan bir mağaza hasara uğramıştır. Bu hasarın tazmininde zarar yeri olan Ohio hukuku uygulanmış olması örnek olarak verilebilecektir⁴³⁹.

---

⁴³⁵ Nomer, bkz. s.360-368: haksız fiilin işlendiği yer olarak fiil (eylem) yeri mi, yoksa netice (zararın) doğduğu yer mi kabul edilecektir? Açıklamalar ve devletlerin tercihleri. Doğan (Kitap), s. 441 dp. 387: Yargıtay 11. HD. (2005. Mart 21). E. 2004/5829, K. 2005/2562, özetle, "Türkiye'de meydana gelen kazada vefat eden kişi için sigortacı tarafından hak sahiplerine ödemenin Avusturya'da yapılmış olması, zararın Avusturya'da meydana geldiği anlamına gelmeyeceği, bu nedenle uyuşmazlığa zarar yeri olan Türk hukukunun uygulanması gerektiği" yönünde karar vermiştir.

⁴³⁶ Nomer, s. 107; Yağcı, s. 2639

⁴³⁷ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s 356; Nomer, 361; Özel (Haksız Fiil), s. 491

⁴³⁸ Nomer, s. 362; Karşı görüş daha sıkı ilişkili hukuk istisna değil temel kuraldır. Özel (Haksız Fiil), s. 512

⁴³⁹ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 355; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3126

AB. Roma II Tüzüğünde, haksız fiil kuralı, doğrudan zararın meydana geldiği yer (lex loci damni) olarak ifade edilmiştir. Roma II Tüzüğü md.4/1'de haksız fiillerden kaynaklanan borç ilişkilerine, zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanacağı açıkça belirtilmiştir. Bu tüzüğün gerekçesinde, zarar yerinin (lex loci damni) taraflar arasında denge sağladığı ve hukuki sorumluluğa ilişkin modern yaklaşımlar sunduğu için kabul gördüğü bildirilmiştir⁴⁴⁰.

AB. Roma II Tüzüğü'nün md. 15'te de ölüm nedeniyle yakın akrabaların maruz kaldıkları zararın kazanın dolaylı sonucu olduğu hususu düzenlenmiştir. Uygulanacak hukukun zarar yeri ölçütüne göre belirlenmesi halinde zarar yerinin tespiti önemli olmaktadır. Zarar yerinin tanımının ne olduğu ve hangi zararın uygulanacak hukukta esas alınacağı hususları aynı zamanda zarar yerinin sınırlandırılmasını (lokalizasyonunu) belirlemektedir⁴⁴¹. Bu konu ile kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yerinin tespiti ilerleyen başlıklarda incelenecektir.

7.3.2. Fiilin İşlendiği Yer veya Zararın Oluştugu Yerin Birden fazla Olması

Uluslararası alanda fiil yeri ve zarar yerinin başka yerler olması durumlarda uygulanacak hukukun tespiti farklı olarak düzenlenmektedir. Bazı ülkeler fiil yeri ve zarar yerini alternatif olarak düzenlemekte, bazıları ise iki hukuktan hangisi mağdurun lehine ise onu uygulamaktadırlar. Türk hukukunda ise fiil yeri ile zarar yerinin farklı olması halinde zarar yeri hukuku tercih edilmektedir. Bazı hallerde de fiilin ika yeri veya zarar yeri birden fazla olabilmektedir. Karşılaştırmalı hukukta her ülke farklı çözüm yolu üretmektedir. Türk hukukunda ise, ika yeri veya zarar yerinin birden fazla olması veya haksız fiilin ika yeri ile ilişkisinin sürekli olmayan nitelikte olması halinde haksız fiilin sıkı ilişki içinde bulunduğu yer hukukunun uygulanması tercih edilmiştir⁴⁴².

İka yeri birden çok, sonuç yeri tek ise, ika yerine ağırlık veren hukuk düzenlerinde, ika yerlerinden biri seçilebilecek; sonuç yerine ağırlık veren hukuk düzenlerinde ise sonuç yeri hukuku uygulanarak uyuşmazlık çözülebilecektir. Şayet ika yeri tek, sonuç yeri birden çoksa, örneğin internet yolu ile kişilik hakkı ihlallerinde olduğu gibi her bir sonuç

---

⁴⁴⁰ Özel (Haksız Fiil), s. 490

⁴⁴¹ Özel (Haksız Fiil), s. 493- 494

⁴⁴² Doğan (Kitap), s. 441; Şanlı vd., s. 391; Özel (Kişilik Hakkı), s. 90 vd.

yeri sadece oradaki zararlı sonuçları kapsayacak şekilde değerlendirilebilmektedir. Birden fazla ika yeri ve birden fazla sonuç yeri varsa, örneğin basın, televizyon- radyo gibi, her sonuç yeri oradaki zararlarla sınırlı olarak uygulanır. Bu belirlenemiyor ise, her bir fiil için ika yeri bağlamada kullanılır. Şayet daha sıkı ilişki var ise bu husus dikkate alınacaktır⁴⁴³.

Haksız fiillerde fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yer her zaman tek olmamakta özellikle de medya ve kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlallerinde bu durum daha da karmaşık bir hal almaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere medya ve kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerinde 5718 SK. md. 35. özel bağlama kuralı getirmiş bulunmaktadır.

7.3.2.1. Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yerinin tespiti

Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde, haksız fiilin işlendiği yer ve zararın meydana geldiği yerin neresi olduğunun tespiti gerekmektedir. Türk hukukunda fiil yeri, yayının yapıldığı yer olmaktadır. Buna göre, yazılı basında, yayım merkezinin bulunduğu yer; radyo ve televizyon yayınlarında, yayın merkezinin bulunduğu yer; internet yayınları açısından ise içeriğin internete yüklendiği yer olmaktadır⁴⁴⁴.

Türk hukukunda zarar yeri, yazılı basında dağıtım yapıldığı yerden alınarak içeriğinin öğrenildiği yer⁴⁴⁵, radyo ve televizyonda yayının alındığı yer⁴⁴⁶, internet yayınlarında içeriğe erişildiği yerdir⁴⁴⁷. İnternet ortamında yayın, gönderilen mesajın kullanıcılar tarafından ulaştırılması yani aleniyet kazanması ile gerçekleşmektedir⁴⁴⁸. Uluslararası mahkeme kararları tetkik edildiğinde yayın yerinin içeriğe erişimin sağlandığı yer olarak kabul edildiği istikrarlı olarak kabul edilmektedir⁴⁴⁹.

---

⁴⁴³ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 357

⁴⁴⁴ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 251, 262.

⁴⁴⁵ Özel, (Kişilik Hakkı), s.87

⁴⁴⁶ Özel (Kişilik Hakkı), s. 86; Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 253

⁴⁴⁷ Özel (Kişilik Hakkı), s. 175; Esenyel Hanaz, s. 430; bkz. Kişilik hakkı ihlallerinin oluşum yeri ve zamanı. Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 263

⁴⁴⁸ Nomer, s. 369; Özel (İnternet), s. 613; Etlioğlu Erçetingöz, s. 114; Güner, s. 253- 254

⁴⁴⁹ Mills, s. 18: Loutchansky v Times Newspapers Ltd davasında İngiliz mahkemesi tarafından, içeriğin indirilip okunduğu yer yayın yeri kabul edilmiştir. Bkz. Avustralya yüksek mahkemesi Dow Jones v Gutnick davasında, ABD.' de yüklenen materyal Avustralya'nın Victoria eyaletinde erişilerek okunması

Kitle iletişim aracı olarak internet bakımından zarar yerinin tespiti kolay olamamaktadır. Çünkü erişimin sağlandığı her yer zarar yeri olabilir. Uygulanacak hukukun tespitinde her bir erişim yerinin önem arz etmesi nedeniyle uyumsuzluğa uygulanacak birden çok hukuk ile karşı karşıya kalınabilmektedir. Kanunlar ihtilafı kurallarında erişim yeri belirlenirken ilave kriterlerin bulunması görüşü bulunmaktadır⁴⁵⁰. Ancak bu konuda görüş birliği bulunmamaktadır. Genelde mahkeme kararlarında zarar yerinin tespiti yönünde yorumlar bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere zarar kavramının tanımı ve uygulanacak hukukta hangi zararın dikkate alınacağı aynı zamanda zarar yeri kriterinin sınırlandırılmasını (lokalizasyonunu) da belirlemektedir. Bu nedenle kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yerinin lokalizasyonu yöntemleri tetkik edilmeye çalışılacaktır.

7.3.2.2. Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yerinin lokalizasyonu

a. Zarar yerinin çoklu yayın-tekli yayın kuralı ile lokalizasyonu

Çoklu yayın kuralı, periyodik nitelikli, nerede ve ne zaman yeni bir yayın varsa veya iftira niteliğinde yayının yeniden yayınlanması söz konusu ise, her yayının yeni bir dava sebebi oluşturması kuralıdır. İnternet web yayınlarına bu durumun uyarlanması yani farklı yargı yerlerinde yeni ya da yeniden yayımlanması neticesinde davacının bilindiği her yerde kişilik hakkı ihlali oluşabilecektir⁴⁵¹.

Kişilik hakkı ihlali içeriği taşıyan gazete, dergi ya da kitapların her bir bireysel satışı sorumluluk açısından ayrı bir temele ve zamanaşımına tabi yeni bir yayın olarak kabul

---

nedeniyle Victoriada karalama dolayısıyla haksız fiil işlendiği belirtilmiştir. Kararın orijinal metni bkz. Gutnick v Dow Jones & Co Inc - 5RB Barristers Erişim Tarihi: 17.01.2022

⁴⁵⁰ Oster, Jan (2012), Rethinking Shevill. Conceptualising the EU private international law of Internet torts against personality rights, International Review of Law, Computers & Technology, Vol. 26, Nos. 2-3, July –November, s. 119- 120, <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=cirl20>, Erişim Tarihi: 22.11.2021; Aksoy Dursun/ Genç Ardemir (Ed), s. 211, Aynen: İnternet yoluyla kişilik hakkı ihlali davalarında Brüksel I Tüzüğü m. 7/2 hükmü uyarınca yetkili mahkemelerin tayininde, medya yoluyla kişilik hakkı ihlali davalarına ilişkin *Shevill* kararı ile benimsenen yetki kuralları “zarar yeri”nin tayini bakımından yeterli görülmemiştir. Bu sebeple, internet yoluyla kişilik hakkı ihlali davalarında, “zarar yeri” mahkemelerinin yetkisinin tesisinde “dağıtım yeri” irtibat noktasına ek sınırlandırıcı kriterler getirilmeye çalışılmıştır. Fiona Shevill and Others v. Presse Alliance SA kararının ayrıntıları için bkz. Özel (kişilik Hakkı), 126 vd.

⁴⁵¹ Oster, s. 117

edilmesi bu kuralın kapsamını çok genişletmektedir⁴⁵². Yargı yerleri ve davaların çok fazla olmasının yanında, zarar veren aleyhine durumlar ortaya çıkmaktadır⁴⁵³. Birçok yerden dava açılması halini göz önünde bulunduran zarar veren tarafta yer alanlar, dava masrafları ve ödenecek olan tazminat konusu onları rahatsız ettiği için bu konuya önem vererek daha kolay anlaşma yoluna gitmişlerdir⁴⁵⁴.

Tek yayın sadece bir eser ilk dağıtıldığında ortaya çıkar ve kişilik hakkı ihlallerinde tek bir yargı çevresinde tek bir dava açılabilmesini sağlayarak sınırlama görevi üstlenir. Bu kuralın amacı ise birden fazla yerde dava açılması ile davalının tacizine engel olabilmektir⁴⁵⁵. Kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşen bir yayın ile kişilik hakkı ihlali birden fazla yerde gerçekleşmiş ise, tek bir yayınlı gerçekleşmiş kabul edilir. Tek bir yayının bir yargı çevresi ve bir dava anlamına gelmektedir⁴⁵⁶.

Tek yayın kuralı kişilik hakkı ihlalleri karşısında ifade özgürlüğüne üstünlük tanımaktadır. Oysa ki, çoklu yayın kuralı, bir takım sınırlama kriterlerine yer verilerek temel hakların dengelenmesinde önemli rol oynamaktadır. Çoklu yayın kuralı uygulaması zarar yeri için, birden fazla hukukun uygulanması dezavantajını oluştursa da kanunlar ihtilafı kurallarında başka alanlarda da bu durum ortaya çıkabilmektedir. Kanunlar

---

⁴⁵² Milletlerarası özel hukukta, kişilik hakkının internet yayını yoluyla sınır ötesi ihlallerinde AİHM.'nin konuyu değerlendirmesine örnek olarak AİHM.'nin Times Newspapers v. United Kingdom (2009) tarihli kararı verilebilir. Özetle olay, The Times dergisinin çevrimiçi sürümünde yayınlanmış iki makalenin "İlk makalede, Rus iş insanının kara para akladığı ve mafya lideri olduğu, diğer makalede de iş adamının örgütlü suçlarla ilişkisi olduğu ileri sürülmüştür" internet sitesine yüklenip, gazeteyle aynı gün yayınlanmasıyla başlamıştır. Bu kararın iki yönü konumuz açısından önemlidir. İlk yönü, başvuru The Times'ın, Birleşik Krallık mahkemelerinin, tek yayın kuralını çevrimiçi arşivlere uygulamadığını ve böylece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin md. 10'da yer alan ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. AİHM, geçmiş olayların arşivlenmesinin söz konusu olduğu hallerde, çatışan haklar arasında (kişilik hakkı ve ifade özgürlüğü) denge sağlamak konusunda sözleşmeciler devletlere tanınan takdir marjının daha büyük olacağına karar vermiştir. İkinci yönü, bu olayda ilk dava (zamanaşımı süresi bir yıl) makalelerin yayınlanmasından 2-3 ay sonra ikinci dava ise 14-15 ay sonra açılmıştır. AİHM, ilk yayın ile dava arasındaki uzun sürenin AİHS. md. 10 uyarınca ifade özgürlüğüne orantısız bir müdahaleye yol açacağı yönünde karar vermiştir. Karar metni, <http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2009/451.html>. Erişim tarihi 06.02.2022.

⁴⁵³ Itai Maytal (2010), Libel Lessons from Across the Pond: What British Courts Can Learn from the United States Chilling Experience with the 'Multiple Publication Rule' in Traditional Media and the Internet, Journal of International Media and Entertainment Law, Vol:3, No:1, 2010, s. 126, HeinOnline Veri Tabanı Erişim Tarihi: 16.02.2022

⁴⁵⁴ Maytal, s. 138

⁴⁵⁵ Warshaw, s. 275; Maytal, s. 130

⁴⁵⁶ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 216 aynen: Tekli yayın kuralı ABD. hukuku ve İngiliz hukuku'nda uygulanmaktadır. Hartley, s. 28-29; Maytal, s. 133: ABD mahkemeleri Firth v. State of New York davası sonunda geleneksel medyada tercih edilen tekli yayın kuralını internet yayınları ile yapılan kişilik hakkı ihlalleri için de uygun bulmuşlardır.

ihtilafı kurallarının amacının hakkaniyeti⁴⁵⁷ sağlamak olduğu dikkate alındığında, çoklu yayın kuralının zarar veren üzerindeki rahatsız edici yönünün sınırlayıcı kriterlere yer verilerek hatta çok uç zarar yeri olaylarında daha sıkı ilişkili hukukun uygulanması sağlanarak zarar yeri kurallarının olumsuz etkileri de lokalize edilebilmektedir.

b. Mozaik prensibi ile sınırlandırma

Mozaik prensibi, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan yayının, dağıtıldığı yani satıldığı her bir devlet mahkemesinde, davacının meydana gelen zararı bölerek, yalnızca o devlette oluşan zararı talep edebilmesi ilkesidir⁴⁵⁸. Bu prensip ile kitle iletişim araçlarıyla milletlerarası kişilik hakkı ihlaline uğrayan zarar görene, dağıtım yapılarak zarara uğradığını iddia ettiği her devlette dava açma imkanı tanırken yalnızca o devlette oluşan zararın talep edilebilmesi yönüyle sınırlandırması hakaret davası turizmine (libel tourism) engel olmaktadır. Zarar veren taraf için ise, yayının dağıtılacağı (satılacağı) ülkeleri belirleyebilmesi açısından öngörülebilirlik oluşturmaktadır. Bu yönüyle taraf menfaatlerinin dengelenmesi sağlanmaktadır⁴⁵⁹.

Mozaik prensibine ilişkin eleştiriler şu yöndedir. Aynı konuda karar farklılıklarını arttıracaktır. Mozaik prensibi uygulamasının, çok önceki zamanlarda geçerli olan ülkesellik ilkesine dayanması ve manevi tazminatın bölünmezliği kuralına uygun olmaması, hakimlerden olağanüstü bir performans beklenmesi nedenleriyle de uygun olmadığı belirtilmiştir⁴⁶⁰.

Türk hukukunda mozaik prensibinin uygulanması konusunda, Türk mahkemelerinin yetkisinin Türkiye’de meydana gelen zarar ile sınırlandırılması anlamına gelecektir. Bu

---

⁴⁵⁷ Nomer, s. 14: Milletlerarası özel hukuk hakkaniyeti ayrıntıları için bkz.

⁴⁵⁸ Nielsen, Peter Arnt (2013), Libel Tourism: English and EU Private International Law, Journal of Private International Law, Vol. 9, No. 2, 2013, s. 276. <https://www.tandfonline.com/loi/rpil20>, Erişim Tarihi: 27.12.2021

⁴⁵⁹ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 210: ABAD. Shevill kararı, Brüksel I Tüzüğü m. 7/2 kapsamında medya yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde milletlerarası yetki bakımından davacıya tercih imkanı sunmuştur. Davacı, dilerse uğradığı zararın tümünü davalı yayıncının merkezinin bulunduğu devlet mahkemesinde veya dilerse uğradığı zararı bölerek kişilik hakkını ihlal eden yayının dağıtıldığı (satıldığı) her bir devlet mahkemesinde sadece o devlette meydana gelen zararını talep edebilecektir. Mills, s. 22; Nomer, s. 362; Oster, s. 115; Özel (Kişilik Hakkı), s. 135-136

⁴⁶⁰ Thiede, Thomas; Mcgrath Colm P. (2011), Mass Media, Personality Rights and European Conflict of Laws. Personality Rights and European Conflict of Laws (March 27, 2011), p. 9-10, Scholar Google Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 10.11.2021

durum aynı zamanda davacının Türk mahkemelerinde dava açmasından sonra Türkiye dışında meydana gelen zararlar için yabancı mahkemelere başvurma zarureti getirebilecektir. Ayrıca davacının adil yargılanmaya erişim ve hak arama özgürlüğünün ihlaline sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle Türk hukukunda mozaik prensibinin milletlerarası yetki kuralları arasında yer almasını uygun bulmayan görüşler bulunmaktadır⁴⁶¹.

c. Hedefleme testi ile sınırlandırma

İnternet yayınlarına erişiminin, hedefleme testi ile sınırlandırılması, içeriğin o ülkedeki kullanıcıları hedef alıp almadığı ile ilgilidir⁴⁶². Burada dikkat çeken husus kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan içeriği internete yükleyen yayıncının niyeti ile içeriğin ulaştığı kullanıcıların hedeflenmiş olmasıdır. Hedefleme testinin amacı, internetin erişilebildiği her yer yargı çevresinin, potansiyel yetkili olmasını engelleyebilmektir⁴⁶³. Kısaca internet aracılığı ile yapılan yayınların kendine özgü yapısı nedeniyle çoklu zarar yerinin bir yere indirgeyerek uyumsuzluğa birden fazla hukukun uygulanması ile karşılaşmayı engellemek amaçlanmıştır. Böylece içeriğe ulaşılan her bir yerdeki hukuk değil, zarar verenin eylemini yönelttiği hukuk uygulanacaktır⁴⁶⁴.

Hedef kitle kriterine yöneltilen eleştiriler bulunmaktadır. Bu eleştirilerden biri, kişilik hakkı ihlal edilen kişinin dikkate alınmamasıdır. Bir başka eleştiri, korunmaya değer hukuki yararın nerede ihlal edildiğine bakılmamasıdır. Ayrıca yayıncının subjektif niyetinin dikkate alınması yönleriyle eleştirilmiştir⁴⁶⁵. Kişilik hakkına zarar veren kişinin, subjektif niyetinin tespit edilmeye çalışılması bağlama noktasını elastik hale getirecek ve bağlama kurallarının yönlendirme özelliğini zedeleyebilecektir.

---

⁴⁶¹ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 270; Etlioğlu Erçetingöz, s. 121

⁴⁶² Oster, s. 118; Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 220

⁴⁶³ Ludington, Sarah H. (2012). "Aiming at the Wrong Target: The "Audience Targeting" Test for Personal Jurisdiction in Internet Defamation Cases". 73 Ohio St. L.J. 541. s. 542-544. Google Akademik Veri Tabanı. Erişim Tarihi: 01.02.2022, Elmasulu, s. 117

⁴⁶⁴ Tekin, s. 240

⁴⁶⁵ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 222

7.3.2.3. Öngörülebilirlik şartı

Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlalden kaynaklanan sorumluluğa uygulanacak hukukta ika yeri kuralının uygulanmasında fiil yeri veya zarar yerinden yalnızca birine odaklanmak ya davacı lehine ya da davalı lehine sonuçlanmaktadır. Zarar veren taraf ve zarar gören taraf davaya uygulanacak hukuku öngörebilecek durumda olmalıdır. Zarar yeri hukukunun uygulanmasının öngörülebilirlik şartı ile sınırlandırılması fail ile mağdurun menfaatlerinin dengelenmesine hizmet etmektedir⁴⁶⁶.

Fiil yeri hukukunun uygulanması halinde, yayıncı hangi hukukun uygulanacağını bilecektir. Fakat davacı için kişilik hakkına saldırının nereden geleceğini öngörmek mümkün olmayacaktır. Zarar yeri hukukunun uygulanması halinde, yayıncı davalı, zararların nerede meydana gelebileceğini öngöremediği gibi yayıncı için potansiyel zarar yeri hukuku olabilecek yerlerin analizinin yapılması da çok külfetli olacaktır. Ayrıca yayıncının dağıtımın nerede yapıldığını bilmesi, davacının itibarının nerede zarara uğrayabileceğini bilmesi anlamına gelmemektedir. Hele bir de zarar gören kişi çok sayıda ülkede biliniyor ise yayıncının içerik yayınlanmadan önce yapması gereken analiz birkaç hukuk sistemini kapsayacak nitelikte olabilecektir.

İka yeri olarak zarar yerini kabul eden hukuk düzenlerinde, yayıncı ile zarar görenin menfaatlerinin dengelenmesi amacıyla, zarar yeri hukuku ile zarar görenin mutad meskeninin bulunduğu yer hukukunun uygulanabilmesi için ön şart olarak yayıncının o yerlerde zararın meydana gelebileceğini öngörmesi veya öngörebilecek durumda olması gerekmektedir⁴⁶⁷. Türk MÖHUK. md. 35'de zararın oluştuğu yer hukukunun tespitinde, yayıncının zararın o yerde meydana gelebileceğini öngörmesi şartını düzenlediği görülmektedir. Öngörülebilirlik davacı ve davalı açısından incelenmeye çalışılacaktır.

---

⁴⁶⁶ Esenyel Hanaz, Fatma (2020), İnternet Bağımlılığı Ekseninde Bazı Hukuki Meseleler ve Kanunlar İhtilafı Sorunu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XV, S:1, s.208. (Kanunlar İhtilafı).

⁴⁶⁷ Nagy, Csongor Istvan (2012), The Word is a Dangerous Weapon: JURisdiction, Applicable Law and Personality Rights in EU Law- Missed and New Opportunities, Journal of Private International Law, Vol. 8, No.2, 2012, s. 286. <https://doi.org/10.5235/JPRIVINTL.8.2.251> Erişim Tarihi: 03.04.2022

a. Davacı açısından öngörülebilirlik

Fiil yeri hukukunun uygulanması, yayıncı için, yayının içeriğinin tüm aşamalarına hakimiyet, yayın içeriğinin ulaşılabilmesi yerleri araştırabilme ve değerlendirebilme yönüyle lehe bir durum oluşturmaktadır. Aynı durum zarar gören için, şeref ve haysiyetine saldırının nereden yapılacağı hususunun belirsizliğinden dolayı aleyhe bir durum oluşturabileceği hususlarına yukarıda değinilmiştir.

Yayıncı bir uyuşmazlık çıkması halinde karşılaşılabileceği hukuk düzenlerini bilmesi ancak mağdur açısından öngörülebilir olmaması nedeniyle, kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalden kaynaklanan sorumluluğa uygulanacak hukukun fiil yeri ölçütüne göre tespiti tercih edilmemektedir. Bu nedenle, öngörülme şartı çoğunlukla davalı tarafından kullanılmakta ve zarar yeri hukukunun ika yeri hukuku olarak kabul edildiği sistemlerde kullanılmaktadır⁴⁶⁸.

b. Davalı açısından öngörülebilirlik

Özel bir haksız fiil türü olan kişilik hakkı ihlalleriyle ilgili davalarda, davacı/ zarar görenin kişilik hakkının korunması ile davalı yayıncının ifade ve basın özgürlüğü çatışmaktadır⁴⁶⁹. Davalının fiilinin, temel haklardan ifade özgürlüğünün kapsamında olması nedeniyle öngörülebilirlik davalı açısından daha büyük önem taşımaktadır⁴⁷⁰. İka yerinin zarar yerine odaklanarak düzenlenmesi halinde zarar gören bakımından öngörülebilirlik sağlanmış olsa da davalı yayıncı bakımından aynı şey söylenemeyecektir. Davalı yayıncının, fiilinin ne zaman haksız fiil oluşturacağını ve sorumluluğunun kapsamını bilebilecek durumda olması gerekmektedir⁴⁷¹. Kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkı ihlallerinde zarar yeri dünyanın herhangi bir yeri olabileceğinden öngörülebilirlik şartı bazı kriterler dikkate alınarak sınırlandırılmaktadır.

---

⁴⁶⁸ Thiede, McGrath, s. 19

⁴⁶⁹ Özel (MÖHUK. 35), s. 225

⁴⁷⁰ George, Martin (2010), Heiderdoff: Privacy and Personality Rights in the Rome II Regime-Yes, Lex fori, Please!, Conflict of Laws.net: Views and News in Private International Law, <http://conflictoflaws.net/2010/heiderhoff-privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-yes-lex-fori-please/>, Erişim Tarihi: 20.03.2022

⁴⁷¹ Thiede, McGrath, s.15

1b. Yayıncının, yayını ulaştırmayı amaçladığı yerde oluşan zararla sınırlama

Avrupa Birliği hukuku mahkemelerinin yetkisini gösteren Brüksel I Tüzüğünde haksız fiilin ika yeri tespitinde kullanılan zarar yeri kavramı ile Roma II Tüzüğünde uygulanacak hukukun tespitinde kullanılan zarar yeri kavramının, yorumlanmasının aynı yönde olmasına büyük önem verilmektedir⁴⁷². Diğer bir söyleyişle hem mahkemenin yetkisini gösteren zarar yeri hem de uygulanacak hukuku gösteren zarar yeri kavramları aynı içeriğe sahiptirler⁴⁷³.

Kişilik haklarının kitle iletişim araçları ile ihlaline ilişkin davalarda, davalı yayıncının bir yerde zararın oluşabileceğini öngörmesi, oraya yayım içeriğini ulaştırmayı yani dağıtmayı amaçlamış olması koşul olarak aranmaktadır. Böylece yayıncının yayının öngörülebilir şekilde dağıtılması ile dağıtıldığı yerdeki hukukun uygulanacağını bilebilecek duruma geldiği düşünülmektedir⁴⁷⁴. Yayıncının, yayını ulaştırmayı amaçladığı yani dağıtım amacından kasıt yayım/yayım yapmasıdır.

Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerinde, ihlal edilen yer ile zarar yerinin tespiti ve özellikle manevi zararın lokalizasyonunun yapılması zor olmaktadır⁴⁷⁵. Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlaline uygulanacak hukuk ve milletlerarası yetkiye ilişkin olan Dow Jones & Company Inc v Gutnick⁴⁷⁶ davasında, yayıncının eylemleri, amaçlarının tabii ve olası sonucu ise; o yer yargı çevresindeki yayımlarından sorumlu olması hususu şeref ve haysiyet ihlaline ilişkin davalarda istikrar kazanmıştır⁴⁷⁷. Yayıncı ister kasten ister ihmal sonucu olsun yaptığı yayından sorumludur. Zarar yerinde yayıncının, 3. kişinin yaptığı yayından sorumlu olması için, o yerde 3. kişinin eylemlerini makul olarak tahmin edebilmesi yani öngörebilmesi gerekmektedir⁴⁷⁸. İnternet yayımlarında

---

⁴⁷² Özel (Haksız Fiil), s. 494

⁴⁷³ Okoli, Chukwuma Samuel Adesina and Roberts Emma (2019), The Operation of Art 4 of Rome II Regulation in English and Irish Courts, *Journal of Private International Law*, 15(3), 605, 610 vd. <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=rpi120>, Erişim Tarihi: 16. 04. 2022.

⁴⁷⁴ Thiede, McGrath, s.16

⁴⁷⁵ Özel (MÖHUK. 35), s. 226

⁴⁷⁶ Karar metni bkz. Kitle İletişim Araçlarıyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Zarar Yerinin Tespiti başlığı

⁴⁷⁷ Dow Jones & Company Inc v Gutnick [2002] HCA 56, par.124

⁴⁷⁸ Svantesson (Tort of), s.172

yayıncının, yayını ulaştırma amacının tespitinde, hedefleme testi de kullanılabilir. Bu nedenle yukarıda hedefleme testi ile sınırlandırma ayrı bir başlıkta değerlendirilmiştir.

2b. Davacının sosyal bağlantıları kriteriyle sınırlandırma

Medya yolu ile yapılan yayınlarda, yayıncının, dağıtım çevresini belirleyebilmesi nedeniyle dağıtım amacının tespiti daha kolay olmaktadır. Ancak internet yayınlarda aynı şeyi söylemek mümkün görülmemektedir. Davalı/yayıncının öngörülebilirliğini artırmak için uygulanabilecek hukuk seçeneklerinin azaltılması uygun bir yol olabilecektir. Bu yolu kullanmak için davalı /yayıncının yayını ulaştırmayı amaçladığı dağıtım çevresi ile davacı/ zarar görenin sosyal bağlantılarının kesiştiği bir ülke hukukunun var olup olmadığı incelenmelidir. Burada davacının mutad yerleşim yeri (mutad meskeni) veya farklı bir yer ise işyerinin bulunduğu yer olabilecektir⁴⁷⁹.

Özetle, internet aracılığıyla yapılan yayınlarda erişimin sağlanıp içeriğin okunduğu yerde, mağdurun tanınması şartıyla zarara uğradığı kabul edilmektedir⁴⁸⁰. Zararın meydana gelmesi için, yayım yapılan yerde mağdurun sosyal bağlantılarının olması ile o yerde tanınması kavramları eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

3b. Davacının birden çok yerde sosyal bağlantısının olması halinde dağıtım kapsamı ile sınırlandırma

Zarar gören davacının, sosyal bağlantısının olduğu yerler birden çok ülkede olabilir. Bu durumda davalı/yayıncının dağıtımını yönelttiği çevrenin, davacı/zarar görenin sosyal bağlantılarının bulunduğu yerle sınırlandırılmayacaktır.

İnternet yayınlarıyla kişilik hakkı ihlali davalarında, zarar yerinin tespiti için önerilen yöntemlerden biri de web sitelerine erişim sıklığı kriteridir. Bu kriterde, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan içeriğin yayınlandığı web sitesine erişim sayısı (ziyaretçi sayısının) tespiti ile web sitesine hangi ülkeden daha çok erişim ya da görüntülenme sağlanmış ise o ülke “zarar yeri” o yerdeki mahkemelerin de yetkili mahkeme olacağı ileri sürülmektedir⁴⁸¹. Burada dağıtımın kapsamı en fazla erişimin gerçekleştiği yer olmakta ve yayıncı için öngörülebilirlik oranı artmaktadır.

⁴⁷⁹ Özel (MÖHUK. 35), s. 227; Thiede ve McGrath, s. 17

⁴⁸⁰ Özel (Kişilik Hakkı), s. 175; Esenyel Hanaz, s. 507

⁴⁸¹ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 219

Bu kriter eleştirilere de maruz kalmıştır. Bu kriterin tek başına kullanılmasının sakıncaları arasında internet ortamındaki içeriğin taraflarca kötüye kullanılabilmesi ve erişim, görüntüleme sıklığına tarafların müdahale edebilmesi gösterilmiştir⁴⁸². Öngörülebilirlik şartıyla, taraflar arasında menfaatlerin dengelenmeye çalışıldığı dikkate alınırsa tek bu kritere odaklanmaksızın diğer kriterlerle birlikte en sıkı ilişkili hukuk tespit edilebilecektir.

7.4. Çifte Dava Edilebilirlik Kuralı

Kural başta İngiltere olmak üzere çok az sayıda ülke tarafından kullanılmaktadır. İngiliz mahkemeleri haksız fiillere kendi hukukunu uygulamaktadır. Boys v. Chaplin⁴⁸³ davasından itibaren Lordlar Kamarası lex fori kuralına iki istisna getirmiştir, şayet haksız fiilin olduğu yer hukukuna göre (olayda Malta hukuku) dava edilebilir değilse, o zaman İngiliz hukuku uygulanacaktır. Bu prensibe çifte dava edilebilirlik (double actionability) adı verilmektedir⁴⁸⁴. Boys v. Chaplin davasının İngiliz hukukuna esneklik kazandırdığı ileri sürülmüştür⁴⁸⁵.

Roma II tüzüğüne yürürlüğe girmesi ile birlikte 1995 tarihli kanun bu tüzükle uyumlu hale getirilmiştir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere Roma II tüzüğüne kişilik hakkı ile ilgili kısmı kapsam dışına çıkarılmıştır. 1995 tarihli İngiltere Milletlerarası Özel Hukukuna III. kısmın eklenmesi ile çifte dava edilebilirlik kuralı yerini ika yeri kuralına

---

⁴⁸² Jameel v. Dow Jones & Co., (2005) EWCA Civ 75, 03.02.2005, par. 70: Kararda, kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan internet ortamındaki içeriğin İngiltere’de beş kişi tarafından görüntülenmesi ve bu kişilerden üçünün davacı tarafın tanığı olduğu belirtilerek İngiltere mahkemelerinin usulünün kötüye kullanılması nedeniyle uluslararası yetkisinin bulunmadığına karar verilmiştir. Orijinal Metin: <https://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/Jameel-v-Dow-Jones-CA-3-Feb-2005.pdf>. Erişim Tarihi: 09.04.2022

⁴⁸³ Boys v. Chaplin (1971) davası, Malta'da meydana gelen bir trafik kazasına ilişkindir. Davada, İngiliz vatandaşı olan taraflar, Malta'da İngiliz Askeri Kuvvetlerinde geçici olarak görevli olup, daimi sakin oldukları yer İngiltere'dir. Kaza, her iki taraf da mesai dışında iken meydana gelmiştir. Fiil, her iki hukuka göre de haksız fiil teşkil etmektedir. Malta hukuku, 53 £'u aşmamak üzere, sadece masrafların ve kazanç kaybının tazminini öngörmektedir, İngiliz hukukuna göre ise, 2000 £'u aşkın manevi tazminata hükmedilebilmektedir. Dolayısıyla, davacı için en önemli husus, ne kadar tazminat alacağıdır. İlk derece mahkemesi hâkimi, olayda İngiliz hukukunu uygulayarak davacı lehine 2303 £'a hükmetmiştir. Temyiz mahkemesi de, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Ancak, ileri sürülen gerekçelerin farklılığı sebebiyle, İngiliz hukukunun ne sıfatla uygulandığı karardan anlaşılammaktadır. Güneysu, GÜlin (1992), İngiliz Hukukunda Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.42, S.1, s.189'dan aynen alınmıştır.

⁴⁸⁴Özkan, Işıl (2017), Tanınmamış Devletlerin Yasa, Hukuki İşlem ve Kararlarının Tanınması, s. 194, On İki Levha Yayıncılık

⁴⁸⁵ Güneysu, s. 191

bırakmıştır. Bu sefer de şeref ve haysiyetin ihlalden kaynaklanan talepler 1995 tarihli kanun kapsamı dışında tutulduğu için çifte dava edilebilirlik kuralı bu alan için hala geçerliliğini korumaktadır⁴⁸⁶. Çifte dava edilebilirlik kuralında, yabancı bir ülkede meydana gelen ihlalle ilgili İngiltere’de dava açılması halinde İngiliz hukuku veya uygulanacak yabancı hukuktan hangisi ifade özgürlüğünü daha çok koruyor ise onun uygulanması söz konusu olmaktadır⁴⁸⁷. Kısaca İngiltere’de şeref ve haysiyetin ihlalden kaynaklanan uyuşmazlıklara çifte dava edilebilirlik kuralı uygulanmaktadır.

7.5. Müşterek Milli Hukuk ve Müşterek Mutad Mesken

Milli hukuk (vatandaşlık), kural olarak kişilerin iradesine göre değişmemektedir. Milli hukukun tespiti kolay olmaktadır⁴⁸⁸. Şahsi statünün milli hukuka tabi olmasının nedeni, kişinin doğduğu ve vatandaşı olduğu ülkede yaşamasıdır. Doktrinde müşterek milli hukukun (vatandaşlık) haksız fiillerde rolünün olmadığı ancak müşterek mutad meskenin varlığı halinde uygulanabilirliği savunulmaktadır. Haksız fiil, kişinin bulunduğu çevre ile daha çok ilgili olmasından dolayı müşterek milli hukuk, haksız fiillerde, aile hukukuna göre daha az kullanılmaktadır⁴⁸⁹. Ancak günümüzde kişinin milli hukukunu bilmesi ve yaşamını ona göre şekillendirmesi mutlak gerçeği yansıtmadığı için farklı bağlama noktalarının kullanımı eğilimi bulunmaktadır⁴⁹⁰.

5718 sayılı MÖHUK.’ ta müşterek mutad mesken bağımsız bir bağlama noktası olarak düzenlenmemiştir. Ancak md. 34/3 haksız fiillerden doğan borç için daha sıkı ilişkinin tespitinde kullanılmaktadır⁴⁹¹. Diğer bir ifade ile haksız fiillerden doğan borçlara, müşterek mutad mesken hukuku, zarar yeri hukukundan daha sıkı ilişkili bulunuyorsa uygulanabilecektir.

---

⁴⁸⁶ Esenyel Hanaz, s. 389

⁴⁸⁷ Mills, s. 13

⁴⁸⁸ Şanlı vd., s. 34

⁴⁸⁹ Tekinalp (MÖHUK Güncel), s. 363: doktrinsel açıdan verilen örnek, Almanya’da ortak mutad meskenleri bulunan iki ayrı vatandaşlıkta işçi, Avusturya’da kayak yaptıkları sırada birinin diğerine haksız fiil işlemesi halinde işçilerden birinin İspanyol olması nedeniyle ortak milli hukuk yok diye Avusturya hukukunun uygulanmasının haksız olacağını, vermişlerdir.

⁴⁹⁰ Doğan (Kitap), s. 213

⁴⁹¹ Özel (Haksız Fiil), s. 502; Etlioğlu Erçetingöz, s. 146

Daha sıkı ilişki tespit edilirken yalnızca tarafların vatandaşlığı değil, haksız fiil olayının tüm irtibat noktaları dikkate alınacaktır. Örneğin yabancı bir ülkede, aynı devlet vatandaşlarından oluşan inceleme heyetindeki kişiler arasındaki haksız fiillerde haksız fiilin ika yeri hukuku yerine müşterek milli hukukları uygulanabilir⁴⁹². Daha sıkı ilişkinin tespitinde, borç sözleşmesi, müşterek milli hukuk, müşterek mutad mesken, aynı hak, aile hukuku ilişkisi yakın irtibat sağlayabilmektedir⁴⁹³. Açık denizlerde meydana gelen haksız fiil olaylarında da daha sıkı ilişkili hukuk uygulanmaktadır⁴⁹⁴. Haksız fiillerde ika yeri genel kabul görse de bazı spesifik olaylarda ilgililerin ortak kişisel statülerine bağlanmak uygun olmaktadır⁴⁹⁵.

Kişinin bulunduğu ve yaşadığı çevreyi müşterek mutad mesken daha iyi ifade etmektedir⁴⁹⁶. Müşterek mutad mesken, müşterek milli hukukun aksine son yıllarda hem uluslararası sözleşmelerde hem de bazı ülkelerde ayrı bir bağlama kuralı olarak yer almıştır. Örneğin Almanya MÖHUK ve İsviçre MÖHUK' ta ayrı bir kural olarak düzenlenmiştir. Uluslararası sözleşmelerden Roma II Tüzüğünde de yer almıştır. Roma II Tüzüğünde, ortak mutad mesken var ise zarar yeri uygulanmamaktadır. Ortak mutad meskene göre, hukuki ilişkiyle daha sıkı bağlantılı hukukun varlığı halinde ise ortak mutad mesken hukuku uygulanmamaktadır. Tarafların müşterek mutad mesken hukukunun, zararın meydana geldiği yer hukukuna göre daha sıkı irtibatlı olduğu ileri sürülmektedir⁴⁹⁷.

Mutad mesken kavramı ilk kez 1956 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair La Haye Sözleşmesi ile Türk hukukuna girmiştir. Uluslararası

---

⁴⁹² Nomer, s. 365; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3122

⁴⁹³ Tekinalp, s. 362: Müşterek milli hukuk veya müşterek mutad mesken hukukunun uygulanabilmesi için iki koşul öngörmüştür. İlki taraflar arasında müşterek bir hukuk bulunmalı ve ikincisi haksız fiil yeri ile kişiler arasındaki ilişki (irtibat) geçici olmalıdır.

⁴⁹⁴ Nomer, s. 365

⁴⁹⁵ Krüger, H., Türk Devletler Hususi Hukukunda Lex Loci Delicti Commissi Kuralı Üzerine Bazı Düşünceler, Çev. N. Giritlioğlu, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1968, C. I, S. 2, s. 257; Tekin, s. 248

⁴⁹⁶ Tekinalp (MÖHUK Güncel), s. 363

⁴⁹⁷ Özel (Haksız Fiil), s. 501-502; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3123, Tekinalp (MÖHUK Güncel) s.359-360

hukukta bugüne gelinceye kadar mutad mesken kavramı kullanımını artarak gelmiştir⁴⁹⁸. Bazı yazarlar mutad mesken’in bir kavram⁴⁹⁹ olduğunu ileri sürerken; ağırlıklı olarak bazı yazarlar da bir vakıa⁵⁰⁰ olduğunu ileri sürmüşlerdir. Mutad mesken, yerleşim yerinden farklı olarak, genel tanımının bulunmaması, her hukuk düzeninde farklı anlama gelmesi ve yerleşim yerinin çoğunlukla fiili hali belirtmemesi nedeniyle doğmuştur⁵⁰¹.

Mutad mesken, gerçek ve fiili durumu ortaya koyduğu için uluslararası hukukta kabul görmüştür. Ulusal ve uluslararası alanda tanımı yapılmamıştır⁵⁰². Mutad meskenin tespiti yapılırken iki unsura odaklanılmalıdır. İlk unsur devamlı fiilen bir yerde oturma, diğer unsur oturma niyetinin varlığıdır⁵⁰³. Burada oturmanın devamlılığından, süre sınırlaması getirilmeden, fiilen oturulan yer anlaşılmalı; oturma niyetinden ise, ailevi ve diğer sosyal ilişkilerin eklenmesiyle oluşan sosyal bütünleşme vakıası anlaşılmalıdır. Bu iki unsur dikkate alınarak mutad meskenin tespiti yapılabilecektir⁵⁰⁴. Mutad mesken süreklilik gösterir ve kişinin “hayat ilişkilerinin merkezi” şeklinde tanımlanabilir⁵⁰⁵.

Açıklamalar dikkate alındığında, müşterek milli hukuk, haksız fiillerden doğan borçlarda diğer özel hukuk ilişkilerinde olduğu gibi yoğun kullanılmamaktadır. Müşterek mutad meskene, 5718 sayılı MÖHUK.’ ta ne md. 34 genel kuralda ne de kişilik hakkına kitle iletişim araçları ile yapılan saldırılara ilişkin özel hüküm olan md. 35 yer verilmiştir. Sadece md. 34/3.’te daha sıkı ilişkinin tespitinde kullanılmaktadır⁵⁰⁶. Uluslararası alanda,

---

⁴⁹⁸ Arslan, İlyas (2014), Milletlerarası Özel Hukukta Mutad Mesken Kavramı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 35-36, (Kısaca: Mutad Mesken)

⁴⁹⁹ Süral, Ceyda (2012), Hukuk Muhakemeleri Kanununun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası yetkisine etkisi, TBB. Dergisi S:100, Mayıs- Haziran, s. 172

⁵⁰⁰ Nomer, s. 121; Arslan (Mutad Mesken), s. 40

⁵⁰¹ Gallegher, Erin (2015), A House Is Not (Necesseraly) A Home: A Discussion of the Common Law Approach to Habitual Residence’, N.Y.U. Journal of Internatinal Law&Politics, Vol:47, s.468; Ayhan İzmirli, Lale (2021), Milletlerarası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi’nin 13/1-B Maddesi Bağlamında Covid-19 Pandemisinin Çocuğun Mutad Meskenine İadesine Etkisi, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S:2, s. 469-512. (Kısaca: Mesken)

⁵⁰² Toker, Ali Gümrah (2020), Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi Kapsamında Çocuğun Mutad Meskeni Kavramı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 209

⁵⁰³ Nomer, s. 122; Toker, s.210

⁵⁰⁴ Toker, s. 214

⁵⁰⁵ Tekinalp, s. 51

⁵⁰⁶ Nomer, s. 365; Şanlı vd., s. 336-387

bazı devletler ayrı bir bağlama kuralı olarak düzenlemişken, Roma II Tüzüğünde de yerini almıştır.

7.6. Zarar Gören veya Zarar Veren Tarafın Mutad Mesken veya İş Yeri Hukuku⁵⁰⁷

7.6.1. Zarar Gören Tarafın Mutad Meskeni veya İşyeri Hukuku

En sıkı ilişkiyi temsil eden kanun yalnızca vatandaşlık, ikametgah, mutad mesken değildir. Tüm irtibat noktaları dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır.⁵⁰⁸ Zarar veren veya zarar görenin ikametgah yada mutad meskeni hukuku da en sıkı ilişkili hukukun tespitinde kullanılabilir.⁵⁰⁹ Bu konuda ABAD Shevill davasıyla gelen mozaik prensibinde oluşan sorunlarını çözmeyi amaçlamıştır⁵¹⁰.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlallerinde en fazla zarar, zarar görenin mutad meskeninde ortaya çıkmaktadır. İnternet yolu ile kişilik hakkının ihlalin konusunda ABAD. Brüksel I tüzüğüne göre mahkemenin yetkisini belirlerken, bir kişinin menfaatlerinin mutad meskeniyle örtüştüğünü ve hatta mesleki faaliyetlerinin bulunduğu yerin de menfaat merkezi olabileceğini belirtmiştir. Böylece davacı açısından mahkeme tespitinde kolaylık davalı açısından da öngörülebilirlik sağlanabilecektir⁵¹¹. Günümüz milletlerarası özel hukukunda, haksız fiilden sorumluluk halinde zarar gören tarafın korunması asıl hedef olarak görülmektedir⁵¹².

Mağdurun mutad mesken veya işyeri hukuku teorisinin de eleştirilen yönleri bulunmaktadır. İlk olarak, zarar gören odaklı olması ve dünyaca ünlü kişilerin mutad meskeninin kolay tespit edilememesi yer almaktadır. Yine olayla değil de taraflarla en sıkı ilişkili hukuk olması, bu sıkı ilişkinin taraflar arasındaki denge mekanizmasını bozması ve ifade özgürlüğünü kısıtlıyor olması yönleriyle eleştirilmektedir⁵¹³.

---

⁵⁰⁷ Konuya ilişkin bkz. Kişilik Hakkı İhlalinin Oluşum Zamanı ve Yeri; İka Yeri Kuralı. Tekrara düşmemek açısından atıfta bulunulmuştur.

⁵⁰⁸ Uyanık Çavuşoğlu, s. 975; Önal, s. 291

⁵⁰⁹ Uyanık Çavuşoğlu, s. 985

⁵¹⁰ Thiede ve McGrath, s. 12

⁵¹¹ Özel (Haksız Fiil), s. 496-497

⁵¹² Önal, s. 288

⁵¹³ Tekin, s. 44-45, 244

Mutad işyeri belirlenirken, iş sözleşmesinin etraflıca ele alınması gerekmektedir. İşçinin işini tüm özellikleriyle ve zaman olarak hangi ülkede ağırlıklı yerine getirdiği hususu göz önünde bulundurulmalıdır. İşin temel kısmının ve ağırlıklı kesiminin mutad olarak yapıldığı yer, Türk hukuk doktrinde mutad işyeri olarak değerlendirilmektedir⁵¹⁴. Mutad işyerinin tespiti kanunlar ihtilafı açısından önemlidir. 5718 sayılı MÖHUK.' ta işçi işini mutad olarak belirli bir ülkede değil de birden fazla ülkede ifa ediyor ise son çare olarak işverenin esas işyeri hukukunun uygulanması yönünde düzenleme bulunmaktadır⁵¹⁵.

5718 sayılı MÖHUK. md. 35/1'de, uygulanacak hukuka ilişkin zarar görene seçimlik hak tanınmıştır. Ancak bu seçimlik hakkı, zarar görenin mutad meskenin bulunduğu ülkede zararın meydana gelmesi ve zarar verenin, zararın bu ülkede meydana geleceğini öngörebilmesi şartına bağlanmıştır⁵¹⁶. Böylece zarar veren/ yayıncı için öngörülme şartı getirmiştir.

Milletlerarası özel hukuk alanında, kişilik hakkının ihlalinde zarar görenin mutad meskeni dikkate alınmaktadır. Türk hukukunda ise, kural olarak mutad mesken hukuku zarar yeri olarak kullanılmaktadır. Kişilik hakkı ihlalinin, zarar görenin sosyal çevresi ile en yakın ilişki halinde olduğu yerde gerçekleştiği kabul edilmektedir⁵¹⁷. MÖHUK. md. 35/1'de haksız fiil, her iki tarafı tümüyle ilgisiz olan bir hukuka yönlendirmemektedir. Burada zarar görenin seçimi sonucunda uygulanacak hukukun, zarar veren ile zarar gören arasındaki dengeyi sağlamaya yönelik olduğu söylenebilecektir.

Basım evinin bir ülkeye göndermediği, basılı peryodik bir eserden dolayı zarar verenin, zararın o ülkede oluşabileceğini öngörmesinden söz edilemeyecektir. Söylenebilecek olan zarar gören tarafın da MÖHUK md. 35/1-(a) bendinden yararlanamayacağıdır. Zarar veren tarafından öngörülebilme şartı zarar vereni koruyucu niteliktedir. Bu düzenlemede

---

⁵¹⁴ Sarıöz Büyükalp, A. İpek (2018), Mutad İşyeri Kavramı ve MÖHUK. Md. 27/f. 3'ün Uygulanması sorunu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(2), s. 206

⁵¹⁵ Sarıöz Büyükalp, s.196

⁵¹⁶ Özel (MÖHUK. 35), s. 227; Şanlı vd., s. 392; MÖHUK. md. 35/1'in a ve c bentlerinde aynı bağlama noktası kullanıldığını ifade etmektedirler. Avnı yönde Tütüncübaşı, s. 147-148

⁵¹⁷ Nomer, s. 362; Tütüncübaşı, s.147

zarar görene tanınmış olan seçimlik hak, iki tarafın iradesine dayalı olan ve MÖHUK. md. 34’de düzenlenen hukuk seçiminden farklıdır⁵¹⁸.

Kişilik hakkının ihlalinde etki, en çok zarar görenin sosyal ve ekonomik çevresinin bulunduğu yerde hissedilecektir. Mutad mesken bağlama noktasından yararlanılması gerektiğini savunan görüşlere göre, zarar görenin hukuki menfaati en iyi şekilde mutad meskeninde korunacak ve itibar kaybı da burada düzeltilecektir⁵¹⁹.

Kitle iletişim araçları ile kişilik hakkı ihlallerinde, zarar görenin doğrudan zarar gördüğü ve zararlı etkilerini en fazla hissettiği yerin mutad mesken ile genel olarak örtüşüyor olması, istisnasız tüm kitle iletişim araçlarında örtüşüyormuş gibi anlaşılmamalıdır. Bu yönüyle internete erişimin olduğu her yerde değil, ancak zarar görenin tanındığı yerde zarar oluşmaktadır. Hayat ve iş ilişkilerinin olduğu yerlerden biri de zarar görenin mutad meskeni olmaktadır. Özetle, internet yayını içeriğinin okunduğu yerde mağdurun zarara uğradığının kabul edilebilmesi için ilgilinin orada tanınması gerekmektedir⁵²⁰.

5718 sayılı MÖHUK. md. 35, İsviçre MÖHUK. md. 139’dan esinlenerek düzenlenmiştir⁵²¹. Hem İsviçre hem Türk kanununda ayrı bir bağlama kuralı olarak yer almaktadır. Roma II Tüzüğünde kapsam dışı tutulmuştur. Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda gibi hukuk düzenlerinde genel haksız fiil statüsüne tabidirler⁵²². Daha öncede belirtildiği üzere bazı devletlerde bağımsız bir bağlama kuralı olarak düzenlenmişken bazı devletler genel haksız fiil statüsüne tabi tutmuşlardır.

7.6.2. Zarar Veren Tarafın Mutad Mesken veya İşyeri Hukuku

Genel olarak, zararın oluştuğu yer ile zarar görenin mutad meskeni veya işyerinin örtüşmesi gibi fiilin işlendiği yer ile zarar verenin mutad mesken veya işyeri de örtüşebilmektedir. Örtüşmesi halinde fiil yeri için savunulan görüşler ve eleştiriler burada

---

⁵¹⁸ Tarman, Zeynep Derya (2010), 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) Uyarınca Yabancılik Unsuru Taşıyan Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçimi. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 26/2, s. 19, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 08.11.2021, (MÖHUK. 35); Kayık, s. 83

⁵¹⁹ Thiede ve McGrath, s. 12

⁵²⁰ Özel (İnternet), s. 617

⁵²¹ Tütüncübaşı, s. 145; Tekinalp (MÖHUK Güncel) s. 366

⁵²² Güner, s. 256-257

da geçerli olacaktır. Fiil yeri ile zarar veren tarafın mutad mesken veya işyeri hukukunun ayrı yerde olması halinde, kişilik hakkının ihlalden kaynaklanan uyuşmazlık ile zarar veren tarafın mutad meskeni veya işyeri arasında gerçek bağlantı olmaması nedeni ile uygulanamayacağı yönünde doktrinde görüşler bulunmaktadır⁵²³.

Yazılı basın, radyo ve televizyon aracılığıyla kişilik hakkı ihlallerinde, zarar veren tarafın mutad meskeni veya işyeri genellikle örtüşmektedir. Ancak internet aracılığıyla kişilik hakkı ihlallerinde bu örtüşmeyi her zaman sağlamak mümkün değildir. ABAD'ın Shevill⁵²⁴ kararında, tüm zararın talebi için açılan davalarda davalı/yayıncının kuruluş yeri mahkemeleri milletlerarası yetkiye sahip olacaktır. Her ne kadar mahkemenin yetkisine ilişkin bir karar olsa da davalı /zarar verenin mutad meskeni veya işyerinin haksız fiil ile sıkı ilişki tesis ettiği hususunun kabul edilmesi açısından önemlidir⁵²⁵.

ABAD'ın e-Date Advertising/Martinez⁵²⁶ kararında, internet içeriğinin yayıncısı ile içerik sağlayıcılar; ABAD'ın Shevill⁵²⁷ kararında ise, yayıncının merkezinin bulunduğu yer ile yayının üretilip dağıtımına başlandığı yer kastedilmektedir. Yani internet yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde, internet içeriği yayıncısının merkezinin bulunduğu yer ile, içerik sağlayıcının içeriği internete yüklediği yerin aynı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır⁵²⁸.

Zarar veren tarafın mutad mesken veya işyerinin yalnız kullanılması birtakım olumsuzlukları beraberinde getirebilecektir. Yayın süreci ile bir ilgisi olmayan mağdurun, nereden ve kimden geleceği belirsiz bir saldırıya uğraması halinde, yayıncının kendi menfaatini gözeterek seçtiği yer hukukuna tabi olması bu olumsuz durumlardan biridir⁵²⁹. Uluslararası özel hukuk alanında yerleşim yerinin (ikametgahın) gerçek ve fiili durumu yansıtması nedeniyle mutad mesken tercih sebebi olmuştur. Doktrinde mutad mesken

---

⁵²³ Özel (Kişilik Hakkı), s. 93

⁵²⁴ Ayrıntılı bilgi için, Özel (Kişilik Hakkı), s. 126 vd. bkz.

⁵²⁵ Özel (Haksız Fiil), 497; Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 206

⁵²⁶ ABAD, C-509/9 eDate Advertising and Others v. X and Société MGN Limited, 25.10.2011 ve C-161/10 Olivier Martinez and Robert Martinez v. MGN Limited, Karar metinleri için bkz. Judgment of the Court (Grand Chamber) 25 October 2011 (europa.eu), Erişim tarihi: 19.03.2022

⁵²⁷ Bkz. 7.1.5.2. Zarar Veren Tarafın Mutad Mesken veya İşyeri Hukuku, dp. 457

⁵²⁸ Aksoy Dursun/ Genç Arıdemir (Ed), s. 212- 213; Özel (Kişilik Hakkı), s. 179; Oster, 122

⁵²⁹ Nagy, s. 286

kavramının gerçek ve fiili durumu yansıtan maddi bir gerçek olduğu kabul edilmektedir⁵³⁰.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalden doğan sorumluluğa ilişkin 5718 sayılı MÖHUK md. 35/1- (b)'de zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukuna yer verilmektedir. Bu bağlama noktası, zarar veren yayıncının öngörme koşuluna bağlı olmaksızın zarar görenin seçimlik hakları arasında yer almaktadır. Yasa koyucu zarar veren/yayıncı için öngörme şartı koymamıştır bunun nedeni ise zarar verenin kendi hukuku olmasıdır. Ayrıca zararın, zarar veren yayıncının mutad meskeni veya işyerinde olması da aranmamaktadır⁵³¹.

İsviçre hukukunda olduğu gibi bu konuyu özel olarak düzenleyen hukuk sistemleri de vardır. İsviçre MÖHK md 139/1'e göre, *“zarar görenin seçimine göre, failin o devlette sonucun meydana geldiğini öngörmüş olması şartıyla, mağdurun mutad mesken hukuku veya failin iş merkezi ya da mutad meskeninin bulunduğu yer hukuku yahut failin o devlette zarar verici sonucu öngörmesi şartıyla zarar verici fiilin sonucunun meydana geldiği yer hukuku uygulanır”* düzenlemesi bulunmaktadır.

7.7. Hukuk Seçimi

Türk MÖHUK.'ta tarafların birlikte hukuk seçimine karar vermesi md. 34'te düzenlenmiştir. Haksız fiillerden doğan sorumluluğa ilişkin md. 35'te yalnızca taraflardan birine hukuk seçme hakkı verilmiştir⁵³². Bu konu tarafların anlaşmasına dayalı hukuk seçimi ve tek taraflı hukuk seçimi şeklinde ikiye ayırarak tetkik edilmeye çalışılacaktır.

7.7.1. Tek Taraflı Hukuk Seçimi

Tek taraflı hukuk seçimi, zarar görene, alternatif şekilde sunulan hukuklardan birini seçme hakkı vermektedir. 5718 SK. md. 35 ile zarar görene, tek taraflı hukuk seçme hakkı tanınmıştır. Zayıf tarafı korumaya yönelik bu düzenleme ile zarar gören tarafa kısıtlı seçim hakkı tanınmaktadır. Zarar görenin, kendi mutad meskeni hukukunu veya zararın

---

⁵³⁰ Şanlı vd., s.41

⁵³¹ Özel (MÖHUK. 35), s. 228

⁵³² Tarman (MÖHUK. 35), s. 9; Kayık, s. 78

meydana geldiği yer hukukunu seçebilmesi, zarar verenin öngörmesine bağlı tutulmuştur. Bu düzenlemenin zarar gören tarafı koruyucu niteliği de bulunmaktadır⁵³³.

İsviçre MÖHUK' tan esinlenilerek düzenlenen 5718 SK. md. 35'te zarar verenin işyerinin seçenek olarak sunulması, zarar görenin parasal tatminine ortam hazırlanması içindir⁵³⁴. Zarar görenin, zarar verenin mutad mesken veya işyeri hukukunu seçmesinde ne öngörülebilirlik ne de zarar yeri şartı aranmıştır. Bu şartlar, davalı/yayıncının kendi hukukunu bildiği ve ona uygun davrandığı düşünülerek aranmamıştır. Diğer bir ifade ile kendi hukuk kurallarından kaçması engellenmiştir⁵³⁵. Milletlerarası özel hukuk alanında Türk ve İsviçre hukuku ile benzerlik gösteren hukuklar Bulgaristan ve Romanya hukuku iken; Almanya ve Estonya hukuk düzenlerinde ise zarar gören tarafa verilen tek taraflı hukuk seçimi kademeli olarak tanınmıştır⁵³⁶.

7.7.2. Tarafların Anlaşması ile Hukuk Seçimi

5718 S. MÖHUK. md. 34/5f. haksız fiillere ilişkin hukuk seçimi düzenlenmiştir. Bu kural asli bir bağlama kuralıdır ve objektif bağlama kurallarına göre uygulanma önceliğine sahiptir⁵³⁷. Hukuk seçiminin şartları bulunmaktadır. Bunlar, tarafların hukuk seçimini birlikte yapmaları, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra yapmalarıdır. Haksız fiilin meydana gelmesinden sonra yapılması yönünden doktrinde eleştirilmiştir. Örneğin alt yapı projelerinde ve bazı spor müsabakalarında sorumluluk risk parametreleri değerlendirilerek uygulanacak hukukun tespiti yapılmakta ve hemen uygulama başlamaktadır. Haksız fiillerin meydana gelmesinden önce de örneklerde yer aldığı gibi hukuk seçimi yapılabilmesi görüşü ileri sürülmektedir⁵³⁸.

Roma II Tüzüğü'nün, haksız fiillere uygulanacak hukuk md.14'te ilk bağlama kuralı tarafların birlikte seçtikleri hukuk olmuştur. İsviçre hukukunda (IPRG md. 132) taraflara

---

⁵³³ Tarman (MÖHUK. 35), s. 10; Tütüncübaşı, s. 147; EGBGB (Alman Medeni Kanununa Giriş Yasası) m. 40/f. 1, haksız fiilin ika yeri ile zarar yerinin farklı ülkelerde olması halinde zarar görene tek taraflı bir seçim hakkı vermektedir.

⁵³⁴ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 367

⁵³⁵ Özel (MÖHUK.35), s. 228

⁵³⁶ Esenyele Hanaz, s. 559-560; Etlioğlu Erçetingöz, s. 150

⁵³⁷ Tütüncübaşı, s. 155

⁵³⁸ Nomer, s. 367; Tütüncübaşı, s.157; Önal, 302-303; Kayık s. 80

hakimin hukukunu (lex fori) seçme olanağı verilmiştir. Alman hukukunda (EGBGB md. 42) akit dışı sorumluluğa sebebiyet veren olaydan sonra, taraflara uygulanacak hukuku serbestçe seçme olanağı tanınmıştır⁵³⁹. Hukukumuzda tarafların anlaşmasına bağlı hukuk seçimi, genel bağlama kuralı md. 34/5'te düzenlenmiştir.

7.8. En Sıkı İlişkili Hukuk

Kıta Avrupası'nda haksız fiillerde ika yeri kuralının katı bir şekilde uygulanması özellikle fiil yerinin tesadüfi olduğu durumlarda hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmuştur. Bu nedenle ika yeri kuralının yumuşatılması ihtiyacını doğurmuştur⁵⁴⁰.

Haksız fiil yerinin yumuşatılarak uygulanmasına ilişkin bağlanma noktalarının, temel kural yanında yardımcı niteliğe sahip olduğu bildirilmektedir. Diğer bir ifade ile temel kural "haksız fiil yerine bağlanma" diğer bağlanma noktaları (daha sıkı ilişkili hukuk gibi) istisnaları olarak değerlendirilmektedir⁵⁴¹. Uçakla yapılan bir yolculukta ika yeri tamamen tesadüfe bağlı olacaktır. Bir devlet vatandaşlarını yolculuk boyunca geçecekleri değişik yabancı ülkelerin kanunlarına tabi tutması hakkaniyete de modern şartlara da uygun olmamaktadır⁵⁴². En sıkı ilişkili hukuk, ika yeri kuralı uygulamalarının istenmeyen sonuçlarını bertaraf edecektir⁵⁴³.

5718 SK. md. 34/3'te haksız fiillere ilişkin sorumlulukta en sıkı ilişkili yer hukukunun uygulanacağı düzenlemesi bulunmaktadır. Ancak daha sıkı ilişkili hukukun nasıl tespit edileceği belirtilmemiştir. Fer'i bağlanma yönteminin daha sıkı ilişkili hukuk tespitinde kullanılabileceği ileri sürülmüştür⁵⁴⁴. Bu görüş yanında md. 34/3'te fer'i bağlamadan ziyade bir düzenleme boşluğu bulunduğu bunun da ancak kanunda değişiklik ile

---

⁵³⁹ Tarman (MÖHUK. 35), s. 8 dp. 13

⁵⁴⁰ Özel (Haksız Fiil), 499; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3119

⁵⁴¹ Nomer, s. 364; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3120

⁵⁴² Göğler (Uygulanacak Hukuk), s. 487.

⁵⁴³ Turhan, Turgut (1990), Kitap İncelemesi: Th M. De BOER: Beyond Lex Loci Delicti: Conflicts Methodology and Multistate Torts in American Case Law, Kluwer, Deventer 1987, s. XV, s. 578, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 41 Sayı 1-4, s. 290. (Kitap İncelemesi)

⁵⁴⁴ Saatcıoğlu, s. 233

giderilebileceğini savunanlar da bulunmaktadır⁵⁴⁵. Bu konuda diğerk bir görüş ise, md. 34/3'te yer alan daha sıkı ilişkili hukuk istisna klozu olmamakta bilakis asıl kural işlevi görmektedir. Bu noktada ortak mutad mesken hukuku, zarar yeri hukukuna oranla haksız fiile daha yakın bağlantı kuruyor ise ortak mutad mesken hukukunun uygulanabileceği de savunulmaktadır⁵⁴⁶.

Amerikan mahkemelerinde haksız fiillere ika yeri hukuku yerine daha sıkı ilişkili hukuka bağlanma Babcock v. Jackson⁵⁴⁷ davası ile olmuştur. Bu karar, hem Amerika'nın iç hukukunu hem de Kıta Avrupası hukuku ve Roma II Tüzüğünü etkilemiştir. Roma II Tüzüğü md. 4/2, Alman MÖHUK md. 40/2, İsviçre MÖHUK. md. 133/a düzenlemelerinde zarar yeri ve ortak mutad mesken hukukunu ana kural, sıkı bağlantılı hukuku ise istisna kuralı olarak düzenlemişlerdir⁵⁴⁸. Her devletin iç hukukunda ana kural veya istisna şeklinde de olsa en sıkı ilişkili hukuk uluslararası alanda uygulanmaktadır. Milletlerarası özel hukukta, daha sıkı ilişkili yer hukukunun tespiti açısından farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler, en sıkı ilişkili hukuk bağlama noktasının ana kural, istisna kuralı veya yardımcı kural olarak düzenlenebileceği noktasında toplanmaktadır. Roma II Tüzüğü md. 4/3'te daha önce de belirtildiği üzere, daha sıkı ilişkili hukukun varlığının tespiti, ortak mutad mesken veya zarar yeri hukukunu bertaraf etmektedir. Daha sıkı ilişkili hukukun tespitinde ise, taraflar arasında, haksız fiilin meydana gelmesinden önce kurulan hukuki bir ilişkinin varlığı (örneğin borçlar hukuku ilişkisi) ile bu ilişkinin daha sıkı bağlantılı hukukun tespitinde kullanılması aranmaktadır⁵⁴⁹.

Hakimin her olay için en sıkı ilişki tesis eden bağlama noktalarını araştırması ve bulunan hukuku uygulamasının en adil çözüm olacağı da ileri sürülmüştür. Bu görüşte zarar yeri prensibi tümüyle reddedilmemekte fakat her duruma uygulama imkanı olan kapsamı geniş bir kural aranmaktadır. En sıkı ilişkili yer hukuku kuralı, hakime her bir olay için

---

⁵⁴⁵ Saatcıoğlu, s. 236: Yazar, fer'i bağlanma yönteminin, mahkemelere yol gösterici bir fonksiyon üstlenmek üzere MÖHUK m. 34/3 hükmü içerisinde özel olarak düzenlenmesi gerektiği kanaatinde olduğunu belirtmiştir.

⁵⁴⁶ Özel (Haksız Fiil), s.512

⁵⁴⁷ Babcock v. Jackson davasında: Kanada (Ontario)'da meydana gelen bir trafik kazasında, kazanın olduğu yer hukuku uygulanmamış; her iki tarafın ikamet ettiği, arabanın sigortasının yapıldığı ve davanın açıldığı New York ilişkiyle daha yakın bağlantılı kabul edilmiştir. Karar için bkz. https://www.nycourts.gov/reporter/archives/babcock_jackson.htm. Erişim Tarihi: 15. 07. 2022

⁵⁴⁸ Özel (Haksız Fiil), s. 500

⁵⁴⁹ Özel (Haksız Fiil), s. 506

araştırma külfeti yüklemesi ve sınırsız bir takdir yetkisi tanınması nedeniyle eleştirilmektedir. Fakat, objektif ve genel bir kuralın, önceden belirlenmesinin hukuk güvenliğini sağlaması ve hukuk devleti ilkesine hizmet etmesi yönleriyle de uygun bulunmaktadır⁵⁵⁰. En sıkı ilişkili yer hukukuna, diğer bağlama noktaları incelenirken o başlıkla ilgili olması halinde değinilmiştir. Tekrara düşmemek için konu daha fazla genişletilmemiştir.

Sıkı ilişkili yer hukuku ile ilgili uygulamada mahkeme kararlarına göre birtakım esaslar tespit edilebilmektedir. Bunlar haksız fiilin taraflarının aynı ülke vatandaşı olması, mutad meskenlerinin aynı ülkede olması hatta trafik kazalarında kazaya karışan araçların aynı ülke trafik sicilinde kayıtlı olması gibi hallerdir⁵⁵¹. Daha sıkı ilişkili hukukun temel kural veya istisna olmasından ziyade haksız fiillerde daha sıkı bir ilişkinin varlığı, zarar yeri hukukunun uygulanmasını kapsam dışı bırakmaktadır.

---

⁵⁵⁰ Tekinalp (MÖHUK Güncel), s. 358

⁵⁵¹ Doğan (Kitap), s. 442

8. YABANCI HUKUKUN UYGULANMASINI ENGELLEYEN KURALLAR

8.1. Kamu Düzeni

5718 S. MÖHUK. md. 2/1’de “*Hâkim, Türk kanunlar ihtilâfi kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re’sen uygular*” düzenlemesi bulunmaktadır. Hakim önüne gelen ve yabancılık unsuru içeren bir davada öncelikle uygulanacak hukukun tespitini yapması gerekmektedir. Uygulanacak hukuk şayet yabancı bir hukuksa Türk hakimi kanunen bu hukuku re’sen uygulayacaktır⁵⁵².

Yabancı hukukun uygulanmasını engelleyen hususlardan biri kamu düzenine aykırılıktır. Kamu müdahalesinin devletler özel hukukundaki işlevi, for ülkesinin kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi halinde yabancı hukukun uygulanmasını engellemesidir⁵⁵³. 5718 SK. md. 5 kamu düzenine aykırılığı düzenlemiştir⁵⁵⁴.

5718 SK. md. 2 ve 5’te yer alan düzenlemelerden şu sonuca ulaşmamız mümkündür: yabancı hukukun uygulanması, Türk kamu düzenine aykırı olmaması şartına bağlanmıştır. Burada aranan kanuni şart açıkça aykırılıktır. Burada açık ve kesin olarak Türk kamu düzeninden bahsedilmektedir. Ancak bu milletlerarası alanda yer alan ortak prensipleri (insan hakları gibi) dışarıda bırakmamaktadır.

Yabancı hukukun uygulanması, Türk kamu düzenini tahammül edilemez derecede rahatsız ediyorsa bu hukukun uygulanmasından kamu düzeni nedeniyle vazgeçileceği anlamını taşımaktadır⁵⁵⁵. Diğer bir ifade ile açık ve kesinlikten kastın Türk kamu hukuku olduğu fakat bu düzenlemenin milletlerarası ortak prensipleri kapsam dışı bırakmadığıdır. Ayrıca yabancı hukuk ve for hukukunda çatışan ifade özgürlüğü ve kişilik hakkı ihlali değerlendirilirken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve karar kriterlerine aykırılık halinde de for hukuku uygulanabilecektir.

Kamu düzeni kapsamındaki kuralların hangileri olduğu noktasında bir kesinlik bulunmamaktadır. Bu nedenle net bir tanım yapmak güçtür. Kamu düzeni, konu, yer ve

---

⁵⁵² Şanlı vd., s.82

⁵⁵³ Yöney, Can (2018), Yabancı Hukukun Uygulanması, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 185

⁵⁵⁴ 5718 S. MÖHUK. md. 5, “*Yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hâllerde, Türk hukuku uygulanır*” düzenlemesi bulunmaktadır.

⁵⁵⁵ Nomer, s. 162-165; Şanlı vd., s. 83, 84 dp. 143, 85

zamana göre değerlendirilmesi gereken dinamik bir kavramdır⁵⁵⁶. Bu nedenle kamu düzeni Türk kanunlar ihtilafı kurallarının işaret ettiği yabancı hukukun uygulanmasının istisnasını oluşturmaktadır⁵⁵⁷.

Yargıtay İBBGK. (2012. Şubat 12) E. 2010/1 K. 2012/1’de “*Kamu düzeni, niteliği gereği zamana, yere göre değişen, içeriğinin tesbiti zor ve her somut olaya göre değişiklik gösteren bir kavramdır. İlmi açıklamalara ve yargısal kararlara rağmen gelişen hukuk sistemlerinde bile tanımı olmamasına rağmen “toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kuralların bütünü” olarak tanımlanmaktadır.*

Yargıtay HGK. (2012. Şubat 8). E. 2011/568 K. 2012/47 “*Kamu düzeni doktrinde genel olarak, “bir toplumun, belirli bir zaman dilimi içerisinde, siyasi, sosyal, ekonomik, ahlaki ve hukuki açılardan temel yapısını belirleyen ve temel çıkarlarını koruyan kurum ve kurallar bütünüdür.” şeklinde tanımlanmaktadır.*

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 20.02.2017 tarihli ve 2016/15771 E. genel tanımı ile “*kamu düzeni kuralları, bir memlekette kamu hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetlerde huzur ve ahlak kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin tümüdür*” şeklinde belirtilmiştir⁵⁵⁸. Yargıtay kararlarında da görüldüğü üzere, kamu düzeninin tüm yönlerini yansıtacak bir tanımının bulunmadığından bahisle doktrine dayalı genel tanımlardan yararlanılmaktadır. Kamu düzeni kavramı zamana, yere, koşullara göre şekil alan değişime açık bir kavram özelliği göstermektedir.

Yargıtay İBBGK. yukarıda belirtilen kararında, hükmün kamu düzenine aykırılığının belirlenmesi başlığında “*yabancı mahkeme kararının verilmesinde uygulanan hukuk ve bunun hangi kriterlere göre uygulandığı değil, yabancı kararın Türkiye’de icra edilmesi halinde meydana gelecek sonuçların Türk kamu düzenini ihlal edip etmeyeceğinin araştırılması gerekir*” ayrıca, “*Esasa uygulanan hukukun Türk Hukukunda farklı olması ya da Türk Hukukunun emredici kurallarına aykırı olması gibi nedenlerle yabancı*

---

⁵⁵⁶ Yöney, s. 189; Tütüncübaşı, s. 29; Demir Gökyayla, Cemile, Yeniden Kamu Düzeni, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 7-8 Aralık 2017 Ankara Sempozyumu Kitabı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 88

⁵⁵⁷ Nomer, s. 162; Önal, s. 314; Etlioğlu Erçetingöz, s. 156; Kayık, s. 86

⁵⁵⁸ Yargıtay İBBGK. (2012. Şubat 12) E. 2010/1 K. 2012/1; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 20.02.2017 tarihli ve 2016/15771 E., 2017/1737 K., Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 08.02.2012 tarihli ve 2011/568 E., 2012/47 K. Sayılı Kararları. Lexpera Veri Tabanı Erişim Tarihi: 16.10.2021. Doğan (Kitap), s. 259

kararın tenfizi reddedilemeyeceği” belirtilmiştir. Hakimin kamu düzenine aykırılığın tespitindeki kıstaslar da “Türk Hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına ve hukuk siyasetine, Anayasa ‘da yer alan temel hak ve özgürlüklere milletlerarası alanda geçerli ortak ve kabul görmüş hukuk prensiplerine, ikili anlaşmalara, gelişmiş toplumların ortak benimsedikleri ahlak ve adalet anlayışına, medeniyet seviyesine siyasi ve ekonomik rejimine bakmak olmalıdır” şeklinde açıklanmıştır.

Kamu düzeninin iki türlü etkisi bulunmaktadır. Kamu düzeninin olumlu etkisi, yerel hukukun belirli bir hükmünün tercihen uygulanmasını sağlamaktadır. Olumsuz etkisi ise, uygulanacak yabancı hukuk hükmünün, uyumsuzluğa uygulanması sonucunda ortaya çıkan durum, for hukukunda hoş görülemeyeceğinden yabancı hukukun uygulanmasını engelleme etkisidir. Kamu düzeninin olumsuz etkisinde, yabancı hukukun soyut kurallarının değil, yabancı hukuk kuralının uygulanması sonucunda verilen kararın, hakimin hukuku kamu düzenine aykırılığından dolayı uygulanmaması söz konusudur⁵⁵⁹. İsviçre hukukunda özel kamu düzeni kuralı bulunmaktadır. İsviçre’de üretim ve haksız rekabet sorumluluğundan doğan taleplerin, İsviçre hukukunda kabul edilenden daha geniş kapsamlı olamayacağını açıkça düzenlemişlerdir. Alman hukukunda ise gerçek zarar miktarından daha fazlasının ödenmesini engelleyen kamu düzeni kuralları bulunmaktadır⁵⁶⁰.

Türk hukukunda kişilik hakkı ihlallerine ilişkin sorumluluk kaynaklı tazminat miktarına ilişkin prensip zararın tazminidir. ABD hukukunda ise cezalandırma amacı taşıyan, ceza miktarının çok fazlasının ödenmesi olanağı doğuran yabancı bir hukuk kuralı (ABD. hukukunda, (punitive and treble damages) tazminat türü, Türk hukukunun kamu düzenine aykırı olabilmektedir⁵⁶¹. Yukarıda Yargıtay İBBGK. kararında da belirtildiği üzere, hukuk düzenleri arasında bulunan farklılıklar yalnız başına kamu düzenine aykırılık teşkil etmemektedir.

---

⁵⁵⁹ Nomer, s. 167; Doğan (Kitap), s. 260

⁵⁶⁰ Nomer, s. 363

⁵⁶¹ Şanlı vd., s. 389

8.2. Doğrudan Uygulanan Kurallar

Herhangi bir kanunlar ihtilafı kuralına ihtiyaç duymaksızın yabancı unsurlu olay ve ilişkiye uygulanabilen kurallara doğrudan uygulanan kurallar adı verilmektedir. Bu kurallara müdahaleci kurallar ya da emredici hukuk ilkeleri adı da verilmektedir. Genel bir ifadeyle, sosyal ve ekonomik görevler verilerek, kamu menfaati yönü ağırlıklı hale getirilen hukuk kurallarına doğrudan uygulanan hukuk kuralları adı verilmektedir⁵⁶².

Bir hukuk düzeninde doğrudan kuralların tek tek sayılarak ortaya koyulması olanaksızdır. Ancak genel olarak devletin ekonomik siyasal sosyal ve sağlık gibi politikalarına ilişkin hükümlerin doğrudan uygulanan kurallar türünden olduğu belirtilebilmektedir. İthalat ihracat yasakları, kotalar, iş hayatında emek ve barışı koruyan hükümler, para politikası ve döviz mevzuatına ilişkin hükümler örnek olarak gösterilebilmektedir⁵⁶³. Bu kurallar hem kamu hukuku veya ekonomi hukukuna ilişkin hem de özel hukuk kapsamında kalmakla birlikte kamu düzeni ve sağlığı, kamu menfaati veya genel ahlaka ilişkin olmaktadır⁵⁶⁴.

Doğrudan kuralların başlangıç noktasını, kamu düzeninin olumlu etkisi oluşturur. Kamu düzeni ile doğrudan uygulanan kurallar arasında farklılık bulunmaktadır. Doğrudan uygulanan kurallar, belirli bir olayda ortaya çıkan sonuçtan bağımsız olarak direk uygulanabilmektedir. Kamu düzeni yabancı hukukun uygulandığı bir uyuşmazlıkta şayet kendi hukuk düzeninin kabul edemeyeceği bir sonuç ortaya çıkıyorsa müdahalede bulunacaktır⁵⁶⁵. Yargıtay tarafından “*Doğrudan uygulanan kurallar, taraflardan çok, devlet teşkilatının sosyal, ekonomik ve politik hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlar. Bu yönüyle vatandaş yabancı ayrımı yapılmadan, yabancılık unsuru ve hukuk seçimi bulunup bulunmadığını gözetmeksizin, uygulama alanındaki her hukuki ilişki ve uyuşmazlığa*

---

⁵⁶² Nomer, s. 187; Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 49; Tütüncübaşı, s. 35; Erkan, Mustafa, “MÖHUK Madde 31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XV, S:2, s. 84; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3129; Özdemir Kocasakal, Hatice (2018), Doğrudan Uygulanan Kurallar, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 7-8 Aralık 2017 Ankara Sempozyumu Kitabı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 51

⁵⁶³ Yöney, s. 190; Erkan, s. 85

⁵⁶⁴ Tekinalp (MÖHUK. Güncel), s. 300; Nomer, s. 186; Doğan (Kitap), s. 279

⁵⁶⁵ Nomer, s. 188

kesinlikle uygulanması gereken kurallardır”⁵⁶⁶ şeklinde doğrudan uygulanan kurallar genel bir çerçeveye tanımlanmıştır.

Doğrudan uygulanan kuralların üç farklı türü bulunmaktadır. Bunlar, *lex fori*’nin doğrudan uygulanan kuralları, *lex causae*’nin doğrudan uygulanan kuralları ve üçüncü bir devletin hukukunun doğrudan uygulanan kurallarıdır.

Lex causae’nin doğrudan uygulanan kuralları zaten uygulanacak hukukun içinde yer aldığından yabancı hukukun uygulanmasına herhangi bir etkide bulunmamaktadır. *Lex fori*’nin doğrudan uygulanan kuralları, Türk hukukunda 5718 SK. md.6, İsviçre MÖHK. md.18 ve AB. Roma II Tüzüğü md. 16 bu konudaki düzenlemeleri içermektedir⁵⁶⁷. Üçüncü bir devletin doğrudan uygulanan kuralları, 5718 sayılı MÖHUK md. 31 ile hukukumuzda girmiştir. Bu düzenlemede, sözleşme ile sıkı ilişkili üçüncü devletin doğrudan kurallarını dikkate alma konusunda hakimlere yetki vermektedir.

Doğrudan kurallar 5718 SK.’ da iki yerde geçmektedir⁵⁶⁸. 5718 SK. md. 6’nın uygulanmasında kanunlar ihtilafı kuralları dikkate alınmazken; md. 31’in uygulanmasında dikkate alınacaktır. Şöyle ki, yabancılık unsuru içeren bir sözleşmenin esasına uygulanacak hukuk belirlendikten sonra, şayet *lex causae*’nin kuralları, sözleşme ile sıkı ilişkili üçüncü ülke hukukunun doğrudan uygulanan kurallarına aykırı değil ise uygulanabilecektir. Doğrudan uygulanan kurallar, objektif bağlama kuralları olsun, sözleşmenin taraflarının iradi olarak seçtikleri hukuk olsun ayırım yapmaksızın uygulama alanı bulmaktadır⁵⁶⁹. Doğrudan uygulanacak kurallar devlet menfaati dikkate alınarak mutlak uygulanacak olan kurallardır.

İsviçre hukukunda da Türk hukukunda olduğu gibi doğrudan uygulanan kurallar (müdahaleci kurallar) genel bir düzenleme olarak yer almaktadır. İsviçre MÖHUK. md.

---

⁵⁶⁶ Yargıtay’ın benzer kararları için bkz. 9. HD. T. (2021. Mart 23). E. 2021/2698 K. 2021/6694; Yargıtay 9. HD. (2021. Mayıs 18), E. 2021/4811 K. 2021/9192; Yargıtay 9. HD. (2021. Şubat 22), E. 2020/5936 K. 2021/4629. Lexpera Veri Tabanı Erişim Tarihi: 01.08.2022

⁵⁶⁷ Yöney, 191-193

⁵⁶⁸ MÖHUK. md. 6’ da “Yetkili yabancı hukukun uygulandığı durumlarda, düzenleme amacı ve uygulama alanı bakımından Türk hukukunun doğrudan uygulanan kurallarının kapsamına giren hâllerde o kural uygulanır” diğeri md. 31’ de “Sözleşmeden doğan ilişkinin tâbi olduğu hukuk uygulanırken, sözleşmeyle sıkı ilişkili olduğu takdirde üçüncü bir devletin hukukunun doğrudan uygulanan kurallarına etki tanınabilir. Söz konusu kurallara etki tanımak ve uygulayıp uygulamamak konusunda bu kuralların amacı, niteliği, muhtevası ve sonuçları dikkate alınır” düzenlemeleri doğrudan uygulan kurallara ilişkin düzenlemelerdir.

⁵⁶⁹ Tütüncübaşı, s. 36; Erkan, s. 86; Yılmaz (Mukayeseli Hukuk), s. 3130; Önal, s. 317

18’de “İsviçre Hukukunun Zorunlu Uygulanması” başlığıyla doğrudan kuralları düzenlemiştir⁵⁷⁰. Roma II. Tüzüğü md. 16’ya göre, bu Tüzükte belirtilen hiçbir kural, hakimin hukukundaki doğrudan uygulanan kuralları bertaraf edemeyecektir⁵⁷¹. Roma II Tüzüğünde yer alan bu düzenlemenin mefhum-u muhalifinden AB. üye devletlerinin her birinin iç hukukunda, doğrudan uygulanan kural niteliğindeki düzenlemeler uygulanmaya devam edecektir.

Devletlerin ekonomik, mali ve sosyal politikalarını oluşturmak ve geliştirmek için yaptıkları hukuki düzenlemeler, kişilerin sözleşme özgürlüğünü kısıtlayabilmektedir. ABD.’deki “US Countering America’s Adversaires Through Sanctions Act” binaen çıkarılan yaptırımlar örnek olarak gösterilebilir⁵⁷².

Karşılaştırmalı hukuk ile Türk hukukunda yer alan düzenlemeler incelendiğinde, doğrudan uygulanan kurallara ilişkin iki özellik dikkat çekmektedir. Birincisi bu normların emredici nitelikte olmaları yani ilişkinin taraflarının normlara uyması zorunluluğu taşıması; ikincisi, davaya bakan hakimin, yabancılık unsuruna bakmaksızın kendi hukukunu uygulayarak davayı sonuçlandırabilmesidir⁵⁷³.

İnternet yayınlarına ilişkin 5651 SK.’na 29.07.2020 tarihinde 7253 sayılı kanunla yapılan değişikliklerden yukarıda internet yayınlarına karşı düzeltme ve cevap hakkı başlığında değinilmiştir. Bu değişiklikte 5651 SK. Ek- 4 maddesi ilave edilmiştir. Buna göre, Türkiye’den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı; Kurum, Birlik, adli veya idari makamların gönderdiği tebligat, bildirim yada taleplerin yerine getirilmesi, kanun kapsamındaki başvuruların cevaplanması ve diğer kanuni yükümlülüklerin yerine getirilmesini güvence altına almak için yetkili en az bir kişiyi Türkiye’de temsilci olarak belirlemeleri gerekecektir. Bu temsilcinin iletişim bilgilerini kolay ve doğrudan erişilebilir olarak internet sitelerinde bulundurma yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca sosyal ağ sağlayıcı bu kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini ilgili Kuruma bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Şayet temsilci gerçek kişi olacaksa Türk vatandaşı olması zorunlu tutulmuştur.

---

⁵⁷⁰ Nomer, 185; Doğan (Kitap), s. 279

⁵⁷¹ Yılmaz (Karşılaştırmalı Hukuk), s. 3130-3131; Sarıöz, s. 165

⁵⁷² Şanlı vd., s. 9

⁵⁷³ Doğan (Kitap), s. 281

Doğrudan uygulanacak hukuka 5651 SK.'na, 7253 SK.'un getirdiği Ek-4 değişiklikleri örnek olarak verilebilecektir. Çünkü bu değişiklikte devletin sosyal ağlar konusundaki politikalarının etkisi görülmektedir. Ayrıca bu düzenleme sonrasında İsveç merkezli Spotify ve Hollanda merkezli Booking.com 5651 sayılı Kanundan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyi taahhüt etmişlerdir⁵⁷⁴.

Türk hukukunda, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun md. 16 ile Global System for Mobile Communications (GSM), şirketleri için, tarafların iradelerine bakılmaksızın kanuni koşulların oluşması halinde birbirleriyle ara bağlantı ve roaming sözleşmesi yapma mecburiyeti getirilmiştir. Dolayısıyla (GSM) şirketleri, mecburi ara bağlantı ya da roaming sözleşmesi öngörmeyen yabancı bir devlet hukukunu tercih ederek, Türk hukukunda yer alan bu kuralın uygulanmasına engel olamayacaklardır⁵⁷⁵.

5718 SK. md. 6'da hangi hukuki düzenlemenin doğrudan uygulanacak kurallar olduğu belirtilmemiştir. Hakim, kanunda yer alan düzenlemenin "amacı ve uygulama alanına" bakarak bu tespiti yapabilecektir⁵⁷⁶. Konunun başında da belirtildiği üzere doğrudan uygulanan kuralların tek tek sayılması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, doğrudan uygulanan kuralların tespiti, doktrin ve yargısal içtihatların belirlemiş olduğu kriterlere göre yapılmalıdır.

---

⁵⁷⁴ Tekin, s. 298- 299

⁵⁷⁵ Şanlı vd., s. 10

⁵⁷⁶ Doğan (Kitap), s. 280; Erkan, s. 91

9. SONUÇ

Kişilik hakkı, tadadi olarak maddi ve manevi değerleri içinde barındıran, hukuk düzeninin kişilere tanıdığı ve koruduğu bir üst kavram olarak değerlendirilebilir. Bu kişisel değerler doktrin ve yargısal içtihatlarla belirlenmektedir. Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalinde her ikisi de temel hak niteliği taşıyan kişilik hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü karşı karşıya gelmektedir. Kişilik hakkı ve ifade özgürlüğü menfaatlerinin çatışması hallerinde, o uyuşmazlığa münhasır olarak iki değer hakim tarafından tartılacak ve oluşturulan dengeli bir ölçü ile bu menfaatlerin korunmaları sağlanacaktır. Her devlet kültürel, ekonomik, hukuksal ve siyasal olarak pek çok yönden farklılık arz etmektedir. Bu durum milletlerarası özel hukuk alanında kişilik haklarının ihlaline bağlı hukuki düzenlemelere de yansımıştır. Böylece her devletin düzenleme ve uygulamaları çeşitlenmiştir.

Kişilik hakkı ihlallerin de bilhassa da küresel anlamda sınırları ortadan kaldıran internet aracılığı ile yapılan ihlallerde, milletlerarası düzeyde etkin koruma sağlanabilmesi farklı hukuk düzenlerinin ortak çalışma yapmalarına bağlıdır. Böylece farklı hukuk düzenlerinde maddi hukuk uyumluluğu oluşabilecektir. Ne var ki çalışmamız kapsamında incelendiği üzere her hukuk düzeni çatışan bu değerlerden birine daha fazla odaklanarak düzenleme yaptığından uluslararası alanda maddi hukuk uyumluluğu bulunmamaktadır. Milletlerarası özel hukuk kurallarında uyumluluğun sağlanması amacıyla hazırlanan, akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuku düzenleyen Roma II Tüzüğü'nün kapsamından, kişilik hakkının ihlalinden sorumluluğa ilişkin hükmün çıkarılması, devletlerin çatışan menfaatler konusunda asgari bir müşterekte buluşamamasına dayanmaktadır. Tıpkı "ideal hukuk" yani olması gereken fakat ulaşılamayan hukukta olduğu gibi, menfaatler arasında dengenin sağlanabildiği mükemmel bir hukuk kuralının bulunmadığı noktada mutabık kalmışlardır.

Milletlerarası özel hukuk alanında, kişilik hakkı ihlallerinden doğan sorumluluk konusunda Almanya, Avusturya gibi bazı devletler iç hukuklarında haksız fiil kuralları kapsamında kanuni düzenleme yapmışlardır. İsviçre ve ondan esinlenen Türkiye gibi devletler bu konuya ilişkin özel düzenlemelere yer vermişlerdir. Amerika hukuk düzeninde ise, haksız fiillerden sorumluluk tipleri sınırlı sayıda belirlenmiştir. Bu sorumluluk tipleri doktrin ve yargısal uygulamalar ile şekillenmektedir.

Kitle iletişim araçları ile gerçekleşen kişilik hakkı ihlallerinde uygulanacak hukuk 5718 SK. md. 35'te düzenlenmektedir. Türk hukukunda bu konuda özel bir bağlama kuralına yer verilmesi kişilik hakkı ve ifade özgürlüğüne önem verildiğini göstermektedir. Aynı zamanda çağın teknolojik ve bilimsel gelişmelerine uyum sağlamayı amaçlayan modern bir düzenleme yapıldığını düşünmekteyiz. Bu düşüncemiz düzenlemenin mükemmel olduğu anlamını taşımamaktadır.

5718 SK. md. 35 kenar başlığı kişilik haklarının ihlali olarak düzenlenmiştir. Konumuz açısından bakılırsa, kişilik hakkı tek, içerdiği maddi ve manevi değerlerin çok ve tadadı olması nedeniyle başlığın kişilik hakları olarak düzenlenmesini uygun bulmamaktayız. İkinci olarak bu kenar başlığının yeterli ve açık olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü bu madde "*Kişilik haklarının ihlâlinde sorumluluk*" başlığını taşımaktadır. Burada kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlalleri düzenlenmektedir. Kitle iletişim araçları kullanılmadan kişilik hakkının ihlalleri ile kullanılsa bile kamuya açık olma koşulunu sağlamayan (A devletinde bulunan B kişinin, C devletinde bulunan arkadaşı D'ye e-posta ile hakaret etmesi gibi) kişilik hakkı ihlalleri md. 34'te haksız fiil kapsamında değerlendirilmiş ve genel bir bağlama kuralı olarak düzenlenmiştir. Dolayısı ile özel bir bağlama kuralı olan md. 35'in başlığı md. 34'te düzenlenen kişilik hakkı ihlallerine ilişkin ayırıcı bir özellik sergilememektedir.

Kişilik hakkının kapsamında yer alan değerlerin her yerde ihlal edilebilmesi ve bu ihlallerin kitle iletişim araçları ile yapılıyor olması, zararın birden çok ülkede meydana gelmesi gibi olaylarda zaten güçlükle yapılan zarar yeri tespitini daha komplike bir hale getirmiştir. Bu durumda zarar yerinin neresi olacağı tartışılmaktadır. Milletlerarası özel hukuk alanında zararın birden çok yerde oluşması halinde mozaik prensibinin yani zarar yeri hukuklarının uyuşmazlıkta oluşan zararlara dağıtılarak uygulanması ileri sürülmüştür. Bu durumda birden çok devletin uygulanacak hukuk olarak tespit edilmiş olması yargılama aşamasına ağır yükler getirmektedir. Her ne kadar zarar veren yayıncının hedefine bakılarak sınırlamaya gidilse de uygulanacak hukukun tek bir hukuka indirgenememesi mozaik prensibinin olumsuz yönünün ağır basmasına neden olmaktadır. Fiil ve zarar yerlerinin tesadüfi olması halinde tek hukukun uygulanabilmesi adına md. 35'te yer almayan ortak mutad mesken hukukunun bağlama noktası olarak kabulü düşünülebilir. Ancak bu bağlama noktasına göre uygulanacak hukuku tespit ederken bazen ortak mutad meskenin de tesadüfi olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer

bağlama noktaları gibi bu bağlama noktasının da zarar görenin seçimine bırakılarak düzenlenmesinin uygun olabileceği kanaatindeyiz.

Türk hukuku açısından md. 35/1 f. “zarar görenin seçimine göre; a) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku, b) Zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku veya c) Zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku, uygulanır” düzenlemesi bulunmaktadır. Burada zarar görene tek taraflı ve sınırlı bir hukuk seçimi hakkı tanınmaktadır. Aynı zamanda zarar veren tarafı koruyucu bir düzenleme yapılarak öngörme şartı getirilmiştir. Böylece zarar veren taraf ile zarar gören tarafın hakları arasında dengenin korunması amaçlanmıştır.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlallerinde 5718 SK. 35/1-a bendine göre zararın oluşması için yayım/yayının yapılan yerde aynı zamanda zarar görenin sosyal bağlantısının olması gerekmektedir. Bu nedenle bu düzenleme zarar görenin mutad meskeni hukukunu temel almıştır. Zarar verenin öngörme şartı bu bentte aranmıştır.

Zarar verenin öngörme şartı 35/1-c bağlı olarak zarar yeri hukukunu da düzenlemiştir. Kişinin mutad meskeni haricinde başka bir yerde zarar görmesi için o yerde sosyal bağlantısının olması gerekmektedir.

Zarar verenin mutad meskeni veya işyeri hukukunun uygulanması için 35/1-b’de ne zarar görenin öngörmesi ne de zarar yeri şartı aranmıştır. Bu durumda zarar verenin mutad mesken veya işyerinde, zarar veren öngörmese de yayım/yayın yapılmasa da zarar görenin bu hakları seçebileceği anlamı taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında tetkik edildiği üzere doktrinde bazı görüşlerin md. 35/1- (a) ve (c) bentlerinin zarar görenin hukuk seçimi açısından dört bağlama noktası değil üç bağlama noktası arasında seçimlik hakkı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Zarar görenin mutad meskeni ile zarar yeri genellikle örtüşüyor olması her daim örtüşeceği anlamına gelmeyeceği için kanuni düzenlemeye uygun olarak dört bağlama noktası içerdiği kanaatindeyiz.

Milletlerarası özel hukukta ika yeri kuralı ana kural iken daha sıkı ilişkili hukukun bulunması istisna kuralı olarak düzenlenmiştir. 5718 SK. md.34/3’te düzenlenip uygulanan en sıkı ilişkili hukukun md. 35’te uygulanıp uygulanamayacağı tartışılmaktadır. Daha sıkı ilişkili hukukun tespiti ve uygulanması hakime bırakılmıştır. Tarafların haklarını ve menfaatlerini gözeterek özel hüküm olan md. 35’te zarar gören

tarafa tek taraflı ve sınırlı hukuk seçim hakkı tanındıktan sonra, hakime en sıkı ilişkili hukuku tespit etmesi ve uygulaması hususunda yetki verilmesi bu düzenlemeyi anlamsız kılmaktadır. Burada yasa koyucunun iradi olarak özel düzenleme yaptığını düşünmekteyiz. Ancak İsviçre MÖHK md. 15'teki genel kural uyarınca md 139/1'in uygulanmasıyla tespit edilecek hukukun, somut olayın tüm şartlarına göre, davayla sınırlı bir ilişkiye sahip olduğu ve davanın başka bir hukukla daha sıkı ilişkili olduğunun açık olduğu durumlarda, tespit edilen hukuk yerine daha sıkı ilişkili hukuk uygulanır. İsviçre MÖHUK. md. 15'te yer alan genel kural gibi ayrı bir genel kuralın Türk hukukunda da düzenlenmesi halinde, 5718 SK. md. 35'te zarar görenin tek taraflı olarak yaptığı hukuk seçimlerinin hepsi dava ile sınırlı bir ilişki kuruyor ise, hakimin tespit ettiği en sıkı ilişkili hukuku md. 35'e de uygulanabileceği kanaatindeyiz.

5718 SK.' da yabancı hukukun uygulanması, Türk kamu düzenine aykırı olmaması şartına bağlanmıştır. Kanuni düzenleme ile açıkça aykırılık şartı getirilmiştir. Burada açık ve kesin olarak Türk kamu düzeninden bahsedilmektedir. Ancak bu milletlerarası alanda yer alan insan hakları gibi ortak prensipleri dışarıda bırakmamaktadır. Kamu düzeni kavramı zamana, yere, koşullara göre şekil alan değişime açık bir kavram özelliği göstermektedir. Hukuk düzenleri arasında bulunan farklılıklar yalnız başına kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceği için Türk hukukunda tazminat ve sınırlarına ilişkin değerlendirme temel ilkeler çerçevesinde yabancılık içeren uyuşmazlıktaki olaylar da dikkate alınarak yapılmalıdır.

Kişilik hakkının kitle iletişim araçları ile ihlallerinde uygulanacak hukukun tespitinin kolay olmadığı gözlemlenmiştir. Tarafların çatışan hakları arasında denge gözetilerek yabancılık içeren uyuşmazlığın giderilmesi gerekmektedir. Roma II Tüzüğü'nün kapsamından kişilik hakkının ihlalinde sorumluluğa ilişkin hükmün çıkarılması ile uluslararası alanda çabalar sonuçsuz kalmıştır. Her devletin hukuk düzeni ve konuyu değerlendirme açısı farklılık arz ettiğinden uluslararası alanda maddi hukuk uyumluluğu bulunmamaktadır. Türk hukuku açısından, konuya ilişkin ayrı bir düzenlemenin varlığı, çatışan haklara ayrı ayrı önem atfedilmesi ve aralarında denge gözetilmesi açısından çağa uygun modern bir düzenleme olduğu, bilimsel görüşler de dikkate alınarak yeniliklerle uyumlaştırılabilecek düzenlemeler içerdiği gözlemlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Acabey, Mehmet Beşir (2013), Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı, Yaşar Üniversitesi E- dergisi, 8 (Özel), s. 0-54, <https://dergipark.org.tr/en/pub/jyasar/Issue/19146/203157>, Erişim Tarihi: 29.05.2021
- Açıkgöz, Aslı (2009). Basın Yoluyla Gerçekleşen Kişilik Hakkı İhlallerinin Unsurları, Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aka, Beyza (2017), Sosyal Medyada Kişilik Hakkı İhlalleri ve Hukukî Korunma Yolları, İzmir Barosu Dergisi, S. 2, s. 231-285
- Akhmatalieva, Gulzhar (2019) Kırgızistan'da Telekomünikasyon Ağları Aracılığıyla İntihar Olayları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.27, S.3, s.625-647
- Akipek, Jale/ Akıntürk, Turgur/ Ateş, Derya (2019), Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, C: I, 15. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları
- Akkurt, Sinan Sami (2020), Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Aksoy, Hüseyin Can (2014), Cevap ve Düzeltme Hakkı Çerçevesinde Haberin Gerçeğe Aykırılığı, TBB. Dergisi, S.112, s. 55-72
- Aksoy Dursun, Sanem/ Genç Arıdemir, Arzu (Ed.). (2020). Kişilik Haklarına İlişkin Güncel Sorunlar, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Akyasan Birsen, Gönül (2020), Sosyal Medyada Paylaşılan İçerik Nedeniyle Kişilik Hakkı İhlalleri, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Anbarlı Bozatay, Şeniz/ Turan, Şeydanur (2021), Yabancılaşma Unsurlu Özel Hukuk Uyuşmazlıklarına Uygulanacak Hukukun Tespiti: Kanunlar İhtilafı Kuralları, The Journal of International Civilization Studies, Volume: VI, Issue: I, pp. 33-47
- Antalya, O. Gökhan (2016), Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması, Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 221-250. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/333733>, Erişim Tarihi: 13.06.2021 (Kısaca: Manevi Tazminat)
- Antalya, O. Gökhan (Ed). (2019). Marmara Hukuk Yorumu, Cilt: I, Medeni Hukuk (Giriş- Kavramlar- Başlangıç Hükümleri) 3. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Arslan, Zühtü, ABD. Yüksek Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, s. 30. <http://www.libertedownload.com/ldt/ifade-hurriyeti/abd-yuksek-mahkemesi-karalarinda-ifade-ozgurlugu.pdf>. Erişim Tarihi: 11.11.2021. (ABD.)
- Arslan, İlyas (2014), Milletlerarası Özel Hukukta Mutad Mesken Kavramı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık (Mutad Mesken)
- Arslan, Mehmet (2009), Radyo ve Televizyon Yayınlarında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul (Radyo- TV.)
- Atar, Yavuz (2021), Türk Anayasa Hukuku, 14. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

- Atasoy, Kemal (2016), Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 269- 301
- Atlı, Turan (2020), Kişilik Haklarının İhlali Durumunda İnternet Erişiminin Engellenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:1, s.4-32
- Avcı, Cemil (2015). Yargı Kararlarında Kitle İletişim Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Ayan, Mehmet/ Ayan Nurşen (2016), Kişiler Hukuku, 8. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Aygün, Mesut (2014), Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan Pekcantez'e Armağan, s. 1025- 1066
- Ayhan İzmirli, Hilal Lale (2012), İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali ve Korunması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Ayhan İzmirli, Lale (2021), Milletlerarası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi'nin 13/1-B Maddesi Bağlamında Covid-19 Pandemisinin Çocuğun Mutad Meskenine İadesine Etkisi, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S:2, s. 469-512. (Mesken)
- Aytın, Sinem (2017). Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Manevi Tazminat Davası, Yüksek Lisans Tezi; Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Azer, Can (2011), Görsel-İşitsel İletişim Özgürlüğünde Tekel ve Oligopol Sorununa Genel Bir Bakış, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(2), s. 197- 226
- Baskın, Onur (2021), Türk Hukuku Bakımından Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Belli, Doğan Bülent (2007), Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Bellican, Cüneyt (2018), Ticari Açından Kullanılmaya Elverişli Resim Üzerindeki Hakkın İzinsiz ve Reklam Amaçlı Kullanımı, Fasikül Hukuk Dergisi, C: 10, S. 100, s. 139- 151
- Bilen, Selim (2018), Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Canoruç, Mustafa Şenay, Türk Anayasa Hukukunda Görsel İşitsel İletişim Özgürlüğü'nün Niteliği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C:6, S:22, Güz 2007, s. 329-361. www.esosder.org, Erişim Tarihi 03.06.2021
- Canbolat, Ferhat/ Gönül Koşar, Günhan (2020), Basın Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinin Tespitinde Kullanılan Yargıtay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ölçütlerinin Değerlendirilmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 151, s.259-302
- Cebre, Ayvaz (2016), Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, s. 287-319,

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/24952/263388>, Erişim Tarihi: 30.05.2021

- Comparative Study on the Situation in the 27 Member States As Regards the Law Applicable to Non-contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality. JLS/2007/C4/028. Final Report. s. 77. <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Mainstrat%20Study.pdf>. Erişim Tarihi: 05.08.2022. (Karşılaştırma Çalışması Nihai Raporu)
- Coşkun, Sena (2018), Radyo ve Televizyon Hizmetlerinde Denetim, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Cuniberti, Gilles (2010), Von Hein on Rome II and Defamation, Conflict of Laws.net: Views and News in Private International Law, <http://conflictoflaws.net/2010/von-hein-on-rome-ii-and-defamation/> Erişim Tarihi: 01.05.2022
- Çakır, Hamza (2005), Bir İletişim Dili Olarak İnternet, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:19, Yıl: 2005/2, s.71-96
- Çakır, Fatma (2016), Politik İdealizm ve Siber Uzay ile Dönüşen Uluslararası İlişkiler, Cyberpolitik Journal 1(1), s. 134-146. (Siberuzay)
- Çalışkan, Yusuf (2006), Türk Tabiiyetinde Olan Kişiler ile İlgili Davalar Işığında Amerikan Milletlerarası Yargılama Hukukundaki Bazı Temel Kavramlar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S: 62, s. 62-83
- Çelik, Kübra Deniz (2019). Sosyal Medya Kullanımının İş Sözleşmesine Etkisi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Çetin, Ebru (2016), Kitle İletişim Aracı Olarak İnternet ve Hukuk İlişkisi: Türkiye Örneği, Sosyoloji Dergisi, S:33, s. 1- 13
- Del Russo, Alexander D. (1981), Freedom of The Press And Defamation: Attacking The Bastion of New York Times Co. V. Sullivan, Saint Louis University Law Journal, Vol:25, s. 501-542. Heinonline Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 12.03.2022
- Demir Gökyayla, Cemile, Yeniden Kamu Düzeni, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 7-8 Aralık 2017 Ankara Sempozyumu Kitabı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 85- 98
- Dilber, Fadime (2014). Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, S: 3, s. 60-66. DOI: 10.18493/kmusekad.37789. Dergipark Veri Tabanı Erişim Tarihi: 05.07.2022
- Doğan, Aişe Sena (2020). Kişilik Hakkının 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi Kapsamında Korunması, Bilişim Hukuku Dergisi, S: 2, s. 143-180. (Dergi)
- Doğan, P. Bahar (2014), Çatışan İki Değer: Haber Verme Hakkı ve Kişilik Hakkı, Ankara Barosu Dergisi, S:4, s. 477-493. (Çatışan Değerler)
- Doğan, Vahit (2021), Milletlerarası Özel Hukuk, 7. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi. (Kitap)
- Doğu, Ali Haydar (2014), İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (8), s. 321-341

- Doluay, Ayhan (2018), Dijital Çağda Yasal ve Etik Kodlar Çerçevesinde Basın Hak ve Özgürlükleri KKTC Örneği, İstanbul: Beta Yayınları. Lexpera Veri Tabanı Erişim Tarihi: 30.05.2021
- Durak, Yasemin (2014), İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı ve Hukuki Koruma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:22, S:1, s. 101- 125
- Ekren, Asım (2021), Basılı, Görsel, İşitsel ve Sosyal Medyada Düzeltme ve Cevap, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Engle, Eric (2005), Harmonisation Of Rights Of Privacy And Personality In The European Union, C:1, NO:2, pp. 215-240. <https://ssrn.com/abstract=1335084> Erişim Tarihi: 24.01.2022
- Engin, Yahya (2015), Sosyal Medya Kullanıcılarında Dijital Kimlik Olgusu ve Toplumsal Olaylar Bağlamında İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Eren, Fikret (2018). Borçlar Hukuku Genel Hükümler (23. Basım) Ankara: Yetkin Yayınları
- Erdemir, İrem (2019), Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Erdoğan, İhsan/ Keskin, A. Dilşad (2019). Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku 2. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erkan, Mustafa, “MÖHUK Madde 31 Bağlamında Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanan Kurallara Bakış”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XV, S:2, s. 81- 121
- Erlüle, F. (2015). Türk Borçlar Kanunu’na Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, 2. Baskı, Ankara.
- Esental, Nihan (2018), Basın Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali, Ankara: Seçkin Yayınları
- Esenyel Hanaz, Fatma (2018), Kişilik Haklarının İhlalinde Sorumluluk ve Uygulanacak Hukuk, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Esenyel Hanaz, Fatma (2020), İnternet Bağımlılığı Ekseninde Bazı Hukuki Meseleler ve Kanunlar İhtilafı Sorunu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XV, S:1, s.179-215. (Kanunlar İhtilafı)
- Etlioğlu Erçetingöz, Seçil (2019), İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Elmasulu, Dilek Ece (2018), Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Şeref ve Haysiyete İnternet Yoluyla Saldırıdan Doğan Sorumluluk Davalarında Milletlerarası Yetki, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli
- Gallegher, Erin (2015), A House Is Not (Necesseraly) A Home: A Discussion of the Common Law Approach to Habitual Residence’, N.Y.U. Journal of Internatinal Law&Politics, Vol:47, pp. 463-499

- Gedikli, Ahmet Taha (2019), Kitle İletişim Faaliyetlerinde Kişilik Haklarına Saldırı Hallerinde Başvuru Yolları, İstanbul: Oniki Levha Yayınları, s. 40
- George, Martin (2010), Heiderdoff: Privacy and Personality Rights in the Rome II Regime-Yes, Lex fori, Please!, Conflict of Laws.net: Views and News in Private International Law, <http://conflictoflaws.net/2010/heiderhoff-privacy-and-personality-rights-in-the-rome-ii-regime-yes-lex-fori-please/> , Erişim Tarihi: 20.03.2022
- Göğler, Erdoğan (1969), Devletler Hususi Hukuku Yönünden İkametgâh, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:26, Sayı:3, s. 245 (Kısaca: İkametgah)
- Göğler, Erdoğan (1965- 1966), Haksız Fiilden Doğan Borçların Tabî Olduğu Kanun, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 22-23, Sayı 1-4, s.451- 506. (Kısaca: Uygulanacak Hukuk)
- Gönül Koşar, Günhan (2020), Haksız Fiil Hukukunun Amacı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69 (3), s. 1437- 1473
- Güneysu, Gülin (1992), İngiliz Hukukunda Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.42, S.1
- Güngör, Gülin (2008), Tüketicinin Mutad Meskeni Hukuku “Düşünsel Temeller, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:52, S: 2, s. 115- 133
- Güner, Cemil (2020), Yapay Zekânın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y: 8, S: 15, s. 229-272
- Gören, Zafer (2014), İnternet Özgürlüğünün Koruma Alanı ve Sınırları, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 13, S: 26, Güz 2014/2, s. 9-25
- Gül, Cengiz (2019). AİHM Kararlarında İfade ve Medya Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: IV, S:1, s. 105-126, <https://dergipark.org.tr/en/pub/eruhfd/issue/46717/585903> Erişim Tarihi:01.06.2021
- Günay, Erhan (2017), Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Gray, Fred D., The Sullivan Case: A Direct Product of The Civil Rights Movement, Case Western Reserve Law Review, Vol: 42, s. 1223- 1228. Heinonline Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 12.03.2022
- Hatemi, Hüseyin (2020), Kişiler Hukuku, 8. Bası, İstanbul: Onikilevha Yayınları
- Hartley, Trevor C. (2010), Libel Tourism' And Conflict Of Laws, Vol: 59 No:1, pp.25-38, <https://www.jstor.org/stable/25622268>, Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Helvacı, Serap (2007). Medeni Hukuk. eBook collection (HiperKitap). Erişim Tarihi: 15.05.2021
- Helvacı, Serap/ Aydın, Gülşah Sinem (2017), Kişilik Hakkının İhlalinden Doğan Vekaletsiz İşgörmede Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi, C:23 S:1, s. 265-301

- Hazar, Zeynep (2013), Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII S.1-2; s.1525- 1548
- İçel, Kayıhan. (2011). Haberleşme Özgürlüğü. Journal of Istanbul University Law Faculty, 41 (1-2), 71-107. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/9102/113806>, Erişim Tarihi: 01.06.2021
- Işık, Egemen (2021), Bir Kişilik Değeri Olarak Kişinin Resmi, İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(4), s. 1723- 1746 (Kısaca: Resim).
- Işık, Metin (2008), Görsel- İşitsel İletişim Alanının Düzenlenmesinde Yeni Eğilimler ve RTÜK, Selçuk İletişim, 5(2), s.199-205
- Itai Maytal (2010). Libel Lessons from Across the Pond: What British Courts Can Learn from the United States Chilling Experience with the ‘Multiple Publication Rule’ in Traditional Media and the Internet, Journal of International Media and Entertainment Law, Vol:3, No:1, 2010, s. 121-184, HeinOnline Veri Tabanı Erişim Tarihi: 16.02.2022
- Karaçam, Sinem Servet (2020). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özel Yaşama Saygı Hakkı Kapsamında Şeref ve İtibarın Korunması, Anayasa Yargısı, Cilt: 37, Sayı: 2, s.113–158
- Karaman, Şebnem (2019). Basın Özgürlüğünün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Karayalçın, Yaşar (1962). Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C.19. s. 251-275.
- Kaya, Mine (2015), Elektronik Ortamda (Elektronik Haberleşme- İnternet- Sosyal Medya) Kişilik haklarının Korunması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık. (Elektronik Ortam)
- Kaya, Turgut (2019), İnternet Servis Sağlayıcısının Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Kayıhan, Şaban (2012), Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması, Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm II. Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 2-4 Mayıs, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 157, Kongre ve Sempozyumlar Dizisi: 25, s. 724-739. (Kısaca Bildiri Kitabı)
- Kayıhan Şaban/ Ünlütepe, Mustafa (2017), Medeni Hukuk Bilgisi, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları. (Medeni Hukuk)
- Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Murat (2019), Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Hukukunun Başlangıç Hükümleri, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları. (Başlangıç Hükümleri)
- Kayık Aslıhan (2011), Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiiller ve Uygulanacak Hukuk, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- Kayış, Bengül (2010), Haksız Rekabetten Doğan Kanunlar İhtilafı Kuralları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

- Kılıç, Hüseyin (2018), Basın Hukuku (İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Doğrultusunda Açıklamalı- İctihatlı) Basın Yoluyla İşlenebilen Diğer Suçlar, Ankara: Seçkin Yayınları
- Kılıç, Nurettin (2018), İnternet Ortamında Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (İnternet)
- Kılıçoğlu, Ahmet (1990), Kişilik Haklarına Basın Yoluyla Saldırıları Bakımından Medeni ve Borçlar Kanunumuzda Yapılan Değişiklikler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:2, S:3, 371-400, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi:19.05.2021
- Kılıçoğlu, Ahmet M. (2016), Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 5. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi (Hukuksal Sorumluluk)
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru (2016), Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat, Terazi Hukuk Dergisi, C:11, S:115, ss.39-55, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi: 06.06.2021
- Kravavac, Marija (2010), Tortious Liability and Conflict of Laws, Acta Universitatis Danubius, Juridica, Volume: 6, No: 2, pp. 109 - 126. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=obo&AN=56562374&lang=tr&site=ehost-live>. Erişim Tarihi: 14.09.2021
- Krüger, H., Türk Devletler Hususi Hukukunda Lex Loci Delicti Commissi Kuralı Üzerine Bazı Düşünceler, Çev. N. Giritlioğlu, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1968, C. I, S. 2, s. 252- 264
- Kukul, Metin (2007), Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ludington, Sarah H. (2012). "Aiming at the Wrong Target: The "Audience Targeting" Test for Personal Jurisdiction in Internet Defamation Cases". 73 Ohio St. L.J. 541, s. 542-574. Google Akademik Veri Tabanı Erişim Tarihi: 01.02.2022
- Lutzi, Tobias (2017). AB Uluslararası Özel Hukukunda İnternet Davaları-Tutarlı Bir Yaklaşım Geliştirme. Uluslararası ve Karşılaştırmalı Hukuk Quarterly, 66 (3), 687-721. doi:10.1017/S0020589317000240. Google Akademik Veri Tabanı Erişim Tarihi: 03.04.2022
- Mills, Alex (2015). Sosyal medyada sınır ötesi karalama için geçerli yasa: 'Facebookistan'da ifade özgürlüğünü kimin yasaı yönetiyor? Medya Hukuku Dergisi, 7 (1), 1-35. <https://www.tandfonline.com/loi/rjml20> Erişim Tarihi: 22.11.2021
- Mutlu, Mustafa (2016), Kitle İletişim Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı, The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 46, Spring IV, s.199-208
- Nagy, Csongor Istvan (2012), The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable Law and Personality Rights in EU Law- Missed and New Opportunities, Journal of Private International Law, Vol. 8, No.2, 2012, p. 251-296. <https://doi.org/10.5235/JPRIVINTL.8.2.251> Erişim Tarihi: 03.04.2022
- Nielsen, Peter Arnt (2013), Libel Tourism: English and EU Private International Law, Journal of Private International Law, Vol. 9, No. 2, 2013, pp. 269-288. <https://www.tandfonline.com/loi/rpil20>, Erişim Tarihi: 27.12.2021

- Nomer, Ergin (2017), Devletler Hususi Hukuku, 22. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Oğuz, Sefer (2018), İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay- Özdemir, Saibe (2020). Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler).19 Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Okoli, Chukwuma Samuel Adesina and Roberts Emma (2019), The Operation of Art 4 of Rome II Regulation in English and Irish Courts, Journal of Private International Law, 15(3), pp. 605-625
<https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=rpil20>,
Erişim Tarihi: 16.04.2022
- Oral, Tuğçe (2018), Tüzel Kişilerin Manevi Zararının Tazmini, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık
- Oster, Jan (2012), Rethinking Shevill. Conceptualising the EU private international law of Internet torts against personality rights, International Review of Law, Computers & Technology, Vol. 26, Nos. 2-3, July –November, s. 113–128,
<https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=cirl20>,
Erişim Tarihi: 22.11.2021
- Önal, Ali (2020), Milletlerarası Özel Hukukta Haksız Fiillere Uygulanacak Hukuka Dair Genel Kural, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Özbakır, Ali Fuat (2019), Sosyal Medya ve İnternette Hukuki Sorumluluk, Ankara: Adalet Yayınevi
- Özdemir, Hayrunnisa (2008), Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması, AÜHFD, C: 57, S: 3, s. 561-598
- Özdemir Kocasakal, Hatice (2018), Doğrudan Uygulanan Kurallar, 10. Yılında Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 7-8 Aralık 2017 Ankara Sempozyumu Kitabı, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 48-84
- Özdemir Kocasakal (2010), Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun MÖHUK m. 24 Çerçevesinde Tespiti ve Üçüncü Devletin Doğrudan Uygulanan Kuralları, MHB yıl 30, S:1-2, s. 27-88, (Kısaca: MÖHUK 24/3f.)
- Özden Merhacı, Selin (2012), Common Law Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Fiiller, Ankara Barosu Dergisi, Sa: 4, s. 181
- Özel, Sibel (2004), İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Uygulanacak Hukuk Meselesi, MHB, C: 24, S:1-2, s. 609-618 (Kısaca: İnternet)
- Özel, Sibel (2004), Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, (Kısaca: Kişilik Hakkı).
- Özel Sibel (2010), İmalatçının Sorumluluğu ve Kitle İletişim Araçları Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinde Uygulanacak Hukuk Avrupada Devletler Özel Hukuku ve Yeni Hükümleri, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dr. Nüsret- Semiha Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Araştırmaları Merkezi Konferans Yayınları Serisi 2, İstanbul, s. 219- 230, (MÖHUK. 35), Legal Veri Tabanı Erişim Tarihi: 30.10.2021

- Özel, Sibel (2021), Haksız Fiillere Uygulanacak Hukukun “Daha Sıkı İlişkili Hukuk” Temelinde Belirlenmesi, *Public and Private International Law Bulletin*, C:41, S:2, s. 483-515. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ppil/issue/64125/939398>. (Haksız Fiil), Erişim Tarihi: 08.09.2021
- Özkan, Işıl (2017), Tanınmamış Devletlerin Yasa, Hukuki İşlem ve Kararlarının Tanınması, On İki Levha Yayıncılık
- Özkepir, Ramazan, Kocaman, Salih Zeki, Kart, Erkal Hilmi (2020). Sosyal Medya ve Basın Hukuku (Açıklamalı- İtihatlı), Ankara: Seçkin Yayınları
- Özyürek, Öykü (2019), Kişilik Haklarına Saldırı Nedeniyle Manevi Tazminat, Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Peker Demir, Esra (2014), İnternet Aracılığı ile Kişilik Haklarına Saldırı, Yüksek Lisans Tezi, Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Peschke Güneş, Seldağ (2016). Roma Hukukunda Kişiliğin Korunması ve Türk Medeni Kanunu’ndaki Yansımaları, IV. Türkiye – Slovenya Karşılaştırmalı Hukuk Sempozyumu Kitabı. 1 Ekim 2015. Ankara: Seçkin Yayınları, s. 157- 160.
- Pınarbaşı, Serdar (2021), Türk Hukukunda Kişilik Hakkının Korunması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pietriche, Robert (2015), The Ascendancy of the Lex Loci Delicti: The Problematic Role of the Theory in Australian Choice of Tort Law Rules, *Melbourne Journal of International Law*, 16/1, p. 86, 123. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=109054162&lang=tr&site=ehost-live>. Erişim Tarihi: 25.09.2021.
- Rolph, David (2007), The Message, Not the Medium: Defamation, Publication and the Internet in *Dow Jones & Co Inc v Gutnick*, *Sydney Law Review*, Vol.24, No.2, 2002, s.263- 280. <https://ssrn.com/abstract=1000090>. Erişim Tarihi: 28.12.2021
- Saatcioğlu, Ömer Can (2021), Haksız Fiilden Doğan Talep Haklarına Uygulanacak Hukukun Tespitinde “Fer’i Bağlanma” Yöntemi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XXV, S: 1, s. 211- 242
- Salihpaşaoğlu, Yaşar (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Serdar, İlknur (1999), Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara: Seçkin Yayınevi
- Sarıöz Büyükalp, A. İpek (2018), Mutad İşyeri Kavramı ve MÖHUK. Md. 27/f. 3’ün Uygulanması sorunu, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), s. 195-248
- Sarıöz, Ayşe İpek (2011), Haksız Rekabetten Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Yetkili Mahkeme, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Sebok, Anthony J. (2003), The Fall and Rise of Blame in American Tort Law, *Brooklyn Law Rev.*, Y.2003, C.68, sa.4, pp. 1031-1053. <https://brooklynworks.brooklaw.edu/blr/vol68/iss4/5>. Erişim Tarihi: 19.02.2022

- Serozan, Rona (1977). “Kişilik Haklarının Korunmasıyla ilgili Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.11, S.14, s. 93-112.
- Soysal, Tamer (2007), Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 65, S. 1, s.146
- Stone, Peter (2007), The Rome II Regulation On Choice Of Law In Tort, Ankara Law Review, Vol: 4, No: 2, pp. 95-130. Google Akademik, Erişim Tarihi: 15.08.2021
- Süral, Ceyda (2012), Hukuk Muhakemeleri Kanununun Türk Mahkemelerinin Milletlerarası yetkisine etkisi, TBB. Dergisi S:100, Mayıs- Haziran, s. 167-216
- Sütken Elvan (2013), Basın Yoluyla Kişilik Haklarına Yapılan Saldırılarından Doğan Hukuki Sorumluluk, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:1, s.149-185, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi: 24.05.2021
- Svantesson, Dan (2003). The Place of Action Defence A Model for Cross-Border Internet Defamation. Australian International Law Journal. p. 172-198. HeinOnline Veri Tabanı, Erişim Tarihi:3.12.2021.(İnternet)
- Svantesson, Dan Jerker B. (2005), ‘Place Of Wrong’ in the Tort of Defamation - Behind the Scenes of a Legal Fiction, Bond Law Review, Article: 7, Volume: 17, Issue: 2, pp. 149-180, Google Akademik, Erişim tarihi: 09.06.2021 (Tort of)
- Şanlı, Cemal/ Esen, Emre/ Ataman Figanmeşe, İnci (2021), Milletlerarası Özel Hukuk, 9. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık
- Tarman, Zeynep Derya (2008), Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (Roma II), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 57, S: 2, s. 193- 221
- Tarman, Zeynep Derya (2010). 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) Uyarınca Yabancılık Unsuru Taşıyan Akdi Borç İlişkilerinde Hukuk Seçimi. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 26/1, s. 146-148, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 29.09.2021(Kısaca Hukuk Seçimi).
- Tarman, Zeynep Derya (2010), 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK) Uyarınca Yabancılık Unsuru Taşıyan Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçimi. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 26/2, s.18-21, Lexpera Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 08.11.2021, (Kısaca: MÖHUK. 35)
- Tatar, Dilara Buket (2013). Medya Özgürlüğü ve Ahlakın Korunması. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3), 153-169.
- Tekin, Esra (2020), Milletlerarası Özel Hukukta Kişilik Haklarının İnternet Yoluyla İhlalinde Sorumluluk, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tekinalp, Gülören (2006), Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 9. Baskı, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım, NEÜ. Hiperkitap Veritabanı Erişim Tarihi: 07.09.2021
- Tekinalp, Gülören (2020), Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları, 13. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık. (MÖHUK. Güncel)

- Thiede, Thomas; Mcgrath Colm P. (2011), Mass Media, Personality Rights and European Conflict of Laws. Personality Rights and European Conflict of Laws (March 27, 2011), p. 1- 22, Scholar Google Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 10.11.2021
- Tiryakioğlu, Bilgin (2010), Genel Olarak Haksız Fiillere, Haksız Rekabete ve Rekabetin engellenmesine Uygulanacak Hukuk, Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dr. Nüsret- Semiha Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Araştırmaları Merkezi Konferans Yayınları Serisi 2, İstanbul, s. 210-219, Legal Veri Tabanı Erişim Tarihi: 30.10.2021
- Tok, Ozan (2015), Manevi Tazminat Talebi ve Davasının Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S: 2, s. 11-25, Jurix Veri Tabanı Erişim Tarihi: 08.06.2021
- Toker, Ali Gümrah (2020), Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine Dair Lahey Sözleşmesi Kapsamında Çocuğun Mutad Meskeni Kavramı, Ankara: Adalet Yayınevi
- Turhan, Ayşe Melek (2018), Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turhan, Turgut (1990), Kitap İncelemesi: Th M. De BOER: Beyond Lex Loci Delicti: Conflicts Methodology and Multistate Torts in American Case Law, Kluwer, Deventer 1987, s. XV+578, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 41 Sayı 1-4, s. 287-294 (Kısaca: Kitap İncelemesi)
- Turgut, Cemile (2021), Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Kişilik Hakkı, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık
- Tümay, Murat (2015), Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi, Anayasa Yargısı, S:32, s. 355- 378
- Tümerdem, Murat (2013), İnternette Kişilik Hakkının İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Tütüncübaşı, Uğur (2018), Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçme Serbestisi, Ankara: Adalet Yayıncılık
- Ulusoy, Sümeyye (2019), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C.2, S.2, 2019, s. 119-153
- Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer (2002), İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk, MHB, 22(2), 967- 998. Dergipark Veritabanı Erişim Tarihi: 04.09.2021
- Vural, Z.B.A/ Bat, Mikail (2010), Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Journal of Yasar University, Vol:20, Issue:5, 3348-3383, Google Akademik, Erişim Tarihi: 20.05.2021
- Warshaw, Aaron (2006), Uncertainty from Abroad: Rome II and the Choice of Law for Defamation Claims”, Brooklyn Journal of International Law, Vol. 32, pp. 269-309, HeinOnline Veri Tabanı Erişim Tarihi: 18.02.2022

- Yağcı, Salim Serdar (2017), Milletlerarası Özel Hukukta Vasıflandırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a armağan, c:19, Özel Sayı, s. 2633-2646
- Yücel, Aysun (2010), Karşılaştırmalı Hukukta Basın Özgürlüğü- Kişilik Hakları İlişkisi, Mehmet Ali Şefik Makale Yarışması, <http://mehmetalisefik.net/karsilastirmali-hukukta-basin-ozgurlugu-kisilik-haklari-iliskisi/> Erişim Tarihi: 02.01.2022
- Yüksel, Hilal (2017), Kişilik Hakkı İhlali Kapsamında İnsan Üzerinde Yapılan Deneyler ve Hukuki Sonuçları, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Yıldız, Ozan Ali (2020), Şeref ve Haysiyete Yönelik Saldırıları Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 5, S: 1, s. 3675-3689
- Yılmaz, Ejder (1992), Hukuk Sözlüğü, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları (Sözlük)
- Yılmaz, Gizem (2014). Özgür Basın Ütopyası, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt. 88, S.4, İstanbul. s. 280-301. (Basın Özgürlüğü)
- Yılmaz, Gizem (2016), Türk Milletlerarası Özel Hukuku ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:22, S: 3, s. 3111- 3142. (Mukayeseli Hukuk), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359860>, Erişim Tarihi:05.09.2021
- Yöney, Can (2018), Yabancı Hukukun Uygulanması, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Zarifioğlu, Ayça Ece (2019). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda İnternet Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zengi, Utku Ufuk (2014), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kitle İletişim Özgürlüğü, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Zevkliler, Aydın (1983). Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, s. 1-37.
- Zevkliler, Aydın/Ertaş, Şeref/Havutçu, Ayşe/Acabey, M. Beşir/ Gürpınar, Damla (2018), Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 10. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Zeytin, Zafer/ Ergün, Ömer (2018). Türk Medeni Hukuku, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zittrain, Jonathan (2003), Be Careful What You Ask For: Reconciling a Global Internet and Local Law, Cato Institute, s. 1 - 15, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=395300 Erişim Tarihi: 16.04.2022